

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД
„ЛУГАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА
ШЕВЧЕНКА”

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ІЩЕНКО Вікторія Сергіївна

УДК 378.011.3-051:651.4/.9(043.3)

ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ
ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

01 – Освіта / Педагогіка

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело

_____ В. С. Іщенко

Науковий керівник – **Бутенко Людмила Леонідівна**, кандидат педагогічних
наук, доцент

Старобільськ – 2018

АНОТАЦІЯ

Іщенко В. С. Формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти (01 – Освіта/Педагогіка). – Державний заклад „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. – Старобільськ, 2018.

Дисертацію присвячено проблемі формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін.

У Вступі обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, об’єкт, предмет, завдання; представлено гіпотезу, методи дослідження; розкрито методологічні й теоретичні засади, висвітлено наукову новизну й практичне значення дисертації; подано відомості про апробацію та впровадження отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *уперше* теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено ефективність педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності (формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар’єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки; спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності; використання практико-зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної

компетентності); удосконалено форми, методи й засоби процесу професійної підготовки студентів спеціальності „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”; подальшого розвитку набули наукові уявлення про: сутність та структуру аналітичної компетентності майбутнього фахівця, особливості формування аналітичної компетентності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

У дисертації на підставі аналізу наукової літератури розкрито ступінь розробленості проблеми формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін у ЗВО, здійснено термінологічний аналіз ключових понять.

Аналіз понятійно-категоріального апарату дослідження засвідчив змістовно-функційні зв'язки таких понять, як „аналіз”, „аналітика”, „аналітична діяльність”, „аналітичне мислення”, „компетентність”, „аналітична компетентність”. У філософському аспекті аналіз потлумачується як метод наукового пізнання (виявлення фундаментальних, об'єктивних закономірностей галузі, що вивчається, повторюваних суттєвих зв'язків об'єктів тощо), процедура мисленнєвого розчленування предмета (його образу, моделі) на частини з метою визначення його властивостей або відношень між його частинами з подальшим їхнім вивченням у структурі органічно взаємопов'язаної цілісності; інструмент пізнання складних недетермінованих систем, управління соціальною інформацією, у психологічному – як інструмент пізнання, процес взаємодії інтелектуальних здібностей, креативності, рефлексії та мотивації.

Аналітична діяльність як складник професійної діяльності, по-перше, орієнтована на феноменологічні аспекти буття, пов'язана з оцінкою фактів та подій з метою прогнозування їхнього розвитку з урахуванням комплексу чинників (об'єктивних, суб'єктивно-особистісних), можливих ризиків, впливу соціальних технологій і т.п.; по-друге, здійснюється в режимі реального часу та згідно із темпом необхідних управлінських реакцій у

певній професійній галузі. Продуктом аналітичної діяльності є нове знання як інструмент усвідомленої зміни організаційних станів соціуму, критеріїв його оцінки та нових способів діяльності в прогнозованих умовах.

Аналіз наукової літератури з проблем компетентнісного підходу в освіті, теорії та практиці формування аналітичної компетентності фахівців різного профілю зумовив висновки про розгляд досліджуваного типу компетентності як, по-перше, інтегральної характеристики професійних та особистісних якостей, зокрема вміння на основі інформаційних технологій отримувати, узагальнювати та аналізувати професійно значущу інформацію; по-друге, підґрунтя не тільки для пізнання навколишнього світу, але й для інновацій у різних сферах життєдіяльності суспільства.

Основними ознаками аналітичної компетентності сучасних фахівців різних галузей визначено такі: знання відповідної фахової галузі, розуміння природи інформаційних процесів, володіння статистичними інструментами, методами аналізу даних, уміння бачити логічні зв'язки в системі зібраної інформації, здатність до проблематизації, розгляду явищ та процесів з різних поглядів, відшукувати необхідну інформацію із різноманітних джерел, зокрема з інформаційних потоків у режимі реального часу.

На основі наукових підходів до визначення сутності понять „документознавство”, сучасних вимог до професійної діяльності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, „аналітична компетентність” аналітичну компетентність майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності визначено як складник професійної компетентності, який становить динамічне інтегративне особистісне утворення, що характеризує здатність застосовувати знання, уміння, навички й особистісні якості у процесі здійснення аналітичної діяльності з метою одержання якісно нового знання для оперативного і продуктивного забезпечення процесу ухвалення рішень у різних галузях діяльності. Аналітична компетентність сучасних документознавців передбачає наявність таких особистісних якостей, як аналітичне мислення, здатність працювати із великими обсягами

інформації, уважність, гарна пам'ять, розвинена інтуїція, спостережливість, посидючість, відповідальність, креативність, увага до дрібниць, широкий кругозір, здатність доводити справу до завершення тощо.

З урахуванням поліфункційності аналітичної компетентності фахівців (пізнавальна, перетворювальна, прогностична, регулятивна та ін. функції), характеристик компетентності як динамічної інтегративної постійно збагачуваної особистісної якості фахівця визначено такі компоненти у структурі аналітичної компетентності майбутніх фахівців зазначеного профілю, як: мотиваційний (усвідомлення значущості аналітики в професійній діяльності документознавця, мотивація до формування аналітичної компетентності як передумови конкурентоспроможності фахівців на ринку праці, спрямованість на самовдосконалення), когнітивний (комплекс знань з теорії та практики аналітичної діяльності), діяльнісно-технологічний (сформованість аналітичних умінь та навичок, зокрема здатність розділяти та диференціювати сукупність інформації на складові частини за певними істотними ознаками або категоріями; навички абстрагування, порівняння, узагальнення та класифікації; критичність мислення – здатність піддавати сумніву наявні судження та докази, формулювати питання тощо; володіння технологіями інформаційно-аналітичної діяльності) та рефлексивний (здатність до рефлексії професійного саморозвитку загалом та аналітичної компетентності зокрема, формувальної самодіагностики професійно значущих якостей).

Провідними методологічними підходами у формуванні аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності визначено системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, компетентнісний, принципами – системності; єдності свідомості і діяльності; студентоцентризму; доповнюваності (комплементарності); нелінійності; випереджувальності. З урахуванням теоретичних засад дослідження визначено критерії сформованості в майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності аналітичної компетентності: мотиваційний,

когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) з відповідними показниками та рівнями – низьким, середнім, високим.

Констатувальний етап експериментального дослідження на основі комплексу діагностичних методів зумовив висновок про недостатній рівень сформованості аналітичної компетентності в студентів означеної спеціальності, відсутність мотивації до аналітичної діяльності внаслідок переваги в навчальному процесі ЗВО форм та методів навчання, зорієнтованих на відтворення, споживання „готової інформації”, дезорієнтація в інформаційних потоках унаслідок „кліпового мислення” та труднощів із концентрацією уваги, відсутність умінь відбирати та оцінювати інформацію.

З урахуванням теоретико-методичних засад дослідження, результатів констатувального етапу експерименту визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін: формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар’єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки; спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності; використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності.

Реалізація визначених педагогічних умов здійснювалася в процесі організації аудиторної та позааудиторної роботи з блоку фахових дисциплін відповідно до навчального плану підготовки майбутніх фахівців за спеціальністю „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” („Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності”, „Кореспонденція та діловодство” та ін.).

З урахуванням наукових положень метапредметності в освіті, структурно-функційного моделювання інформації навчальні модулі відповідних дисциплін доповнено теоретичним матеріалом з проблем теорії та практики аналітичної діяльності (зокрема, питання щодо аналітичного складника сфери документаційного та інформаційного забезпечення діяльності установи, організації, підприємства тощо, функцій та змісту інформаційної аналітики в управлінській діяльності, етапах та технологіях аналітичного дослідження відповідно до функційних обов'язків фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, методах системного аналізу та ін.). Використання методів структурно-функційного моделювання навчального змісту, з одного боку, зумовило опору на візуально-дидактичні регулятиви відповідного навчального матеріалу (В. Штейнберг), а з іншого – сприяло формуванню навичок аналізу, синтезу та конструювання образних статичних та динамічних об'єктів.

Доведено, що ефективність формування аналітичних умінь та навичок зумовлена використанням практико-зорієнтованих освітніх технологій (кейс-метод, проектне навчання, тренінгові технології). У процесі організації аудиторної та позааудиторної роботи в межах курсу „Діловодство” пропонувалися кейси, побудовані на основі практики документообігу в установах та організаціях різного рівня підпорядкування, за курсом „Кореспонденція та діловодство” – міні-кейси, спрямовані на аналіз виробничих ситуацій та вирішення кейсу у вигляді відповідного документа. Організація роботи студентів із кейсами передбачала використання таких видів аналізу, як проблемний, системний, праксеологічний, прогностичний. Моделювання квазіпрофесійних ситуацій на практичних заняттях з курсу „Кореспонденція та діловодство” сприяло формуванню в студентів умінь і навичок складання аналітичних документів, проблематизації виробничої ситуації, урахування контексту при виборі засобів інформаційно-аналітичної діяльності. У процесі аудиторної та позааудиторної роботи з фахових дисциплін студенти залучалися до інформаційного пошуку з проблем

документознавчої професіології, розробки та захисту міні-проектів, організації та проведення ділових ігор, тренінгових занять з метою розвитку навичок аналітичного мислення, формулювання запитань, умінь критичної оцінки інформації, критичного мислення тощо.

У результаті підсумкової діагностики встановлено очевидну перевагу в динаміці змін рівня сформованості аналітичної компетентності студентів ЕГ порівняно з КГ. За допомогою статистичного аналізу доведено достовірність отриманих даних, що підтверджує висунуту гіпотезу дослідження щодо ефективності запропонованих педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їхній достатній готовності до впровадження в процес професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в ЗВО. Розроблено: блок теоретичного матеріалу для контекстного включення в лекційні курси („Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності”, „Кореспонденція та діловодство” та ін.), що репрезентує когнітивний складник аналітичної компетентності майбутніх фахівців та розкриває сутнісні ознаки аналітики як сфери професійної діяльності, аналітичної компетентності як важливого показника конкурентоспроможності фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності; комплекс завдань для формування аналітичних умінь та навичок на основі кейс-методу, проектного навчання, тренінгових завдань; рекомендації для викладачів фахових дисциплін щодо методу структурно-функційного моделювання та методу кейс-стаді як засобів формування аналітичної компетентності та їхніх можливостей як інструментів інформаційної аналітики в майбутній професійній діяльності випускника; комплекс діагностичних матеріалів з проблеми дослідження.

Результати дисертаційної роботи можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та

інформаційної діяльності в закладах вищої освіти, у системі післядипломної освіти, у самоосвітній діяльності майбутніх фахівців.

Ключові слова: аналітична діяльність, аналітична компетентність, аналітична компетентність майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, фахові дисципліни, педагогічні умови.

Список публікацій здобувача

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Іщенко В. С. Цільові орієнтири професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності до аналітичної роботи / В. С. Іщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2013. – № 18 (277), ч. 1 : Пед. науки. – С. 154–160.

2. Іщенко В. С. Когнітивний та праксеологічний компоненти аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Старобільськ, 2015. – № 6 (295) : Пед. науки. – С. 167–173.

3. Іщенко В. С. Аналітична довідка в системі цільових орієнтирів підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – Старобільськ, 2017. – № 1 (306), ч. II : Пед. науки. – С. 100–107.

4. Іщенко В. С. Сучасні підходи до визначення структури аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Education and pedagogical sciences. Освіта та педагогічна наука. – 2017. – № 1 (166). – С. 20–28.

5. Іщенко В. С. Педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності [Електронний ресурс] / В. С. Іщенко // Народна освіта. – 2017. – Вип. № 3 (33). – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5017.

6. Іщенко В. С. Навчально-методичне забезпечення формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інфор-

маційної діяльності / В. С. Іщенко // Зб. наук. пр. Педагогічні науки. – Херсон, 2017. – Вип. LXXVIII, т. 3. – С. 118–123.

7. Іщенко В. Метапредметний характер аналітичних умінь та навичок майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / Вікторія Іщенко // Наук. вісн. Миколаїв. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Миколаїв, 2017. – № 4 (59). – С. 217–223.

Статті в періодичних виданнях зарубіжних країн

8. Ishchenko V. S. Case study as a means of forming analytical competence of future specialists for document management and information activities / Victoria Ishchenko // Modern European Researches. – Salzburg, 2018. – № 1. – P. 18–29.

Опубліковані праці апробаційного характеру

9. Іщенко В. С. Посада секретаря: учора, сьогодні, завтра / В. С. Іщенко // Актуальні питання документознавства: історія та сьогодення : матеріали VI Регіон. наук.-практ. конф. з документознавства (м. Луганськ, 22 квіт. 2013 р.). – Луганськ, 2013. – С. 279–291.

10. Іщенко В. С. Аналітична робота як складник професійної діяльності майбутніх фахівців галузі документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (25 квіт. 2013 р., м. Стаханов). – Стаханов, 2013. – С. 135–141.

11. Іщенко В. С. Компетентнісний підхід до вирішення проблем формування умінь та навичок аналітичної діяльності в майбутніх фахівців у галузі документознавства / В. С. Іщенко // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології : II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та аспірантів : тези доп. (12 квіт. 2014 р., м. Дніпропетровськ). – Д., 2014. – С. 96–98.

12. Іщенко В. С. Аналітична діяльність як різновид діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності /

В. С. Іщенко // Наукова дискусія: питання педагогіки та психології : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (3–4 груд. 2016 р., м. Київ). – К., 2016. – С. 89–92.

13. Іщенко В. С. Феномен „розуміння” як підґрунтя аналітичної діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Сучасний вимір психології та педагогіки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 трав. 2017 р., м. Львів). – Л., 2017. – С. 39–40.

14. Іщенко В. С. Метод структурно-функційного моделювання як засіб формування аналітичної компетентності у майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (20-21 квіт. 2018 р., м. Одеса). – О., 2018. – С. 88–91.

15. Іщенко В. С. Роль фахових дисциплін у формуванні аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (11–12 трав. 2018 р., м. Харків). – Х., 2018. – С. 46–50.

ABSTRACT

Ishchenko V. S. Analytical competence formation of the future specialists on document science and information activities in the process of professional disciplines studying. – Manuscripts.

Thesis for degree of a candidate of pedagogical sciences in specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – State Institution „Luhansk Taras Shevchenko National University”. – Starobilsk, 2018.

The dissertation is devoted to the problem of analytical competence formation of future specialists in document science and information activities in the process of professional disciplines studying.

In the Introduction the relevance of the topic has been substantiated, the purpose, object, subject, task have been defined; hypothesis and research methods have been represented; the methodological and theoretical principles have been revealed, the scientific novelty and practical value of the dissertation have been highlighted; data on testing and implementation of the results have been obtained and provided.

The scientific novelty of the obtained results lies in the following: the effectiveness of pedagogical conditions for the analytical competence formation of future specialists in document science and information activities has been theoretically substantiated and experimentally confirmed *for the first time* (formation of motivation for analytical activity as a means of professional development and career growth in the context of the chosen training direction specifics; directing the content of professional disciplines to the analytical competence formation of future specialists in document science and information activities on the basis of meta-discipline; use of practice-oriented educational technologies in the involvement process of future documentation specialists in quasi-professional analytical work in order to develop analytical skills and abilities of students; reflexive position stimulation of future professionals at all stages of the analytical competence); the forms, methods and means of the students' professional training process of the specialty "Informational, Librarian and Archival Affairs" have been improved; the following scientific knowledge has acquired further development: the essence and structure of the future specialist analytical competence, especially the analytical competence formation of specialists in document science and information activities.

On the basis of the scientific literature analysis, the degree of the problem development of the analytical competence formation of future specialists in document science in the process of professional disciplines studying in universities has been disclosed in the dissertation, the terminological analysis of key concepts has been carried out.

The analysis of the conceptual-categorical apparatus of the study has showed the content-functional connections of such concepts as "analysis", "analytics", "analytical activity", "analytical thinking", "competence", "analytical competence", "analytical skills and abilities" . In the philosophical aspect, the analysis is interpreted as a method of scientific knowledge (the discovery of the studied branch fundamental, objective laws, repeated essential links of objects, etc.), the procedure of an object thinking dismemberment (its image, model) into parts in order to determine its properties or relations between its parts, followed by their study in the structure of the organically interconnected integrity; a tool for knowledge of complex non-deterministic systems, management of social information, in the psychological aspect - as an instrument of knowledge, the process of intellectual abilities, creativity, reflection and motivation interaction.

Analytical activity as a component of professional activity, firstly, focuses on the phenomenological aspects of being, it is associated with the assessment of facts and events in order to predict their development, taking into account a set of factors (objective, subjective-personal), possible risks, social technologies impact etc.; and secondly, it is carried out in real time and according to the pace of necessary managerial reactions in a particular professional field. The product of analytical activity is new knowledge as an instrument of society organizational conditions conscious change, criteria of its estimation and new ways of activity in predicted conditions.

The scientific literature analysis on the problems of the competence approach in education, the theory and practice of the analytical competence formation of different profiles specialists led to conclusions about the consideration of such competence investigated type as, firstly, the integral characteristic of professional and personal qualities, in particular, the ability to obtain, summarize and analyze professionally meaningful information on the basis of information technologies; and secondly, the basis not only for the knowledge of the surrounding world, but also for innovations in various spheres of society's life.

The main features of the modern specialists' analytical competence in different fields are as follows: knowledge of the relevant professional industry, understanding of the information processes nature, the possession of statistical tools, data analysis methods, the ability to see logical connections in the system of collected information, the ability to troubleshoot, the consideration of phenomena and processes from different views, the search of information you need from a variety of sources, including information flows in real time.

On the basis of scientific approaches of the concepts essence definition of "document science", modern requirements for the professional activity of specialists in documentation and information activities, "analytical competence", the analytical competence of future specialists in documentation and information activities has been defined as a component of professional competence, which is a dynamic integrative personal entity that characterizes the ability to apply knowledge, skills, abilities and personal qualities in the process of carrying out analytical activities in order to obtain qualitatively new knowledge for operative and productive provision of the decision-making process in various fields of activity. The analytical competence of modern documentologists involves the availability of such personal qualities as analytical thinking, ability to work with large volumes of information, attentiveness, good memory, developed intuition, observation, perseverance, responsibility, creativity, attention to details, a broad outlook, the ability to complete the case, etc.

Taking into account the polyfunctionality of the specialists' analytical competence (cognitive, transformative, prognostic, regulatory, etc.), the characteristics of competence as a dynamic integrative constantly enriched personal quality of the expert, the following components have been defined in the structure of future specialists of the specified profile analytical competence, as: motivational (awareness of analytics significance in the professional work of a document scientist, motivation to form analytical competence as a prerequisite for professional specialists competitiveness in the labor market, the focus on self-improvement), cognitive (a complex of knowledge on the theory and practice of

analytical activity), activity-technological (the formation of analytical skills and abilities, in particular the ability to separate and differentiate the aggregate of information into constituent parts by certain essential signs or categories; abstraction, comparison, generalization and classification skills; critical thinking - ability to challenge existing judgments and evidence, formulate questions, etc.; possession of information and analytical activities) and reflexive (ability to reflect professional self-development in general and analytical competence in particular, forming self-diagnosis of professionally significant qualities).

The main methodological approaches in shaping the analytical competence of future specialists in document science and information activities have been determined by systemic, active, personally oriented, competence, principles of systematic; the unity of consciousness and activity; student centricism; complementarity; nonlinearity; anticipation. Taking into account the theoretical foundations of the research, the criteria for the formation of future specialists in documentation and informational activity of analytical competence have been defined: motivational, cognitive, active, reflexive with corresponding indicators and levels - low, medium, high.

The constitutive stage of experimental research on the basis of the diagnostic methods complex has led to the conclusion that the level of analytical competence formation of the given specialty students was insufficient. It has showed the absence of motivation in analytical activity due to the prevalence in the university educational process of the forms and methods of training focused on reproduction, consumption of "ready information" disorientation in information flows due to "clip thinking" and difficulties with attention concentration, lack of ability to select and evaluate information.

Taking into account the theoretical and methodological foundations of the research, the results of the preliminary stage of the experiment, the pedagogical conditions for the analytical competence formation of future specialists in document science and information activities in the process of studying professional disciplines have been defined and grounded: formation of motivation

to analytical activity as a means of professional formation and career growth in the context of the specificity of the chosen training direction; direction of the professional disciplines content on the formation of analytical competence of future specialists in documentary and informational activities on the basis of metadiscipline; the use of practically oriented educational technologies in the process of future documentation specialists in quasi-professional analytical work in order to form analytical skills and abilities of students; stimulating the reflexive position of future specialists at all stages of analytical competence development.

The implementation of certain pedagogical conditions has been carried out in the process of organizing classroom and extracurricular work on the block of professional disciplines in accordance with the curriculum for the training of future professionals specializing in "Informational, Librarian and Archival Affairs" ("Documentation", "Officework", "Organization of Referral and Office Activities", "Correspondence and Officework", etc.).

Taking into account the scientific principles of meta-discipline in education, structural and functional modeling of information, the training modules of the corresponding disciplines have been supplemented with theoretical material on the problems of the theory and practice of analytical activity (in particular, the analytical component issue in the sphere of documentation and information support of the institution, organization, enterprise, etc. activities, functions and content of information analytics in management activities, stages and technologies of analytical research in accordance with specialist's in documentation and information activities functional duties, methods of system analysis, etc.). The use of structurally functional modeling methods of learning content, on the one hand, led to the reliance to visual-didactic regulation of the relevant educational material (V. Steinberg), and, on the other hand, contributed to the formation of skills for analysis, synthesis and design of figurative static and dynamic objects.

It is proved that the effectiveness of the analytical skills and abilities formation is due to the use of practically oriented educational technologies (case-method, project training, training technologies). In the process of organizing

classroom and extracurricular work within the course "Officework" cases were offered, based on the practice of document circulation in institutions and organizations of subordination different levels, at the course "Correspondence and Officework" - mini cases aimed at analysis of production situations and solution of the case in the form of a relevant document. The organization of students' work with cases provided for the use of such types of analysis as problematic, systematic, praxeological, and prognostic. Simulation of quasi-professional situations in practical classes on the course "Correspondence and Officework" contributed to the formation of students skills and abilities in the formulation of analytical documents, troubleshooting of the production situation, taking into account the context while choosing means of information and analytical activities. In the process of classroom and extracurricular work on professional disciplines, the students were involved in an information search on the problems of documentary professiology, the development and presentation of mini-projects, organization and conduct of business games, training sessions for the development of analytical thinking skills, the formulation of questions, the ability to evaluate information critically, critical thinking and so on.

As a result of the final diagnostics, a clear advantage has been established in the dynamics of changes in the level of the analytical competence formation of the students from EG (experimental group) compared with the students from CG (control group). With the help of statistical analysis, the authenticity of the obtained data, which confirms the hypothesis of the research on the effectiveness of the proposed pedagogical conditions for the analytical competence formation of future specialists in document science and information activity in the process of professional disciplines studying has been proved.

The practical value of the study results is their sufficient readiness to be introduced into professional training process of future specialists in document science and information activities in the universities. The following items have been developed: a block of theoretical material for context-based inclusion in lecture courses ("Documentation", "Officework", "Organization of referential and

office activities", "Correspondence and Officework", etc.), representing a cognitive component of future specialists analytical competence and revealing the essential features of analytics as a sphere of professional activity, analytical competence as an important indicator of experts' competitiveness in the field of document science and information activities; a complex of tasks for the formation of analytical skills and abilities based on the case-method, project training, training tasks; recommendations for teachers of professional disciplines on the method of structural functional modeling and the case study method as means analytical competence forming and their capabilities as tools of information analytics in the future professional activities of the graduate; complex of diagnostic materials on the research problem.

The results of the dissertation work can be used in the system of professional training of future specialists in documentation and information activities in institutions of higher education, in the system of postgraduate education, in the self-education activities of future specialists.

Key words: analytical activity, analytical competence, analytical competence of future specialists on document science and information activities, professional disciplines, pedagogical conditions.

ЗМІСТ

ВСТУП	20
РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні засади формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності	29
1.1. Формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців як філософська та психолого-педагогічна проблема	29
1.2. Сутність та структура аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності	59
1.3. Діагностика рівнів сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності	89
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	115
РОЗДІЛ 2. Експериментальне дослідження педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін	119
2.1. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін	119
2.2. Упровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності	149
2.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи	183
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	204
ВИСНОВКИ	208
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	213
ДОДАТКИ	247

ВСТУП

Експоненціальне зростання інформаційного простору, необхідність працювати із значним обсягом інформації зумовили стрімке поширення аналітичної діяльності в різні сфери суспільства, яка пов'язана із зібранням, оцінкою та аналізом інформації з подальшим виробленням практичних рекомендацій у тій чи тій галузі з урахуванням актуальної ситуації та прогностичних тенденцій. На сьогодні активно розвиваються різні напрями аналітики (політична, педагогічна, інформаційна, соціологічна, фінансова, інвестиційна, бізнес-аналітика, інтернет-аналітика, візуальна аналітика, Big Data-аналітика тощо), набувають поширення такі наукові методи, як дискурс-аналіз, контент-аналіз тощо.

Курс України на входження до європейського економічного та освітнього простору, інтеграція з європейськими країнами, інтернаціоналізація ділових стосунків у різних сферах діяльності вимагає розвитку нових підходів до організації професійної підготовки, впровадження компетентнісного підходу в освіті загалом та в документознавчій освіті зокрема.

Фахівці з документознавства та інформаційної діяльності (офіс-менеджер, референт, фахівець в установах, пов'язаних з інформаційною діяльністю, керівник служби документаційного забезпечення управління тощо) затребувані в органах державної влади та місцевого самоврядування, підрозділах управління кадрами в установах та на підприємствах різних форм власності й господарювання, в архівах, музеях, бібліотеках, центрах науково-технічної інформації і т.п. Професійна діяльність означених фахівців пов'язана з необхідністю обробки великих потоків інформації, її систематизацією, аналізом та прогнозуванням. Для якісного, ефективного та продуктивного виконання своїх професійних обов'язків у роботі з інформацією фахівцю галузі документознавства та інформаційної діяльності необхідна аналітична компетентність. Крім того, високий рівень

сформованості аналітичних умінь суттєво підвищує мобільність та конкурентоспроможність на ринку праці.

Згідно з ОКХ майбутніх фахівців спеціальності „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” випускники закладів вищої освіти (ЗВО) повинні володіти елементарними навичками аналізу виробничих ситуацій, їх визначення і вирішення при рішення типових задач з прогнозування виробничих ситуацій, власної професійної поведінки, вирішенні конфліктів при здійсненні аналітичної функції. Також, випускник повинен виявляти розвинену мисленнєву здатність розкласти на складові та структурувати ті соціальні, культурні, економічні явища, які є об’єктом його професійної уваги чи виробничого втручання, високий рівень умінь з обробки інформації різними аналітичними прийомами та розвиненого логічного мислення, що дає можливість створювати нові знання, приймати правильні управлінські рішення щодо використання виробничих матеріалів та фінансових ресурсів, підвищенню ефективності використання робочого часу та досягненню стратегічних завдань організації зокрема, та суспільства в цілому.

Питаннями компетентнісного підходу до навчання, змісту і структури компетенцій та компетентностей і формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців присвячено праці таких дослідників, як В. Байденко, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Овчарук, А. Хуторської та ін.

Концептуальні засади документознавчої освіти, документознавчої професіології репрезентовано в наукових працях таких фахівців, як В. Бездрабко, Г. Власова, Н. Гайсинюк, С. Дубова, С. Кулешов, Н. Кушнаренко, Г. Малик, О. Матвієнко, Ю. Палеха, М. Слободяник, Л. Філіпова, Г. Швецова-Водка та ін. Методичні аспекти організації професійної підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності розглядали Н. Курило, Н. Лесовець, О. Малюк, І. Сілютіна та ін.

Методологію аналітичної діяльності в різних сферах життєдіяльності суспільства представлено в наукових розвідках О. Кокоріна, І. Кузнецова, Ю. Курносова, П. Конотопова, Ю. Сурміна, О. Яригіна та ін. Технології

інформаційної аналітики, інформаційно-аналітичної діяльності, аналітико-синтетичної обробки інформації розглядають такі дослідники, як В. Варенко, Г. Власова, Г. Гордукалова, С. Григораш, І. Демуз, І. Захарова, О. Кобелев, О. Курлов, Г. Сілкова, Н. Сляднева, Л. Філіпова та ін.

У сучасних умовах глобалізації економіки, диверсифікації ринку праці особливу увагу приділено формуванню аналітичної компетентності фахівців економічного профілю (Н. Ришова, В. Фомін), майбутніх менеджерів (Н. Зінчук), інженерів-аграріїв (І. Абрамова), фахівців інформаційно-аналітичних служб (І. Бабкова). Теоретико-методичні засади формування аналітичної компетентності педагогічних працівників досліджували О. Гайдамак, О. Назначило, Л. Петренко, В. Топоровський, Г. Умерова, В. Ягупов, юридичних кадрів – А. Секлетов. Розвиток інформаційно-аналітичної компетенції студентів у виші розглядали Л. Астахова, А. Трофименко.

У дисертаційних працях останніх років представлено різні аспекти формування професійної компетентності, професійної культури майбутніх фахівців з документознавства та професійної діяльності. Так, Г. Малик досліджувала педагогічні умови реалізації компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутнього документознавця, Н. Назаренко – формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців у процесі навчання гуманітарних дисциплін, О. Янишина – формування комунікативних умінь майбутніх документознавців засобами медіаосвітніх технологій, О. Сивак – формування професійних компетентностей майбутніх документознавців у процесі навчання інформатичних дисциплін, О. Веремчук – педагогічні умови формування професійної культури майбутніх документознавців, Ю. Романишин – формування готовності майбутніх документознавців-менеджерів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Однак, питання формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців галузі документознавства та інформаційної діяльності не ставало предметом окремого дослідження.

Аналіз теорії та практики з досліджуваної проблеми дозволив виявити *протиріччя* між: зростанням інформаційної насиченості професійної діяльності документознавця в сучасних умовах та недостатньою увагою в процесі підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності до аналітико-інформаційної роботи; вимогами документознавчої професіології до аналітичної компетентності відповідних фахівців та недостатньою дослідженістю цієї проблеми в наукових джерелах; об'єктивною необхідністю використання фахових дисциплін у процесі формування аналітичної компетентності та недостатньою розробленістю педагогічних умов, спрямованих на вирішення цього завдання.

Актуальність обраної проблеми дослідження та її недостатня розробленість у теорії та практиці зумовили вибір теми дисертаційної роботи – **„Формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін”**.

Зв'язок теми з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано згідно з пріоритетним напрямом наукових досліджень ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” як складову частину комплексної теми „Освітні технології навчально-виховного процесу в сучасних умовах” (державний реєстраційний номер 0110U000751). Тему затверджено Вченою радою ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (протокол № 5 від 21.12.2012 р.) та узгоджено Радою з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології в Україні (протокол № 2 від 26.02.2013 р.).

Об'єкт дослідження – процес професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

Предмет дослідження – педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін у ЗВО.

Гіпотеза дослідження: процес формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності буде ефективним за таких педагогічних умов: формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар'єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки; спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності; використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності.

Відповідно до об'єкта, предмета й мети дослідження сформульовано такі **завдання**:

1. На основі аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури схарактеризувати стан дослідженості проблеми формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців та визначити поняттєво-категоріальний апарат дослідження.

2. Розкрити сутність та структуру аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

3. Визначити критерії та показники сформованості аналітичної компетентності студентів спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність”.

4. Теоретично обґрунтувати педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін.

5. Експериментально перевірити ефективність педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін.

Теоретичні засади дослідження становлять: наукові положення системного (В. Афанасьєв, І. Блауберг, М. Каган, Е. Юдін), діяльнісного (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтєв, С. Рубінштейн, В. Шадриков), особистісно зорієнтованого (В. Андрущенко, Г. Балл, І. Бех, О. Кучерявий, О. Пехота, М. Чобітько), компетентнісного (В. Байденко, Е. Зеєр, І. Зимня, О. Овчарук) методологічних підходів; наукові положення щодо: метапредметного підходу в освіті (Н. Громико, Ю. Громико, А. Хуторської), філософських та психологічних засад аналітичної діяльності (О. Кокорін, П. Конотопов, І. Кузнецов, О. Курлов, Ю. Курносів, В. Петров, Ю. Сурмін, О. Яригін), теоретико-методичних засад формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців (І. Абрамова, О. Гайдамак, Н. Зінчук, Л. Петренко, Н. Рижова, В. Топоровський, В. Фомін, В. Ягупов), розвитку документознавства та документознавчої освіти (В. Бездрабко, Ю. Бриль, Н. Гайсинюк, Н. Кушнарєнко, Г. Малик, О. Матвієнко, Ю. Палєха, М. Слободяник, Л. Філіпова, Г. Швецова-Водка), технологій аналітичної діяльності, аналітико-синтетичної обробки інформації (В. Варєнко, Г. Власова, І. Демуз, І. Захарова, Л. Філіпова); сучасні інноваційні технології освіти (А. Вербицький, С. Вітвицька, І. Дичківська, А. Панфілова, С. Сисоєва), теоретико-методичні засади використання ІКТ (Р. Гурєвич, М. Кадемія, М. Козяр, С. Семеріков), кейс-технологій (П. Баєв, О. Долгоруков, О. Смолянїнова, Ю. Сурмін, З. Юлдашев) в освіті.

Для розв'язання поставлених завдань, досягнення мети та перевірки висунутої гіпотези використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**: *теоретичних* – аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури для визначення теоретико-методологічних засад дисертаційної праці; систематизація й класифікація наукових положень для розкриття історико-генетичного аспекту висунутої проблеми; синтез, узагальнення,

контент-аналіз з метою обґрунтування понятійно-категоріального апарату дослідження, визначення особливостей формування аналітичної компетентності студентів спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність” у процесі вивчення фахових дисциплін; узагальнення й систематизація для обґрунтування відповідних педагогічних умов; *емпіричних* – анкетування, тестування, експертна оцінка та самооцінка для виявлення рівня сформованості аналітичної компетентності студентів відповідної спеціальності; педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічних умов; *методи математичної статистики* для визначення статистичної значущості отриманих результатів.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилося впродовж 2012 – 2017 рр. на базі ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”. Усього в експериментальній роботі взяли участь 126 студентів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: *уперше* теоретично обґрунтовано й експериментально підтверджено ефективність педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності (формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар’єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки; спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності; використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності); *удосконалено* форми, методи й засоби процесу професійної підготовки студентів спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність”; *подальшого розвитку набули* наукові уявлення про: сутність та

структуру аналітичної компетентності майбутнього фахівця, особливості формування аналітичної компетентності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

Практичне значення результатів дослідження полягає в їхній достатній готовності до впровадження в процес професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в ЗВО. Розроблено: блок теоретичного матеріалу для контекстного включення в лекційні курси („Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності”, „Кореспонденція та діловодство” та ін.), що репрезентує когнітивний складник аналітичної компетентності майбутніх фахівців та розкриває сутнісні ознаки аналітики як сфери професійної діяльності, аналітичної компетентності як важливого показника конкурентоспроможності фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності; комплекс завдань для формування аналітичних умінь та навичок на основі кейс-методу, проектного навчання, тренінгових завдань; рекомендації для викладачів фахових дисциплін щодо методу структурно-функційного моделювання та методу кейс-стаді як засобів формування аналітичної компетентності та їхніх можливостей як інструментів інформаційної аналітики в майбутній професійній діяльності випускника; комплекс діагностичних матеріалів з проблеми дослідження.

Результати дисертаційної роботи можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в закладах вищої освіти, у системі післядипломної освіти, у самоосвітній діяльності майбутніх фахівців.

Результати дослідження **впроваджено** в навчально-виховний процес ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (м. Старобільськ) (довідка про впровадження № 1/689 від 11.06.2018 р.), Східно-українського національного університету імені Володимира Даля (довідка про впровадження № 685/03 від 19.06.2018 р.), ВНЗ УКООПСПЛКИ „Полтавський університет економіки і торгівлі” (довідка про впровадження

№ 20 від 10.05.2018 р.), ДВНЗ „Криворізький державний педагогічний університет” (довідка про впровадження № 09/1-379/3 від 13.09.2018 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційної роботи доповідалися на науково-практичних конференціях різного рівня: *Міжнародних* – „Наукова дискусія: питання педагогіки та психології” (Київ, 2016), „Сучасний вимір психології та педагогіки” (Львів, 2017), „Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі” (Одеса, 2018), „Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології” (Харків, 2018), *Всеукраїнських* – „Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології” (Дніпропетровськ, 2014), *регіональних* – „Актуальні питання документознавства: історія та сьогодення” (Луганськ, 2013), „Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти” (Стаханов, 2013); на щорічних звітних наукових конференціях професорсько-викладацького складу, аспірантів і молодих учених, засіданнях кафедр педагогіки, документознавства та інформаційної діяльності ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Публікації. Результати дисертаційної роботи висвітлено в 15 публікаціях, з них 7 статей у наукових фахових виданнях України та 1 публікація в зарубіжному періодичному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (299 найменувань, з них 8 іноземною мовою). Робота містить 6 додатків на 46 сторінках, 14 таблиць та 14 рисунків. Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців як філософська та психолого-педагогічна проблема

Суспільство досягло нового етапу розвитку, коли головним продуктом виробництва стали інформація і знання, й іменується інформаційним. У ньому інформація стала масовою і загальнодоступною у будь-якому вигляді і формі, чим викликала потребу у розрізненні актуальної, необхідної і важливої інформації та перспектив і наслідків її використання у суспільній та виробничій сферах діяльності. Крім того, на даному етапі розвитку (руху) суспільства, ми має змогу безпосередньо спостерігати процес виокремлення чи навіть переходу з одного стану в інший цивілізації – з „інформаційного суспільства” в „суспільство знання”. П. Друкер [292] зазначає, що в „суспільстві знання” базисними економічними ресурсами вже є самі знання та інновації, а не капітал чи природні ресурси. „Знання та пов’язані з ними інновації стали ключовим економічним ресурсом та доміантною, і, можливо, єдиним джерелом конкурентної переваги” [292, с. 27].

Однак, „знання взяте саме-по-собі, не може змінити світу, виготовити новий продукт або додаткову вартість. Такої властивості воно набуває лише у результаті уособлення, синтезу з живою працею (фізичною або інтелектуальною), з конкретною людиною, з конкретною особистістю” [219, с. 319].

Таким чином, сучасна економіка накопиченого знання формує вимогу „прямого і професійного забезпечення вирішення проблеми поєднання знання і людини, втілення знань в людині. ... якнайстійкіше поєднання знань

з соціокультурними та особистісними особливостями кожного індивіда” [219, с. 320].

Фактично перед системою освіти постає безпрецедентне завдання – виконуючи функцію трансферу знань від покоління до покоління „має стати універсальною формою становлення і розвитку базових, родових здібностей людини, які дозволять їй розвивати і відстоювати власну людяність, бути не лише матеріалом і ресурсом суспільного виробництва, але, насамперед, – головною його метою” [219, с. 320].

Сучасні стандарти вищої освіти спрямовані на формування знань, умінь і навичок у межах конкретної професійної сфери діяльності – компетентностей, зокрема, аналітичної, яка покликана задовольнити інформаційну потребу, що виникла і виявляється у розвиненій мисленнєвій здатності.

Аналіз означеної проблеми, дозволив визначити категоріальне поле дослідження формування аналітичної компетентності, яке включає такі поняття як „аналіз”, „аналітика”, „аналітична діяльність”, „компетентність”, „аналітична компетентність”.

Історико-філософський контекст дослідження зумовлює звернення до філософського доробку видатних мислителів доби Античності, які вважаються фундаторами постановки та вирішення проблем мислення людини як способу пізнання навколишньої дійсності та самої людини. Так, зокрема початок аналітики як специфічної форми діяльності пов’язують із постаттю **Сократа**, який започаткував один з провідних методів діалектики (так званий „сократівський метод”) – пошук істини шляхом постановки навідних питань (діалоговий спосіб вирішення проблем). У річищі проблематики аналітики знаходяться й ідеї **Платона** щодо цілого і частин (складових), які мають розглядатися не у механічному поєднанні, а утворювати цілісність, яка спричинює появу нової якості та яка стає зрозумілою тільки в результаті застосування закону єдності і боротьби

протилежностей. Пізніше, ці ідеї Платона розвинулися у наукові методи аналізу і синтезу.

Найбільш вагоме значення в історії розвитку аналітики займає постать та вчення древньогрецького філософа IV ст. до н. е. – **Аристотеля**, який вважається засновником логіки як науки про мислення. Саме у межах логіки Аристотель розглядав форми мислення та його складники, такі поняття, судження та умовивід. Ю. Сурмін відзначає, що „внесок великого Стагирита в аналітику полягав в тому, що він уперше систематизував і кодифікував прийоми міркувань, зробив їх предметом наукових досліджень. Аристотелем не лише поставлені, але й вирішені такі глобальні проблеми, як закони тотожності, протиріччя і виключеного третього, діалектики індукції, дедукції і логічного синтезу, визначені категорії, суть, мета, відношення, простір, час, рух, кількість і якість, форма і матерія, можливість і дійсність, необхідність і випадковість, одиничне, особливе і загальне, розвиток і саморух, структура і функція. Найбільша заслуга Аристотеля в тому, що з нього починається системний світогляд і системне дослідження природи” [248, с. 242]. Поняття „аналітика” використано Аристотелем для назви творів з логіки („Перша Аналітика”, „Друга Аналітика”). „Перша Аналітика” (*Analytica priora*) присвячена силогізму (форма умовиводу, коли з двох суджень випливає третє) як способу доказу, як способу дослідження сутності предмету та як способу переконання. „Друга Аналітика” (*Analytica posteriora*) присвячена пошуку такого методу доказу, який би давав достовірне знання. Аристотель дав розуміння „аналізу” як *методу дослідження, суть якого полягає у розчленуванні предмету, що досліджується, на елементи подумки чи практично, кожен з яких потім досліджується окремо як частина розчленованого цілого*. Призначення аналізу – це відокремити суттєве від не суттєвого та звести складне до більш простого. Тим самим, Аристотель визначив *аналітику як „наука, що доводить”*. За Аристотелем, предметом аналітики є те, що існує завжди і скрізь, і досліджує властивості тільки

одного якогось роду [282, с. 45], тобто, розклад логічного мислення на прості елементи а потім від них перехід до складних форм мислення.

Досліджуючи паралельно поняття „аналіз”, вважаємо за необхідне зупинитися на його тлумаченні іншими філософами Давньої Греції. Так, Евклід розуміє під *аналізом допущення шуканої речі як відомої, щоб вивести з неї наслідки, що ведуть до якої-небудь істини*. Папп Александрійський убачав в *аналізі метод знаходження доказу сходження від наслідків до причин*. Поряд з аналізом предметом уваги Аристотеля, Евкліда, Паппа Александрійського є *синтез*, який вони розуміли як *метод протилежний аналізу, – отримання знання про ціле шляхом поєднання його елементів або хід думки від посилок (підстав, причин) до наслідків*.

Не менш значущою фігурою питання, що досліджується, є постать англійського філософа та логіка **Вільяма Оккама**. Зокрема, його термінізм, в основі якого лежить вчення про супозиції – „вживання терміна в судженні для позначення чогось, включаючи позначення терміном цього самого терміна” [133, с. 128]. Саме В.Оккам уперше здійснив розподіл знаків на природні та штучні, визначив, що зі знаком завжди пов’язане значення, яке може розумітися і як „позначення”. Дотримуючись хронології, вважаємо за необхідне згадати постать німецького гуманіста і філософа – **Рудольфа Агриколи**, зокрема його логіко-риторичний твір „Про діалектичне знаходження” (1480). Оскільки у ньому, Агрикола, посилаючись на Аристотеля дає визначення *аналітики* і вказує, що вона *досліджує логічний зв’язок понять, який гарантує тільки несуперечливий висновок*.

Таким чином, філософські погляди та вчення розглянутих мислителів присвячені дослідженню мислення дозволило побачити, що воно є фундаментальним поняттям філософії і розуміється ними як специфічна здатність розмірковувати, осягати думкою світ і самого себе. Зокрема, Аристотель, досліджуючи мислення сформулював закони та форми мислення, розкрив його складові, дав визначення *аналізу як методу та використав слово аналітика для позначення техніки логічного аналізу*.

Загалом, філософські погляди та вчення античних мислителів окреслили вектори подальших пошуків та суттєво вплинули на філософські погляди діячів від Нового часу до кінця XIX ст. Так, у Новий час феномен мислення привертає увагу через розробку методу (засобу), прийомів пізнання та практичних дій. Зокрема, однією з провідних ідей англійського філософа **Френсіса Бекона** було вдосконалення методів узагальнення і створення концепції індукції як способу пізнання природи. Суть *індукції* за Ф. Беконем полягає в тому, що вона *дає нові висновки шляхом не спостереження явищ, а їх вивчення*. Ідеї Ф.Бекона отримали продовження у наукових пошуках **Томаса Гоббса**, який поєднав індукцію і дедукцію, вважав, що спочатку треба йти шляхом пізнання простіших, елементарних якостей речей (дедукція), і лише потім поєднувати їх, синтезувати (індукція). *Пізнання через аналіз виявляє головні властивості речей*. У праці „Роздуми про метод” (1637) французький філософ **Рене Декарт** запропонував метод, який дозволяє впоратися з будь-якою проблемою, що піддається рішенню, за допомогою людського розуму і фактів, що маютьсся в наявності, тим самим вперше обґрунтував значення аналізу в науці. Німецький філософ, логік, математик **Готфрід Вільгельм Лейбніц** розвинув вчення про аналіз і синтез, першим сформулював закон достатньої основи, є автором сучасного формулювання закону тотожності.

Вагомий внесок у розвиток аналітики зроблено видатним німецьким філософом **Іммануїлом Кантом**, який відзначав, що знання є судження – поєднання уявлень і понять у свідомості і через свідомість. У свою чергу судження можуть бути аналітичними та синтетичними. І. Кант вирізняв рівні мислення – інтуїція, розсудок, розум; типи і види мислення – формально-логічне (розсудливе) і діалектичне (розумне), конкретне і абстрактне, практичне і теоретичне. Розроблена І. Кантом система аргументації стала одним із прийомів міркування та доказу для аналітиків.

Інший німецький філософ, роботи якого суттєво вплинули на аналітику, **Георг Гегель** здійснив спробу виробити цілісну систему нової,

діалектичної логіки, висунув новий підхід до категорій і їх трактування та представив як зв'язки абсолютної ідеї: „буття (кількість, якість, міра), сутність (основа, явище, дійсність: субстанція, причина, взаємодія), поняття (суб'єкт, абсолютна ідея, об'єкт)” [140, с. 33].

Подальший розвиток наукові ідеї аналітики отримали у наукових студіях австрійського філософа, психолога та теолога **Франца Brentano**, який наголошував на тому, що *людина може сприймати власні ментальні акти, не спостерігаючи їх*. Філософія Brentano є тією ланкою загальної філософії, що сприяла перенесенню філософських проблем у сферу мови, була спробою зведення філософської рефлексії до аналізу та звільнення філософського міркування від історико-культурних передумов.

Кінець XIX – початок XX ст. в історії філософії означено як період становлення аналітичної філософії, витоки якої закладені в ідеях і поглядах філософів минулого та пов'язані з науковими роботами, які виходять у цей проміжок часу, таких дослідників як Г. Фреге, Б. Рассел, Дж. Мур та Л. Вітгенштейн (ранні роботи). Зокрема, саме наукові роботи **Готлоба Фреге**, німецького логіка, математика і філософа, які вийшли у світ у кінці XIX ст. та вважаються початком *аналітичної філософії*. Г. Фреге ввів до традиційної логіки поняття математичного аналізу: числення, функції тощо. У полеміці з Кантом він реабілітував поняття аналізу, обґрунтувавши його як продуктивний метод дослідження. Г. Фреге розширив онтологію, включивши в неї, окрім суб'єктивних уявлень і об'єктивних фізичних речей, думки, а також такі абстрактні об'єкти як „істина” і „омана”. Крім того, Г. Фреге безпосередньо пов'язав проблеми онтології з проблемами семантики і логіки, спираючись на аналіз як наукової, так і буденної мови [109, с. 65].

Для аналітичної філософії принципове значення мають філософські погляди **Бертрана Рассела**, британського філософа і математика, який вважав аналіз основним джерелом наукового прогресу як *методу наукового пізнання, що дає змогу виділити й вивчити вихідні складові об'єкта*.

Заслужують на особливу увагу погляди німецького філософа **Мартіна Гайдеггера**, який на противагу І. Канту, розглядає *аналітику* не як розчленування на елементарні складові, а як *повернення до єдності, синтезу*.

Таким чином, закладені аналітичні традиції Г. Фреге, Б. Расселом та ін. філософами сформували у ХХ ст. новий стиль мислення – аналітичне мислення та знайшли втілення у працях таких філософів, як Р. Карнап, Дж. Остін, Г. Райл, У. Куайн, Н. Гудмен, Д. Девідсон та багато ін. Зокрема провідними аналітиками сучасності є Х. Патнем, М. Дамміт, Дж. Серл, А. Данто, Т. Нейгел, Б. Вільямс, Б. Страуд, П. Стросон та ін.

Поняття „аналіз” включено до категоріальної системи багатьох наукових дисциплін, насамперед таких, як філософія, логіка, психологія, а також і до понятійно-категоріальної системи педагогіки. „Аналіз” – це розклад предмета чи об’єкта, що вивчається на характерні для нього складові елементи, виділення в ньому окремих сторін, вивчення кожного елементу чи сторони явища окремо як частини єдиного цілого. Аналіз існує у двох формах: 1) як практична дія, 2) як мисленнєва операція [196, с. 75]. Однак, існує й інша точка зору, згідно з якою, аналіз включає і процедури синтезу – процес уявного об’єднання різних сторін, частин предмета в єдине формоутворення. До того ж безпосередній зв’язок аналізу та синтезу прослідковується ще з часів Давньої Греції, коли „аналіз будь-яких систем, матеріальних об’єктів, соціальних та політичних процесів, наприклад, у працях Платона та Аристотеля, здійснювався у нерозривному зв’язку із синтезом. Якщо будь-який аналіз передбачає розчленування системної цілісності на складники, аж до елементарного рівня, та дослідження їхніх окремих зв’язків та відношень, то синтез слід розглядати як узагальнення результатів аналітичної діяльності, як інтеграцію аналітичних знань в нову пізнавальну, або, як іноді говорять, когнітивну цілісність” [208, с. 112–113].

Показовим є зауваження О. Кокорина щодо повсякденного та наукового контекстів використання поняття „аналіз”, яке кожна людина чує практично щодня, у різних ситуацій, „діапазон його використання настільки

широкий, що, іноді, нелегко зрозуміти: чи дійсно йдеться про аналіз як специфічну високоінтелектуальну досить продуктивну методологічну процедуру, яка працює на практику, чи про невизначене широко розповсюджене буденне дійство, про суть якого не слід замислюватися, оскільки його зміст очевидний” [119, с. 3]. Правомірність останньої тези автор пояснює тим, що „аксіомою слід вважати наявність в кожному мисленнєвому процесі аналітичного складника” [Там само]. Разом з тим, виважений підхід до багатомірності діяльності людини вимагає урахування специфіки усіх мисленнєвих процедур – аналізу, синтезу, порівняння тощо. Крім того, необхідність визначення сутнісних ознак саме аналізу пов’язується також із тим, що „нерідко аналіз ототожнюється із дослідженням як таким. Відомо, що у ході будь-якого дослідження використовується, як правило, увесь набір методологічних засобів, але досить часто кваліфікуються вони чомусь як аналіз” [119, с. 7]. О. Кокорин заперечує означену ситуацію та наполягає на тому, що зміст аналізу як специфічної методологічної процедури достатньо чітко представлений у науці. Відповідно, наголошено, що „аналіз визначається як мисленнєва процедура „розчленування” (розкладу) явища, що пізнається, на його складові елементи (неподільні, недискретні в його межах), спрямована на їхнє пізнання незалежно від цілого” [119, с. 7–8].

У психологічній довідковій літературі поняття „аналіз” визначається” як „розгляд, вивчення чого-небудь, що ґрунтується на розчленуванні (мисленнєвому, а також подекуди й реальному) предмета, явища на складові частини, визначенні елементів, що складають ціле” [14, с. 27]. Важливо відзначити, що у психології аналіз розглядається як пізнавальний процес, що здійснюється на різних рівнях відображення дійсності у мозку людини та тварини [Там само]. Найвищою формою аналізу є мисленнєва, або абстрактно-логічна, яка виникла у процесі еволюції людини внаслідок формування вмінь здійснювати процеси аналізу та синтезу поза реального розчленування та поєднання частин предмету (явища), тобто на основі розумової операції

абстрагування [14, с. 27–28]. Аналіз у мисленні є продовженням того аналізу, що відбувається в чуттєвому відображенні об'єктивної дійсності. Об'єктом аналізу можуть бути будь-які предмети та їхні властивості.

На Рис. 1.1. представлено експлікацію наукових підходів до визначення сутності поняття „аналіз” у дискурсі різних наукових галузей.

Рис. 1.1. Міждисциплінарний контекст дослідження поняття „аналіз”

Звернення до потрактовувань поняття „аналіз” у різних наукових галузях засвідчило спільне для усіх підходів, а саме наголос на уявному або справжньому розчленуванні складного об'єкта на частини з подальшим його вивченням. Аналіз у поєднанні із синтезом виступають провідними методами наукового пізнання, підґрунтям для теоретичних та практичних засад аналітики як специфічної форми діяльності людини. Поняття „аналітика” розглядається як результат та процес предметно-практичної діяльності людини, спрямованої

на пошук, зібрання та узагальнення інформації з метою ухвалення управлінських рішень у певній предметній сфері.

Загалом, слово *аналітика* походить з грецької мови від давньогрецького слова „ἀναλυτικά”, що означає мистецтво аналізу. Великий тлумачний словник сучасної української мови подає визначення аналітики як вчення про силогізми й доведення [25, с. 28]. У філософських словниках *аналітику* визначають як: мистецтво розчленування понять, елементарних принципів, за допомогою яких міркування набувають доказовий характер [183].

У науково-методичних виданнях, що репрезентують сучасні дослідження проблем аналітики, аналітичної діяльності у різних сферах життєдіяльності суспільства пропонуються різні визначення цього поняття. Так, аналітика розглядається як:

- основа інтелектуальної, логіко-мисленнєвої діяльності, яка спрямована на вирішення практичних завдань. В її основі лежить не стільки принцип констатації фактів, скільки принцип „випередження подій”, що дозволяє організації або індивідові прогнозувати майбутній стан об’єкта аналізу (Ю. Курносов, П. Конотопов) [138, с. 26];
- цілісна сукупність принципів методологічного, організаційного і технологічного забезпечення індивідуальної і колективної розумової діяльності, що дозволяє ефективно обробляти інформацію з метою вдосконалення якості наявних і набуття нових знань, а також підготовки інформаційної бази для ухвалення оптимальних управлінських рішень (Ю. Курносов, П. Конотопов) [138, с. 28];
- творча інтелектуальна діяльність із здобуття нового актуального знання із сукупності зібраної інформації (В. Ісаков) [88, с. 8].

Таким чином, атрибутивними ознаками феномену аналітики є такі: діяльнісний характер, міждисциплінарні засади теорії та практики,

спрямованість на отримання нового знання, сполучення індивідуальної та колективної роботи, креативний характер. Теоретичні засади аналітики як виду інтелектуальної діяльності представлено на Рис. 1.2.

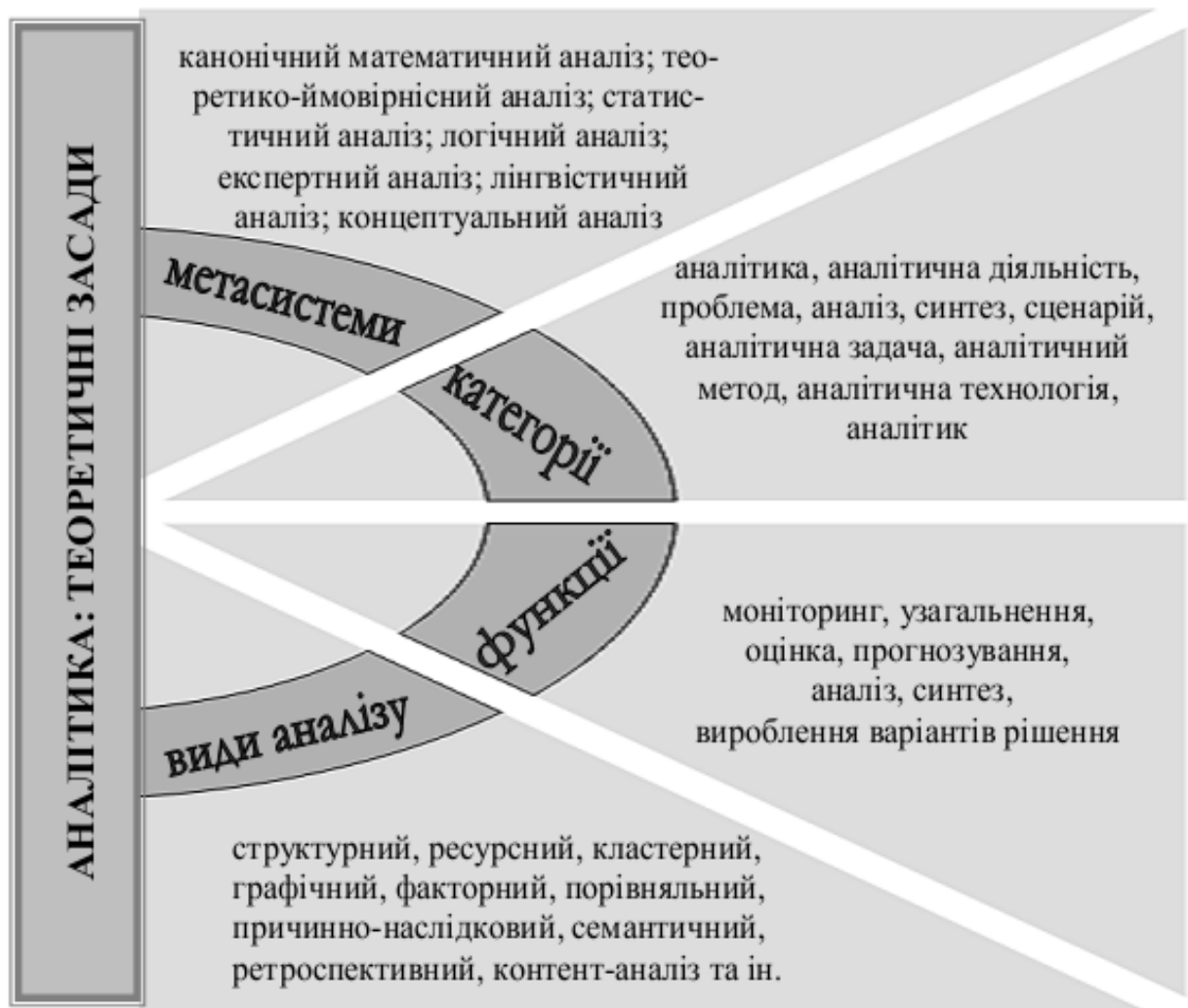

Рис. 1.2. Теоретичні засади аналітики як виду інтелектуальної діяльності

З урахуванням підходів різних авторів до сутнісних ознак поняття „аналітика” приймаємо в якості робочого таке визначення: *аналітика* – вид інтелектуальної діяльності, який забезпечує підґрунтя для прийняття управлінських рішень у різних галузях життєдіяльності суспільства.

Категорія „аналітична діяльність” / „інформаційна аналітика” перебуває у полі дослідницьких інтересів таких науковців і практиків як: П. Конотопов [138], І. Кузнецов [129], Ю. Курносів [138; 139; 140], О. Курлов, В. Петров [136; 137], Ю. Сурмін [249] та ін., які розглядають питання методології, технології та організації інформаційно-аналітичної діяльності.

І. Кузнецов вважає, що „аналітична робота – складова частина творчої діяльності. Вона призначена для оцінки інформації і підготовки прийняття рішення” [129, с. 23]. Під творчою діяльністю автор розуміє дослідну роботу і пояснює це тим, що кожне дослідження, незалежно від мети і завдань, вимагає індивідуального підходу та підбору методів та способів досягнення результату в залежності від ситуації, що складається.

Більш ґрунтовне розуміння поняття подають автори книги „Аналітика: методологія, технологія й організація інформаційно-аналітичної роботи” Ю. Курносов, П. Конотопов [138]: аналітична робота – це організований процес складної інтелектуальної творчої роботи фахівця (-ів), у процесі здійснення якої застосовуються засоби та методи аналізу з дотриманням принципів достовірності, своєчасності та ясності спрямованих на рішення практичних задач [138, с. 307].

Отже, *аналітична робота* – це інтелектуальна мисленнева діяльність, спрямована на вирішення завдань практичного характеру, змістом якої є поетапна робота із застосуванням методів, способів та засобів аналізу, які ґрунтуються на принципах достовірності, своєчасності та ясності, а кінцевим результатом є нове знання. У свою чергу, *аналітична діяльність* – це вид діяльності, суть якої полягає у забезпеченні інформаційних потреб суспільства шляхом переробки вихідної інформації за допомогою аналітичних технологій та отримання якісно нового знання.

В. Жигірь, досліджуючи аналітичну компетентність менеджера освіти, використовує позицію Е. Масленнікова щодо визначення аналітичної діяльності: „невід’ємна і найважливіша складова частина професійної діяльності будь-якого фахівця, виступає не якимось епізодичним, короткочасним актом, що виконує спеціально призначений працівник, а є функцією усіх ланок системи, яка здійснюється постійно. Аналітична робота – це неперервний процес вивчення професійної та іншої інформації” [73, с. 22–23].

Аналіз наукової літератури, насамперед досліджень у галузі психології (В. Давидов, О. Леонтєв, С. Рубінштейн та ін.), засвідчує, що аналітичну

діяльність як правило ототожнюють зі здійсненням розумових операцій (порівняння, аналіз, синтез, абстрагування, узагальнення, аналогія, класифікація). Разом з тим, за умови стрімкого розширення інформаційного простору саме цифровізація усіх сферах життєдіяльності актуалізує необхідність аналітичної діяльності як засобу опрацювання інформаційних потоків за умов їх швидкого оновлювання.

У наукових розвідках останніх років надзвичайно поширено поняття „інформаційно-аналітична діяльність”, яка потрактовується як:

- особливий напрям інформаційної діяльності, пов’язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням і розповсюдженням інформації переважно у сфері управлінської, політичної та економічної діяльності. Сфера функціонування інформаційно-аналітичної діяльності зумовила особливості результатів цієї діяльності, для створення яких застосовуються переважно аналітичні методики, що уможливають прогнозування проблемних ситуацій (Г. Сілкова) [233];
- специфічний різновид інтелектуальної, розумової діяльності людини, в процесі якої, внаслідок певного алгоритму послідовних дій з пошуку, накопичення, зберігання, обробки, аналізу первинної інформації, утворюється нова, вторинна аналітична інформація у формі аналітичної довідки, звіту, огляду, прогнозу тощо (В. Варенко) [23, с. 14];
- 1) сукупність інформаційних процесів у вигляді збирання, пошуку, перероблення, передачі та використання інформації, необхідної для цілеспрямованого управління; 2) комплекс заходів, які здійснюються фахівцями, органами управління щодо реалізації інформаційних процесів. Вона поділяється на інформаційну, яка здійснюється за допомогою документальних, технічних та інших пристроїв, призначених для накопичування, оброблення, систематизації, зберігання і видачі інформації, та аналітичну – законів і методів розумової діяльності, а також інших технічних засобів, на

основі і за допомогою яких здійснюється обробка фактичних даних з більш високою якістю [286, с. 52].

Аналіз наукових підходів до сутнісних характеристик феномену інформаційно-аналітичної діяльності засвідчує, що такий вид діяльності, по-перше, є метапредметним, тобто не обмеженим функційними рамками конкретної предметної галузі, по-друге, має чітко окреслену практичну спрямованість, створює підґрунтя для ухвалення управлінських рішень на різних рівнях виробничої та соціальної діяльності. Крім того, доцільно відзначити перетворювальну, креативну функцію інформаційно-аналітичної діяльності, яка сприяє отриманню нового знання внаслідок індивідуальної та колективної мисленнєвої творчості.

Окремий інтерес становить дослідження І. Бабакової (2010), яка досліджуючи розвиток професійної компетентності інформаційно-аналітичних служб, висвітлює аналітичну компетентність через аналітичну діяльність та її специфіку. Так, акмеологія аналітичної компетентності „характеризується змістом, що відмінний від описуючих і пояснюючих конструктів” [6, с. 14]. Наголошує на практичній сутності аналітичної діяльності, що „виявляється у необхідності доведення її результатів до прогнозування, проектування, програмування”. А за її результатами завжди має створюватися певний механізм інформаційно-аналітичної взаємодії усіх суб’єктів, які приймають участь у рішенні проблем, що перед ними стоять [6, с. 15]. Зокрема виділяє кілька її особливостей: „по-перше, аналітична діяльність із інструменту пізнання, із засобу отримання актуальної інформації перетворюється в інструмент трансформації; по-друге, вона націлена на вивчення „внутрішніх” і „зовнішніх” умов і обставин розвитку явища чи процесу; по-третє, аналітична діяльність завжди націлена на рішення якогось практичного завдання” [6, с. 15].

Таким чином, *аналітична діяльність як складник професійної діяльності*, по-перше, орієнтована на феноменологічні аспекти буття, пов’язана з оцінкою фактів та подій з метою прогнозування їхнього розвитку з ураху-

ванням комплексу чинників (об'єктивних, суб'єктивно-особистісних), можливих ризиків, впливу соціальних технологій і т.п.; по-друге, здійснюється в режимі реального часу та згідно із темпом необхідних управлінських реакцій у певній професійній галузі. Продуктом аналітичної діяльності є нове знання як інструмент усвідомленої зміни організаційних станів соціуму, критеріїв його оцінки та нових способів діяльності в прогнозованих умовах.

Особливу роль у реалізації завдань аналітики, аналітичної діяльності відіграють сучасні інформаційно-комунікаційні технології, які, з одного боку, дозволяють використовувати широкі масиви даних для реалізації завдань аналітичної діяльності, а з іншого – провокують „цифрову амнезію”, „цифрову тривожність”, „Google-ефект” (Н. Карр, Б. Сперроу, М. Уїмбер та ін.). Інформаційне суспільство сучасності характеризується зростанням обсягу інформації, „перетворенням інформації в об'єкт і предмет діяльності основної частини населення, що поступово витісняється з матеріальної сфери діяльності у віртуальний інформаційний простір; зміною природи соціальних інститутів, відносин, організацій і систем. Вони стають інформаційними, віртуальними, кардинально перетворюються, втрачають одні функції й здобувають інші” [22, с. 20]. Сутність „Google-ефекту” полягає в тому, що за умови швидкого та зручного доступу до інформації у мережі інтернет людині важче запам'ятати інформацію, якщо вона знає, де цю інформацію можна знову миттєво знайти. Відповідно, актуалізують питання формування у фахівців спеціалізованих навичок обробки інформації, використання відповідних аналітичних технологій. Прискорені темпи зростання інформаційного потоку та перетворення інформації у найцінніший продукт у суспільстві зумовили появу Big Data-аналітики як технологій обробки значного обсягу структурованих та неструктурованих даних для отримання результатів, що можуть бути використані у різних сферах життєдіяльності суспільства, насамперед, в управлінській діяльності. Так само, актуальним у сучасних умовах є Data Mining як „процес виявлення в сирих даних раніше невідомих, нетривіальних, практично корисних і

доступних інтерпретації знань, необхідних для прийняття рішень у різних сферах людської діяльності” [169, с. 3]. Разом з тим, робота із великим масивом інформації зумовлює необхідність формування на професійному рівні умінь та навичок пошуку, обробки інформації, оцінки її достовірності. Саме тому, інформаційний складник стає обов’язковим у процесі професійної підготовки фахівців будь-якого профілю.

Сучасні напрямки аналітичної діяльності пов’язані із теорією та практикою аналітики у таких сферах, як політика, економіка, соціологія, менеджмент тощо, тобто аналітика являє собою полі- та міждисциплінарний простір, який синтезує теоретичні пошуки та практичні нароби, спрямовані на забезпечення інноваційного розвитку суспільства. У XX – на початку XXI ст. **аналітична діяльність набуває інституалізованих форм**, розглядається основою функціонування аналітичних центрів (англ. *Think Tanks*) – дослідницьких організацій, створених для аналізу суспільно важливих проблем та вироблення шляхів її розв’язання [180, с. 4]. А. Годлюк наголошує, що такі „науково-дослідницькі організації, як правило, зосереджують свої зусилля в галузі гуманітарних наук – політики, економіки, соціології, права тощо” [41]. В. Білецький, досліджуючи діяльність таких „мозкових центрів” відзначає, що аналітичні центри можна умовно класифікувати за: домінантними цільовими галузями (дослідницько-видавничі; лоббістські; правозахисні; культурологічні; цільові), колом проблем, що розглядаються і вивчаються (світові; загальнодержавні; регіональні), політичними орієнтаціями (політично заангажовані (при політичних партіях і рухах); політично незалежні) [11].

Згідно звіту програми аналітичних центрів та громадянського суспільства університету Пенсільванії (2017) у світі активно функціонує 6 486 аналітичних центрів. Найбільша кількість таких установ у США (1872) та Китаї (512) [78]. Засновниками і опікунами часто виступають відомі політики. Наприклад, З. Бзежинський і М. Олбрайт у 1983 р. заснували Інститут за підтримку демократії (*National Endowment for Democracy*).

Найвпливовішими аналітичними центрами у США є: Brookings Institution (1916), Carnegie Endowment for International Peace, Center for Strategic and International Studies (CSIS), RAND („Research ANd Development”) Corporation, Woodrow Wilson International Center for Scholars, Heritage Foundation, Cato Institute, Center for American Progress (CAP) [78]. Наприклад, Аналітичний центр „Спадщина” (The Heritage Foundation) (<http://www.heritage.org>) – це стратегічний дослідницький інститут, що займається широким спектром питань громадської політики (зокрема, моделі пенсійної системи, модель родини тощо), видає ряд аналітичних досліджень, з найбільш відомих – щорічний „Index of Economic Freedom”, „Мандат на лідерство”. Налічує біля 300 працівників, 35–40 дослідників, з яких 15–20 PhD. Бюджет організації за 2013 рік склав більше 77 млн. доларів.

В Україні – станом на 2017 р. – діє 39 аналітичних центрів [78]. Наприклад, Міжнародний центр перспективних досліджень, Центр Разумкова, Інститут демократії імені Пилипа Орлика, Центр інновацій та розвитку, Центр освітньої політики, Політологічний центр „Генеза” та ін.

Представлені класифікація та особливості діяльності аналітичних центрів заслуговують на увагу з точки зору визначення можливих місць працевлаштування фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Таким чином, ми бачимо, що тисячолітні напрацювання філософів, математиків, логіків, природознавців, лінгвістів, одним словом – мислителів, які займалися поглибленим дослідженням і вивченням мислення людини та його розвитком і застосуванням на благо людства, у ХХ ст. були акумульовані в такому напрямку як аналітика.

Особливої уваги у контексті теоретичних та практичних аспектів аналітики заслуговують дослідження *аналітичного стилю мислення*, який „сформувався і закріпився як такий, що орієнтований на систематичний та різносторонній розгляд питання або проблеми в тих аспектах, які задані об’єктивними критеріями” [245, с. 185].

Аналітичне мислення як наукова дефініція розглядається у наукових працях таких дослідників, як А. Алексєєв та Л. Громова [2], М. Мамардашвілі [168], Р. Нісбетт, К. Пенг, І. Чой, А. Норензаян [182], С. Рубінштейн [214], Л. Столяренко [245], О. Тихомиров [255] та ін.

В історії філософії інтерес до проблем аналітичного мислення особливо акцентовано у працях І. Канта, який протиставляв такі можливі способи мислення, як аналітичне та синтетичне. Аналітичне мислення, за І. Кантом, пов'язано із експлікацією того змісту, який вже наявний в поняттях, але явним чином не виражено та, відповідно, не породжує нового знання. І тому створювати знання може тільки синтетичне мислення [282, с. 540]. Надалі розвиток філософської думки утвердив позицію про відсутність дихотомії аналітичного та синтетичного мислення [Там само]. У філософських працях М. Мамардашвілі проблема мислення є однією з ключових. Філософ відзначає, що „пізнаючи предмети, ми певним чином їх розчленовуємо, виділяємо в них і розглядаємо окремо ті або інші їхні сторони, властивості, зв'язки, тобто робимо „аналіз”. Мислення взагалі є відображення за допомогою абстракцій. З іншого боку, будь-яке мислення є встановлення якихось стосунків між зафіксованими в думці предметами або їхніми сторонами, тобто „синтез”. Співвідношення першого і другого є певний процес” [168, с. 186].

У психолого-педагогічній літературі „аналітичне мислення вважається основним інструментом наукового пізнання, що здійснюється за допомогою логічних операцій, у відповідності з якими явища та предмети розглядаються за окремими та спільними ознаками” [275, с. 151].

З позицій С. Рубінштейна „процес мислення – це, перш за все, аналізування і синтезування того, що виділяється аналізом; потім абстракція і узагальнення, які є похідними від них” [214, с. 28]. Таким чином, основними мисленнєвими операціями є аналіз і синтез, оскільки будь-яка мисленнєва дія включає ці операції: „аналіз і синтез – це дві сторони, або два аспекти, єдиного мисленнєвого процесу. Вони взаємопов'язані і

взаємозумовлені” [214, с. 31]. З позиції О. Тихомирова, „аналітичне мислення розгорнуте в часі та має чітко виражені етапи, значною мірою представлене у свідомості мислячої людини” [255, с. 10]. Л. Столяренко визначає аналітичне мислення як мислення, яке схильне до логічної, методичної та ретельної манери розв’язання завдань, орієнтоване на систематичне та всебічне бачення питання або проблеми в тих аспектах, які задаються об’єктивними критеріями [245].

Заслуговують на особливу увагу кроскультурні дослідження у галузі психології, які спрямовані на вивчення особливостей когнітивних процесів в цілому та аналітичного мислення зокрема у представників різних соціокультурних, національних спільнот. Так, у дослідженні Р. Нісбетта, К. Пенг, І. Чой та А. Норензаян, що присвячено особливостям мисленнєвих процесів представників східно-азіатської та західних культури, виразнюється думка про те, що „представники Східної Азії мають мислення холістичного характеру, вони беруть до уваги цілісне поле й приписують саме йому причини подій, порівняно мало використовують категорії і формальну логіку і покладаються на „діалектичне” мислення. Західні люди більше аналітичні, зосереджені по перевазі на конкретному об’єкті і на категоріях, до яких його можна віднести. Щоб зрозуміти поведінку об’єкту, вони спираються на правила, включаючи правила формальної логіки” [182, с. 55]. Також відзначається, що „у різних культурах істотно розрізняються обставини, які сприяють переважному використанню одного когнітивного процесу, а не іншого; дуже сильно розрізняються культури й за частотою використання базових когнітивних процесів; і природа компетентності у використанні того або іншого когнітивного процесу різна; у різних культурах розрізнятимуться імпліцитні й навіть експліцитні нормативні стандарти розумової діяльності” [182, с. 79–80]. Для досліджень у галузі педагогіки вищої школи, на нашу думку, доволі актуальними є такі висновки Р. Нісбетта та його колег: „Презумпція універсальності когнітивних процесів глибоко вкорінена в психологічній традиції. Ми вважаємо, що обговорювані

тут результати примушують замислитися про те, що значна кількість когнітивних процесів, що вважалися „базовими” й універсальними, можуть виявитися дуже мінливими (malleable). Коли психологи проводять експерименти на здатність до „категоризації”, „індуктивних висновків”, „логічних міркувань” або „процесів причинної атрибуції”, їм зазвичай не спадає на думку, що їх дані локальні і можуть бути використані тільки до людей, вихованих у традиціях європейської культури” [182, с. 78]. Для педагогічної практики необхідно враховувати закономірні сумніви психологів про те, що було б помилкою вважати, що „легко навчити представників однієї культури інструментам мислення іншої культури поза повного занурення в цю іншу культуру” [182, с. 81].

Таким чином, мислення включає таку послідовність операцій (мисленнєвих дій): аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та абстракція. За такою схемою відбувається пізнання навколишнього світу людиною в загалі, та окремих явищ, подій, предметів тощо, зокрема. Тобто, аналіз є основою будь-якої мисленнєвої діяльності, а для аналітичного мислення є превалюючим. Так, у роботі „Аналіз. Теорія, методологія, методика” О. Кокорин [119] розглядає аналіз саме з позиції первинної дії мисленнєвої діяльності мозку людини – „мислю, отже аналізую”.

Виходячи з цього, можна стверджувати, що людина наділена здібністю аналізувати (здібна до аналітики) від природи, схильна до аналітичних умінь – аналітичного мислення. Однак, аналітичний стиль мислення можливий за умови цілеспрямованого впливу на його формування, оскільки стиль мислення вимагає відповідного способу мислення, а він у свою чергу вимагає відповідного образу думок. За О. Кокоріним образ думок – це своєрідний інваріантний „механізм” відбиття у свідомості людини явищ дійсності, що ним пізнаються (аналізуються) [119]. Спосіб мислення – своєрідний інваріантний „механізм” оперування інформацією про явища дійсності. Стиль мислення – своєрідний, відносно стійкий інваріантний „механізм” використання інформації в інтересах практики. Стиль мислення є

надбанням особистості. Образ, спосіб і стиль складаються у процесі життєдіяльності людини і базуються на основі соціального досвіду; є характеристиками свідомості кожної особистості. Такий розподіл є умовним, оскільки елементи свідомості людини взаємодіють і доповнюють один одного й існують лише в єдності, утворюючи систему мислення.

Аналітичне мислення як якісна характеристика особистості безпосередньо пов'язано й із системним мисленням як вищою формою „людського пізнання, коли процеси відображення об'єктивної реальності базуються на цілісному відображенні досліджуваного об'єкта з позиції досягнення поставлених цілей дослідження на підставі знань, досвіду, інтуїції і передбачення” [22, с. 7].

Тож, формування аналітичного мислення вимагає розвитку (формування) аналітичних умінь особистості, які є безпосереднім компонентом аналітичної компетентності.

Поняття „аналітична компетентність” має розглядатися у вимірі сучасних наукових положень *компетентнісного підходу в освіті*, які представлено у працях таких дослідників, як А. Вербицький [27], І. Єрмаков [121], Е. Зеєр та Е. Симанюк [79], І. Зимня [80; 81], О. Овчарук [122], А. Хуторської [269] та ін. Вихідні методологічні положення компетентнісного підходу пов'язані із ім'ям Джона Равена [207]. Науковці розглядають якісні виміри компетентнісно зорієнтованої освіти [123], компетентнісний підхід у неперервній освіті [121] і т.п.

У сучасній науковій літературі представлено чимало наукових розвідок щодо становлення понять „компетентність” та „компетенція” в сучасній педагогічній практиці (Н. Євдокимова [67], І. Єліна [69], Т. Ратт [209], Л. Холмс (L. Holmes) [294] та ін.). Традиційним для більшості наукових розвідок з проблем формування різних видів компетентності майбутніх фахівців є висновок про відсутність однастайності щодо визначення сутності поняття „компетентність”. У зв'язку із цим слід підкреслити, що відзначене поняття у вітчизняній науково-педагогічній

обіг було введено під впливом європейської освітянської традиції, на сьогодні включено у базові теоретичні позиції державних нормативних документів у галузі освіти, зафіксовано у словникових виданнях. Звернення до теоретичних позицій компетентнісного підходу у контексті вирішення завдань дисертаційної роботи пов'язано із необхідністю визначення акцентів у репрезентації сутності ключового поняття дослідження – аналітична компетентність, розробці його структури та перспективних шляхів формування.

Витоки ідей компетентнісного підходу відшукують, як правило, в античній філософії. Так, Н. Євдокимова, І. Зимня вважають, що „засновником компетентнісного підходу був Аристотель, який вивчав можливості стану людини, що позначалося грецьким „*atere*” – сила людини, яка розвивалася до такого рівня, що стала характерною рисою особистості” [67; 81]. Технологічні виклики ХХІ ст. зумовили особливу увагу до рівня професійної підготовки фахівців усіх галузей виробництва і, як зазначає І. Зимня, компетентнісний підхід як напрям в освіті „породжувався й осмислювався не в середині освіти, а був відповіддю на конкретне замовлення професійної сфери” [81, с. 33]. Тобто, метою цього підходу було орієнтування на систему забезпечення якості підготовки фахівців, котра відповідала б потребам ринку праці. У 1984 р. Дж. Равен визначив компетентність як складне багатокомпонентне явище, де чимало компонентів є відносно незалежними, а з них частина належить до когнітивної сфери і частина до емоційної [207].

У Законі України „Про вищу освіту” вказано, що „компетентність – динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти” [75]. Доцільно звернути особливу увагу на позицію „динамічна комбінація”, оскільки такий акцент засвідчує принципову відкритість та рухомість компетентності фахівця, її здатність до розвитку,

вдосконалення згідно умов професійного та соціального середовища. Відповідно, набуває особливого значення і визнання особистісної позиції людини, її прагнення до самовдосконалення та професійного успіху на ринку праці в сучасних умовах, що характеризуються мінливістю та достатньою швидкістю технологічних змін.

У Національному освітньому глосарії з вищої освіти відзначено, що компетентність/компетентності – „це динамічна комбінація знань, розуміння, умінь, цінностей, інших особистих якостей” [179, с. 32]. Також наголошується на тому, що „компетентності покладені в основу кваліфікації випускника”; „компетентність (компетентності) як набуті реалізаційні здатності особи до ефективної діяльності не слід плутати з компетенцією (компетенціями) як наданими особі повноваженнями” [Там само].

А. Хуторський вважає, що впровадження компетентнісного підходу в нормативну, змістовну і практичну складові освіти дозволяє вирішити проблему, коли студенти на високому рівні засвоюють теоретичні знання, проте на практиці стикаючись з професійними завданнями і проблемами нездатні їх вирішувати, бо не вміють застосовувати здобуті знання [269, с. 60].

Таким чином, ми бачимо, що *компетентнісний підхід у навчанні це намагання системи освіти цілеспрямовано готувати майбутніх фахівців відповідно до запиту ринку праці з урахуванням ситуації в економіці, політиці та загальних тенденцій розвитку суспільства та цивілізації.*

Що ж стосується визначення поняття „компетентність”, то в окремих визначеннях, що пропонуються різними науковцями, на нашу думку, можна акцентувати увагу на такі аспекти:

- *метапредметний аспект*, тобто увага до базових, ключових знань, умінь та навичок (Міжнародна комісія Ради Європи – „загальні, або ключові, вміння, базові вміння, фундаментальні шляхи навчання, ключові кваліфікації, кроснавчальні вміння або навички, ключові уявлення, опори, або опорні знання” [122, с. 8]; О. Крисан – „компетентності є своєрідними комплексами знань, умінь і став-

лень, що набуваються в навчанні й дозволяють людині розуміти, тобто ідентифікувати та оцінювати в різних контекстах, проблеми, що є характерними для різних сфер діяльності” [122, с. 22]);

- *аксіологічний аспект* (Н. Бібік – „освітні результати, які досягаються не лише засобами змісту освіти, але й соціальної взаємодії; як у міжособистісному, так і в інституційному культурному контексті” [122, с. 48]);
- *особистісний аспект* (А. Хуторської – „володіння людиною відповідною компетенцією, яка включає її особистісне ставлення до неї і до предмету діяльності; якість особистості (характеристика), що вже відбулась” [269]);
- *мотиваційний аспект* (Дж. Равен – види компетентності – суть мотивовані здібності [207]);
- *прогностичний аспект* (О. Яригін – „володіння методом і засобами для вирішення певного класу проблем, знання і здатність виконання дій (у тому числі й ухвалення рішення про застосування і трансформацію тих або інших засобів), готовність і прагнення до вирішення проблем, що виникають, які входять у компетенцію того, хто вирішує” [289, с. 92]);
- *оцінний аспект* (Н. Бібік – „оцінна категорія, що характеризує людину як суб’єкта професійної діяльності, її здатність успішно виконувати свої повноваження [122, с. 47]).

Особливої уваги заслуговує позиція О. Яригіна, який зазначає *відмінності компетентності від традиційних ЗУН (знання-уміння-навички)* таким чином: „компетентність обов’язково включає здатність і мотивацію до вдосконалення в цій предметній галузі (можливо, виходячи за межі заданої компетенції) як за рахунок засвоєння нових знань і методів ззовні, так і за рахунок формування нових знань і методів з досвіду прояву цієї компетентності у взаємодії з іншими компетентностями, причому після завершення процесу навчання” [289, с. 86–87]. О. Яригін наголошує, що

„компетентність формується у процесі навчання і виявляється у цілеспрямованій діяльності, і при цьому саморозвивається, в той час як компетенція задається зовні по відношенню до індивіда і може, з одного боку обмежувати можливості прояву компетентності, а з іншого, мотивувати індивіда до розвитку компетентності [289]. Також автор відзначає, що компетентність є предметом дослідження педагогіки і психології, а компетенція визначається роботодавцем і є об'єктом дослідження менеджменту людських ресурсів (HR), бо компетенції представляють собою організаційні чи правові межі тієї чи іншої діяльності. Таким чином, цілеспрямоване формування компетентності у процесі фахової підготовки є вирішенням стратегічного завдання професійної освіти на перспективу.

Упровадження компетентнісного підходу в освіті зумовило суттєву увагу до теоретичних та практичних питань формування професійної компетентності фахівців різного профілю, зокрема аналітичної компетентності. Заслуговує на увагу позиція Н. Задрожної, яка наголошує на тому, що аналітична компетенція /компетентність має розглядатися як складник ключових компетенцій особистості: „ключові компетенції, яких потребує сучасне життя, включають в себе таку аналітичну складову, як уміння самостійно здобувати та обробляти інформацію, класифікувати, групувати інформацію, визначати спільні риси та розбіжності у досліджуваному матеріалі, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, аргументовано висловлювати свої думки, уміння відстоювати свою позицію, логічно мислити тощо” [74, с. 103].

Теоретико-методичні засади формування аналітичної компетентності інженерів аграрного профілю досліджувала І. Абрамова [1], педагогічних кадрів – О. Гайдамак, В. Жигірь, О. Назначило, Т. Медведєва, Л. Петренко, Г. Умерова, В. Ягупов [39; 73; 177; 197; 261; 286], майбутніх менеджерів – Н. Зінчук, Н. Красовський [83; 127], майбутніх офіцерів-інженерів – В. Омельченко [189], юридичних кадрів – А. Секлетов [221], фахівців економічного профілю – Л. Половенко [201], майбутніх лікарів – Н. Лобач [154].

Необхідно відзначити, що дослідники розглядають як *аналітичну компетентність* (І. Абрамова, Н. Зінчук, Л. Половенко, А. Секлетов, Г. Умерова), так й *інформаційно-аналітичну компетентність* (О. Гайдамак, Н. Красовський, Н. Лобач, О. Назначило, В. Омельченко, Л. Петренко, А. Трофименко, В. Ягупов. Крім того, слід звернути увагу, що у наукових розвідках О. Яригіна йдеться про „компетентність в аналітичній діяльності” [289]. Т. Єлканова в контексті загальногуманітарного базису освіти розглядає зміст і методи формування інформаційно-аналітичної компетентності студентів у процесі навчання [71]. Роботи Н. Слядневої [241] присвячені розкриттю проблем інформаційно-аналітичної культури особистості, основ і особливостей інформаційної аналітики та перспектив інформаційно-аналітичної роботи.

Варіативність наукових підходів до визначення сутності понять „аналітична компетентність” та „інформаційно-аналітична компетентність” представлено у Таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Наукові підходи до визначення сутності понять „аналітична компетентність” та „інформаційно-аналітична компетентність”

Автор	Визначення
АНАЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ	
І. Абрамова (2007) [1, с. 12].	<i>(студента інженерного факультету вишу аграрного профілю)</i> – „складову частину його професійної компетентності, що ґрунтується на самоактуалізації аналітичної діяльнісної позиції особистості, яка складається із загальної і спеціальної частин, які зумовлено умовами й специфікою професійної діяльності і відбивають рівень підготовленості випускника до виконання аналітичної діяльності на сільськогосподарських підприємствах”
І. Бабакова (2010) [6, с. 15].	<i>(фахівця інформаційно-аналітичної структури)</i> – „здатність вирішувати аналітичні, дослідницькі, прогностичні задачі, які забезпечують ефективність конструювання і програмування практичних рішень”
Н. Зінчук (2010) [83, с. 8].	<i>(майбутніх менеджерів)</i> – складова професійної компетентності, яка „являє собою інтегративну динамічну, постійно збагачувану характеристику студента-менеджера, та обумовлює у майбутньому здатність до виконання ним професійних аналітичних завдань у сфері управління”

В. Топоровський (2011) [256, с. 16]	<i>(педагога)</i> – інтегральна якість особистості, яка характеризує прагнення і готовність реалізувати свій потенціал (знання, вміння, досвід, людські якості тощо) для успішної соціалізації й адаптації в аналітичній сфері діяльності
Г. Умерова (2014) [260, с. 257]	<i>(майбутніх фахівців)</i> – інтегральна характеристика особистості майбутнього фахівця, яка спрямована: на уміння аналізувати інформацію з метою її використання в навчальній і професійній діяльності; на вирішення навчальних та професійних завдань методом аналізу в умовах неповної інформованості; на уміння аналізувати власну навчальну і професійну діяльність з метою підвищення її ефективності; на розуміння і усвідомлення питання, що вивчається, в процесі навчання і професійної діяльності через аналітичну діяльність
А. Секлетов (2015) [221, с. 38]	<i>(майбутніх юристів)</i> – інтегральна якість його особистості, проявляється в здатності і готовності її до аналітичної професійної діяльності в юридичній сфері, ґрунтується на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну, успішну участь в цій аналітичній професійній діяльності
ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ	
О. Назначило (2003) [177, с. 42]	<i>(викладача)</i> – „інтегративна характеристика особистості, що відображає його готовність і здатність ефективно здійснювати пошук, збір, аналіз, обробку інформації і продуктивно використовувати її у процесі рішення професійних задач”
О. Гайдамак (2006) [39, с. 6].	<i>(майбутнього магістра фізико-математичної освіти)</i> – „компонент професійної освіти, який більш повно відповідає сучасним тенденціям розвитку сучасного інформаційного суспільства, забезпечуючи магістра механізмами виділення смислової структури, оперативного одержання й аналізу, селекціонування інформації в ситуації лавиноподібного росту її об’ємів; дозволяє ефективно вирішувати професійно-педагогічні задачі у відповідності з виділеними функціями”
В. Омельченко (2011) [189, с. 12].	<i>(майбутніх офіцерів-інженерів)</i> – „його готовність і здатність використовувати свій потенціал (знання, уміння, досвід і особистісні якості) для ефективного здійснення інформаційно-аналітичної діяльності, спрямованої на розв’язання військово-інженерних завдань танко-технічного забезпечення підрозділів і військових частин на основі мотивованого і обґрунтованого використання засобів інформаційно-комунікаційних технологій”
А. Трофименко (2012) [258, с. 13].	<i>(студентів ВНЗ)</i> – „здатність застосовувати знання, уміння і особистісні якості в процесі аналітико-синтетичної обробки і переробки інформації різних видів і форм з метою одержання якісно нового знання для оперативного забезпечення процесу ухвалення рішень в різних сферах діяльності”
Л. Петренко (2014) [198, с. 25].	<i>(керівників ПТНЗ)</i> – „системна багатофакторна поліфункціональна якість, яка характеризується набором інформаційних, аналітико-синтетичних і комунікаційних знань, умінь, навичок, здатностей, способів мислення і ставлень, що дає змогу виявляти і вирішувати проблеми, характерні для управлінської діяльності в системі ПТО”

<p>Н. Лобач (2016) [154, с. 16].</p>	<p>(майбутніх лікарів) – складник професійної компетентності, що відображує готовність та здатність майбутніх лікарів застосовувати здобуті знання, вміння, навички у сукупності з особистісними якостями під час роботи з інформацією різних видів і форм представлення (традиційній, електронній) та ефективно проводити її аналітико-синтетичну обробку з метою отримання якісно нового знання, для забезпечення процесу ухвалення відповідальних рішень і розв'язання поставлених завдань під час виконання професійних функцій, а саме: аналізу інформації під час збору анамнезу, обстеження пацієнта, визначення сучасних ефективних терапевтичних і фармацевтичних заходів”</p>
---	---

Аналіз наукових робіт свідчить про однотайність думки серед науковців що аналітична компетентність є складовою частиною (компонентом) професійної компетентності фахівця певної галузі (сфери) діяльності. Для фахівців різних галузей аналітична компетентність розглядається науковцями як складне системне утворення, що може складатися з декількох блоків компетенцій. Наприклад, ключових – знання, вміння, навички, способи мислення, технологія та логіка виконання дій характерних саме для аналітичної діяльності та спеціальних, що характеризуються специфікою конкретної галузі. Згідно позицій І. Абрамової [1] загальну частину аналітичної компетентності складають узагальнені схеми аналітичної діяльності для більшості інженерних спеціалістів, а спеціальну – специфічні, які відбивають аграрний профіль за рахунок професійних завдань цієї галузі діяльності. Н. Зінчук вважає провідним засобом формування аналітичної компетентності менеджера є: „знання теорії організації аналітичного процесу; вміння обирати, обґрунтовувати та застосовувати відповідні аналітичні методи; розвиток логічного мислення, творчого підходу до даного напрямку управлінської діяльності та набуття досвіду у ньому [83, с. 8].

У наукових працях, присвячених досліджуваній проблемі, відзначається важливий, на нашу думку, аспект, а саме – *метапредметний характер аналітичної компетентності*, її наскрізне значення для реалізації інших видів професійної компетентності. Так, О. Гайдамак у процесі дослідження інформаційно-аналітичної компетентності зауважує, що вона

„пронизує всі інші види компетентності у складі професійної (через фундаментальність понять „інформація” та „аналіз”) і є умовою їх вдосконалення, спрямована на самостійне оволодіння професійною майстерністю, є передумовою розвитку науково-дослідної діяльності, містить у собі механізми, які дозволяють ефективно вирішувати навчальні професійно-педагогічні завдання, спираючись на застосування ІКТ і семантичну обробку інформації” [39, с. 11]. Цей же вид компетентності (інформаційно-аналітичну) О. Назначило розглядає як ядро професійної компетентності викладача [177, с. 17].

Слід відзначити, що не зважаючи на значну кількість робіт у яких використовується поняття „інформаційно-аналітична компетентність” ми надаємо перевагу поняттю „аналітична компетентність”. Зокрема повний теоретичний аналіз цих двох понять зроблений Г. Умеровою [259]. Авторка виділяє їх суттєву тотожність у таких положеннях як: можуть бути компонентом професійної компетентності і входити до її структури; є інтегральною і постійно збагачуваною характеристикою особистості (що в принципі узгоджується з поняттям компетентність); особливості їх змісту пов’язані з особливостями освітньо-кваліфікаційних вимог (або зі змістом професійної компетентності) фахівців різних профілів; спрямовані на аналіз інформації [259, с. 198]. Також вона вказує і на відмінності: аналітична компетентність включає аналіз інформації, явищ, ситуацій, процесів, діяльності, їх результатів тощо; інформаційно-аналітична компетентність – аналіз і перетворення інформації [259, с. 199]. Підтвердженням цього є і висновок Л. Половенко [201], яка вважає, що поняття аналітичної компетентності є набагато ширшим за поняття інформаційно-аналітична компетентність. Виходячи з цього, ми вважаємо, що інформаційно-аналітична компетентність по відношенню до аналітичної компетентності виступає її складником.

Аналіз наукової літератури з проблем компетентнісного підходу в освіті, теорії та практиці формування *аналітичної компетентності фахівців*

різного профілю (І. Абрамова, Н. Зінчук, Н. Лобач, Л. Петренко, Н. Рижова, А. Трофименко та ін.) зумовив висновки про розгляд досліджуваного типу компетентності як, *по-перше*, інтегральної характеристики професійних та особистісних якостей, зокрема вміння на основі інформаційних технологій отримувати, узагальнювати та аналізувати професійно значущу інформацію; *по-друге*, підґрунтя не тільки для пізнання навколишнього світу, але й для інновацій у різних сферах життєдіяльності суспільства.

Основними ознаками аналітичної компетентності сучасних фахівців різних галузей визначено такі: знання відповідної фахової галузі, розуміння природи інформаційних процесів, володіння статистичними інструментами, методами аналізу даних, уміння бачити логічні зв'язки в системі зібраної інформації, здатність до проблематизації, розгляду явищ та процесів з різних поглядів, відшукувати необхідну інформацію із різноманітних джерел, зокрема з інформаційних потоків у режимі реального часу.

Таким чином, аналіз проблеми формування аналітичної компетентності фахівців різного профілю у міждисциплінарному контексті зумовив висновки проте, що на початку XXI ст. спостерігається упровадження теорії та практики аналітики в усі сфери життєдіяльності суспільства, суттєве зростання попиту на професійних аналітиків у більшості галузей виробництва та культурно-соціальної сфери.

Дослідження категоріального апарату проблеми формування аналітичної компетентності дозволило побачити становлення означеного питання в русі, досягнути глибину і ширину аналітики, усвідомити її важливість як професійної якості сучасного фахівця та становлення інтелектуальної сфери особистості. Проведений аналіз джерел з означеного питання зумовлює висновок про те, що сучасна аналітика є складним утворенням, існує у двох площинах (теоретичній і практичній), ґрунтується на традиціях і концептуальних положеннях філософії, логіки, семіотики, використовує теоретичні та практичні засади системного аналізу із застосуванням методів природничих і гуманітарних наук та інформаційних,

телекомунікаційних технологій і технологій управління суспільством. Інформатизація, технологізація і, як наслідок, глобалізація сучасного суспільства та, відповідно, тотальне впровадження аналітики в суспільне життя та професійну діяльність вимагає відповідної професійної підготовки до аналітичної діяльності майбутніх фахівців різних галузей.

Необхідність урахування вимог ринку праці, підготовки конкурентоспроможних фахівців, здатних до професійної та соціальної самореалізації, творчої, ініціативної діяльності в умовах глобалізації, інформаційного простору зумовлює звернення до компетентнісного підходу як базового для сучасної вищої освіти. Аналітична компетентність фахівців має розглядатися в площині реалізації завдань щодо отримання, узагальнення та аналізу професійно значущої інформації з метою інноваційного перетворення у різних сферах життєдіяльності суспільства.

1.2. Сутність та структура аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності

XXI ст. визначено як століття інформаційного суспільства, а інформація в ньому розглядається як стратегічний ресурс і перетворилася на товар високого попиту. Разом з тим, воно породило потребу у висококваліфікованих фахівцях, які здатні на високому професійному рівні вирішувати завдання інформаційно-документознавчого характеру, мають високий рівень сформованості аналітичної компетентності.

Спеціальність „Документознавство та інформаційна діяльність” (з 2017 р. – спеціальність 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”) зародилася на стику XX і XXI ст. як відповідь на суспільну потребу у кваліфікованих фахівцях з роботи з документною інформацією та інформаційними технологіями з одного боку, та на задоволення потреби у фахівцях, здатних задовольнити систему управління аналітичною інформацією з іншого. Проте, якщо у 1990-х рр. відбувався процес становлення професійного

напрямку підготовки, визначалися напрями майбутньої фахової діяльності та її межі, у 2000-х рр. масове впровадження інформаційно-комунікативних технологій в усі сфери діяльності людини, в тому числі й професійну діяльність документознавців, зумовило комп'ютеризацію документознавства, то друге десятиліття ХХІ ст. характеризується потребою у фахівцях, здатних до „творчого” вирішення завдань, що перед ними постають у постійно змінюваних умовах, тобто у фахівцях-аналітиках. Спеціальність „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”, яка була введена до номенклатури спеціальностей у 2017 р., є синтезом двох спеціальностей „Книгознавство, бібліотекознавство та бібліографія” та „Документознавство та інформаційна діяльність”. Оскільки тема дисертаційної роботи була затверджена у 2012 р. і стосувалася підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, то теоретичні та практичні аспекти дисертації за об'єктивних обставин пов'язано саме із професійною підготовкою таких фахівців. Відзначимо у зв'язку із цим, що науковці вважають, що „спеціальність 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” введено до навчального процесу без належного теоретичного обґрунтування як системного утворення і побудови освітньо-професійної моделі фахівця” [171, с. 32], „необхідно зберігати сталі професійні напрями (зокрема, бібліотекарів, архівістів, документознавців) із розвитком їх у напрямі забезпечення нових суспільних потреб” [171, с. 34]. Однак, уведення нової спеціальності вимагає поєднання нових вимог до змісту професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи із науковим доробком щодо теорії та практики підготовки документознавців у системі вищої освіти України. Остання позиція пояснює використання у нашій дисертаційній роботі понять „документознавець”, „документознавча підготовка” і т.п.

Отже, перед освітньою системою постає важливе завдання – підготувати висококваліфікованого професіонала документознавця-аналітика, який буде спроможний у межах будь-якого соціокультурного середовища не лише здійснювати пошук, збирання, переробку, зберігання й використання

документів і документної інформації, а й надавати інформаційну підтримку всіх управлінських рішень шляхом „зведення розрізнених відомостей в логічно обґрунтовану систему залежностей” [129, с. 17] в умовах, як відзначає Ю. Палеха, „повної або часткової невизначеності, активної, досить часто агресивної, протидії конкуруючих сторін” [191].

Нові соціальні умови суспільства та інтенсифікація інформаційних процесів суттєвим чином вплинули на вимоги до професійних умінь і навичок майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності. Таким чином, професіоналізм сучасного документознавця полягає не стільки в уміннях та навичках документно-інформаційного забезпечення системи управління організації, скільки у „творчому” вирішенні завдань, що перед ним постають шляхом застосування аналітики. Відтак, закономірно постає питання здатності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності до здійснення аналітичної діяльності, що є підґрунтям компетентного вирішення проблеми формування аналітичної компетентності.

Сучасний документознавець – це висококваліфікований фахівець з документознавства, діловодства, інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційного забезпечення організацій різних форм і напрямків діяльності, який здатний якісно і швидко виконати покладену на нього роботу. Він здійснює інформаційне забезпечення в цілому, знає стан справ і напрямки розвитку організації, забезпечує здійснення організації діловодства (складання, оформлення, реєстрація, облік, зберігання і використання документів), інформаційних потоків в установі, відіграє організуючу та координуючу роль.

Крім того, сучасного документознавця можна показати через *сукупність посад*, які він займає або може займати в організаціях, підприємствах, установах різних форм власності та напрямків господарювання. У першу чергу, це посади рекомендовані галузевим стандартом: інформаційний менеджер; офіс-менеджер; фахівець в установах, пов’язаних з інформацій-

ною діяльністю; референт в органах державного управління чи установах різних форм власності; керівник служби документаційного забезпечення управління; фахівець із впровадження інформаційних технологій на підприємствах і установах різних форм власності. По-друге, посади пропонувані ринком праці: спеціаліст з документообігу; документознавець, секретар-документознавець; помічник керівника; асистент керівника. По-третє, посади, які займають випускники напряму підготовки „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”, адаптувавшись на ринку праці: помічник-консультант, провідний спеціаліст відділу контролю, прес-секретар, інформаційний аналітик, менеджер служби доставки, фахівець зі зв'язків з громадськістю, менеджер роботи з клієнтами, лаборант кафедри, інспектор відділу кадрів, менеджер з підбору персоналу та ін.

Узагальнений перелік посад фахівців-документознавців представлено на Рис. 1.3.

Рис. 1.3. Номенклатура посад фахівців у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи (джерело: [http://math.donnu.edu.ua/uk-ua/SiteAssets/abiturientu/napriamu-pdigotovku/archival-affair/Буклет%20\(ІБАС2018\).pd](http://math.donnu.edu.ua/uk-ua/SiteAssets/abiturientu/napriamu-pdigotovku/archival-affair/Буклет%20(ІБАС2018).pd))

Таким чином, ми бачимо, що документознавець – фахівець, який у системі управління відіграє важливу роль, а в окремих випадках, у деякому сенсі, за значенням є „другою” людиною після керівника. Ця обставина вимагає підготовки універсального фахівця, який є не просто діловодом-документознавцем, який добре володіє комп’ютером, а документознавця–інформаційного аналітика. Ця думка є досить обґрунтованою, оскільки фахівці документознавчої галузі працюють в умовах постійного оновлення інформаційного середовища. Тому система вищої освіти має працювати на випередження і готувати майбутніх фахівців як „динамічних з певним набором ключових компетенцій особистостей, здатних успішно адаптуватися до плінних умов життєдіяльності” [209].

Таким чином, професійна підготовка за спеціальністю „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” (до 2017 р. – „Документознавство та інформаційна діяльність”) покликана задовольнити соціальний запит на фахівців, які відповідають сучасним вимогам практики, рівню розвитку наукових знань та перспективам суспільного розвитку і, як слушно зауважує О. Матвієнко, „фактично єдина в Україні, спеціальність з підготовки інформаційних фахівців широкого профілю” [170, с. 18].

Система підготовки кадрів з означеної спеціальності започаткована у закладах вищої освіти і культури України з середини 1990-х рр. у Києві (1994), Харкові (1995), згодом, перелік вишів розширився й охоплює практично всі обласні центри України, зокрема, підготовка фахівців за означеною спеціальністю на Луганщині ведеться Східноукраїнським національним університетом імені Володимира Даля (з 1998), Державним закладом „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” (з 2001).

Становлення вітчизняного документознавства ґрунтується на успішній розробці принципово важливих історичних, теоретичних і методологічних засад документознавства такими вченими як С. Кулешов [131], Н. Кушнарєнко [144], М. Слободяник [238], Г. Швецова-Водка [273] та ін. Фундаторами документознавчої професіології є С. Дубова [65], С. Кулешов [131],

Н. Кушнарєнко [144], О. Матвієнко [170], Ю. Палєха [192; 193], М. Слободяник [238], Г. Швецова-Водка [273; 274] та ін.

Професійна підготовка фахівців з документознавства знаходиться у центрі уваги педагогічної науки і практики, зокрема таких провідних науковців та дослідників України та Росії, як В. Бездрабко [9], В. Бордюк [15], Н. Гайсинюк [40], Л. Демчина [57], С. Дубова [65], С. Кулєшов [131], Н. Кушнарєнко [143; 144], Г. Малік [166; 167], О. Матвієнко [170; 171], І. Морозюк [174], Н. Назарєнко [176], Ю. Палєха [191; 192], І. Сілютіна [35; 236; 237], М. Слободяник [238], А. Соляник [243], Л. Філіпова [263; 264], Г. Швецова-Водка [273] та багатьох ін.

Документознавство, переконана Н. Гайсинюк, є „однієї з базових професій в умовах інформатизації суспільства” [40, с. 6], а підготовка кадрів для нього – „важливим державним завданням ..., що підвищить ефективність функціонування соціально-інформаційних та документно-комунікативних процесів у забезпеченні життєдіяльності громадянського суспільства” [40, с. 6]. На думку І. Морозюк спеціальність „Документознавство та інформаційна діяльність” „... наскрізна, і її реалізація гарантована в будь-якій сфері діяльності. Це пояснюється перш за все тим, що документування знань та інформації відбувається всюди. Це і соціально-державне управління, і науково-освітня, і технологічно-проектувальна, і комерційна, комунальна діяльність тощо” [174, с. 20].

Дослідження О. Матвієнко „Документознавча освіта: проблеми та перспективи розвитку практики та наукових досліджень” засвідчує, що документознавча освіта в Україні „за змістом характеризується багаторівністю, варіативністю, гнучкістю” [170, с. 18] і „диверсифікована за організаційними формами навчання і типологією освітніх закладів, їхнім профілем” [Там само]. Сучасна вища школа, як наголошують О. Воеводін та І. Сілютіна, має бути спрямована на „модернізацію підготовки спеціалістів з документознавства й інформаційної діяльності на основі компетентнісного підходу, формування системи компетенцій, яка забезпечує їх конкуренто-

спроможність і мобільність на ринку праці” [35, с. 154]. Саме спрямованість документознавчої освіти на реалізацію засад компетентнісного підходу досліджувала Г. Малик [166], яка визначила цей підхід „як спрямованість освітньої діяльності на формування у майбутніх документознавців ключових і професійних компетенцій, що уможлиблює поліфункціональність, поліпредметність, культуродоцільність та ефективність виконання життєво та професійно значущих завдань” [166, с. 7]. До профілю компетенцій майбутнього документознавця включено „чотири ключових (навчально-пізнавальні, соціальні, комунікативні, іншомовні) і три професійних (документознавчі, інформаційно-аналітичні, інформаційно-технологічні) кластери компетенцій” [166, с. 9].

В. Бордюк підкреслює, що під час навчання студенти отримують підготовку фахівців із документально-інформаційного забезпечення органів управління підприємств, установ, організацій на базі використання інноваційних технологій роботи з документними системами в процесі управлінської діяльності. Сферою їхньої діяльності є система документаційного забезпечення управління на підприємствах, в установах та організаціях усіх галузей та форм власності, а також в органах державного управління всіх рівнів, в органах державної адміністрації та місцевого самоврядування, у навчальних закладах. Вони забезпечують чіткість їхньої документально-інформаційної діяльності, виявляючи вміння працювати з усіма видами документальної інформації, знання особливостей комп’ютеризованих систем документообігу, новітніх засобів оргтехніки, процесів уніфікації і галузевої стандартизації документально-інформаційної сфери [15, с 37].

Разом з тим, В. Дудка наголошує, що „характерна особливість сучасної ситуації полягає в тому, що існує цілком явна тенденція до розвитку аналітичної діяльності в середині підприємств і організацій і доручення її спеціально виділеним для цього співробітникам або підрозділам, роль яких і мають взяти на себе фахівці-документознавці” [66, с. 30].

Уже навіть із цих позицій науковців стає зрозумілою ступінь важливості фахівця з документознавства та інформаційної діяльності в соціумі, його затребуваність суспільством і практично всіма галузями діяльності людини та готовність ЗВО України задовольняти соціальний запит на фахівців широкого профілю з документного та інформаційного забезпечення означених систем.

Таким чином, загальну місію майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності (фахівця з інформаційної, бібліотечної та архівної справи) можна представити таким чином: забезпечення інформаційних потреб суспільства точними, достовірними, повними відомостями про факти, явища, події тощо в середовищі, яке за своєю природою є складним, багатофакторним та неперервно змінюваним, динамічним явищем, шляхом переробки інформації як ресурсу за допомогою аналітичних технологій і методів та їх адекватного використання у залежності від окремої ситуації або проблеми, які перебувають в полі його професійної уваги чи виробничої діяльності, і представленні її (інформації) у вигляді нового знання – інформаційного продукту. Я. Мельник наголошує, що „саме фахівцям-документознавцям потрібно вміти виконувати інформаційно-аналітичну підтримку бізнес-проектів, планувати, розроблювати, організовувати та керувати проектами інформатизації соціально-економічних об'єктів різних рівнів” [172, с. 152].

Освітньо-кваліфікаційні характеристики (ОКХ) та освітньо-професійні програми (ОПП) фахівців досліджуваного напрямку у ЗВО складаються на основі державних нормативних документів України у галузі освіти, стандартів вищої освіти, положень Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Відзначимо, що відповідні ОКХ та ОПП у вишах України, які здійснюють підготовку за спеціальністю 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”, враховують вимоги Проекту Стандарту вищої освіти з означеної спеціальності (<http://mon.gov.ua/activity/education/reforma->

osviti/naukovo-metodichna-rada-ministerstva/proekti-standartiv-vishhoyi-osviti.html), фрагменти яких наведено у Додатку А.

У зазначених документах вказано, що роль документознавця полягає в оптимізації умов створення, обробки, пошуку і використання інформації на основі аналізу документальних та інформаційних потоків та положення кваліфікаційної характеристики документознавця (Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників), зокрема вказано такі виробничі функції:

- розроблює та впроваджує технологічні процеси роботи з документами і документною інформацією на підставі використання організаційної та обчислювальної техніки: з обліку, контролю виконання, оперативного збереження, довідкової роботи;
- бере участь у плануванні, організації і вдосконаленні діяльності служби документаційного забезпечення управління;
- бере участь у постановці задач, проектуванні, експлуатації та вдосконаленні (у частині інформаційного забезпечення) автоматизованих інформаційних систем і систем управління, а також нових інформаційних технологій (у тому числі без паперових), які базуються на застосуванні обчислювальної і мікропроцесорної техніки, проектуванні й актуалізації баз банків даних тощо.

Розглядаючи вимоги до професійної підготовки майбутніх документознавців Г. Власова зазначає, то такий фахівець має бути здатним „з величезного масиву різноманітної інформації ... вибрати саме ту, яка має точно, повно і в оперативні терміни задовольнити інформаційну потребу” замовника (споживача інформаційного продукту) [31, с. 14].

Дослідники Л. Князева і Є. Тавокін стверджують, що інформаційно-аналітичні структури, відповідно й їх працівники фахівці-документознавці, повинні забезпечувати можливість: а) одержання регулярної аналітичної й оглядової інформації з найважливіших аспектів зовнішнього управлінського середовища; б) підготовки аналітичних і прогнозних матеріалів з актуальних

проблем стану й розвитку управлінського об'єкта; в) розробки ситуаційних моделей вирішення перспективних проблем; г) оперативного одержання оптимального обсягу інформації в непередбачених і надзвичайних ситуаціях [114, с. 7–8].

Згідно вимог розробки освітньо-професійних програм підготовки майбутніх фахівців у ЗВО обов'язковим елементом таких програм є відзначення номенклатури відповідних компетентностей. Для фахівців досліджуваної спеціальності *інтегральна компетентність* розглядається як здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або у процесі навчання, що передбачає застосування положень і методів інформаційної, бібліотечної та архівної справи і характеризуються комплексністю та невизначеністю умов. Серед переліку *загальних компетентностей* слід відзначити такі, що мають безпосереднє відношення до проблеми формування аналітичної компетентності студентів відзначеної спеціальності, а саме:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- навички використання інформаційних і комунікативних технологій;
- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

Спеціальні компетентності передбачають наявність й таких здатностей, як:

- здатність забезпечувати відбір, аналіз, оцінку, систематизацію, моніторинг, організацію, зберігання, розповсюдження та надання в користування інформації та знань у будь-яких форматах;
- здатність використовувати методи систематизації, пошуку, збереження, класифікації інформації для різних типів контенту та носіїв;
- здатність використовувати сучасні прикладні комп'ютерні технології та програмне забезпечення для вирішення завдань спеціальності;

- здатність аналізувати закономірності функціонування потоків і масивів документів та електронних даних.

Всі викладені позиції, зафіксовані у нормативних документах й у наукових наробках науковців і викладачів, прямо або опосередковано декларують необхідність аналітичної компетентності у фахівців означеного напрямку підготовки. А наявність вимог до аналітичної здатності та аналітичних умінь у майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності зумовлює необхідність цілеспрямованого формування *аналітичної компетентності*.

На основі наукових підходів до визначення сутності понять „документознавство” (В. Бездрабко, Н. Кушнарєнко, М. Слободяник, Г. Швецова-Водка та ін.), сучасних вимог до професійної діяльності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, „аналітична компетентність” (В. Єгоров, О. Карпенко, Г. Малик, Ю. Палєха, Ю. Щєрб'як та ін.) **аналітичну компетентність майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності** визначено як *складник професійної компетентності, який становить динамічне інтегративне особистісне утворення, що характеризує здатність застосовувати знання, уміння, навички й особистісні якості у процесі здійснення аналітичної діяльності з метою одержання якісно нового знання для оперативного і продуктивного забезпечення процесу ухвалення рішень у різних галузях діяльності*

Аналітична компетентність сучасних документознавців передбачає наявність таких особистісних якостей, як аналітичне мислення, здатність працювати із великими обсягами інформації, уважність, гарна пам'ять, розвинена інтуїція, спостережливість, посидючість, відповідальність, креативність, увага до дрібниць, широкий кругозір, здатність доводити справу до завершення тощо.

Визначення сутності та особливостей формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності передбачає з'ясування структури означеної компетентності.

Структура, як зауважив В. Афанасьєв, залежить від функцій, які є основою існування будь-якої системи та умовою її виникнення [5]. Структура усвідомлюється і характеризується через притаманні їй функції, які пов'язують структуру і мету, структуру і завдання.

У філософському контексті функція (від лат. *functio* – виконання, здійснення) потлумачується, як „роль, яку виконують різні структури та процеси у підтримці цілісності та стійкості тих систем, частинами яких вони є” [282, с. 1106]. Для визначення функцій необхідно враховувати, що і структура, і функції визначаються на основі цілей (мети). Функція вказує на співвідношення між засобами і метою як спонукальним мотивом. Показовою у цьому контексті є позиція М. Кагана про те, що „функція вичленовується пізнанням та усвідомлюється ним для того, щоб пояснити реальний процес функціонування, реальний зв'язок системи, що функціонує, із середовищем та залежність її внутрішньої побудови від того, навіщо та як вона функціонує” [107, с. 41]. Функції визначають собою напрямки активності системи, яка взаємодіє із середовищем і, перш за все, є проявом властивостей системи: „між структурою та її функціями існує визначений закономірний зв'язок” [248, с. 133]. Таким чином, функції того чи іншого педагогічного феномену пов'язані із його цільовими установками як певної системи, зумовлюють відповідний діяльнісний контекст, оскільки визначають систему завдань щодо реалізації поставленої мети.

Функції аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності визначалися з урахуванням поліфункційності аналітики як сфери діяльності, вимог до професійної діяльності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у сучасних умовах. Так, О. Курлов та В. Петров відзначають прогностичну та управлінську функції аналітики в цілому [136], пізнавальну, комунікативно-інформаційну та перетворювальну функції інформаційно-аналітичного забезпечення інноваційної діяльності [137]. В. Ісаков надає такий перелік функцій політичної аналітики: оцінна, інформаційна, дослідницька, прогностична, функція

рекомендацій та попередження [88, с. 89]. Ю. Курносів найважливішою функцією аналітики вважає прогностичну [139, с. 19]. Ю. Сурмін виокремлює такі функції інформаційно-аналітичної діяльності в сучасному державному управлінні: управлінська – забезпечує інформацією всі етапи управлінської діяльності: підготовку, прийняття управлінських рішень, контроль за їх виконанням; діагностична – спрямована на отримання об'єктивної картини ситуації, що склалася, її діагностики; функція застереження – пов'язана з виявленням проблем, небезпеки, конфліктів, пошуком шляхів їхнього уникнення; пізнавально-ментальна – сприяє зміні розуміння сутності явищ, зміні ментальності управлінців [248, с. 271].

Заслуговує на увагу змістовне розкриття функцій аналітика, яке надає В. Варенко: „В сучасних аналітичних структурах функції аналітика визначені подвійно: з одного боку, він повинен здійснити процес ефективного стиснення інформації, а з іншого боку – повинен здійснити апробацію створеної ним в результаті аналітичної роботи моделі ситуації, або запропонувати систему способів для її перевірки в майбутньому. В рамках виконання першої функції, він повинен „відкинути” зайву інформацію, виділити тільки ті головні закономірності, які виявляються на тих рівнях ієрархії, які цікавлять замовника, тобто – підвищити рівень абстракції описів, вийти на рівень узагальнень в ієрархії описів системи, що розглядається ним. При реалізації ж другої функції він повинен бути здатним критично оцінити результати своєї роботи, яку він виконав на першому етапі, перейти від вищих рівнів абстракції до більш конкретних описів, тобто „спуститися” по ієрархії способів опису системи, що розглядається” [23, с. 38].

Отже, серед функцій аналітики, інформаційно-аналітичної діяльності, що репрезентовані в наукових джерелах, найчастіше позначаються такі, як інформаційна, діагностична, управлінська та прогностична.

Основними *функціями аналітичної компетентності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності* визначено такі: пізнаваль-

на, інтерпретації, моніторингу, діагностична, прогностична, управлінська, перетворювальна:

– *пізнавальна (гносеологічна)* – полягає в тому, що в процесі вивчення проблемного питання – виокремлення в потоках інформації необхідної – формується система знань, що дозволяє сформувати понятійний апарат проблемного поля, виокремити найістотніше в подіях, явищах тощо. Уможливорює вивчення об'єкта як цілого, його частин (складників, компонентів) зі взаємозв'язками та виявлення і вивчення взаємозв'язків об'єкта як цілого, так і окремих його компонентів із зовнішнім середовищем;

– *інтерпретації* – шляхом здійснення інтелектуальних операцій (аналіз, синтез, порівняння, виокремлення головного / другорядного, виявлення зв'язків тощо) забезпечується роз'яснення тих чи інших подій, явищ, фактів, окремих фрагментів інформації, що представлені в корпусі документів;

– *моніторингу* – система дій із застосуванням комплексу наукових, технічних, технологічних, організаційних та інших засобів, які забезпечують можливість відстеження професійно значущої інформації або з проблемного питання у просторі та часі: періодичні, продовжувані, електронні видання, професійні інтернет-ресурси (портали, офіційні сайти, блоги тощо), друковані та електронні ЗМІ, відео-, аудіо-матеріали тощо. Здійснення функції моніторингу забезпечує створення банків і баз даних, які зумовлюють ефективність аналітичної діяльності;

– *діагностична* – спрямована на отримання об'єктивної картини ситуації, перебігу відповідного процесу і виявлення причин виникнення цього стану за допомогою комплексу дослідницьких процедур. Результатом реалізації цієї функції є фіксований за часом опис стану досліджуваного предмету – діагноз, який здійснюється за певними критеріями відхилення від норми;

– *прогностична* – спрямована на виявлення тенденцій розвитку кризової (проблемної) ситуації та рефлексію („звернення назад”) до попереднього її стану, забезпечує прогнозування наслідків прийняття того чи іншого її рішення та їх вплив на навколишнє середовище;

– *управлінська* – забезпечує інформацією всі етапи прийняття управлінського рішення: підготовку, прийняття управлінських рішень, контроль їх виконання;

– *перетворювальна* – це здійснення операцій синтезу всієї відібраної та проаналізованої інформації, що дозволяє зі шматочків розрізнених даних скласти єдиний образ проблемної ситуації.

Представлені функції відповідають загальним компетентностям, відзначеним в Освітньо-професійній програмі підготовки бакалавра за спеціальністю 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” (до 2017 р. – спеціальністю „Документознавство та інформаційна діяльність”) (Додаток А), а саме: „здатність здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел”, „креативність, здатність до системного мислення”; фаховим компетентностям: „здатність розуміти та використовувати закономірності розвитку інфосфери з метою організації ефективного управління інформаційною, бібліотечною та архівною діяльністю”, „здатність використовувати інтернет-ресурси та технології для вирішення експериментальних, практичних і прогностичних завдань у галузі професійної діяльності”, „здатність застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання різних видів інформації”, „здатність моделювати предметну галузь, розуміти принципи проектування та функціонування автоматизованих БД, семантичного вебу, веб-сервісів та соціальних медіа”.

Аналіз наукової літератури з проблем аналітичної компетентності фахівців різного профілю засвідчує про наявність *різних підходів до визначення структури аналітичної (інформаційно-аналітичної) компетентності*. Так, О. Гайдамак у структурі інформаційно-аналітичної компетентності визначає чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний, рефлексивний. При цьому у когнітивному й операційно-діяльнісному компонентах виокремлюються такі складники: методологічний, педагогічний аналіз, аналітико-синтетична переробка інформації та стратегія пошуку [39, с. 6].

Згідно позицій І. Абрамової загальну частину аналітичної компетентності складають узагальнені схеми аналітичної діяльності для більшості інженерних спеціалістів, а спеціальну – специфічні, які відбивають аграрний профіль за рахунок професійних завдань цієї галузі діяльності” [1, с. 12]. Структура аналітичної компетентності, за І. Абрамовою, складається з таких компонентів: мотиваційного, когнітивного, технологічного і рефлексивного.

Н. Зінчук виокремлює трикомпонентну структуру аналітичної компетентності майбутнього менеджера: ціннісно-мотиваційний; когнітивно-операційний; рефлексивно-оцінний [83, с. 8].

Л. Петренко представляє таку структуру інформаційно-аналітичної компетентності керівників ПТНЗ: когнітивний, функційний та особистісно-ціннісний компоненти, які „зумовлюють вивчення у цілісному вигляді як сукупності інформаційних, аналітичних, синтетичних та комунікативних знань, умінь і навичок, розвитку особистісних якостей як основи для їх постійного вдосконалення відповідно до вимог системи ПТО щодо підвищення ефективності управлінської діяльності” [198].

У дисертації В. Омельченко у структурі інформаційно-аналітичної компетентності виокремлено три компоненти: когнітивний; функціональний; особистісно-ціннісний [189, с. 12]. Згідно позицій В. Омельченко кожен компонент інформаційно-аналітичної компетентності представлено ключовими (знання, уміння, навички, певні способи мислення і виконання дій в галузі інформаційно-аналітичної діяльності, сформовані у курсантів у процесі навчання в загальноосвітній школі і розвинуті у вищому навчальному закладі), базовими (враховують специфіку майбутньої кваліфікації – інженер) і спеціальними (відображають специфіку військово-професійної діяльності військового фахівця) *компетенціями* [189, с. 13]. У цьому підході досить цікавим є виділення в компонентах певних компетенцій.

А. Трофименко у дисертаційній роботі визначає структуру інформаційно-аналітичної компетентності студентів ВНЗ таким чином: потребнісно-мотиваційний, змістовний і оцінно-рефлексивний компоненти [258]. При

цьому змістовий компонент розглядається у двох аспектах: когнітивному – наявність знання основ, особливостей, процесів інформаційно-аналітичної діяльності; операційно-діяльнісному – механізми, засоби і технології здійснення інформаційно-аналітичної діяльності. Цей підхід зорієнтований на підготовку фахівців до аналітичної діяльності у різних сферах, що частково відповідає вимогам підготовки досліджуваного нами фахівця, тому може бути використаний як зразок для наслідування.

Н. Лобач представляє структуру інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх лікарів як єдність таких компонентів, як мотиваційно-ціннісний, когнітивно-аналітичний, діялісно-технологічний, оцінно-рефлексивний [154, с. 7].

З метою визначення структури аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності на основі проведеного аналізу наукових джерел інформації було узагальнено компонентний склад досліджуваної компетентності (Таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз компонентів структури аналітичної компетентності

№ п/п	Компоненти аналітичної компетентності	Дослідники						
		Гайдамак О.	Абрамова І.	Зінчук Н.	Омельченко В.	Трофименко А.	Петренко Л.	Лобач Н.
1.	Мотиваційно-ціннісний	+		+				+
2.	Мотиваційний		+				+	
3.	Потребнісно-мотиваційний					+		
4.	Змістовний					+		
5.	Когнітивний	+	+		+			
6.	Когнітивно-операційний			+				
7.	Когнітивно-аналітичний							+

Продовження Табл.1.2.

8.	Операційно-діяльнісний	+						
9.	Функційний				+		+	
10.	Технологічний		+					
11.	Діяльнісно-технологічний							+
12.	Рефлексивний	+	+					
13.	Рефлексивно-оцінний			+		+		+
14.	Особистісно-ціннісний				+		+	

Не зважаючи на таке різноманіття складників (мотиваційний, мотиваційно-ціннісний, потребнісно-мотиваційний, змістовий, когнітивний, когнітивно-операційний, когнітивно-аналітичний, операційно-діяльнісний, функційний, технологічний, діяльнісно-технологічний, рефлексивний, рефлексивно-оцінний, особистісно-ціннісний) аналітичної (інформаційно-аналітичної) компетентності їх умовно можна розділити на три блоки. *Перший блок* присвячено формуванню ціннісних орієнтирів та стійкої мотивації до вивчення предмету. *Другий блок* – основний – наповнюється інформацією, яка спрямована на формування стійких знань, умінь, навичок, методів (методик) і технологій аналітичної діяльності. *Третій* – націлено на контроль з боку викладача, адекватного самоконтролю з боку студента та формування потреби у самонавчанні та самовдосконаленні. Таким чином, структура аналітичної компетентності – це складна система взаємопов'язаних компонентів, які доповнюють один одного.

Таким чином, узагальнення сучасних наукових підходів до визначення структури аналітичної компетентності фахівців різних напрямків підготовки; особливостей аналітичної діяльності у сфері документознавства та інформаційної діяльності; розуміння структури компетентності як стійкої сукупності взаємопов'язаних компонентів, які доповнюють один одного; характеристики компетентності як динамічної інтегративної постійно збагачуваної особистісної якості фахівця дозволяють вирізнити такі

компоненти у структурі аналітичної компетентності майбутнього фахівця зазначеного профілю (Рис. 1.4) як: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-технологічний та рефлексивний.

Представлена структура аналітичної компетентності та виокремлені її складові відображають як процесуальну, так результативну сторони досліджуваного процесу.

Рис. 1.4. Структура аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності

Розглянемо зазначені компоненти більш детально.

Мотиваційний компонент – забезпечує: врахування ціннісно-сміслової та мотиваційної сфер особистості, які і визначають спрямованість людської діяльності; прагнення майбутніх фахівців-документознавців до пошуку й опрацювання професійно значущої інформації, до освіти, самоосвіти і саморозвитку; впевненість у необхідності формування аналітичної компетентності.

У психології мотивацію традиційно розглядають як пояснення поведінки людини, її спрямованості та активності. Зокрема у словнику-довіднику „Психологія особистості” (за ред. П. Горностая, Т. Титаренко) мотивація розглядається у двох аспектах – як ближня та віддалена: „перша детермінується фізіологічними потребами й актуальністю ситуації, друга – потребою, яка стає сама по собі активністю, діяльністю, що приносить радість та задоволення. Внутрішня мотивація є формою самоутвердження й самоактуалізації” [205, с. 74].

Д. Богоявленська також розглядає мотивацію у двох аспектах: мотивацію внутрішню і зовнішню. Внутрішню пізнавальну мотивацію вона визначає як „справжній двигун пізнавального процесу, що зумовлена значною мірою зацікавленістю в справі, ніж у своєму успіху” [13, с. 264–265]. Що стосується зовнішньої мотивації, основою якої є мотив досягнення успіху, прагнення до показу своїх можливостей, то, як вважає дослідник, „вона може виявитися навіть психологічним бар’єром для прояву творчості. Проте прагнення до успіху активізує творчий потенціал” [13, с. 264–265].

Для визначення сутності мотиваційного компоненту аналітичної компетентності суттєве значення має зауваження С. Занюка щодо того, що „мотивація – сукупність усіх чинників (і особистісних, і ситуативних), які спонукають людину до активності” [76, с. 7]. Відповідно, внутрішні чинники – прагнення до успіху, професійної кар’єри, соціального визнання – мають доповнюватися зовнішніми – вимогами ринку праці, вимогами освітнього середовища, традиціями родини тощо. Мотивація на досягнення успіху, як підкреслює Т. Гордеєва, орієнтує студентів „на можливо краще виконання будь-якого виду діяльності, орієнтованої на досягнення деякого результату (так званої продуктивної діяльності), до якого може бути застосовано критерій успішності, тобто при використанні деяких стандартів оцінки він може бути зіставлений з іншими результатами” [43, с. 8].

Мотиваційний блок відображає умотивоване ставлення до професійної діяльності, що включає установки на розвиток інтересу до формування

аналітичних умінь і навичок, подальший розвиток аналітичного мислення, прагнення до розкриття та реалізації власного потенціалу.

Мотиваційний компонент аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності також пов'язаний із визнанням цінності означеної компетентності як важливої особистісної та професійно-значущої якості фахівця, з усвідомленням значущості індивідуальної аналітичної діяльності. У дослідженні О. Яригіна представлено аналіз взаємозв'язку мотивації та компетентності в аналітичній діяльності. Автор використовує наукові позиції низки зарубіжних дослідників (Р. Уайт, Д. Берлін, А. Елліот, К. Двек та ін.) та зазначає, що „мотивація є визначальним та необхідним компонентом компетентності, що особливо виявляється в компетентностях аналітичної діяльності” [289, с. 316]. Заслужують на увагу такі положення: „в аналітичній діяльності будь-якого роду, доступний рівень новизни та складності викликає позитивну реакцію” [289, с. 314]; індивіди „прагнуть до аналітичної діяльності, що знаходиться на оптимальному рівні складності” [289, с. 315]. Означені позиції, на нашу думку, мають бути враховані у процесі добору відповідних завдань для формування в майбутніх фахівців-документознавців аналітичних умінь та навичок у процесі вивчення фахових дисциплін.

Таким чином, мотиваційний компонент забезпечує активну навчально-пізнавальну діяльність і спрямованість студентів на розвиток і вдосконалення аналітичної компетентності з урахуванням значущості знання, інформації, інформаційної аналітики для професії і суспільства та її цінності як особистісної якості фахівця.

Когнітивний компонент – передбачає формування системи теоретичних (базові поняття) і технологічних (методи, засоби, методики) знань у галузі аналітичної діяльності, набуття комплексу цілісних уявлень про інформаційне середовище як системи, його специфіку, механізми, способи і технології функціонування. Ключовими поняттями у відзначеному контексті є такі, як „аналіз”, „аналітика”, „аналітична діяльність”, „інформація”,

„пошук інформації”, „аналітико-синтетична обробка інформації”, „технології аналітичної діяльності”, „документ”, „аналітичний документ”.

Принциповою особливістю знань у галузі аналітики є їхній *метапредметний, надпредметний характер*, що виявляється у можливості використання таких знань у будь-якій сфері професійної діяльності. Спрямованість освіти на такий характер знань на початку 70-х рр. ХХ ст. підкреслював Дж. Брунер, який акцентував увагу на тому, що вивчаючи той чи інший предмет, людина має отримати деякі загальні вихідні знання та уміння, які дозволять їй у подальшому „переносити набуті знання на нові ситуації”, виходити за рамки безпосередньо отриманих знань [19, с. 239–240]. У процесі фахової підготовки в майбутнього фахівця має сформуватися свій особистий конструкт для подальшого його використання у навчально-пізнавальній діяльності та подальшій професійній. Процес навчання має передбачати включення загальних, базових знань і вмінь аналітичної діяльності, які дозволять майбутнім фахівцям з документознавства та інформаційної діяльності робити широке перенесення та виходити за рамки безпосередньо отриманих теоретичних знань, задля функційного забезпечення на практиці аналітичної діяльності.

Когнітивний компонент забезпечує набуття такого комплексу знань теоретичного і практичного характеру, який гарантуватиме майбутньому фахівцю з документознавства та інформаційної діяльності успішне виконання професійних завдань, зокрема, з ефективного пошуку інформації, опрацювання і представлення отриманих результатів у вигляді інформаційних чи аналітичних продуктів (документи, проекти, презентації тощо) традиційними й електронними засобами.

Діяльнісно-технологічний компонент аналітичної компетентності пов'язано із формуванням вмінь застосовувати здобуті теоретичні знання у практиці професійної діяльності, що насамперед пов'язано із аналітичними вміннями та навичками. Аналітичні вміння та навички фахівців різного профілю розглядають такі дослідники, як Т. Єлістратова [70], Є. Карпенко

[110], О. Кошова [126], П. Тарасов [252], а також науковці, що досліджують формування аналітичної (інформаційно-аналітичної) компетентності фахівців у цілому. Варто відзначити, що сутність поняття „аналітичні вміння” потрактовується по різному. Так, наприклад, П. Тарасов вважає, що „аналітичні вміння – це вміння аналітично мислити, здатність із загального виокремлювати деталі та складники” [252, с. 88]. Однак, на нашу думку, пропонуване визначення не відповідає загальним правилам дефінування, оскільки визначуване подається через визначальне – „*аналітичні* вміння” через „вміння *аналітично* мислити”. У дослідженні Є. Карпенко інформаційно-аналітичні вміння визначено як „*інтелектуальне новоутворення*, що полягає у здатності знаходити, досліджувати, аналізувати необхідну інформацію та ефективно застосовувати її у власній професійно спрямованій діяльності” [110, с. 8]. Основу цих умінь визначають розумові операції – аналіз і синтез, виділення головного, порівняння, логічний умовивід, зіставлення, класифікація, встановлення причинно-наслідкових зв’язків, узагальнення тощо [Там само]. Необхідно зауважити, що основу аналітичних умінь складають відповідні знання, обов’язковою умовою формування таких умінь є включення студентів у різні форми діяльності (навчальна, квазіпрофесійна, професійна).

До номенклатури аналітичних умінь та навичок насамперед включено такі: здійснювати аналіз явища або процесу, тобто розчленовувати їх на складові елементи (компоненти, умови, причини, засоби, форми прояву тощо); визначати роль кожного складника у структурі цілого та у взаємодії із іншими; здійснювати діагностику досліджуваного явища або процесу згідно загальної мети аналітичної діяльності; порівнювати явища та процеси, класифікувати об’єкти. Діяльнісно-технологічний компонент аналітичної компетентності пов’язано також із формуванням умінь та навичок використання: методів, засобів і прийомів аналітичної діяльності; алгоритмів, засобів і технологій здійснення пошукової діяльності; методів аналізу та оцінки якості інформації (повнота, логічність, достатність,

достовірність, обґрунтованість); технологій аналітико-синтетичної обробки інформації (анотування, реферування), підготовки аналітичних документів.

Діяльнісно-технологічний компонент спрямовано на реалізацію основних принципів аналітичної роботи, а саме: *цілеспрямованість* (орієнтація аналітичної роботи на досягнення конкретних цілей для вирішення певних завдань, як результатів практичної діяльності); *актуальність* (аналітична діяльність має відповідати потребам практики, мати високій ступінь важливості на даний момент, у даній ситуації, для вирішення конкретної проблеми); *активність* (проведення інформаційної роботи і видача її результатів незалежно від конкретних запитів користувачів з елементами прогнозування); *достовірність* (врахування достовірності вихідних даних аналізу, точності кількісних даних, що використовуються, ступеня об'єктивності та обґрунтованості висновків, оцінок, пропозицій); *повнота* (використання всієї наявної інформації в інформаційній роботі, що має відношення до вирішення поставлених завдань); *системність і комплексність* (системний аналіз проблеми з урахуванням її місця, ролі та взаємозв'язків у загальній структурі забезпечення функціонування установи); *своєчасність* (отримання та видача результатів аналітичної роботи у встановлені терміни, у зручній формі для користування); *ініціативність* – визначення та опис проблем, формування завдань і способів їх рішення (в т.ч., що виходять за межі традиційних уявлень); *об'єктивність* (відсутність тенденційності, неупередженого ставлення аналітика до дослідження та його результатів); *неперервність* (організація постійного моніторингу певної ситуації, своєчасне відображення основних її змін); *гнучкість* (можливість швидкої адаптації до обставин без модифікації структури методів і засобів реалізації аналітичної роботи) [286, с. 75–76].

Згідно особливостей професійної діяльності фахівців досліджуваного напряму діяльності особлива увага у процесі навчання фахових дисциплін має бути приділена методам аналітично-синтетичної обробки інформації, технологіям підготовки аналітичних документів (аналітичний огляд, звіт,

записка, довідка та ін.), технологіям анотування та реферування, методам згортання інформації, візуалізації результатів аналітичної діяльності.

Рефлексивний компонент – націлений на формування вміння „озиратися” на власні дії, думки з метою їх усвідомлення і подальшої корекції.

У традиційному філософсько-психологічному розуміння рефлексія (від лат. *reflexio* – звернення назад) – це здатність встати у позицію „спостерігача”, „дослідника” або „контролера” щодо своїх дій, своїх думок [148, с. 10], форма миследіяльності (Г. Щедровицький) [280]. Психологічний контекст рефлексивної діяльності людини безпосередньо пов’язаний із навичками аналізу власних дій, тактики та стратегії поведінки, взаємин із іншими людьми. Саме тому, як свідчать наукові джерела, рефлексивний компонент включено до складу аналітичної або інформаційно-аналітичної компетентності фахівців різного профілю. На нашу думку, особливої уваги заслуговує таке твердження О. Яригіна: „в контексті аналітичної діяльності рефлексія виявляється як прагнення суб’єкта усвідомити засоби, що використовуються у вирішенні проблеми” [289, с. 151].

Досліджуючи значущість рефлексивного компоненту компетентності в аналітичній діяльності О. Яригін особливо наголошує на рефлексивному характері навчальної діяльності, оскільки „саме за рахунок рефлексії у викладача та учня зберігається цілісний та єдиний смисл сумісної діяльності, формуються та утримуються навчальні цілі. Отже, в учнів необхідно формувати рефлексивні здібності. Для цього треба навчати особливих мов, за рахунок яких учні отримують можливість осмислити власну діяльність та мислення” [289, с. 145]. Визначено такі напрямки дослідження рефлексії як необхідного елементу пізнання та аналітичної діяльності, як діяльнісний підхід (рефлексія як компонент структури діяльності), особистісний підхід (рефлексивне знання як результат осмислення власної життєдіяльності), миследіяльнісний підхід (рефлексія як форми миследіяльності) [Там само, с. 146].

Особливе місце рефлексивного компонента в структурі аналітичної компетентності студентів полягає в тому, що знання, уміння й навички

здійснення аналітичної діяльності в контексті майбутньої професії стають інструментами особистісного самопізнання, саморозвитку та самовдосконалення. Розвиток рефлексивних умінь та навичок дозволяє студентам усвідомлювати особливості своєї навчальної та квазіпрофесійної діяльності в процесі фахової підготовки, здійснювати перехід від позиції „відгуку”, „реагування” до позиції „самоорганізації”, „самопроектування”, „самовизначення”. Уміння рефлексувати забезпечує чітке розуміння і розмежування свого знання/незнання в професійній сфері, сприяє подоланню власних бар’єрів та обмежень. У такому контексті слушним є іронічне зауваження Станіслава Єжи Леца: „Коли залишаюся наодинці із собою, уважно приглядаюся до нас обох”.

Таким чином, структуру аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності визначено з урахуванням компонентного складу аналітичної компетентності фахівців різного профілю, визначення функцій аналітичної діяльності в контексті професійних завдань майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності.

Процес формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців-документознавців передбачає особливу увагу до навчання технологій інформаційно-аналітичної діяльності саме у сфері документно-інформаційного забезпечення, які постають предметом досліджень та навчально-методичних розробок таких дослідників, як В. Варенко [23], Н. Вовк [33; 34], С. Григораш [49; 50], О. Кобелєв [115; 116], А. Ліпінська [151; 152], С. Сілкова [233; 234], І. Захарова і Л. Філіпова [77] та ін. Зокрема, роботи В. Варенка присвячені дослідженню теоретичних і практичних питань інформаційно-аналітичної діяльності, методиці застосування інформаційно-аналітичних технологій у професійній діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності [22; 23]. А. Ліпінська висвітлює питання місця інформаційно-аналітичної діяльності серед фахових дисциплін підготовки документознавців та розкриває її роль і суть

[152]. О. Кобелев розглядає комплекс проблем інформаційно-аналітичної діяльності фахівців у галузі бібліотекознавства, інформаційно-аналітичного складника в системі підготовки фахівців соціокомунікаційної сфери [115].

У процесі вивчення фахових дисциплін згідно відповідних ОКХ та ОПП різні форми аудиторної та позааудиторної роботи мають бути наповнені завданнями аналітичного характеру, спрямованими на цілеспрямоване формування умінь та навичок щодо проблематизації об'єкту аналізу, пошуку необхідної інформації, її збору, критичного відбору, класифікації, систематизації, аналізу, порівняння, співставлення, знаходження головного і другорядного тощо. У межах практично всіх фахових дисциплін у процесі практичних занять студенти повинні мати можливість на основі комплексу знань у галузі аналітики, аналітичних умінь та навичок розробляти плани, рекомендації, укладати документи й оформлювати інші інформаційні продукти. Особливого значення в процесі формування аналітичної компетентності фахівців означеного профілю набувають завдання, спрямовані на оцінку якості інформації, аналітико-синтетичну обробку документної інформації, укладання аналітичних документів різного типу як інструменту підготовки управлінських рішень (Г. Власова, Н. Вовк, О. Мадзюк, І. Рейтерович та ін.).

Процес формування аналітичної компетентності фахівців означеного профілю має здійснюватися з опорою на фундаментальні положення таких методологічних підходів, як системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, компетентнісний.

Системний підхід (В. Афанасьєв, І. Блауберг, М. Каган, Е. Юдін та ін.) як один з провідних методологічних підходів у науковому пізнанні вимагає розгляд явища або процесу, що досліджується, у цілісності та взаємозв'язку його компонентів. Згідно з положеннями системного підходу набувають актуальності такі аспекти: системно-компонентний опис системи (виявлення елементів системи, їхніх функційних призначень), системно-структурний аналіз системи (з'ясування зв'язків між складниками системи, а також між

складниками та системою загалом); системно-інтеграційний (визначення системної якості); системно-комунікаційний (дослідження внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на розвиток та становлення системи) [5]. Розгляді аналітичної компетентності як цілісності спирається на методологічні вимоги щодо узгодження категорій „ціле”, „система”, „організація” (згідно позицій В. Докучаєвої): „спільним змістом категорій „ціле”, „система” й „організація” є відбиття єдності об’єктів дійсності: внутрішньої – стосовно відношення до елементів, що їх складають; зовнішньої – стосовно відношення об’єктів один до одного (тобто в плані єдності об’єктивного світу)” [61, с. 55].

Основні аспекти використання системного підходу у дослідженні проблеми формування аналітичної компетентності полягають у такому: визначення компонентів досліджуваного феномену на основі комплексу функцій; урахування динаміки формування аналітичної компетентності на основі впливу як зовнішніх, так й внутрішніх чинників; розгляд аналітичної компетентності як підсистеми професійної компетентності фахівців досліджуваного профілю; забезпечення єдності теоретичного та практичного складників процесу формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців-документознавців.

Діяльнісний підхід (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, В. Шадриков та ін.) зумовлює визнання діяльнісного практико зорієнтованого контексту як основи для формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності. Класичною вважається позиція С. Рубінштейна, який наголошував на тому, що людина розвивається в діяльності, це дає їй можливість виходити за стандартні рамки, актуалізувати потенційні можливості, самовдосконалюватися [215]. Відзначені ідеї продовжуються у наукових працях психологів сучасності. Так, зокрема В. Шадриков відзначає, що „у процесі діяльності суб’єкт не лише перетворює предмет діяльності, але й змінює себе, в діяльності здійснюється його соціалізація” [272, с. 63].

Відповідно до провідних положень діяльнісного підходу у процесі формування аналітичної компетентності студентів необхідно забезпечити, по-перше, включення майбутніх фахівців у різні види діяльності, по-друге, створити умови для утвердження студентів у позиції суб'єкта навчальної та квазіпрофесійної діяльності, по-третє, включити у навчальний процес ситуації, що передбачають активну рефлексивну діяльність студентів, їхній самоаналіз та самодіагностику професійно значущих якостей.

З урахуванням загальної проблеми дослідження необхідно наголосити на тому, що аналітична діяльність апіорі передбачає індивідуальну активність людини і, отже, її успішність пов'язана із внутрішньою мотивацією особистості до успіху, досягнень та результативності навчальної або професійної діяльності.

Особистісно зорієнтований підхід (В. Андрущенко [190], Г. Балл [91], О. Кучерявий [142], О. Пехота [199], М. Чобітько [271] та ін.) у сучасній вищій освіті розглядається в контексті утвердження ідей гуманізму та визнання цінності особистості як суб'єкта соціального та професійного становлення. Так, у межах інтегративно-особистісного підходу в психології, що представлений науковою школою Г. Балла, особистість розглядається як така якість „людського індивіда, котра дозволяє йому бути відносно автономним і індивідуально своєрідним суб'єктом культури” [91, с. 175]. За такої позиції особистість студента в освітньому процесі ЗВО апіорі має визнаватися самодостатньою, зорієнтованою на власну активність та автономність. Відповідно, сучасна вища освіта проголошує пріоритет особистісно зорієнтованих технологій навчання, оскільки „кожне навчання відповідно до своєї суті є реалізацією умов для розвитку особистості, тобто воно повинно бути розвивальним, особистісно орієнтованим” [190, с. 182].

Особистісно зорієнтована професійна підготовка майбутніх фахівців передбачає, як наголошує О. Пехота щодо підготовки майбутніх учителів, активізацію „ролі студента в розвитку його особистісних та професійних здібностей і якостей, посилення його суб'єктних функцій” [199, с. 165],

включення студентів у процес самопізнання та самовдосконалення, урахування сукупності мотивів навчальної діяльності студентів. Представлені позиції актуальні й для професійної підготовки майбутніх документознавців.

Компетентнісний підхід у процесі формування аналітичної компетентності майбутніх документознавців є провідним з огляду на ключове поняття дослідження – аналітична компетентність. У підрозділі 1.1 представлено сучасні підходи до потлумачення сутності компетентнісної парадигми в освіті (І. Зимня, Е. Зеєр, А. Хуторський та ін.). Зауважимо також, що реалізація провідних положень означеного методологічного підходу спрямовує організацію навчального процесу на набуття студентами досвіду професійної діяльності через включення до квазіпрофесійних ситуацій, використання практико зорієнтованих освітніх технологій. Важливою ознакою компетентнісного підходу є акцент на особистісній значущості професійних знань, умінь та навичок для подальшого соціального та професійного становлення особистості. У контексті формування аналітичної компетентності остання позиція пов'язана, на нашу думку, з орієнтацією студентів на вимоги сучасного ринку праці щодо затребуваності аналітиків практично в усіх сферах життєдіяльності суспільства, а отже з акцентом на конкурентоспроможність фахівців як чинник особистісного успіху. Визнання людини компетентною у певній галузі завжди пов'язано із визнанням її здатності реалізовувати свій особистісний потенціал, виявляти прагнення до самовдосконалення та саморозвитку. Компетентнісно зорієнтована професійна підготовка фахівців з документознавства та інформаційної діяльності має враховувати вимоги щодо формування ключових та предметних компетентностей, орієнтуватися на запити ринку праці згідно провідних професіологічних тенденцій, трендів розвитку конкретної професійної галузі.

Представлені методологічні підходи зумовлюють визначення відповідних *принципів* процесу формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, а саме:

системності (визначає структуру та зв'язки між компонентами досліджуваного процесу);

єдності свідомості і діяльності (аналітична діяльність як контекст реалізації аналітичної компетентності майбутніх фахівців-документознавців та квазіпрофесійна діяльність як контекст її формування повинні розглядатися як усвідомлювана реальність);

студентоцентризму (орієнтація на особистісні запити студентів щодо соціальної та професійної успішності);

доповнюваності (комплементарності) (забезпечення взаємозв'язку та взаємодоповнення змісту та технологій освітнього процесу у ЗВО, взаємодоповнення компонентів аналітичної компетентності);

нелінійності (орієнтація на індивідуальні темпи та особливості формування компонентів аналітичної компетентності студентів, урахування можливостей кризових моментів досліджуваного процесу);

випереджувальності (орієнтація на прогностичні запити ринку праці щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців, урахування динаміки вимог до професійної компетентності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності).

1.3. Діагностика рівнів сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності

Проблема діагностики аналітичної компетентності як важливого компоненту професійної компетентності фахівців у галузі документознавства, інформаційної діяльності, бібліотечної та архівної справи визнається актуальною як на рівні професійної підготовки означених фахівців у ЗВО, так і в процесі діяльності консалтингових фірм, рекрутингових агенцій і роботодавців, які відшуковують фахівців високої кваліфікації. Критерії для оцінки рівня підготовки претендентів на ті чи інші вакансії розробляються згідно із кваліфікаційними вимогами, посадовими

інструкціями, особливостями виробничої діяльності конкретної організації (установи). Необхідно відзначити позицію А. Вербицького та М. Ільязової стосовно того, що „компетентність суб’єкта оцінюється, з одного боку, за тим, наскільки мета діяльності включається в загальну структуру мотивів особистості, з іншого боку – за тим, як здійснюється діяльність для досягнення того або іншого результату” [29, с. 32]. Відповідно доцільно для оцінки рівня сформованості професійної компетентності урахувати і структурні критерії (мотиви, знання, вміння, здібності) та функційні – характеристики процесу та результату діяльності.

Дослідження рівнів сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності має здійснюватися на основі відповідних критеріїв та показників, що визначаються з урахуванням структурних компонентів аналітичної компетентності фахівців означеного профілю, наукових підходів до діагностування особливостей аналітичного мислення людини, аналітичних умінь та навичок фахівців різного профілю. Зазвичай критеріями сформованості будь-якого явища чи процесу називають ті чи інші ознаки, що дозволяють оцінити ступінь прояву досліджуваного явища (процесу). Критерії мають бути об’єктивними, адекватними та валідними, репрезентувати сукупність усіх суттєвих характеристик досліджуваного явища чи процесу. Кожен критерій має бути представлений сукупністю показників, що якісно та кількісно його характеризують.

У науковій літературі з проблем формування аналітичної (інформаційно-аналітичної) компетентності фахівців різного профілю представлено варіативні підходи до визначення критеріальної бази відповідних досліджень (Табл. 1.3).

**Наукові підходи до визначення критеріїв сформованості аналітичної
(аніорфмаційно-аналітичної) компетентності**

Автор	Критерій	Показники
А. Трофименко [258, с. 16]	Когнітивний	Інформаційно-аналітичні знання інструментального, виконавського і управлінського рівнів інформаційно-аналітичної діяльності (ІАД)
	Потребнісно-мотиваційний	Потреба в соціальній і професійній адаптації
	Операційно-діяльнісний	Інформаційно-аналітичні уміння інструментального, виконавського та управлінського рівнів ІАД
	Оцінно-рефлексивний	Здатність оцінювати задоволення інформаційних потреб, процес створення продукту аналітичної діяльності і планування його реалізації
Н. Зінчук [83, с. 12]	Ціннісно-мотиваційний	Ступінь усвідомлення студентами значущості аналітичної компетентності в управлінській діяльності
	Когнітивно-операційний	Володіння знаннями про сутність, зміст, методи, способи аналізу в управлінській діяльності; продуктивність виконання практичних фахових завдань з аналітики; первинний досвід аналітичної діяльності
	Рефлексивно-оцінний	Рівень розвитку логічного мислення; рівень творчості студента-менеджера; адекватність самооцінки; прагнення до удосконалення професіоналізму в аналітиці
А. Секлетов [221, с. 106,108, 110, 112-113]	Мотиваційно-ціннісний	Усвідомлення необхідності неперервного здійснення аналітичної діяльності в професійній юридичній практиці; стійке позитивне ставлення до здійснення цієї діяльності; потреба в її здійсненні; потреба в розвитку і самореалізації в процесі професійної аналітичної діяльності; прагнення до усвідомлення і переосмислення особистісних і професійних орієнтирів у цілому на основі аксіології професійної аналітичної діяльності
	Когнітивний	Наявність уявлень про аналітичну компетентність юридичних кадрів як значущу складову частину їх професійно-особистісного розвитку, успішність професійної діяльності, яка забезпечує, в сучасних умовах для різних сфер юридичної діяльності; розуміння суті аналітичної діяльності та її особливостей у професійній юридичній практиці; володіння знаннями про способи постановки реальних цілей майбутньої професійної аналітичної діяльності і способів складання плану дій; володіння знаннями про методи, форми, засоби і прийоми професійної аналітичної діяльності
	Операційний (діяльнісний)	Уміння самостійно формулювати і ставити перед собою цілі майбутньої аналітичної діяльності; уміння складати модель майбутньої аналітичної діяльності, визначаючи її зміст, методи, форми, засоби здійснення і розробляти план окремих дій; уміння вільно працювати з текстами різних стилів, комп'ютерною технікою, отримувати інформацію з різних джерел; володіння досвідом застосування знань, умінь і навичок аналітичної діяльності.

	Поведінково-вольовий	Осмислення відчуттів, почуттів, переживань, включеності в процесі професійної аналітичної діяльності; здатність до оцінки рефлексії вибору мети майбутньої професійної аналітичної діяльності на основі зовнішніх цілей і внутрішніх потреб, враховуючи аналіз результатів попередньої аналітичної діяльності; здатність до рефлексії результату професійної аналітичної діяльності; наявність самоконтролю в процесі професійної аналітичної діяльності й адекватної самооцінки
Н. Лобач [154, с. 114–115]	Мотиваційний	Розуміння цінності інформації; спрямованість на отримання знань; інтенсивність пізнавальної потреби й інтересу до інформаційно-аналітичної діяльності як необхідного компонента якісного виконання професійних функцій; спрямованість, сила зовнішніх і внутрішніх мотивів під час виконання інформаційно-аналітичної діяльності
	Когнітивний	Базові знання про суть, зміст, методи та способи інформаційно-аналітичної діяльності; знання норм інформаційної етики та інформаційної культури
	Діяльнісний	Рівень володіння різними прийомами пошуку інформації з доступних джерел за найкоротший час у межах навчальної та позанавчальної діяльності; вміння працювати з різними джерелами інформації, оцінювати її якість і достовірність, володіння ІКТ та навичками аналітико-синтетичної обробки і представлення інформації
	Рефлексивний	Самооцінка власної інформаційно-аналітичної компетентності; сформованість потреби до її розвитку

Аналіз представлених наукових підходів дозволяє зробити висновки про те, що критерії сформованості аналітичної (інформаційно-аналітичної компетентності) фахівців різного профілю всі дослідники визначають з урахуванням структури досліджуваного виду компетентності. Номенклатура пропонованих критеріїв у цілому відповідає загальноновизнаним уявленням щодо підструктур особистості (ціннісно-мотиваційна, когнітивна та поведінкова). Ступінь деталізації показників для кожного з критеріїв суттєво відрізняється у різних авторів. Так, наприклад, найбільш деталізовано представлено показники відповідних критеріїв у А. Секлетова. Однак, змістовний вимір показників відзначених критеріїв у цілому збігається, що дозволяє використовувати наведений науковий матеріал для визначення критеріїв та

показників сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців-документознавців.

З урахуванням теоретичних засад дослідження, сутності та структури аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, узагальнення наукових підходів до критеріальної бази відповідних досліджень визначено *критерії* сформованості в майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності аналітичної компетентності: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний.

Реалізація завдань констатувального етапу експериментальної роботи передбачає добір *комплексу діагностичних методик*, які мають відповідати певним ознакам: узгодженість із теоретико-методичними засадами дослідження, відповідність сучасним науковим підходам у галузі діагностики психолого-педагогічних феноменів, відповідність віковим та соціально-психологічним особливостям студентської молоді; доповнюваність та взаємозв'язок окремих методів та методик діагностики. Необхідно зауважити, що в наукових працях з проблем, що дотичні досліджуваному питанню, використовуються різні діагностичні методи, а саме: анкетування, тести, опитувальники, карти оцінювання, різноманітні методики тощо. Так, наприклад, для діагностики рівнів розвитку інформаційно-аналітичної компетентності магістранта фізико-математичної освіти О. Гайдамак була використана власно розроблена система тестів, завдань, питань і комплекс анкет [39]. А для визначення рівня розвитку інформаційно-аналітичної компетентності спиралася на методику, запропоновану А. Киверялгом.

У дослідженні Н. Лобач, присвяченому проблемі формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх лікарів, використано авторські анкети для діагностики: „інформаційних потреб майбутніх лікарів”, „ставлення викладачів до проблеми формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх лікарів”, „самооцінки майбутніми лікарями знань, умінь і навичок інформаційно-аналітичної діяльності” [154]. А також тести: „Визначення спрямованості на набуття знань” (автори Є. Ільїн, Н. Курдяко-

ва), „Визначення пізнавальної потреби студентів” (автор В. Юркевич), „Оцінювання здатності до саморозвитку, самоосвіти” (автор В. Андрєєв), „Діагностика рівня розвитку рефлексії” (автор А. Карпов).

А. Секлетов, досліджуючи проблему формування аналітичної компетентності юридичних кадрів, використав такий спектр діагностичного інструментарію: тест „Ціннісні орієнтації М. Рокича”; методика „Кільця Венне”; методика граничних сенсів; функціональний аналіз поведінки по Кенферу; опитувальник ДВЯО („Діагностика вольових якостей особистості”); методика діагностики типу поведінкової активності Л. Вассермана і Н. Гуменюка; анкети; карти самооцінки; експертні оцінки.

З урахуванням сутнісних ознак критеріїв сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, загальних вимог до діагностики аналітичного мислення, аналітичних умінь та навичок фахівців різного профілю дібрано комплекс діагностичних методик (Таблиця 1.4).

Необхідно відзначити, що єдиної, комплексної методики визначення рівня сформованості аналітичної компетентності сучасного фахівця не існує. У практиці діагностичного супроводу наукових досліджень з проблем аналітичної та інформаційно-аналітичної компетентності фахівців різного профілю та у практиці консалтингових та рекрутингових агенцій найбільш популярними є такі методики: опитувальник „Індивідуальні стилі мислення” (Р. Бремсон, А. Харрисон, адаптація – О. Алексеєв), тест „Структура інтелекту Амтхауера”, комплекс методик, спрямованих на дослідження логічно-понятійного мислення, навичок аналізу, синтезу тощо (методики на виключення понять, утворення аналогій, тест „Числові ряди” Е. Крепеліна та деякі інші). Наведені методики є базовими для діагностики пізнавальної сфери особистості, широко використовуються у практиці психодіагностики. Саме тому відзначені методики було включено до діагностичного інструментарію нашого дослідження.

**Критерії та показники сформованості аналітичної компетентності
майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності та
діагностичний інструментарій**

Критерій	Показник	Методики
Мотиваційний	Усвідомлення значущості аналітики в професійній діяльності	Анкета (Додаток Б.1). Методика самооцінки мотивів навчальної, пізнавальної та професійної діяльності (А. Вербицький, Н. Бакшасва) (Додаток Б.2), Тест Ю. Орлова „Потреба в досягненні” (Додаток Б.3), Питальник „Мотивація успіху та побоювання невдач” (А. Реан) (Додаток Б.4)
	Наявність мотивації на успіх та потреби в досягненні	
	Інтенсивність пізнавальної потреби й інтересу до аналітичної діяльності,	
Когнітивний	Наявність знань про аналітичну компетентність як складник професійної діяльності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності та їх рівень	Анкета дослідження самооцінки рівня сформованості аналітичної компетентності студента (Додаток Б.1), Опитувальник „Індивідуальні стилі мислення” (Додаток Б.5), Тест „Числові ряди” Е. Крепеліна (Додаток Б.9), Тест „Структура інтелекту Амтхуера” (Додаток Б.6), комплекси завдань з фахових дисциплін.
	Знання з теорії і практики аналітичної діяльності та її розуміння суті у майбутній професійній діяльності фахівця з документознавства інформаційної діяльності	
	Уявлення про особливості індивідуального стилю мислення	
Діяльнісний	Уміння отримувати, збирати, накопичувати інформацію з різних джерел, використовуючи різні прийоми пошуку	Методика „Дослідження узагальнення як мисленнєвої операції” (Додаток Б.7), Методика „Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій” (Додаток Б.8), Методика „Виключення понять (здатність до класифікації та аналізу)” (Додаток Б.10), Методика „Діагностика спрямованості на пошук / пригадування інформації” (Додаток Б.11), Тест „Структура інтелекту Амтхуера” (Додаток Б.6), комплекси завдань з фахових дисциплін.
	Уміння працювати з різними джерелами інформації, оцінювати її якість, достовірність	
	Уміння та навички класифікації, систематизації інформації	
	Уміння опрацьовувати зібрані дані: аналіз, синтез, порівняння, віднаходження причинно-наслідкових та системних зв'язків та ін.	
	Уміння оформлювати та презентувати результати аналітичної діяльності	
Рефлексивний	Вміння критично оцінювати результати своєї діяльності	Анкета дослідження самооцінки рівня сформованості аналітичної компетентності студента (Додаток Б.1), Опитувальник рефлексивності В. Карандашева (Додаток Б.12)
	Уміння адекватно оцінювати власний рівень сформованості аналітичної компетентності	
	Потреба у саморозвитку, самовдосконаленні	

На підставі виокремлення компонентів аналітичної компетентності студентів відповідної спеціальності, визначення критеріїв та показників виділено рівні сформованості досліджуваного феномену: *високий, середній та низький*.

Високий рівень сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності характеризується проявом стійкої мотивації до оволодіння аналітичною компетентністю як складовою професійної, стійким інтересом до формування аналітичної компетентності як професійної й особистої якості фахівця, потребами в досягненні успіху як в навчально-пізнавальній, так і майбутній професійній діяльності. Студенти мають повне уявлення про аналітичну компетентність фахівця з документознавства та інформаційної діяльності як складову частину їх професійно-особистісного розвитку, яка забезпечує ефективність та успішність професійної діяльності, конкурентоспроможність на ринку праці та кар'єрне зростання у сучасних соціокультурних та економічних умовах. Володіють широким спектром теоретичним і практичних знань з аналітичної діяльності – усвідомлюють суть та особливості у професійній діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності; володіють знаннями про підходи і принципи організації аналітичної діяльності, етапи проведення аналітичного дослідження, методологію і методи пошуку, збору, накопичення інформації, її опрацювання та підготовку отриманих результатів у вигляді аналітичних документів. Мають високий ступінь умінь і навичок організації і проведення аналітичного дослідження: виокремлення мети, завдань, категоріального-понятійного апарату, планування, підбір відповідним методів пошуку і опрацювання інформації з різних джерел. Уміють готувати тексти різних документів, у тому числі аналітичних (висновки, рекомендації, довідки, огляди, звіти, реферати тощо), та презентувати дані у різних формах (текст, таблиця, схема, рисунок, графік, діаграма тощо). Самостійно здійснюють

рефлексію та самооцінку власної аналітичної діяльності, дій, поведінки та їх корекцію відповідно до самостійно визначених ідеалів.

Середній рівень сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності характеризується нестійкою мотивацією та інтересом до оволодіння аналітичною компетентністю як складовою професійної й особистої якості фахівця, посереднім рівнем потребами в досягненні успіху в навчально-пізнавальній та майбутній професійній діяльності. Студенти мають достатню ступінь уявлень про аналітичну компетентність фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, її вплив на успішність професійної діяльності, конкурентоспроможність та кар'єрне зростання у сучасних соціокультурних та економічних умовах. Посередньо володіють теоретичними і практичними знаннями з аналітичної діяльності – про її суть та особливості у професійній діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності; мають посередній рівень знань про підходи і принципи організації аналітичної діяльності, етапи проведення аналітичного дослідження, методологію і методи пошуку, збору, накопичення інформації, її опрацювання та підготовку отриманих результатів у вигляді аналітичних документів. Мають посередній рівень умінь і навичок з організації і проведення аналітичного дослідження. Володіють невисоким рівнем умінь і навичок з підготовки текстів різних документів, у тому числі аналітичних (висновки, рекомендації, довідки, огляди, звіти, реферати тощо), та презентації даних у різних формах (текст, таблиця, схема, рисунок, графік, діаграма тощо). Рефлексивні уміння сформовані на достатньому рівні.

Низький рівень сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності характеризується недостатністю мотивації та відсутністю інтересу до оволодіння аналітичною компетентністю як складовою професійної й особистої якості фахівця, нестійкістю потреби в досягненні успіху в навчально-пізнавальній та майбутній професійній діяльності. Студенти мають поверхові уявлення про

аналітичну компетентність фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, її вплив на успіх у професійній діяльності, на кар'єрне зростання. Мають фрагментарні знання з теорії і практики аналітичної діяльності – її суть та особливості у професійній діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності; мають уривчасті знання про підходи і принципи організації аналітичної діяльності, етапи проведення аналітичного дослідження, методологію і методи пошуку, збору, накопичення інформації, її опрацювання та підготовку отриманих результатів у вигляді аналітичних документів. Мають недостатній рівень або відсутні уміння і навички з організації і проведення аналітичного дослідження, підготовки текстів різних документів, у тому числі аналітичних (висновки, рекомендації, довідки, огляди, звіти, реферати тощо), та презентації даних у різних формах (текст, таблиця, схема, рисунок, графік, діаграма тощо). Рефлексія слабо виражена або спостерігається байдужість.

Описані нами рівні аналітичної компетентності взаємопов'язані та знаходяться в прямо пропорційній залежності. Кожний попередній рівень зумовлює наступний та є його складником. При переході від нижчого до більш високого рівня, відповідно підвищується і якість аналітичної компетентності. Презентовані характеристики рівнів ми використовували як на констатувальному, так й експериментальному етапі дослідження.

Відзначимо, що початковий рівень аналітичної компетентності у різних студентів відрізняється, тому при доборі форм та методів організації навчально-виховного процесу у ЗВО необхідно враховувати асинхронність, дискретність та нерівномірність формування компетентності в студентів. Доцільним є впровадження інтерактивних технологій в освітній процес, оскільки вони дозволяють здійснювати навчальну діяльність в єдності індивідуального та групового способів, метою яких є вироблення рішення в умовах невизначеності.

Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” зі студентами

навчально-наукового інституту фізики, математики та інформаційних технологій спеціальності 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” (до 2017 р. – спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність”). Усього на констатувальному етапі експерименту взяло участь 126 студентів (перший та другий курс навчання).

Для проведення експериментальної роботи було сформовано контрольну (КГ) (64 студенти) та експериментальну (ЕГ) (62 студенти) групи. Щодо застосування статистичних методів обробки отриманих результатів дослідження у ході реалізації завдань дослідно-експериментальної роботи нами виконувалися всі вимоги: вибірки сформовано однорідними та незалежними (В. Ядов, Р. Немов) та забезпечено рівні початкові умови і стан КГ та ЕГ (вік, кількісний склад та приблизно однаковий рівень успішності).

Дослідження за мотиваційним критерієм сформованості аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності проводилося за кількома діагностичними методиками. Так, за результатами анкетування (Додаток Б.1) було виявлено, що 32,25% ЕГ і 29,69% КГ опитаних студентів, обрали напрям підготовки „Документознавство та інформаційна діяльність” з власного уподобання професії документознавця. Ще 32,25% ЕГ і 28,13% КГ студентів обрали цей фах з позиції можливості реалізувати себе у майбутньому. 12,9% ЕГ / 14,06% КГ – розглядають обрану професію як можливість у майбутньому добре влаштувати своє життя. Проте, 19,35% ЕГ і 20,31% КГ респондентів обрали професію документознавця лише тому, що порадили батьки. Разом з тим, мотивом до оволодіння аналітичною компетентністю 40,32% ЕГ і 40,63% КГ опитаних вбачають можливість реалізувати себе у майбутньому, 41,94% ЕГ / 42,19% КГ – розглядають як можливість у майбутньому добре влаштувати своє життя, і лише 17,74% ЕГ, 17,18% КГ студентів вбачають в ній можливість досягти високого рівня професійної діяльності.

Результати тесту Ю. Орлова „Потреба в досягненні” (Додаток Б.3) свідчать, що високий рівень потреби в досягненні мають 16,13% в ЕГ і 12,5%

в КГ, вище за середній мають 29,03% в ЕГ і 28,13% в КГ, середній – 33,87% ЕГ, 29,69% КГ, нижче за середній – в ЕГ 11,29%, в КГ 12,5%, низький – 9,68% ЕГ, 17,18% КГ.

Як бачимо, більшість студентів мають рівень потреби в досягненні середній та вище середнього, що загалом співвідноситься з мотивами обрання фаху.

Також, студентам було запропоновано „Методику самооцінки мотивів навчальної, пізнавальної та професійної діяльності” (Додаток Б.2) та питальник А. Реана „Мотивація успіху та побоювання невдач” (Додаток Б.4). Самооцінка, наприклад, цінностей-цілей навчальної діяльності здійснювалася за такими параметрами, як засвоєння нового, розвиток своїх здібностей, знань, умінь, особистісних якостей, інтерес до навчальних дисциплін, процесу учіння, підготовка до майбутньої професії, цінність освіти, спілкування в групі, академічні успіхи, відповідальність за результати навчальної діяльності, отримання стипендії, уникнення неприємностей та ін. Аналіз профілів студентів (бланк 1) засвідчив, що найвищий бал отримали такі цінності-цілі: підготовка до майбутньої професії, академічні успіхи та отримання стипендії, найменший бал – такі цінності-цілі, як відповідальність за результати навчальної діяльності, засвоєння нового. Аналіз профілів щодо цінностей-цілей пізнавальної діяльності (бланк 2) показав стійку прихильність студентів до співпраці та інтерес до галузей знання, процесу пізнання. Найменший бал за цим профілем отримали такі цінності-цілі, як відкриття нового та самовираження в пізнанні. За бланком 3 (цінності-цілі професійної діяльності) отримано такі результати: найвищий бал – „теоретичне осмислення основ професійної діяльності”, „престиж, зарплата, кар’єра”, найнижчий – відповідальність за результати професійної діяльності. Аналіз у цілому самооцінки студентами мотивів навчальної, пізнавальної та професійної діяльності засвідчив недостатній рівень сформованості саме пізнавальних мотивів, перевагу цінностей комунікації.

Використання питальника А. Реана „Мотивація успіху та побоювання невдач” дозволило зробити висновок, що значна кількість студентів КГ та ЕГ виявили мотивацію на невдачу (32,1% студентів КГ та 34,5% студентів ЕГ). Загальними причинами такого результату є, на нашу думку, загальна тенденція в сучасній студентській молоді щодо негативного очікування будь-яких подій в освітньому середовищі ЗВО, невпевненість у своїх силах, наявність тривожності, яка пов’язана не тільки із навчальною діяльністю, а й із загальною соціально-психологічною атмосферою у найближчому оточенні та у суспільстві в цілому. Мотивацію на успіх виявили тільки 21,2% опитаних, невираженість мотиваційного полюсу – 46,7% студентів. Необхідно відзначити, що показники мотивації на невдачу зараховувалися до показників низького рівня сформованості аналітичної компетентності за мотиваційним критерієм, невираженість мотиваційного полюсу відповідно до середнього, мотивації на успіх – до високого. У цілому результати опитування за методикою А. Вербицького щодо самооцінки навчальної, пізнавальної та професійної діяльності та питальником А. Реана „Мотивація успіху та побоювання невдач” свідчать про необхідність цілеспрямованої роботи із студентами щодо створення ситуацій підтримки самовираження в пізнанні, відповідальності за результати професійної діяльності, ситуацій успіху у навчанні.

Таким чином, внутрішня мотивація майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, їх готовність до розвитку аналітичної компетентності знаходяться на досить низькому рівні. Студенти не усвідомлюють актуальність володіння аналітичними знаннями, уміннями й навичками на час навчання в університеті та перспектив і можливостей за їх рахунок самореалізації і кар’єрного успіху у майбутній професійній діяльності.

Аналіз результатів отриманих у ході анкетування та тестування студентів щодо визначення їх мотивів та цілей пов’язаних з майбутньою професійною діяльністю, дозволив установити рівні сформованості

аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності за мотиваційним критерієм, які представлено на Рис. 1.5. та у табл. 1.5.

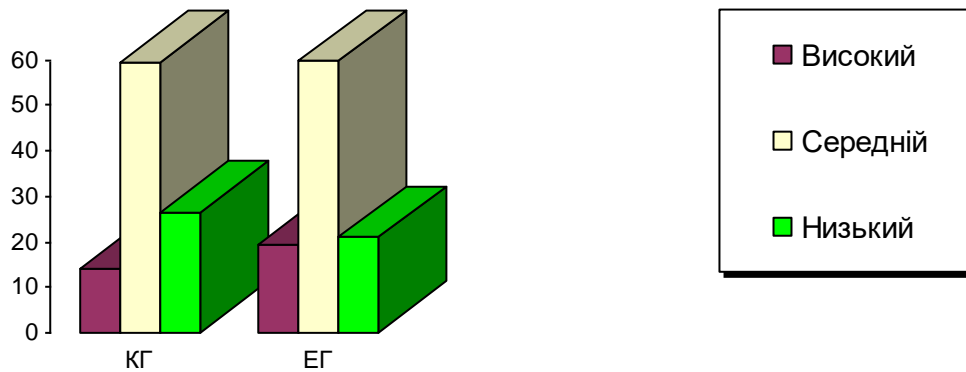

Рис. 1.5. Рівні сформованості аналітичної компетентності студентів ЕГ та КГ за мотиваційним критерієм

Таблиця 1.5.

Рівень сформованості аналітичної компетентності за мотиваційним критерієм (констатувальний етап) (%)

Рівні \ Групи	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	19,35	14,06
Середній	59,67	59,38
Низький	20,97	26,56

Для визначення рівня аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін за когнітивним критерієм нами було здійснено аналіз анкетування студентів (Додаток Б.1), результатів за опитувальником „Індивідуальні стилі мислення” (Додаток Б.5), тестування „Структури інтелекту Амтхауера” (Додаток Б.6), тестування „Числові ряди Е. Крепеліна” (Додаток Б.9).

Метою анкетування студентів було, зокрема, виявлення загальних уявлень про аналітичну компетентність, теоретичних та практичних знань з аналітичної діяльності. Так, друге питання анкети „Як відомо, компетентність – це знання, уміння та навички, якими має володіти випускник вишу для

вирішення тих чи інших професійних завдань. Що, на Вашу думку, є аналітична компетентність?” дозволило виявити, що не зважаючи на те, що 27% опитуваних не дали відповіді на це питання, решта – 73% дали розгорнуті і досить повні. Так, 25,81% ЕГ і 23,44% КГ аналітичну компетентність розуміють, наприклад, як „уміння і навички аналізувати ситуації / інформацію / знання”, „уміння аналізувати завершену справу, її ефективність, проблеми”, „уміння аналізувати ситуацію, шляхом осмислення її як цілого та як складової частини загального”, „уміння передбачати результат”. Частина студентів – 48,39% ЕГ і 48,44% КГ – розуміють її як складову професійної компетентності, що є невід’ємною частиною знань, умінь і навичок майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності необхідних для „роботи з людьми”, „організовувати документо-обіг”, „раціонально організувати свою роботу, роботу керівника, офісу” та „поглиблювати і розширювати свої професійні знання”.

Питання „Чи набуваєте Ви, на вашу думку, аналітичної компетентності у процесі навчання у ЗВО?” дозволило виявити, що більшість студентів упевнені, що набувають – 80,65% ЕГ і 76,56% КГ, хоча решта – ні.

90,32% ЕГ і 89,06% КГ впевнені, що аналітична компетентність потрібна їм як майбутнім фахівцям з документознавства та інформаційної діяльності, решта – не знають.

На питання „Ви володієте аналітичною компетентністю?” „так” дали відповідь 37,1% ЕГ і 35,94% КГ, ні – 6,45% ЕГ і 7,81% КГ, не знаю – 56,45% ЕГ і 56,25% КГ. При цьому, на питання „Який рівень оволодіння аналітичною компетентністю, на вашу думку, маєте Ви?” відзначили, що на низькому знаходяться 6,45% ЕГ і 6,25% КГ, на достатньому рівні – 25,81% ЕГ і 31,25% КГ, на середньому – 64,51% ЕГ і 60,94% КГ, і на високому – 3,23% в ЕГ і 1,56% в КГ.

Не зважаючи на таку розбіжність у баченні власних сил між володінням і мірою володіння аналітичною компетентністю, значна частина респондентів „хотіли б підвищити свій рівень володіння аналітичною компетентністю”.

Так, в ЕГ це 85,48%, в КГ – 81,25%. Впевнені, що не потребують підвищення рівня володіння аналітичною компетентністю – 3,23% в ЕГ і 4,69% в КГ. Та не знають, чи потрібно їм підвищувати рівень аналітичної компетентності в ЕГ 11,29% і 14,06% в КГ.

Відштовхуючись від отриманих результатів на означені питання, робимо висновок, що з поняттям аналітична компетентність та його суттю знайома лише незначна частина студентів, що є неприйнятним на сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства. А така розбіжність у відповідях про рівень володіння аналітичною компетентністю вимагає негайних дій з її підвищення та розвитку.

З метою виявлення схильностей серед студентів щодо можливих шляхів формування аналітичної компетентності, їм було запропоновано відповісти на наступне питання „На Вашу думку, яким чином можна підвищити Ваш рівень володіння аналітичною компетентністю у процесі навчання у ЗВО?”. Так, 43,54% ЕГ і 40,63% КГ студентів вважають, що це можливо шляхом вивчення нових дисциплін, метою яких є формування аналітичної компетентності. 20,98% ЕГ і 28,13% КГ респондентів вбачають таку можливість шляхом впровадження окремих тем у курси дисциплін, що вже вивчаються. 25,81% ЕГ і 24,99% КГ – надали б перевагу проведенню додаткових позанавчальних занять, орієнтованих на вдосконалення вже здобутих знань, умінь і навичок у процесі навчання. 9,67% ЕГ і 6,25% КГ опитаних запропонували підвищувати рівень володіння аналітичною компетентністю шляхом „збільшення нестандартних видів занять”, „проведення додаткових занять з окремих предметів”. Таким чином, ми бачимо, що студенти готові до активної навчально-пізнавальної діяльності, спрямованої на формування аналітичної компетентності як у навчальній (аудиторній), так й у позанавчальний час; готові до насичення навчального процесу інтерактивними, нестандартними методами навчання.

Відповіді студентів на питання „Як би Ви пояснили поняття „аналітична робота?” свідчать про низький рівень обізнаності та розуміння досліджуваної проблеми. Так, 25,81% ЕГ і 28,13% КГ взагалі не дали ніякої відповіді. 46,77%

ЕГ і 46,87% КГ хоча і надали своє розуміння поняття, однак їхні відповіді не дозволяють сказати навіть про приблизне його розуміння. Наприклад, „застосування своїх знань у різних аспектах”, „реалізація своїх умінь”, „уміння вдосконалювати свої здібності у певній сфері” „наявність здобутих умінь і навичок”, „роздроблення чогось цілого на частини”.

І лише 27,42% ЕГ, 25% КГ студентів дали відповіді, які можна трактувати як повне розуміння означеного поняття – процес, спрямований на рішення практичної задачі, що завершується укладанням конкретного виду документа. Наприклад, „опрацювання інформації та підготовка певних висновків”, „дослідження, що має об’єкт, предмет, мету, завдання”, „збір, опрацювання та аналіз певних даних з певною метою”, „аналіз чисісь роботи, події, документу”.

З метою виявлення уявлень про аналітичну діяльність документознавця студентам пропонувалося відповісти на наступне питання: „В чому суть, на Вашу думку, аналітичної діяльності у роботі документознавця?”. В ЕГ 40,32% студентів, а в КГ 37,5% студентів не дали відповіді. Решта розуміють її як невід’ємну частину професійної діяльності документознавця, що проявляється, наприклад, у „правильному оформленні різних документів, укладанні їх текстів”; в „опрацюванні інформації та представленні отриманих висновків”; в „плануванні діяльності”; в „діловому спілкуванні”.

Метою питання „На Вашу думку, що є результатом здійснення аналітичної роботи документознавцем?” було з’ясування загальних знань про документи аналітичного характеру. На це питання 58,05% опитаних в ЕГ і 59,38% у КГ не дали відповіді. 14,5% студентів ЕГ, 12,5% студентів КГ під результатом розуміють конкретні види документів, наприклад: реферат, стаття, дисертація, методичні рекомендації, відгуки, анкети, опитувальники та ділові документи. 19,35% в ЕГ, 17,19% в КГ студентів під результатом розуміють „навчання”, „поглиблення і розширення професійних знань”, „самовдосконалення”. 8,1% опитаних в ЕГ, 10,93% у КГ розглядають

результат аналітичної роботи документознавця як „успішне виконання роботи”, „отримання якісного результату”, „досягнення успіху” тощо.

Питання „В якому вигляді може бути представлено результат проведеної аналітичної роботи документознавцем?” дозволило виявити, що 51,61% студентів ЕГ, 48,44% КГ не дали відповіді. 11,29% опитаних в ЕГ, 10,94% КГ дали коротку відповідь – у вигляді документа. Решта, 37,1% респондентів ЕГ, 40,62% – КГ під результатом розуміють не просто документ, а назвали конкретні види документів: наукова робота, магістерська робота, доповідь, стаття, звіт, таблиця, графік, анкета, тест.

Таким чином, ми бачимо, що половина опитаних не мають жодного уявлення про аналітичну діяльність документознавця, а інша половина, має досить розрізнене, нестійке, розпливчате бачення, що і вимагає корекції та формування стійкого знання про аналітичну діяльність у професійній діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності.

Таке питання як „Чи здійснюєте Ви аналітичну роботу у процесі навчання у ЗВО (вивчення фахових дисциплін)?”, дозволило з’ясувати, що 64,51% респондентів ЕГ, 60,94% – КГ упевнені, що у процесі вивчення фахових дисциплін вони здійснюють аналітичну роботу. Відповідно, „не здійснюють” – 14,52% ЕГ, 17,19% КГ, „не знають, чи здійснюють” – 12,9% ЕГ, 21,87% КГ. А в ЕГ 8,07% – висловили думку, що здійснюють частково.

Відповіді на питання „Чи вмієте Ви укладати результати проведеної аналітичної роботи у відповідній формі?” свідчать про низький рівень знань серед студентів про форми представлення інформації. „Так” відповіли та уточнили свою відповідь (анкети, реферати, статті, конспекти) лише 11,29% ЕГ, 9,38% КГ студентів, „Ні” – 30,65% ЕГ, 31,25% КГ, „Не знаю” – 58,06%, ЕГ 59,37% КГ.

У продовження попереднього питання було питання „Чи можете Ви назвати види та форми представлення результатів проведеної аналітичної роботи?”, на яке „так” відповіли та уточнили свою відповідь 16,13% ЕГ,

14,06% КГ студентів (звіт, доповідь, наукова робота, презентація, відгук на чийсь роботу). Решта, „ні” – 43,55% ЕГ, 43,75% КГ, „не знаю” – 40,32% ЕГ, 42,19% КГ.

Підводячи підсумок, робимо висновок, що загальний рівень знань про аналітичну діяльність серед студентів – майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, досить посередній, що не відповідає сучасним вимогам, які висуваються до спеціалістів даного фаху та значно зменшує їх можливості самореалізації на ринку праці в сучасних соціокультурних та економічних умовах.

Відзначимо, що в студентів викликали зацікавленість діагностичні методики на визначення стилю мислення, аналітичності мислення, зокрема, опитувальник „Індивідуальні стилі мислення” (Додаток Б.5) та тест „Числові ряди” Е. Крепеліна (Додаток Б.9). Необхідність використання відзначених методик у межах дослідження показників за когнітивним критерієм пов’язано із тим, що індивідуальні особливості мислення, схильність до того чи іншого виду мислення визначають стилі когнітивної (пізнавальної) діяльності людини, а також, без сумніву, впливають на вибір форм та методів діяльності.

Отже, важливим напрямом діагностичної роботи було з’ясування особливостей індивідуального стилю мислення, оскільки саме характеристики такого стилю суттєво впливають на результативність аналітичної діяльності, на особливості процесуальних характеристики тих чи інших мисленнєвих операцій, що здійснюються людиною у процесі реалізації завдань різних сфер життєдіяльності. Однією з достатньо поширених та визнаних у професійному психолого-педагогічному середовищі є методика – опитувальник „Індивідуальні стилі мислення”, розроблений Р. Бремсоном, А. Харрисоном та адаптований О. Алексєєвим (Додаток Б.5). Важливим є зауваження О. Алексєєва та Л. Громової про те, що „стиль мислення – хоча й відкрита, тобто така, що поповнюється увесь час, але система, що має відносно постійне ядро, структуру та вибірковість до зовнішніх впливів” [2, с. 9]. Дослідники відзначають потенційно високу значущість самоаналізу

власного стилю мислення, з'ясування сильних та слабких сторін свого мислення, оскільки „сильні сторони можуть стати перешкодою на шляху вирішення нових для вас проблем та бар'єром у досягненні взаєморозуміння при спілкуванні із іншими людьми”. Такий парадоксальний висновок зумовлений, насамперед, тим, що дотримання одного певного стилю мислення неминуче призводить до ігнорування інших, до зневажливого ставлення до людей, які виявляють інші стилі мислення і т.п. Важливо наголосити на тому, що індивідуальний стиль мислення кожної людини впливає на способи вирішення проблем, тактику та стратегію поведінки, на особистісні якості людини. Вочевидь, кожна конкретна людина характеризується змішаними варіантами стилів мислення, однак з переважанням характеристик одного з них. За даною методикою визначаються такі стилі мислення, як синтетичний, ідеалістичний, прагматичний, аналітичний та реалістичний.

Синтетичний стиль мислення проявляється в тому, щоб створювати щось нове, оригінальне, комбінувати несхожі, часто протилежні ідеї, погляди, здійснювати уявні експерименти. Це теоретизований стиль мислення, такі люди люблять формулювати теорії і свої висновки будують на основі теорій, прагнуть помічати протиріччя в чужих міркуваннях і звертати на це увагу інших людей, схильні загострювати протиріччя, шукати принципово нове рішення, бачити світ таким, що постійно змінюється.

Ідеалістичний стиль мислення проявляється в схильності до інтуїтивних, глобальних оцінок без здійснення детального аналізу проблем.

Прагматичний стиль мислення спирається на безпосередній особистий досвід, на використання тих матеріалів й інформації, які легко доступні, прагнення якнайшвидше отримати конкретний результат. Прагматики добре відчують кон'юнктуру, попит і пропозицію, успішно визначають тактику поведінки, виявляють гнучкість і адаптивність.

Реалістичний стиль мислення орієнтовано тільки на визнання фактів, і „реальним” є тільки те, що можна безпосередньо відчутти, особисто побачити або почути, доторкнутися і

т. п. Реалістичне мислення характеризується конкретністю й установкою на виправлення, корекцію ситуацій з метою досягнення певного результату. *Аналітичний стиль мислення* орієнтований на систематичний і всебічний розгляд питання або проблеми в тих аспектах, які задаються об'єктивними критеріями, схильний до логічної, методичної, ретельної (з акцентом на деталі) манери вирішення проблем. Перш ніж прийняти рішення, аналітики розробляють детальний план і намагаються зібрати якомога більше інформації, об'єктивних фактів. Вони сприймають світ логічним, раціональним, упорядкованим і передбачуваним, тому схильні шукати формулу, метод або систему, здатну дати вирішення тієї або іншої проблеми та забезпечити відповідне раціональне обґрунтування.

За результатами опитування було з'ясовано, що аналітичний стиль діяльності властивий тільки 35% студентів в цілому (КГ та ЕГ). Більшість студентів виявили схильність до прагматичного та реалістичного стилів діяльності. Оскільки особливості стилю мислення кожної людини є індивідуальними, а його реалізація у практичній діяльності можлива у напрямку компенсації, то отримані результати використовувалися виключно як підґрунтя для організації індивідуальних та колективної бесід зі студентами щодо значущості індивідуального стилю мислення у діяльності людини в цілому та в аналітичній діяльності майбутніх фахівців зокрема. Переваги саме аналітичного стилю мислення для успішної та ефективності аналітичної діяльності повинні слугувати орієнтиром у цілеспрямованій роботі з саморозвитку та самовдосконалення майбутніх фахівців.

Результати проведеної роботи зі студентами на предмет виявлення рівня сформованості аналітичної компетентності у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності за когнітивним критерієм представлено в на Рис. 1.6 та у таблиці 1.6.

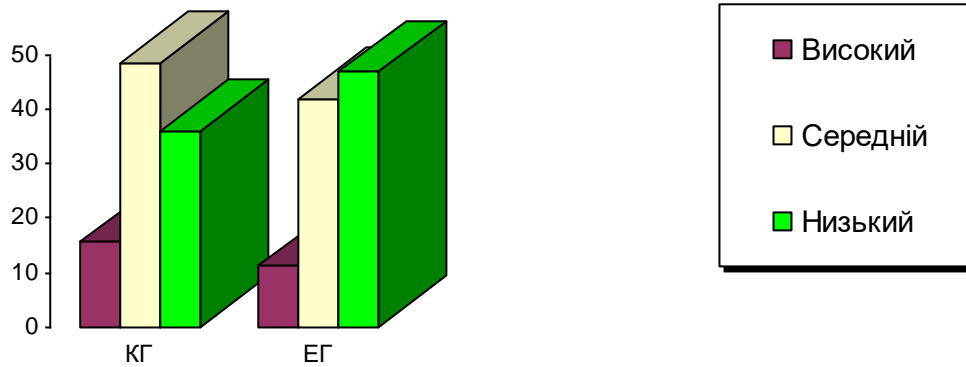

Рис. 1.6. Рівні сформованості аналітичної компетентності студентів ЕГ та КГ за когнітивним

Таблиця 1.6

Рівень сформованості аналітичної компетентності майбутніх документознавців за когнітивним критерієм (%)

Рівні \ Групи	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	11,30	15,62
Середній	41,93	48,44
Низький	46,78	35,94

Майбутні фахівці з документознавства та інформаційної діяльності, хоча й активні у своїй навчальній діяльності, однак не усвідомлюють значущості освоєння практики аналітичної діяльності як у навчальній, пізнавальній, так і майбутній професійній діяльності. Інертність по відношенню до активного набуття практичного досвіду та віднаходження власного алгоритму дій з пошуку, збирання, накопичення інформації, освоєння різних технологій опрацювання різних джерел інформації, підходів і методів до опрацювання інформації і підготовки результатів проведеної роботи, свідчить про відсутність уявлення про аналітичну компетентність і як професійну, і як особистісну цінність. Значна частина учасників діагностичного етапу дослідження вважає, що стихійне отримання навичок професійної діяльності поза цілеспрямованого докладання власних зусиль щодо оволодіння знаннями, саморозвитку, самовдосконалення автоматично зробить з них професіоналів – фахівців-документознавців.

З'ясування рівня аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності за діяльнісним критерієм здійснювалося на підставі спостережень та різних діагностичних методик: „Дослідження узагальнення як мисленнєвої операції” (Додаток Б.7), „Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій” (Додаток Б.8), „Виключення понять (здатність до класифікації та аналізу)” (Додаток Б.10), „Діагностика спрямованості на пошук / пригадування інформації” (Додаток Б.11).

Для з'ясування індуктивності мислення і здатності оперувати (числами) студентам було запропоновано тест „Числові ряди” (Е. Крепелін) (Додаток Б.9). Саме такі якості є підґрунтям для формування здатності теоретизувати, знаходити причинно-наслідковий зв'язок між явищами, що виступає передумовою для успішного оволодіння людиною різних видів діяльності. При інтерпретації результатів означеного тесту бажано враховувати особливості темпераменту досліджуваного, а також навички роботи з числами. За тестом „Числові ряди” було отримано такі результати: дуже високий рівень не виявлено в жодного студента КГ та ЕГ, високий показали відповідно 12,6% та 13,8% студентів, середній – 35,2% та 37,4%, низький – 47,1% та 44%, дуже низький – 5,1% та 4,8%. З урахуванням розгляду сформованості аналітичної компетентності за трьома рівнями (високий, середній та низький) отримані результати було трансформовано у такий спосіб: високий (КГ – 12,6%, ЕГ – 13,8%), середній (КГ – 35,2%, ЕГ – 37,4%), низький (КГ – 52,2% , ЕГ – 48,8%).

За методикою „Дослідження узагальнення як мисленнєвої операції” було отримано дещо кращі результати, ніж за попередньою методикою, що частково можна пояснити схильністю майбутніх документознавців до роботи зі словом, текстом. Високий рівень сформованості такої мисленнєвої операції, як узагальнення виявили 15,3% студентів ЕГ та 17,4 % студентів КГ, середній – відповідно 52,9% та 53,4%, низький – 31,8% та 29,2%.

Рівень логічно-понятійного мислення визначався за методикою „Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій”. Узагальнення результатів засвідчило, що сучасні студенти відчувають суттєві труднощі у визначенні відносин – частина та ціле, вид та рід, мале та велике, протилежність, тотожність, причина-наслідок. При цьому найбільші проблеми викликали позиції „вид та рід” та „причина-наслідок”. Результати, що були отримані на початковому етапі діагностики за п’ятьма рівнями, були трансформовані таким чином: високий рівень (вміння логічно чітко виражати свої думки в поняттях) засвідчили 12,9% студентів ЕГ та 13,7% студентів КГ, середній (неточне вираження своїх думок та недостатньо адекватний рівень розуміння чужих складних міркувань) відповідно 44,5% та 41,2%, низький (відсутність уміння розрізняти поняття) – 42,6% та 45,1%.

У цілому, узагальнення результатів опитування студентів за методиками, спрямованими на з’ясування особливостей взаємодії із інформацією різного типу (словесна, числова, геометрична), засвідчило більш високі показники студентів у роботі зі словесною інформацією. Однак, суттєві недоліки щодо таких логічних операцій, як аналогія, здатність до класифікації, засвідчують необхідність цілеспрямованої роботи щодо формування відповідних аналітичних умінь та навичок.

Опрацювання отриманих результатів у ході дослідження свідчить про недостатній рівень аналітичної компетентності за діяльнісним критерієм, що представлено на Рис. 1.7. та у таблиці 1.7.

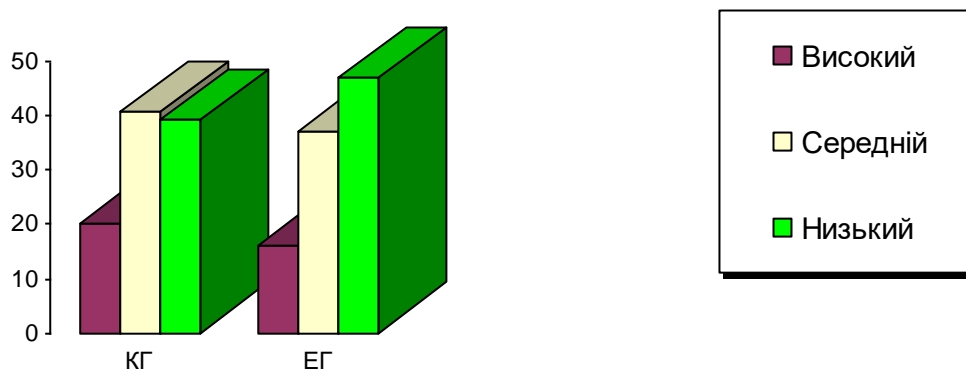

Рис. 1.7. Рівні сформованості аналітичної компетентності студентів ЕГ та КГ за діяльнісним критерієм (констатувальний етап, %)

**Рівень сформованості аналітичної компетентності студентів
за діяльнісним критерієм (констатувальний етап, %)**

Рівні \ Групи	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	16,13	20,31
Середній	37,10	40,63
Низький	46,77	39,06

З метою виявлення рівня сформованості досліджуваного феномену за рефлексивним критерієм використано опитувальник рефлексивності В. Карандашева (Додаток Б.12). Результати дослідження представлено на Рис. 1.8 та у Таблиці 1.8.

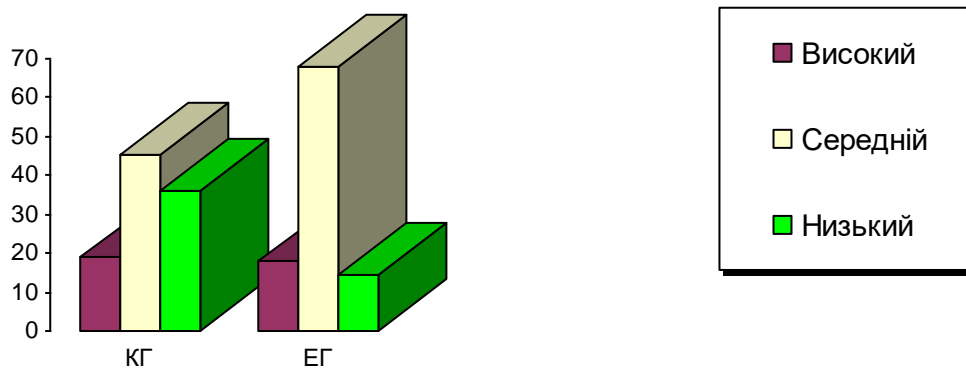

Рис. 1.8. Рівні сформованості аналітичної компетентності студентів ЕГ та КГ за рефлексивним критерієм (констатувальний етап, %)

**Рівень сформованості аналітичної компетентності майбутніх
документознавців за рефлексивним критерієм
(констатувальний етап, %)**

Рівні \ Групи	Експериментальна група	Контрольна група
Високий	17,74	18,75
Середній	67,74	45,31
Низький	14,52	35,94

Аналіз опитування студентів свідчить про відсутність навичок аналізу власної діяльності з метою її вдосконалення. Доволі низький рівень рефлексії серед опитаних можна пояснити відсутністю культури аналізу та корекції власних дій, вчинків, поведінки. Тому, вважаємо, якщо викладачі фахових дисциплін будуть здійснювати зворотній зв'язок зі студентами, апелюватимуть до послідовності дій при виконанні того чи іншого завдання, вчинків, робитимуть наголос на їх корекції, то потреба до постійної рефлексії зросте і стане стійкою.

Аналіз навчальних планів дисциплін фахового спрямування („Документознавство”, „Організація діловодства”, „Документаційне забезпечення управління” та ін.) свідчить, що вони містять у собі розрізнені елементи формування аналітичної компетентності, однак їх розсіювання на значну кількість дисциплін не сприяє цілеспрямованому формуванню означеної компетентності, призводить лише до інтуїтивного набуття аналітичних умінь і навичок, що не дозволяє у повній мірі здійснювати аналітичну діяльність у навчально-пізнавальній, і тим паче, у майбутній професійній діяльності. Оскільки, навчальний процес характеризується низьким рівнем міжпредметних і міждисциплінарних зв'язків, то це не сприяє формуванню в студентів системного бачення, розуміння глобальних процесів, а в окремих випадках призводить до втрати вже здобутих знань для здійснення аналітичної діяльності у подальшій професійній діяльності.

Підсумовуючи результатами констатувального етапу експерименту, зауважимо, що використані нами діагностичні методики дозволили нам вивчити стан сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності загалом та за кожним з виокремлених критеріїв. Відзначимо, що мотивація у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності досить посередня, що не дозволяє їм більш цілеспрямовано та ефективно діяти для досягнення більш високого рівня професійної обізнаності. Знаходження на низькому та середньому рівні за показниками когнітивного критерію пояснюється

низькою мотивацією та відсутністю потреби у саморозвитку, самовдосконаленні. Відповідно, низькі показники за попередніми двома критеріями призвели до низьких показників за діяльнісним. А рефлексія, хоча і знаходиться на середньому рівні, однак, суттєвим чином не впливає на потребу професійного становлення.

Таким чином, наявність протиріччя між зростанням інформаційної насиченості професійної діяльності документознавця в сучасних умовах, вимогами професіології до аналітичної діяльності і недостатньою дослідженістю та увагою до інформаційно-аналітичної діяльності у процесі фахової підготовки призводять до формування особистостей, які багато чого знають і вміють, однак не здатні до „творчості” (аналітики) у професії.

Отримані результати у ході констатувального етапу експерименту свідчать про недостатню увагу навчального процесу аналітичній складовій професійної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, що потребує розробки та впровадження педагогічних умов, які скорегують констатований стан та підвищать ефективність підготовки до аналітичної діяльності у професійній майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Глобалізація та технологізація суспільства у XXI ст. породили комплексні проблеми, вирішення яких можливе лише за умови міждисциплінарної взаємодії та потребу у фахівцях доволі широкого профілю діяльності, які спроможні до „творчого” вирішення завдань, що перед ними постають. Фахівець з документознавства та інформаційної діяльності є спеціалістом, який постійно працює з інформацією у різних її формах і видах прояву та має постійну потребу у її розумінні. Якісно-змістовна інтерпретація інформації є завданням аналітики, яка з одного боку дотична науковій діяльності у виготовленні нового знання, а з іншого – управлінській, у розробці варіантів рішення та сценаріїв дій. Отримання

нового знання є щоденним завданням фахівця з документного та інформаційного обслуговування підприємств, установ, організацій тощо, і тим самим займає провідне місце у діяльності документознавця у системі управління, чим викликає необхідність формування саме аналітичної компетентності.

У результаті аналізу дотичних до поняття „аналітична компетентність” таких понять як „аналіз”, „аналітичне мислення”, „аналітична діяльність”, „аналітична робота”, було виявлено, що аналітика притаманна кожній людині і є невід’ємним атрибутом її мисленнєвої діяльності, а дослідження понять „компетентність”, „компетенція” дозволяють формувати необхідні знання, уміння, навички та особистісні якості у процесі навчання цілеспрямовано до суспільно-виробничих потреб, які виникають на кожному етапі розвитку суспільства.

З’ясовано, що аналітична компетентність різних фахівців це, по-перше, інтегральна характеристика професійних та особистих якостей, зокрема, уміння на основі інформаційних технологій отримувати, узагальнювати та аналізувати професійно значущу інформацію, а по-друге, підґрунтя не тільки для пізнання навколишнього світу, а й для інновацій у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Аналітичну компетентність майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності було визначено на основі сутності понять „аналітична компетентність”, „документознавство” та вимог сучасної професійної діяльності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності як складник професійної компетентності, який становить динамічне інтегративне особистісне утворення, що характеризує здатність застосовувати знання, уміння, навички й особистісні якості у процесі здійснення аналітичної діяльності з метою одержання якісно нового знання для оперативного і продуктивного забезпечення процесу ухвалення рішень у різних галузях діяльності.

На основі аналізу наукових джерел та визначених функцій (пізнавальна, перетворювальна, регулятивна та ін.) аналітичної компетентності

майбутнього фахівця з документознавства та інформаційно діяльності було визначено компонентну структуру аналітичної компетентності означених фахівців: мотиваційний компонент – усвідомлення значущості аналітики в професійній діяльності документознавця, мотивація до формування аналітичної компетентності як передумови конкурентоспроможності фахівців на ринку праці, спрямованість на самовдосконалення; когнітивний – комплекс знань з теорії та практики аналітичної діяльності; діяльнісно-технологічний – сформованість аналітичних умінь та навичок, зокрема здатність розділяти та диференціювати сукупність інформації на складові частини за певними істотними ознаками або категоріями; навички абстрагування, порівняння, узагальнення та класифікації; критичність мислення – здатність піддавати сумніву наявні судження та докази, формулювати питання тощо; володіння технологіями інформаційно-аналітичної діяльності та рефлексивний компонент – здатність до рефлексії професійного саморозвитку загалом та аналітичної компетентності зокрема, формувальної самодіагностики професійно значущих якостей.

Аналіз проблеми формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності спирається на низку методологічних підходів, які взаємодоповнюють один одного, виділяючи в якості предмета дослідження різні сторони цього феномену: системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, компетентнісний.

З урахуванням теоретичних засад дослідження визначено такі критерії сформованості у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності аналітичної компетентності як: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний з відповідними показниками та їх рівні – низький, середній, високий.

З метою діагностики та виявлення рівня сформованості аналітичної компетентності у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, враховуючи сутнісні ознаки критеріїв сформованості аналітичної компетентності, загальні вимоги до діагностики аналітичного мислення,

аналітичних умінь та навичок фахівців різного профілю нами було підбрано комплекс діагностичних методик: анкета дослідження самооцінки рівня сформованості аналітичної компетентності студента, Опитувальник „Індивідуальні стилі мислення”, Тест „Числові ряди” Е. Крепеліна, Методика „Дослідження узагальнення як мисленнєвої операції”, Методика „Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій”, Опитувальник рефлексивності В. Карандашева та ін.

На основі аналізу отриманих результатів у ході констатувального етапу експерименту ми дійшли висновку, що рівень сформованості аналітичної компетентності у студентів спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність” недостатній, відсутня мотивація до аналітичної діяльності внаслідок переваги в навчальному процесі ЗВО форм та методів навчання, зорієнтованих на відтворення, споживання „готової інформації”, студенти дезорієнтовані в інформаційних потоках унаслідок „кліпового мислення” та труднощів із концентрацією уваги, відсутні уміння відбирати та оцінювати інформацію.

Отримані результати зумовили висновок про необхідність цілеспрямованого формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін.

Основні положення першого розділу дисертації висвітлено в таких публікаціях: [93; 94; 96; 100; 101; 102; 103].

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

2.1. Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців галузі документознавства та інформаційної діяльності у процесі фахової підготовки

Нині людство проживає інформаційну епоху та процеси глобалізації, які є чинниками трансформації сучасного суспільства в усіх його сферах життєдіяльності. Інформаційні перетворення, що відбуваються, мають прямий вплив на систему освіти та відіграють стимулюючу роль у модернізації освіти та освітній діяльності на випередження, перспективу.

З огляду на означені процеси була розроблена програма ЮНЕСКО „Освіта для XXI століття”, базові положення якої стали основою для розробки Національної програми розвитку освіти України в XXI столітті та Закону України „Про освіту”. В означених документах зафіксовано такі ключові принципи: гуманізація, гуманітаризація, національна спрямованість та неперервність освіти, які стали активізуючим чинником формування високорозвиненого та ерудованого професіонала для певної галузі діяльності. В системі професійної підготовки актуалізувалася проблема формування фахівців інтелектуальної сфери діяльності, зокрема спеціалістів з документознавства та інформаційної діяльності.

Сучасний документознавець повинен добре орієнтуватися в інформаційному просторі та його мінливих потоках, досить швидко сприймати й обробляти великі обсяги інформації, вміти здійснювати пошук, збір, опрацювання (аналіз, синтез, порівняння, оцінка тощо) інформації, укладати вторинні документи, поширювати їх та зберігати. Тобто, повинен

володіти знаннями, вміннями та навичками з теорії і практики аналітичної діяльності (аналітики) – аналітичною компетентністю. Ефективне формування аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, характеризується наявністю системності і можливе лише за певних педагогічних умов.

Методологічні засади поняття „педагогічні умови” аналізують А. Литвин, О. Мацейко [150], сутність та зміст поняття „педагогічні умови” – Н. Тверезовська, Л. Філіппова [253], Н. Іпполітова, Н. Стерхова [87], педагогічні умови в структурі наукового знання – Є. Хриков [268]. Питання визначення сутності і класифікації педагогічних умов розкрито також у працях таких зарубіжних дослідників, як В. Андрєєв, В. Беліков, А. Найн, В. Полонський та ін.

Категорія „умова” є однією з ключових у філософії й розуміється як „те, від чого залежить інше” [262, с. 677]. Тобто те, що робить можливим наявність предмета, явища, процесу. У довідковій літературі представлено досить широке смислове значення поняття умова: умова – це 1) необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь, 2) обставини, особливості реальної дійсності, при яких відбувається або здійснюється що-небудь, 3) правила, які існують або встановлені в тій чи іншій галузі життя, діяльності, які забезпечують нормальну роботу чого-небудь; правила, вимоги, виконання яких забезпечує що-небудь, 4) сукупність даних, положення, що лежать в основі чого-небудь [185, с. 617]. Варто відзначити, що ще Л. Виготський наголошував на необхідності „завчасного створення умов, необхідних для розвитку необхідних психічних якостей, хоча вони ще і „не дозріли” для самостійного функціонування” [38, с. 55].

У словнику-довіднику з професійної педагогіки за редакцією А. Семенової педагогічні умови визначено як „обставини, від яких залежить та відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей [240, с. 243]. За твердженнями Н. Іпполітової, Н. Стерхової

педагогічні умови є одним із компонентів педагогічної системи, що відображують сукупність можливостей освітнього та матеріально-просторового середовища, впливають на особистісний і процесуальний аспекти системи і забезпечують її ефективне функціонування і розвиток [87, с. 13].

У психолого-педагогічній літературі виділяються групи умов за певними характерними ознаками (Ю. Бабанський, В. Полонський, А. Найн та ін.). Зокрема, за сферою впливу поділяються на *зовнішні* (природно-географічні, громадські, виробничі, культурні тощо) і *внутрішні* (навчально-матеріальні, морально-психологічні, естетичні тощо); за характером впливу – *об'єктивні* (нормативно-правова база, засоби інформації тощо, мінливі умови, що забезпечують функціонування педагогічної системи і є спонукаючим чинником до адекватного прояву учасників в освітньому процесі) і *суб'єктивні* (які впливають на функціонування і розвиток педагогічної системи – потенціали суб'єктів педагогічної діяльності, рівень узгодженості їх дій, рівень особистісної значущості цільових пріоритетів і замислів освіти для тих, хто навчається); за специфікою суб'єкта взаємодії – *загальні* (соціальні, економічні, культурні, національні тощо) і *специфічні* (соціально-демографічний склад навчальних груп, місцезнаходження навчального закладу, матеріальні можливості навчального закладу та обладнання навчального процесу тощо; рівень педагогічної культури, характер морально-психологічної атмосфери педагогічному і учнівському колективі тощо).

Крім того, в педагогічній теорії і практиці зустрічаються такі педагогічні умови, як організаційно-педагогічні, психолого-педагогічні, дидактичні тощо (Н. Тверезовська, Л. Філіпова [253], Н. Іпполітова, Н. Стерхова [87]). Зокрема, організаційно-педагогічні умови, по-перше, це сукупність можливостей, що забезпечують успішне рішення освітніх завдань (сукупність можливостей змісту, форм, і методів цілісного педагогічного процесу), по-друге, керованість педагогічного процесу і спрямованість на його розвиток і функціонування (сукупність об'єктивних і матеріальних можливостей, організаційних форм, змісту, методів і прийомів цілеспря-

мованої співдіяльності суб'єктів педагогічної взаємодії). Вибір організаційно-педагогічних умов залежить від структури процесу, що реалізується. Психолого-педагогічні умови – це сукупність умов, які забезпечують педагогічний вплив на суб'єкта або об'єкта педагогічного процесу – розвиток, виховання, навчання особистості. Дидактичні умови – це сукупність умов, основною функцією яких є цілеспрямований вибір і реалізація можливостей змісту, форм, методів і засобів педагогічної взаємодії у процесі навчання, які забезпечують ефективне рішення освітніх завдань.

Відбір педагогічних умов залежить від: структури самого процесу, що реалізується; структури особистісної характеристики, на яку здійснюється вплив з метою її перетворення; цілі відбору, конструювання і застосування елементів змісту, методів, прийомів та організаційних форм навчання; принципів рішення протиріч у навчанні. Метою сукупності педагогічних умов є ефективне рішення завдань навчального процесу і досягнення бажаних цілей. Однак, варто враховувати твердження В. Белікова про неможливість зведення умов „лише до зовнішніх обставин, до обстановки, до сукупності об'єктів, що чинять вплив на процес, оскільки формування особистості є єдністю суб'єктивного і об'єктивного, внутрішнього і зовнішнього, сутності і явища” [10, с. 71].

Виокремлення певних педагогічних умов для формування компетентності – це свідоме створення середовища, в якому формування відбувається найбільш ефективно. Створюване середовище має такі елементи: об'єкти навколишньої дійсності; суб'єкти процесу виконання різних видів діяльності; специфіка процесу формування і розвитку активної особистості; засоби, методи і форми організації і реалізації цього процесу; особливості професійної освіти тих, хто навчається. Наприклад, І. Седова [220] у своєму дослідженні наголошує, що педагогічні умови повинні відповідати таким вимогам: бути зумовлені змістом майбутньої професійної діяльності фахівця та специфікою його навчання; містити у собі сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів і матеріально-технічних

факторів, що забезпечують успішне вирішення поставлених завдань; включати зовнішні (соціально-економічні, соціально-культурні та ін.) і внутрішні (психолого-педагогічні, дидактичні та ін.) умови, містити мотиваційний, організаційний, змістовий, контрольний-оцінний аспекти.

Комплекс педагогічних умов виявляється у результаті здійснення послідовності дій: 1) виявлення основних компонентів, причетних до досягнення мети, їх аналіз і визначення міри причетності; 2) вибір заходів, що посилюють ефективність кожного компонента; 3) впорядкування отриманих умов (виключення зайвих, об'єднання декількох в одну тощо); 4) перевірка кожної умови й усього комплексу [175].

У сучасній науковій літературі з проблем формування аналітичної (інформаційно-аналітичної) компетентності фахівців різного профілю, аналітичних умінь та навичок студентів представлено різні підходи до визначення сутності та номенклатури педагогічних умов, що розробляються та упродовжуються з метою забезпечення ефективності відповідного педагогічного процесу (Табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Варіативність наукових підходів до визначення педагогічних умов формування аналітичної (інформаційно-аналітичної) компетентності майбутніх фахівців

Автор	Педагогічні умови
О. Гайдамак (2006) [39, с. 14]	<ul style="list-style-type: none"> • актуалізація суб'єктивної позиції особи майбутнього магістра в процесі розвитку інформаційно-аналітичної компетентності; • спільна діяльність викладача і магістранта, що характеризується адаптивністю, діалогічністю, рефлексивністю; • побудова процесу навчання на основі рішення навчальних професійно-педагогічних завдань.
Н. Зінчук (2010) [83]	<ul style="list-style-type: none"> • врахування специфіки професії менеджера, розкриття змісту аналітичної діяльності в управлінні та посилення пізнавального інтересу до неї; • збагачення форм, методів, прийомів навчання, адекватних визначеному змісту аналітичної підготовки студентів-менеджерів; • позааудиторна робота майбутніх фахівців з менеджменту спрямовується на поглиблення теоретичних положень з аналітики та набуття первинного професійного досвіду шляхом самостійної аналітичної обробки фахової інформації та підготовки аналітичних оглядів.

В. Омельченко (2011) [189]	<ul style="list-style-type: none"> • підготовленість професорсько-викладацького складу до використання технологій змішаного навчання в освітньому процесі (підвищення кваліфікації, організація методичної підтримки викладачів в сфері застосування засобів ІКТ в освітньому процесі військового ВНЗ); • формування в курсантів установки на активну самостійну пізнавальну діяльність на основі використання сучасних освітніх та ІКТ технологій; • організацію створення необхідної навчальної інформації, перетворення її в навчальний інформаційний ресурс і розробку засобів передачі його курсантам з максимальною ефективністю.
А. Трофименко (2012) [258]	<ul style="list-style-type: none"> • навчання студентів технологіям інформаційно-аналітичної діяльності, відповідним етапам ухвалення рішення; • впровадження в навчальний процес практичних завдань, що сприяють збалансованому розвитку диференціального і інтегрального когнітивних стилів сприйняття студентів; використання в навчальному процесі спеціальних інформаційно-аналітичних систем (комплексів).
О. Кошова (2012) [126]	<ul style="list-style-type: none"> • створення сприятливого психологічного клімату; • підвищення рівня мотивації студентів до опанування більш високим рівнем інформаційно-аналітичних умінь у процесі навчання; • впровадження в процес навчання ІКТ, інноваційних методів навчання (метод проектів, кейс-метод та ін.); надання кожному студентові можливості для опанування аналітичним інструментарієм
Л. Петренко (2014) [197]	<ul style="list-style-type: none"> • планування і організація процесу навчання, що забезпечує конкретність, актуальність та доцільність передбачених заходів; • розроблення індивідуального плану (щоденника) саморозвитку, що є інструментом, який допомагає планомірно та цілеспрямовано розвивати у себе необхідні навички та якості; • вибір форм і методів, адекватних професійному та життєвому досвіду, що забезпечує дослідницький характер діяльності в процесі вдосконалення інформаційно-аналітичної компетентності (ІАК); • мотивація до самоосвітньої пізнавальної діяльності, що забезпечує результативність розвитку ІАК; стимулювання рефлексивної позиції суб'єктів навчання на всіх етапах розвитку ІАК
Є. Карпенко (2014) [110]	<ul style="list-style-type: none"> • <i>психолого-педагогічні</i> (спрямовані на формування психологічної готовності до обраної професії вчителя, ціннісного ставлення до аналітичної діяльності, позитивної мотивації до формування інформаційно-аналітичних умінь); <i>методичні</i> (створення якісного навчально-методичного забезпечення педагогічного процесу); <i>організаційні</i> (сукупність операцій, спрямованих на досягнення прогресивних змін під час формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх учителів шляхом налагодження діяльності студентів і викладача); <i>інформаційні</i> (забезпечення інформаційної насиченості освітнього простору шляхом використання сучасних ІКТ
Н. Лобач (2016) [154].	<ul style="list-style-type: none"> • формування в майбутніх лікарів мотивації до інформаційно-аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар'єрного зростання; • поетапне виконання інформаційно-аналітичної діяльності від алгоритмічної до застосування у нестандартних ситуаціях, що сприяє формуванню умінь пошуку, аналізу, синтезу, порівняння, структурування, класифікації інформації для розв'язання поставленого завдання; • створення відкритого освітнього середовища, яке дозволяє будувати індивідуальну освітню траєкторію кожного студента, та враховує специфіку професійної діяльності майбутнього лікаря

Аналіз представлених у Таблиці 2.1 наукових підходів до визначення сутності та номенклатури педагогічних умов формування (розвитку) аналітичної (інформаційно-аналітичної) компетентності фахівців різного профілю засвідчує такі основні напрямки вирішення поставленого завдання:

- забезпечення мотивації студентів, створення сприятливого морально-психологічного клімату, самостійність у роботі з різними джерелами та інформацією;
- застосування різноманітних форм, методів і засобів, що включають студента у процес аналітичної діяльності; неперервний характер процесу розвитку аналітичних умінь та навичок під час навчання у ЗВО;
- забезпечення високого рівня володіння майбутніми фахівцями сучасними інформаційно-комунікаційними технологіями;
- відповідне навчально-методичне та технічне забезпечення процесу, що досліджується: доступність різноманітних інформаційних джерел; забезпечення програмно-методичними та навчально-методичними матеріалами.

З урахуванням теоретико-методичних засад дослідження, результатів констатувального етапу експерименту, наукових положень щодо поняття „педагогічні умови” (Н. Іпполітова, А. Литвин, Є. Хриков), варіативності наукових підходів до педагогічних умов формування (розвитку) аналітичної та інформаційно-аналітичної компетентності фахівців різного профілю (О. Гайдамак, Н. Зінчук, Н. Лобач, В. Омельченко, Л. Петренко, А. Трофіменко та ін.) визначено та обґрунтовано *педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін:*

- формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар’єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки;

- спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності;
- використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазі-професійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів;
- стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності.

Визначені педагогічні умови формування аналітичної компетентності є взаємопов'язаними та взаємозалежними, відбивають сутнісні характеристики компонентів аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

Згідно освітньо-професійної програми підготовки фахівців зі спеціальності „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” (до 2017 р. – спеціальність „Документознавство та інформаційна діяльність”) основними *фаховими дисциплінами* є такі: „Документознавство” (10 кредитів), „Діловодство” (6 кредитів), „Організація референтської та офісної діяльності” (7 кредитів), „Кореспонденція та діловодство” (7 кредитів).

Курс „Документознавство” спрямовано на формування уявлень про сутність, структуру, функції й різноманітність документів, що складають основу документної комунікації й фондів бібліотек, інформаційних центрів, архівів тощо, передбачає розгляд таких питань: виникнення та розвиток поняття „документ”; класифікація документів; текстові та нетекстові видання; книга як основний вид документа; типи та види документів; документи на новітніх носіях інформації та ін.

Курс „Діловодство” спрямовано на оволодіння студентами знань та умінь щодо організації роботи з документами відповідно до чинних державних стандартів та інших нормативних документів, зокрема основної нормативно-правової бази сфери діловодства; стандартів системи організаційно-

розпорядчої документації; формування вмінь та навичок здійснювати прийом та обробку вхідної кореспонденції; супроводжувати проходження кожного документа за усіма етапами; контролювати правильність оформлення та підписання документів.

Курс „Організація референтської та офісної діяльності” передбачає розгляд питань щодо аналітико-синтетичної обробки документів, методики реферування документів, роботи з клієнськими базами даних, особливостей діяльності референта в управлінському процесі, системи реферування первинних документів різних видів; кваліфікаційних вимог щодо різних категорій рефератів; системи реферативного обслуговування; корпоративної системи норм і правил поведінки працівників офісу.

Курс „Кореспонденція та діловодство” включає комплекс питань щодо видів ділової кореспонденції, порядок укладання та ведення ділової кореспонденції, етикету діловодної кореспонденції, спрямований на формування умінь і навичок складання, написання та оформлення ділової кореспонденції; формування умінь класифікувати кореспонденцію.

До навчального плану входить також дисципліна за вибором ЗВО „Аналітико-синтетична обробка документної інформації” (5,5 кредитів), у межах якої основну увагу приділено формуванню умінь та навичок здійснення аналітико-синтетичної обробки документів, зокрема анотування, реферування. Означений курс пропонується студентам у 5-му семестрі (3-й курс навчання). Однак, уміння та навички аналітико-синтетичної обробки документів мають формуватися в студентів вже з початку 1 курсу. Саме тому з метою реалізації завдань дослідження до навчальних модулів фахових дисциплін, що викладаються на 1–2 курсах навчання, пропонуються питання щодо аналітико-синтетичної обробки інформації в якості додаткових питань.

Розкриємо теоретичні засади та сутність кожної з умов та визначимо їх роль у процесі формування аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності.

Перша педагогічна умова – формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар’єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки. Теоретичними засадами обґрунтування зазначеної умови визначено наукові положення щодо:

- мотивації особистості в цілому та мотивації успіху досягнення зокрема (Т. Гордєєва [43], С. Занюк [76], Л. Сердюк [226] та ін.);
- документознавчої професіології (Н. Гайсинюк [40], В. Єгоров [68], Н. Кушнарєнко [144], Г. Малик [166], О. Матвієнко [170; 171], О. Попчук [202] та ін.),
- теорії та практики візуалізації інформації, в тому числі в освітньому процесі (О. Калмиков [108], Дж. Наст [178], Д. Роем [213], Н. Яу [290] та ін.), використання ментальних карт (О. Бабиц [7], Т. Бьюзен) [20]);

Мотивація – це усвідомлення потреби професійного становлення, що перетворюється у мотив, прагнення її задовольнити, зацікавленість у досягненні професійно значущих знань, умінь, навичок, якостей, цінностей тощо. Тобто, все, що спонукає студента до дії, активності у пізнавальній, навчальній діяльності. Потреба, перетворюючись у мотив може утворювати різні рівні мотивації професійного становлення особистістю, зокрема П. Образцов [187] виділяє такі три рівні: початковий (зовнішній) рівень мотивації – потреба у професійному розвитку вселяється зовнішнім соціальним або вузькоособистісним мотивом і зумовлюється бажанням посісти певне місце в системі суспільних відносин; основний (внутрішній) рівень мотивації досягається, коли студент усвідомлює, що знання, вміння та практичні навички, що формуються під час вивчення дисципліни, об’єктивно необхідні для успішного здійснення професійної діяльності; вищий (внутрішній) рівень мотивації відображає потребу студента у розвитку і продуктивній реалізації свого творчого потенціалу в навчально-пізнавальній діяльності.

Закріплення мотиву відбувається при багаторазовому повторенні, що веде до його перетворення в рису характеру, у постійну спонукальну потенцію [197, с. 183]. Варто відзначити, що в психології до мотивації відносять все, що спонукає до активності і може реалізуватися у низці форм: інтересах, прагненнях, переконаннях та установках.

Мотивацію, в умовах навчання, підтримує наявний етапний і кінцевий успіх. Відсутність успішної діяльності веде до зниження мотивації і погіршення навчання. Коли мотивація діє через усвідомлення досягнення успіху, емоційного задоволення, то стає інтересом. Інтерес мобілізує можливості, забезпечує пізнавальну активність, увагу, самовдосконалення. У навчанні є важливим перехід від поверхового до глибокого інтересу, який у майбутньому детермінується у професійний.

Пізнавальний інтерес є особливим видом інтересів людини, який розглядається багатьма психологами й педагогами (В. Бондар, В. Вергасов, П. Гальперін, І. Зимня, О. Мороз, Г. Щукіна) як інтерес до дії, цілеспрямований пошук ефективних шляхів розвитку пізнавальної діяльності. Пізнавальний інтерес є основою навчальної діяльності, тобто, потреба в оволодінні відсутніми знаннями. Задовольнити означену потребу студента можна шляхом „формування потреби постійного звернення до якісних джерел інформації; здатність відбору і критичного мислення; забезпечити можливість ознайомлення з альтернативними позиціями, ідеями, тлумаченнями фактів” [149, с. 63–75].

У результаті педагогічного впливу на студента у нього виникає „професійно-пізнавальний інтерес як інтегроване утворення особистості, що виражається в постійному прагненні до осмислення нових знань у майбутній професії, як форма вияву пізнавальних потреб, які забезпечують професійну спрямованість особистості” [279]. Однак, варто відзначити думку А. Вербицького, який зауважив, що „... професійний інтерес і професійна спрямованість не формуються, якщо в навчальному процесі не представлені ті чи інші елементи майбутньої професійної діяльності” [26, с. 48]. Пізнавальний

інтерес розвивається і стає стійким особистісним утворенням майбутнього професіонала тільки в тому випадку, якщо діяльність майбутнього фахівця буде професійно спрямованою. Сутність професійно-пізнавального інтересу полягає у: постійному і самостійному здобутті нових знань, удосконаленні професійно значущих умінь і навичок виконання аналітичної діяльності у професійній сфері; готовності до старанної праці за обраною спеціальністю; прагненні застосовувати здобуті знання у вирішенні професійно значущих завдань; тяжінні до професійного становлення та кар'єрного зростання. У процесі професійної підготовки *інтерес до майбутньої професійної діяльності* виступає як мета, засіб і результат підготовки майбутніх висококваліфікованих фахівців (Н. Лобач).

На нашу думку, доцільно здійснювати формування професійного інтересу майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності за такими напрямками: ознайомлення на початковому етапі навчання (1 курс) із сучасними здобутками документознавчої професіології, базовими положеннями стандартів професійної підготовки, посадових інструкцій фахівців означеного напрямку, ресурсами рекрутингових агенцій у контексті визначення можливостей кар'єрного зростання; створення на практичних заняттях узагальнених образів фахівців певного напрямку як основи для організації індивідуальної рефлексивної діяльності щодо адекватності вибору професії та вибудовування шляхів самореалізації у цій професії.

Практичні шляхи реалізації завдань щодо формування мотивації до аналітичної діяльності можуть бути пов'язані із використанням на практичних заняттях з фахових дисциплін ділових ігор, розв'язування ситуаційних задач управлінсько-ділового спрямування, ведення професійної дискусії, організації індивідуальної та колективної роботи щодо створення карт-образів представників певного фаху.

Активізація пізнавально-творчої діяльності студентів у процесі знайомства із вимогами обраної професії, складання уявлень про відповідні професійні образи можлива за умови використання в навчальному процесі

засобів візуалізації інформації, зокрема за допомогою ментальних карт, знаково-символічного моделювання і т.п. На думку А. Вербицького, „процес візуалізації – це згортання мисленнєвих змістів у наочний образ; у процесі сприйняття цей образ може бути розгорнутий та слугувати опорою адекватних мисленнєвих та практичних дій” [26, с. 110]. Структурування інформації, її кодування за допомогою системи відповідних знаків та символів та репрезентація у тому чи іншому візуальному форматі дозволяє актуалізувати пізнавальні механізми навчальної діяльності.

Вихідні положення теорії та практики використання інтелектуальних (ментальних) карт пов’язані із науковим доробком Т. Бьюзена [20], який обґрунтував технології розробки та презентації *mind-mapping*, яка розуміється, як ефективна графічна техніка, яка є універсальним ключем для розгадки потенціалу мозку”, а *mind-map* (карта знань, ментальна карта) – „це прояв радіантного мислення, яке, в свою чергу, є функцією людського мозку” [20], спосіб знаково-символічного зображення ідей, понять. Важливо відзначити, що сам процес підготовки інтелектуальних (ментальних) карт передбачає опору на комплекс мисленнєвих операцій (аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування), поєднання логіко-ієрархічних та асоціативних зв’язків у представленні відповідного змісту.

Таким чином, перша педагогічна умова забезпечує: формування стійкого інтересу майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності до професійної діяльності; потребу у самій цій діяльності; націленість на виконання професійних функцій, потяг до творчого рішення професійних завдань; прагнення постійного професійного та кар’єрного зростання й самовдосконалення.

Друга педагогічна умова – спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності. Теоретичними засадами її обґрунтування визначено наукові положення щодо:

- теоретико-методичних засад документознавчої освіти (Ю. Бриль [16; 17; 18], О. Веремчук [30], Г. Власова [31], Н. Гайсинюк [40], І. Демчина [57], Н. Назаренко [176], Ю. Палеха [191; 192], І. Сілютіна [35; 236], Ю. Романишин [212], О. Сивак [227], А. Соляник [243] та ін.;
- теоретико-методичних засад викладання фахових дисциплін у процесі документознавчої освіти (О. Малюк, Н. Лесовець [59], Н. Курило [134; 135], Н. Кушнарєнко [143; 144], А. Ліпінська [152], Г. Малик [166], О. Матвієнко [171];
- ідеї метапредметності в освіті (Ю. Громико [53], Р. Дилгірова [64], О. Пупишева [206], А. Хуторської [270] та ін.;
- наукові засади структурно-функційного, знаково-символічного моделювання навчального матеріалу (С. Грушевський, В. Гузенко [54], Ю. Курносів [139], В. Штейнберг [277; 278]), модельного представлення навчального змісту (М. Панфілов [194]),
- візуалізації в аналітичній діяльності (В. Ісаков [89], К. Нефедьєва [181], Т. Лугова, Н. Федоренко [156] та ін.

Згідно завдань дослідження зміст фахових дисциплін професійної підготовки студентів спеціальності 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” (до 2017 р. спеціальності „Документознавство та інформаційна справа”) має бути доповнений комплексом питань щодо аналітики, аналітичної діяльності відзначених фахівців.

Формування аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності вимагає відбору елементів змісту навчання, забезпечуючи його зв'язок з професійною діяльністю, її значущими проблемами, а структурування матеріалу має здійснюватись за модульним принципом поділу й урахуванням поступового його ускладнення, збагачення. Здійснюючи відбір елементів змісту необхідно враховувати такі положення: 1) структуру аналітичної діяльності. Зокрема, має містити теоретичні і методологічні засади: мета, зміст, методи і технології аналітики,

питання організації аналітичної діяльності, структуру аналітичної роботи, методика підготовки аналітичних документів тощо; 2) вимоги кваліфікаційних характеристик до посад. Зокрема, „документознавець”, „організатор діловодства”, „архівіст”, „менеджер у сфері надання інформації” та ін.; 3) сучасні професійні запити. Тобто, окремі вимоги ринку праці до професійного володіння аналітикою. Наприклад, робота з інформаційними системами, створення і ведення баз даних, організація документообігу, документаційне забезпечення окремих процесів, ведення ділової кореспонденції, забезпечення системи управління аналітичною інформацією та документацією, розробка форм звітності для збирання і надання інформації, підготовка звітів і робота з ними тощо [85, с. 74–75].

Змістове наповнення процесу формування аналітичної компетентності має відповідати таким умовам: 1) вияв основних напрямів, ідей і тенденцій розвитку аналітики для її реалізації як наукового апарату в змісті відповідних навчальних дисциплін; 2) установлення певного обсягу стабільних фундаментальних та інструментальних знань, необхідних для розуміння й засвоєння аналітики, а також для набуття відповідних умінь і навичок; 3) пред'явлення певних вимог до рівнів загального та наукового розвитку студентів, до їхнього світогляду й кругозору, що забезпечують формування студентів як творчих фахівців із документознавства та інформаційної діяльності.

Виходячи із цього, процес роботи викладача над підготовкою навчального матеріалу має характер алгоритму, який можна подати у вигляді послідовності дій: побудова логічної структури змісту навчальних курсів з урахуванням сучасного рівня розвитку аналітики як наукової міждисциплінарної галузі; визначення принципів відбору змісту аудиторної та позааудиторної роботи студентів, організації самостійної, науково-дослідницької діяльності; відбір необхідної і достатньої кількості навчальних елементів з урахуванням логічної структури навчального предмета; визначення початкового та підсумкового рівнів засвоєння знань,

сформованості відповідних умінь і навичок; репрезентація навчальної інформації з урахуванням рівня науковості змісту навчання (феноменологічний, аналітико-синтетичний, прогностичний і аксіоматичний); підготовка банку контрольних-вимірювальних матеріалів.

Ми виділяємо, зокрема, такі принципи відбору навчального матеріалу: відповідність змісту навчання майбутній діяльності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності; урахування предмета і змісту аналітики як міждисциплінарної наукової галузі, предмета і змісту конкретної навчальної дисципліни; урахування співвідношення науки й навчального предмета; професійної спрямованості навчання. Згідно із завданнями формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності, особливого значення набуває принцип дидактичної ізоморфності, який пов'язано з тим, що основні структурні елементи й смислові одиниці відповідного розділу аналітики переходять у навчальну дисципліну переосмисленими в дидактичному плані. Під час дидактичного оброблення наукової системи знань важливо зберегти основні елементи теорії і створити умови для розкриття природи цих елементів і характеру зв'язків між ними, оскільки „структура повинна слугувати еталоном для порівняння цілей і результатів навчання” [244, с. 68].

Згідно зі структурою аналітики, що репрезентована у дослідженнях Ю. Курносова, П. Конотопова [138, с. 43], підґрунтям аналітичної діяльності є знання з філософії, логіки та семіотики. Як показав аналіз навчальних планів з підготовки означених фахівців та окремих навчальних дисциплін, то вони повною мірою наповнені необхідними знаннями для усвідомлення аналітики як процесу. Насамперед, це знання категорійного поля загальнофілософських та загальнонаукових понять, законів філософії, законів логіки та закономірностей побудови і функціонування знакових систем. Також, навчальні плани містять у собі сукупність дисциплін з природничих (фізики, математики, механіки тощо) та гуманітарних (історії,

соціології, політології, юриспруденції, права, психології тощо) наук, змістовні знання яких необхідні для здійснення аналітичної діяльності. Особливого значення набувають питання методології та методи дослідження у кожній з вище названих наук, які формують аналітичний інструментарій проблемних досліджень. Для майбутніх документознавців професійно значущими є знання інформаційно-комунікаційних технологій, різні аспекти функціонування яких розкриваються в таких дисциплінах як „Інформаційні технології”, „Інформатика теоретична”, „Сучасні інформаційні мережі”, „Комп’ютерні системи”, „Теорія баз даних” тощо.

Важливим складником навчально-методичного забезпечення процесу формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства є добір відповідної наукової та навчально-методичної літератури з проблем аналітичної діяльності. Згідно навчального плану підготовки зазначених фахівців до джерельного забезпечення таких дисциплін, як „Організація роботи служби ДЗУП (документаційне забезпечення управління підприємством)”, „Основи інформаційного менеджменту”, „Організація референтської та офісної діяльності” та ін. мають бути включені *монографії*: В. Пархоменко „Інформаційна аналітика у сфері науково-технічної діяльності” (К., 2006), О. Кокорін „Аналитико-синтетическая переработка информации” (М., 2009), „Аналитико-синтетическая переработка информации” (М., 2009), Ю. Курносів „Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы” (М., 2004), „Азбука аналитики” (М., 2015), „Алгебра аналитики. Секреты мастерства в аналитической работе” (М., 2015) та ін.; *навчальні посібники* – І. Кузнецов „Информация: сбор, защита, анализ” (М., 2001), Г. Власова, В. Лутовинова, Л. Титова „Аналитико-синтетична переробка інформації” (К., 2006), М. Рогожин „Документационное обеспечение управления” (М., 2008), Г. Гордукалова „Анализ информации: технологии, методы, организация” (СПб., 2009), В. Захарова, Л. Філіпова „Основи інформаційно-аналітичної діяльності” (К., 2013), О. Попчук „Професійна культура

документознавця” (Рівне, 2013), В. Варенко „Інформаційно-аналітична діяльність,, (К., 2014) та ін. Глосарії зазначених дисциплін мають бути доповнені понятійно-термінологічним апаратом аналітики.

З метою формування знань та умінь використання сучасного інструментарію інформаційно-аналітичної роботи доцільно використовувати міждисциплінарний практикум, який містить комплекс завдань щодо роботи з текстом (інтерпретація та уточнення фактів, визначення джерел інформації), пошуковими запитами, інформаційними базами даних організацій (установ), документами різного виду та призначення, а також завдання та тести для контролю та самоконтролю.

Таким чином, формування аналітичної компетентності в майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності – це складний, системний і цілеспрямований процес, що вимагає відповідного навчально-методичного забезпечення (нормативно-методичні, навчально-інформаційні та навчально-методичні матеріали), яке має розроблятися з урахуванням загальнодидактичних (науковість, системність, комплексність, варіативність, практична спрямованість та ін.) та специфічних (відповідність змісту навчання майбутній діяльності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності; урахування особливостей аналітики як міждисциплінарної наукової галузі; урахування співвідношення науки і навчального предмета; професійної спрямованості навчання; дидактичної ізоморфності) принципів.

Відбір теоретичного матеріалу для його контекстного включення у навчальні модулі фахових дисциплін має здійснюватися, по-перше, з урахуванням вимог сучасної документознавчої освіти, по-друге, на засадах ідей метапредметності у вищій освіті, необхідність використання яких зумовлена надпредметним характером аналітичної компетентності, яка „пронизує” усі види діяльності сучасних фахівців.

Ю. Громико та представники наукової школи миследіяльнісної педагогіки ідеї метапредметності в освіті пов’язують із необхідністю подолання

розрізненості наукового знання в межах предметної системи навчання [53]. Згідно концептуальних ідей Ю. Громика та Н. Громика особливого значення набуває використання прийомів формальної логіки, навчання навичок узагальнення та систематизації. Згідно наукових позицій А. Хуторського метапредметний підхід пов'язано із самореалізацією учня як результату „генерації, продукування ним освітніх результатів, що мають цінність не тільки для самого учня, але й і для соціуму, що його оточує, світу, людства”.

Метапредметний підхід у вищій школі передбачає, по-перше, метапредметну інтеграцію змісту навчання, по-друге, формування метапредметних компетентностей як основи підвищення конкурентоспроможності майбутніх фахівців. Особливо слід підкреслити, що до метапредметних компетенцій фахівців у зарубіжних дослідженнях відносять, насамперед, управлінські та лідерські навички, такі надпрофесійні метакомпетенції, як комунікативні навички, вміння працювати в команді, вміння переконувати, вміння „бачити широкий контекст”, здатність до інноваційної діяльності, готовність до рішення проблем, аналітичне і критичне мислення, креативність, готовність йти на ризик, рефлексія, етнічна толерантність [296]. У процесі формування аналітичної компетентності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності *метапредметними є знання* щодо методології та теорії аналітичної діяльності, етапів та технологій аналітичної діяльності, *уміння* збирати, обробляти та оцінювати інформацію та ін.

Технологічні аспекти репрезентації відповідної теоретичної інформації пов'язані із науковими засадами структурно-функційного, знаково-символічного моделювання навчального матеріалу, модельного представлення навчального змісту, візуалізації в аналітичній діяльності.

Структурно-функційне моделювання навчального матеріалу пов'язано із необхідністю репрезентації навчального матеріалу у компактній та зручній для сприйняття формі. Структурно-функційне моделювання передбачає реалізацію таких етапів: розподіл навчального матеріалу на змістовні блоки (дидактичні одиниці); „згорнення” (ущільнення) навчальної

інформації до мінімальної та суттєво необхідної за допомогою переведення її на знаково-символьну мову – власне моделювання. Зазначені етапи передбачають звернення до таких аналітичних операцій, як аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування, класифікація, розуміння сутності уніфікованих знаків, символів, використання ключових слів, понятійно-категоріальної системи певного блоку навчальної інформації. Структурно-функційне моделювання навчального матеріалу має розглядатися у контексті загальних вимог до моделювання як розумової операції, згідно якого модель розглядається як аналог об'єкта, що вивчається.

М. Панфілов зауважує, що „переклад змісту навчальної інформації штучною мовою дозволяє ... оптимально просуватися шляхом формування оперативних схем мислення. Оскільки в процес навчання вводиться і сам метод змістовного узагальнення знань та способів дій, що формуються, то такі схеми-конспекти студенти згодом будують самостійно в процесі вивчення програмного матеріалу” [194, с. 54].

Структурно-функційне моделювання може бути використано викладачем у процесі підготовки навчальних матеріалів відповідних курсів, а також як підґрунтя для відповідних завдань для організації навчальної роботи студентів. Так, зокрема доцільно пропонувати студентам завдання, що передбачають переведення вербальної інформації на мову знаково-символічної графіки, організацію роботи із композиціями елементів. Крім того, до блоку завдань на основі структурно-функційного моделювання слід віднести завдання репродуктивного характеру (заповнення готових таблиць, доповнення класифікаційних схем), завдання щодо самостійного складання узагальнюючих таблиць, структурно-логічних схем різного типу, ментальних карт (за технологією Т. Бьюзена).

Як складник професійної діяльності аналітика розглядають візуалізацію Т. Лугова та Н.Федорова [156]. Найбільш популярним на сьогодні форматом візуалізації визнається інфографіка, оскільки вона дозволяє в максимально компактному та зручному для сприйняття вигляді представити

достатньо значний обсяг інформації. Інфографіка може бути представлена різними формами: „матриці, карти, ілюстрації, графіки та діаграми. Останні діляться на діаграми порівняння, структурні, карти візуалізації процесу, часу і зв'язків” [156, с. 316]. У контексті саме візуалізації як складника діяльності професійного аналітика Т. Лугова та Н. Федоренко зауважують, що „інфографіка може бути як елементом аналітичного документа, так і самостійним інформаційним продуктом. В даному випадку вона може супроводжуватися невеликим (до 50 рядків) текстом, підготовленим аналітиком в якості вступного слова та/або пояснення. Цінність даного методу полягає в глибокому осмисленні й подальшому різнобічному висвітленні явищ і подій, де за допомогою візуальної подачі інформації відбувається висока концентрація фактів, але не перенасичення ними” [156, с. 315].

Для аналітичної діяльності важливим є візуалізація результатів порівняння даних, оскільки „професійний аналітик знаходиться на перетині багатоаспектних порівнянь даних різного роду. Будь-який аспект даних може бути виражений одним з видів порівняння. Найбільш поширений – часовий аспект, показує розвиток об'єкта (індикатор зростає, знижується, коливається або залишається незмінним) в певних хронологічних межах” [156, с. 315]. Сучасні онлайн-сервіси дозволяють створити діаграми (порівняння, структурні), карти візуалізації процесу, часу, хмари тегів для порівняння ключових слів або фраз у тексті, ментальні карти тощо.

У контексті нашого дослідження дуже важливим є такий висновок Т. Лугової та Н. Федорової: „зв'язок між інфографікою та аналітикою є двобічний. Так, інфографіка має ґрунтуватись на аналітико-синтетичному методі обробки інформації та документів, адже без цього інфографіка може бути захаращеною зайвими фактами, зроблені неправильні акценти, наведені нечіткі образи-метафори, що призводить до зниження якості інфографічного продукту, його незрозумілості та створення дезінформації. З іншого боку, інфографіка є дієвим способом аналітики, візуальність та структурність якої дає можливість миттєво охопити проблему в цілому та інтуїтивно її

вирішити. Інфографіка може виступати інструментом для обґрунтування гіпотез аналітика, основою для його доказової логіки, а також ефективним засобом доведення висновків до особи, яка приймає рішення” [156, с. 317].

Таким чином, у контексті саме формування аналітичної компетентності інфографіку ми розглядаємо у двох аспектах:

- інструментальний засіб структурно-функційного моделювання навчального матеріалу;
- засіб візуалізації даних в аналітичному дослідженні, з яким мають ознайомитися майбутні фахівці з метою подальшого використання у самостійній професійній діяльності.

Третя педагогічна умова – використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів.

Ця умова важлива з огляду урахування діяльнісно-технологічного компонента аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, оскільки студенти мають набути вмінь і навичок практично реалізовувати принципи, підходи, застосовувати способи та методи проведення аналітичного дослідження.

Теоретичними засадами обґрунтування третьої умови визначено наукові положення щодо:

- праксеології (І. Колесникова [120], Т. Котарбинський [125] та ін.);
- теоретико-методичних засад квазіпрофесійної діяльності студентів у навчальному процесі (А. Вербицький, М. Ільзова [29]);
- сучасних інноваційних технологій освіти (А. Вербицький [26], С. Вітвицька [90], А. Панфілова [195], С. Сисоєва [230]),
- практико зорієнтованих освітніх технологій (кейс-метод, проектне навчання, ділові ігри, тренінги тощо) (П. Баєв [8], В. Ванюшин [21], Н. Волкова [36], В. Докучаєва [61], О. Долгоруков [62; 63], Ю. Сурмін [232], З. Юлдашев [284] та ін.);

- технологій аналітичної діяльності, аналітико-синтетичної обробки інформації (В. Варенко [23; 24], Г. Власова [32], Г. Гордукалова [45], І. Демуз [56], І. Захарова [77], Л. Філіпова [264]), в тому числі на основі Data Mining (О. Марченко, Т. Россада [169] та ін.);
- технологій пошуку інформації (М. Халер [266], О. Сербін [225], Ю. Шокін [276] та ін.);
- науково-методичних засад підготовки аналітичних документів різного типу (Д. Блюменау [12], Н. Вовк [33; 34], С. Григораш [49; 50], О. Мадзюк [159], І. Рейтерович [210] та ін.);
- теоретико-методичних засад використання ІКТ у професійній підготовці майбутніх фахівців у ЗВО (Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр [55], В. Кухаренко [141], Є. Полат [86], С. Семеріков [223; 224]).

Необхідність звернення до *праксеології* (від давньогрец. *πράξις* – діяльність, *λογία* – наука) як наукового напрямку, що вивчає продуктивну діяльність людини зумовлена яскраво вираженим діяльнісним, практико зорієнтованим контекстом формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців-документознавців, яка і формується, і виявляється саме у діяльності. Фундатор праксеології Т. Котарбинський характеризує її як загальну теорію ефективно організації діяльності, провідним завданням якої є „вироблення найбільш загальних норм максимальної доцільності” [125, с. 25]. Уміння організувати успішну аналітичну діяльність із відповідністю її результату визначеній меті повною мірою відповідає засадам праксеології. І. Колесникова надає визначення праксеології як „системного знання про загальні принципи та способи раціональних (правильних), доцільних, успішних дій, необхідність якої зумовлена потребою людини, яка працює, в цілісному розумінні механізмів власної діяльності” [120, с. 6].

Формування аналітичної компетентності студентів відбувається в освітньому процесі закладу вищої освіти і, отже, здійснюється в єдності різних видів діяльності – навчальної, квазіпрофесійної, професійної. З

урахуванням компетентнісної парадигми сучасної вищої школи, практико зорієнтованих технологій підготовки майбутніх фахівців саме включення студентів до *квазіпрофесійної діяльності* розглядається науковцями як важливий компонент підвищення ефективності навчального процесу у ЗВО. А. Вербицький відзначав, що „квазіпрофесійна діяльність – форма організації діяльності студентів в умовах контекстного навчання, що відтворює умови, зміст, просторово-часову динаміку виробництва, стосунки людей, які зайняті в ньому” [29, с. 229]. Основу квазіпрофесійної діяльності у ЗВО складають навчальні професійно зорієнтовані ситуації, у процесі яких „відбувається засвоєння та актуалізація професійних знань, компетенцій, становлення смислоутворювальних професійних мотивів, розвиток професійно важливих якостей, професійного мислення, набувається досвід реалізації знань, а також емоційно-вольової регуляції” [29, с. 92]. Варто особливо звернути увагу на позицію А. Вербицького, який наполягає на тому, що включення студентів у квазіпрофесійну діяльність має відбуватися вже на першому курсі навчання [Там само].

Таким чином, квазіпрофесійна діяльність як діяльність професійна за змістом та навчальна за формою сприяє, *по-перше*, формуванню в студентів досвіду самостійного вирішення професійних ситуацій, *по-друге*, актуалізації інтересу до майбутньої професійної галузі, *по-третє*, розвитку індивідуальних творчих здібностей студентів. Важливим аспектом квазіпрофесійної діяльності слід визнати моделювання у різних формах навчальної діяльності не лише предметно-професійного, а й соціального контекстів, що, на думку А. Вербицького та М. Ільязової, „надає учінню особистісного смислу, породжує інтерес студента до змісту освіти. Навчальна інформація, що накладається на канву майбутньої професійної діяльності, засвоюється в її контексті як засіб здійснення і тому перетворюється із абстрактної знакової системи в знання майбутнього фахівця як одну з підструктур його особистості” [29, с. 65].

Відповідно до ідеї компетентнісного підходу в освіті, наукових положень праксеології, теоретико-методичних засад квазіпрофесійної діяльності у процесі формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності набувають особливого значення *сучасні інтерактивні технології навчання*.

У педагогіці вищої школи використовуються неімітаційні форми та методи навчання (проблемні лекції; проблемні семінари; тематичні дискусії; мозкова атака, круглі столи, педагогічна ігрова вправа; стажування), неігрові імітаційні – аналіз конкретних ситуацій; імітаційні вправи; тренінг, а також ігрові імітаційні форми та методи навчання – розігрування ролей; ділові ігри; навчальні ігри (бліц-гри, міні-гри, індивідуальні ігрові заняття на ПК); виробничі ігри; дослідницькі ігри; організаційно-діяльнісні ігри (інноваційні ігри, ігрове проектування).

У процесі використання форм та методів інтерактивного навчання вирішується завдання активізації пізнавально-творчих здібностей студентів, формування комунікативних навичок, критичного мислення. В ході діалогового навчання студенти вчаться критично мислити, розв'язувати складні проблеми на підставі аналізу обставин і відповідної інформації, приймати продумані рішення, приймати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. Для цього на заняттях організується індивідуальна, парна і групова роботи, застосовуються дослідницькі проекти, рольові ігри, йде робота з документацією та різними джерелами інформації. До інтерактивного навчання належить ціла низка методів: евристична бесіда, метод дискусії, мозкова атака, метод круглого столу, метод ділової гри, метод проектів, кейс-метод (аналіз конкретних ситуацій, ситуаційний аналіз) та ін. Особливість використання кейс-методу у процесі навчання полягає в тому, що студенти у процесі колективного аналізу і вивчення ситуації вислуховують думки один одного, оцінюють у порівнянні з власними, з думками науковців, фахівців. У процесі обміну думками студенти систематизують і структурують відомості, факти, здобувають додаткові

аргументи „за” і „проти” конкретних тверджень, мають змогу спостерігати не єдино можливу логіку розвитку ситуації, думки, а багатоваріантність і варіативність, що й виступає однією з передумов зміни та розвитку парадигми мислення.

Серед практико зорієнтованих освітніх технологій особливе місце займає *кейс-технологія*, що передбачає використання чітко структурованих навчально-методичних матеріалів, що „комплектуються в спеціальний набір („кейс”) і надаються суб’єкту навчальної діяльності для самостійного опрацювання з паралельною можливістю консультування у педагогів (координаторів, тьюторів, коучів)” [286, с. 61]. Кейс-технологія як варіант практико зорієнтованої освітньої технології набуває поширення у сучасних умовах, оскільки як зауважує Н. Волкова, „професійна діяльність будь-якого фахівця насичена як звичними, так і незапланованими, мінливими ситуаціями, які вимагають оперативного прийняття рішення, неоднозначності в інтерпретаціях подій, пов’язаних з неочікуваною поведінкою людей” [36, с. 137].

Кейс, що пропонується студентам, являє собою інформаційний комплекс, що містить опис ситуації (реальної чи змодельованої), додаткові інформаційно-довідкові матеріали, методичну частину із комплексом питань та завдань. Робота із кейсом передбачає опору на аналітичні уміння і навички, технології пошуку та обробки інформаційних джерел, презентації результатів дослідницького пошуку. Кейс-технологія ґрунтується на *різних видах аналізу*: проблемний аналіз (здійснення проблемного структурування, виділення комплексу проблем ситуації); системний аналіз (визначення характеристик, структури ситуації, її функцій); причинно-наслідковий аналіз (установлення причин, що призвели до виникнення ситуації); праксеологічний аналіз (діагностика складу діяльності в ситуації, її моделювання й оптимізація); аксіологічний аналіз (побудова системи оцінок ситуації, її складників, умов, наслідків); прогностичний аналіз (підготовка передбачень щодо ймовірного, потенційного і бажаного майбутнього) [232, с. 52 – 54].

Позитивними рисами кейс-методу, на думку О. Долгорукова, є такі: використання структурованої інформації, що знижує ступінь невизначеності в умовах ліміту часу; використання принципів проблемного навчання; можливість набуття студентами не тільки знань, а й глибокого розуміння теоретичних концепцій; можливість створення нових продуктивних стереотипів діяльності; вироблення навичок найпростіших узагальнень [62]. Н. Волкова, розглядаючи функційні можливості технологій аналізу ситуації, підкреслює, що „вирішення ситуаційних вправ сприяє розвитку в студентів критичного мислення, навичок вирішення проблем і прийняття зважених рішень; активізації мислення, стимулюванню інтересу студентів до обговорюваних проблем, зокрема навчальної дисципліни; підвищенню відповідальності за прийняті рішення” [36, с. 139].

Спрямованість на самостійність вирішення навчальних завдань забезпечує використання у процесі вивчення фахових дисциплін *методу проектів*. Метод проектів (технологія проектного навчання) передбачає включення студентів до самостійного інформаційного пошуку у різних базах знань, розробку відповідного сценарію вирішення проблеми, вибір та реалізацію тієї чи іншої форми презентації результату дослідницького пошуку. Метод проектів дозволяє забезпечити інтеграцію наукових знань та практичної діяльності, сприяє формуванню конструктивних умінь та навичок, підвищує мотивацію до навчання і професійного самовдосконалення. Одним із найважливіших аспектів використання методу проектів у формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців-документознавців є можливість здійснювати перенос знань в інший контекст, в іншу ситуацію, що підкреслює метапредметний характер знань у галузі аналітики, аналітичних умінь та навичок. Крім того, необхідно відзначити, що у процесі формування задуму проекту, пошуку шляхів його реалізації кожен зі студентів набуває можливості для виявлення індивідуального стилю мислення, опори на індивідуальні способи сприйняття та обробки інформації. Проектна діяльність в контексті формування аналітичної

компетентності студентів набуває особливої ефективності в умовах використання інформаційно-комунікаційних технологій, які надають доступ до значного масиву інформації, онлайн-сервісів, що призначені для обробки та презентації результатів дослідження.

Необхідно відзначити, що різні форми та методи інтерактивного навчання по-різному інтегрують ті чи інші методи аналітичної діяльності. Так, наприклад, кейс-метод дозволяє використовувати порівняльний аналіз, причинно-наслідковий аналіз, контент-аналіз, семантичний аналіз, експертну оцінку, метод сценаріїв. Метод проектів передбачає опору на аналіз та синтез, формулювання проблемних питань, аналогію, використання знаково-символічного моделювання та ін. Це дозволяє студентам сформувати індивідуальний аналітичний інструментарій у вигляді навичок, алгоритмів дій, певних методик.

Використання сучасних інноваційних технологій у вищій школі передбачає широке звернення до *інформаційно-комунікаційних технологій*, які „ініціюють розвиток нових підходів до технологій навчання, відкривають додаткові можливості створення комп’ютерних систем навчання та контролю знань” [55, с. 24]. У дослідженні Р. Гуревича, М. Кадемія, М. Козяра відзначається, що швидке вдосконалення та використання ІКТ „в усіх сферах діяльності людини надають практично необмежені можливості розміщення, збереження, обробки та доставки інформації будь-якого об’єму, змісту на необмежені відстані” [55, с. 69].

Упровадження ІКТ у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців „сприяє розвитку мислення, пам’яті, уваги, спостережливості; формуванню професійно орієнтованих знань, умінь і навичок; розвитку комунікативних здібностей; формуванню умінню і навичок приймати оптимальні рішення або пропонувати варіанти їх розв’язку в надзвичайних ситуаціях; розвитку вміння здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність; створенню умов для самооцінки, систематизації та узагальнення

майбутнім кваліфікованим фахівцем одержаної інформації з метою професійного самовизначення, покращення якості підготовки” [55, с. 24].

Для вирішення завдань формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців найсуттєвішим є можливість за допомогою ІКТ отримувати миттєвий доступ до інформаційних ресурсів (бази даних, електронні бібліотеки, спеціалізовані портали та ін.), здійснювати комп’ютерну візуалізацію навчальної інформації, обробку значних масивів інформації.

Щодо ІКТ в сучасній вищій школі, то С. Семеріков та А. Стрюк зазначають, що „спостерігаємо два взаємопов’язані та взаємообумовлені процеси: з одного боку, впровадження технологій електронного, дистанційного та мобільного навчання в аудиторне навчання надає можливості комп’ютеризувати самостійну роботу, а з іншого – частка самостійної роботи в навчальному плані визначає вибір форми організації навчання із застосуванням відповідних ІКТ” [222, с. 136]. Означена позиція зумовлює необхідність розробки навчально-методичного забезпечення самостійної роботи з використанням ІКТ, навчання студентів форм та методів використання ІКТ для вирішення конкретних, прикладних завдань у межах відповідної професійної діяльності. Разом з тим, варто прийняти до уваги позицію В. Кухаренка про те, що „умови експоненціального зростання кількості інформації в мережі й поява нових технологій зумовлюють необхідність уміти працювати з інформацією та використовувати її у повсякденному житті” [141, с. 4]. Саме тому, особлива увага у процесі формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців-документознавців має бути приділена умінням та навичкам пошуку інформації та оцінки її достовірності.

Вважаємо, що забезпечення третьої педагогічної умови уможливило оволодіння студентом системою методів, що дозволить йому добирати такий інструментарій у професійній діяльності, який гарантуватиме оптимальне та ефективне розв’язання певної проблеми.

Як вагому та необхідну розглядаємо четверту умову – *стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності*. Теоретичними засадами обґрунтування четвертої умови визначено наукові положення щодо: рефлексивності як особистісної якості фахівця (А. Карпов [112], П. Щедровицький [280]), рефлексивно-діяльнісних технологій у навчання, зокрема тренінгових технологій (А. Панфілова [195], М. Мікалко [173]), теорії та практики педагогічної діагностики в цілому та діагностики пізнавальних процесів особистості зокрема (А. Алексєєв, Л. Громова [2], О.Тихомиров [255] та ін.), діагностики аналітичної компетентності фахівців (В. Ягупов [285]).

Л. Виготський [38] наголошував на важливості рефлексивності як конструювальної характеристики свідомості. Рефлексія є джерелом внутрішнього досвіду, способом самопізнання і необхідним засобом мислення. Вона допомагає вчитися, розвивати навички, уникати повторення помилок і постійно вдосконалюватися. У процесі професійної підготовки рефлексія дозволяє студентові усвідомити власну індивідуальність, унікальність та призначення, які виявляються в аналізі його предметної діяльності та її продуктів. Рефлексивна позиція передбачає „мислення над мисленням” (Аристотель), що у свою чергу актуалізує мисленнєві процеси, затребувані на усіх етапах аналітичної діяльності. Рефлексія є основою самоспонування особистості до розвитку; отже, лише в результаті самоаналізу, самокорекції, самоуправління можливе формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців із документознавства та інформаційної діяльності. З точки зору Г. Щедровицького рефлексивна позиція особистості пов’язана з необхідністю зайняти „зовнішню” позицію щодо діяльності, що виконується людиною [280]. Така позиція зумовлює аналіз результатів діяльності, внутрішніх та зовнішніх чинників успішності чи неуспішності її перебігу, проектуванню перспектив її подальшого розвитку.

У процесі аудиторних занять з метою стимулювання рефлексивної позиції студентів доцільно використовувати завдання, спрямовані на само-

оцінку та взаємооцінку діяльності студентів, визначення динаміки особистісного та професійного зростання. Особливе значення має використання тренінгових завдань, спрямованих на розвиток тих чи інших аналітичних умінь та навичок, обов'язковим елементом яких виступає рефлексивний етап.

Таким чином, згідно завдань дослідження педагогічні умови розглядаємо як цілеспрямований відбір, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), форм організації навчання для досягнення готовності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності до аналітичної діяльності. Вважаємо, що забезпечення визначених педагогічних умов забезпечить організацію навчального процесу, за якого відбудеться перехід студента в позицію фахівця, а навчальна діяльність трансформується у професійну, забезпечуючи зміну предмета діяльності. Окрім цього це активізує навчальний процес, уможливить становлення особистості студента як фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, який володіє аналітичною компетентністю, а його підготовка відповідатиме вимогам сучасного інформаційного суспільства.

2.2. Упровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності

Дослідно-експериментальна робота з формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців у галузі документознавства була організована з урахуванням теоретичних засад дослідження, представлених у підрозділі 2.1. педагогічних умов: формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар'єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки; спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх

фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності; використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності. Визначені нами педагогічні умови тісно пов'язані між собою і суттєво, і процесуально.

Експериментальна робота проводилася на базі Державного закладу „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” зі студентами навчально-наукового інституту фізики, математики та інформаційних технологій (спеціальність „Документознавство та інформаційна діяльність”) упродовж 2012 – 2017 рр. та включала такі етапи: підготовчий, змістовно-розвивальний, підсумково-прогностичний.

Під час *підготовчого* етапу було проведено вхідну діагностику сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності; підготовлено навчально-методичне забезпечення формувального етапу дослідження, з викладачами фахових дисциплін узгоджено організаційно-методичні питання щодо реалізації завдань дослідження. *Змістовно-розвивальний етап* передбачав упровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності студентів означеної спеціальності, зокрема, особлива увага приділялась накопиченню студентами теоретичних знань про сутність, змістовні та функційні характеристики аналітики (формування системи знань), вимоги до аналітичної компетентності як особистісної якості фахівця в сучасних соціокультурних умовах, а також розкриттю загальних характеристик аналітики як важливого засобу забезпечення успішності навчальної та професійної діяльності (формування умінь та навичок). *Підсумково-прогностичний етап* пов'язано із організацією заключної діагностики сформованості аналітичної компетентності майбутніх документознавців,

визначенням студентами перспектив подальшого професійного саморозвитку та самовдосконалення.

Змістовні та операціональні складники обґрунтованих педагогічних умов упроваджувалися у процесі експериментальної роботи з метою формування всіх компонентів аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності цілісно.

Навчальний процес освітнього середовища майбутніх фахівців відзначеної спеціальності було зорієнтовано на вдосконалення професійної компетентності, підвищення мотивації до отримання знань, на формування аналітичної компетентності як важливої професійної якості, на актуалізацію особистісних якостей, що сприяють прояву творчого підходу до навчальної, а у подальшому й професійної діяльності. У процесі експериментальної роботи враховувалися особливості домінуючих видів професійної діяльності документознавців, та відзначені у професіограмах особистісні якості, які забезпечують успішне виконання такої діяльності.

Згідно із завданнями підготовчого етапу експериментальної роботи на засіданнях кафедр, що здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців у галузі документознавства, інформаційної та бібліотечної справи проводилося обговорення сучасних підходів до формування аналітичної компетентності, методів, прийомів та засобів її формування. З метою інформаційної підтримки викладачів щодо досліджуваної проблеми було підготовлено *Інформаційний навігатор „#Аналіз”* (Додаток В.1), що містить вебліографічні ресурси з проблеми дослідження, які можуть бути використані як у навчальних цілях викладачами, студентами, так й випускниками у майбутній професійній діяльності. Так, наприклад, акцентовано увагу на монографіях та посібниках таких визнаних авторів, як О. Кокорин, Ю. Курносів, В. Варенко, Г. Гордукалова, С. Кулешов, Н. Кушнарєнко та ін.

Згідно із змістовними та операціональними характеристиками розроблених педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності

(підрозділ 2.1) викладачам було репрезентовано номенклатуру форм та методів навчальної діяльності, завдань та вправ із використанням аналітичного інструментарію, які складають підґрунтя практичної реалізації завдань експериментального дослідження. Зокрема, було відзначено:

метапредметний підхід в організації навчально-пізнавальної діяльності студентів, що може бути реалізований у викладанні будь-якої дисципліни (робота з ключовими поняттями у філософському аспекті; співставлення філософського розуміння поняття із його смисловим наповненням у предметному матеріалі; постійна рефлексія дій на кожному етапі роботи; створення проблемних ситуацій; уведення різних форм, методів і прийомів роботи, які активізують діяльність студента), зокрема шляхом особливого структурування окремих частин навчального матеріалу дисципліни;

кейс-стаді як ефективний метод навчання майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності, зокрема у питанні формування аналітичної компетентності. Цей метод інтегрує в собі низку аналітичних методів (ситуаційний аналіз, системний аналіз, моделювання, структурування та ін.), що дозволяє студентові набути досвіду аналітичної діяльності в аудиторії ще до початку професійної діяльності, що є вагомим показником конкурентоспроможності випускників; *комплекс завдань*, спрямованих на формування аналітичних умінь та навичок;

метод структурно-функційного моделювання як засіб навчання, і як метод у майбутній професійній діяльності. Ефективність методу зумовлена його особистісно зорієнтованим, діяльнісним, розвивальним і творчим потенціалом. Конкретні прийоми – алгоритм, аналіз, синтез, зіставлення, протиставлення, формулювання проблемних питань, аналогії, тлумачення понять, структурування, моделювання, використання знаково-символічного матеріалу тощо – дозволять у подальшій професійній діяльності структурувати реальні складні процеси з різних сфер життєдіяльності держави, суспільства, особистості.

З урахуванням структури аналітичної компетентності (підрозділ 1.2) та відповідних педагогічних умов (підрозділ 2.1) визначено акценти у змісті та методичному забезпеченні вивчення майбутніми фахівцями з документознавства та інформаційної діяльності фахових дисциплін, мотивовано вибір форм та методів проведення навчальних занять та організації самостійної роботи студентів під час експериментальної роботи.

Реалізація *першої умови* – формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар'єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки – полягала в акцентуванні на лекційних та практичних заняттях уваги студентів у процесі вивчення курсів „Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності”, „Кореспонденція та діловодство” на аналітичному складнику сфери документаційного та інформаційного забезпечення діяльності установи, організації, підприємства тощо, зокрема створення уявлень про специфіку творчої діяльності майбутніх фахівців відзначеного профілю.

З метою формування мотивів навчально-пізнавальної діяльності, віднаходження особистісних інтересів студентів до відповідної професії, наочної експлікації затребуваності обраного фаху та варіативності самореалізації на сучасному ринку праці (мобільність у трьох площинах: вертикальній – розвиток кар'єри; горизонтальній – ротація між різними секторами вітчизняного ринку праці; територіальній – адаптація до вимог ринків праці інших країн (Г. Малик)) на початковому етапі навчання (1 курс), у процесі вивчення курсів „Документознавство”, „Діловодство” увагу студентів було акцентовано на соціальному запиті на фахівців означеного напрямку підготовки, переліку посад, на які може претендувати майбутній фахівець по закінченню ЗВО, вимогах до фахівців напрямку „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”. На практичних заняттях пропонувалися відповідні завдання: „Складіть номенклатуру основних видів професійної діяльності

фахівця вашого профілю”, „Запишіть у зошиті посади, які зможе обіймати фахівець з вашого профілю після завершення навчання”.

У межах загального уявлення про фахівця з документознавства та інформаційної діяльності студентам було запропоновано розробити карти-образи таких фахівців як: документознавець, секретар-референт, менеджер (відділу кадрів, відділу документообігу).

Ціннісний аспект оволодіння аналітичною компетентністю майбутнім фахівцем з документознавства та інформаційною діяльністю формувався за рахунок акцентування уваги на взаємозалежності між знаннями, уміннями і професією, між розвиненими аналітичними здібностями і посадою (кар’єрним зростанням).

Також студентам було запропоновано провести власну дослідно-аналітичну діяльність, суть якої полягала в аналізі сайтів, які публікують вакансії в межах конкретних професій, та визначити, які вимоги до фахівців обраної спеціальності найчастіше формулюють роботодавці. Результати проведеної роботи оформити у вигляді таблиці:

Сайт (посилання)	Перелік вимог до фахівців	Можливості ЗВО забезпечити відповідність таким вимогам

У студентських роботах було відзначено, що найбільш популярні в Україні портали, що розміщують інформацію про вакансії, це такі, як Rabota.ua, Jobs.ua, Work.ua, Vacansii.ua та ін. За досліджуваним професійним профілем пропонуються вакансії секретаря-референта, асистента керівника, офіс-менеджера. Так, наприклад, для вакансії „Асистент керівника” (фінансова компанія) позначено такі вимоги: вища освіта; досвід роботи на аналогічній посаді від 2 років; упевнений користувач Microsoft Office: Excel, Power Point, Word, Photoshop – бажано; організаторські здібності; високий рівень комунікабельності; гнучке мислення, вміння швидко реагувати; орієнтація на новизну і високий темп діяльності; новаторство; вміння оригінально

мислити; аналітичні здібності; захопленість, зацікавленість у справі; орієнтація на результат. Серед обов'язків для вакансії „Секретар голови правління” також відзначається контроль руху документів, прийом, аналіз та розподіл документів та кореспонденції, пошук та аналіз інформації, необхідної для керівника. За результатами узагальнення студентських робіт було відзначено, що для вакансій „Офіс-менеджер” переважають вимоги, пов'язані із роботою з документами та виконанням поточних розпоряджень керівників, для вакансій „Секретар-референт”, „Асистент керівника” окрім поточної роботи із документацією відзначаються вимоги щодо пошуку, систематизації та аналізу інформації для керівника.

На перших практичних заняттях за курсом „Діловодство” (1 курс навчання) зі студентами було організовано обговорення проблеми аналітичної діяльності в майбутній професійній сфері. Студентам було запропоновано міні-кейс „Океан інформації”:

- „Міжнародні експерти вказують, що в середньому
 - 72 години відео завантажується на YouTube кожну хвилину;
 - 340 млн. твітів транслюються щодня;
 - 25 млрд. одиниць контенту створюються на Facebook щомісяця;
 - за один день 250млн. фотографій завантажується на Facebook, 103680 годин відео завантажується на YouTube і 294 млрд. листів відправляється;
 - у 2010 році в пошуковій системі Google, було 1,2 зеттабайти цифрових бітів і байтів. Через рік обсяг інформації зріс експоненціально до 1,8 зеттабайти (зеттабайт – трильйон гігабайт, тобто $1,8 \cdot 10^{21}$);
 - за два роки кількість користувачів сервісу Pinterest перевищило 10 млн., що робить його найперспективнішою швидкозростаючою веб-службою, завдяки якій кількість персональних відвідувачів у США досягла до 10 млн. щомісяця.

Питання. Які особливості професійної діяльності у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи можна визначити на основі представлені інформації? Як можуть змінитися вимоги до професійної діяльності

фахівців за умови продовження представлених тенденцій розвитку інформаційного простору?”.

Інформаційним підґрунтям для міні-кейсу слугували матеріали навчально-методичного посібника В. Кухаренка [141, с. 3]. У процесі обговорення матеріалів міні-кейсу було актуалізовано також такі питання: *Що таке аналіз? Наведіть синоніми до слова „аналіз”. Що означає проаналізувати що-небудь? Наведіть приклади процедури аналізу у будь-якій життєвій ситуації? Чи потрібні для аналітичної роботи спеціальні знання, уміння та навички?* Обговорення зазначених питань дозволило зробити висновок, що поняття „аналіз” на рівні повсякденного розуміння студенти пов’язують із дослідженням та вивченням чого-небудь. Синонімами до слова „аналіз” було запропоновано такі: *дослідження, вивчення, перевірка, розгляд, огляд, розпізнавання, експертиза, оцінювання, обговорення, розклад на частини.*

На питання „Що означає проаналізувати що-небудь?” відповіді були доволі однакові: „Вивчити”, „Дослідити”, „Розглянути”. При цьому студенти відзначили, що ще зі шкільної практики постійно зустрічалися із завданнями „Здійсніть аналіз...”, „Проаналізуйте...”. Однак, алгоритм аналізу навчального матеріалу пропонувався, як правило, тільки стосовно літературного твору. Виконання завдань щодо аналізу навчальних текстів або іншої інформації, відповідно, здійснювалося на інтуїтивному рівні. Доцільно звернути увагу на дотепне зауваження одного зі студентів: „Так само і завдання вчителя під час уроку „Давайте подумаємо, поміркуємо...” було на рівні декларації, оскільки про те, як саме можна та слід „думати” чомусь ніхто і не розповів!!!”. Такі підсумки бесіди засвідчують суттєві проблеми учорашніх школярів щодо розуміння сутності тих чи інших мисленнєвих операцій (аналіз, узагальнення, порівняння, абстрагування та ін.).

За результатами узагальнення вимог до фахівців галузі документознавства, які представлено у відповідних посадових інструкціях, освітньо-професійних програмах підготовки фахівців у ЗВО, запитів роботодавців студентам було запропоновано скласти *карти-образи фахівців* означених

професій. Виконання цього завдання передбачало надання студентам первинної інформації щодо етапів аналітичної роботи над проблемою, можливостей знаково-символічного представлення інформації, необхідності опори на уніфіковані образи. Крім того, складання карт-образів фахівців окремих професій вимагало звернення до ресурсів Інтернет, зокрема щодо добору графічної, знаково-символічної інформації. Приклади студентських робіт подано у Додатку Г.1. Так, *карта-образ професії секретаря-референта* створена на основі узагальнення уявлень щодо найтипівіших функційних обов'язків секретаря-референта, до кожного з яких дібрано відповідні символічні образи. Уніфікований характер ілюстративного матеріалу забезпечує позитивне сприйняття роботи як з точки зору її змісту, так і з точки зору естетики оформлення.

З урахуванням значущості аналітичного мислення на початку експериментальної роботи студентам було запропоновано пройти відповідне тестування за такими методами діагностики, як опитувальник „Стилі мислення” (Р. Бремсон, А. Харрисон), методика „Тип мислення” (Г. Резапкіна), тест Г. Гарднера та ін. Особливу увагу студентів було акцентовано на можливостях *онлайн-тестування* (Додаток В.2). Інтерес до самопізнання індивідуальних особливостей мислення, пізнавальних процесів є важливим складником мотиваційного компоненту аналітичної компетентності фахівців.

Процес формування аналітичної компетентності – це не лише робота викладача, а й активна робота самого студента, яка має бути забезпечена відповідним навчально-методичним матеріалом, у тому числі і навчально-методичними посібниками, інтернет-ресурсами. Основними критеріями відбору зазначених джерел є: доступність; відповідність змісту джерела дисципліні, темі, що вивчається; якість (науковість, достовірність, релевантність, авторитетність тощо); теоретична і практична значущість; професійна зорієнтованість тощо.

Особливе значення для документознавця-аналітика мають інтернет-ресурси, оскільки, *по-перше*, Інтернет дає доступ до електронних бібліотек, цифрових баз даних (репозиторіїв), електронних видань (періодичних / неперіодичних), офіційних сайтів установ тощо, що дозволяє оперативну, у дистанційному режимі вивчити питання, що цікавить у повному обсязі. *По-друге*, дає доступ до інформаційних, професійних порталів, сайтів організацій, компаній, засобів масової інформації, які репрезентують оперативну поточну інформацію, що дозволяє забезпечити практично зорієнтований характер навчально-пізнавальної діяльності студентів, а у професійній діяльності – вчасно корегувати управлінські рішення відповідно до нових умов.

З урахуванням особливостей сучасних інформаційно-комунікаційних технологій на допомогу майбутнім фахівцям з документознавства та інформаційної діяльності складено *перелік інтернет-ресурсів*, що включає покликання на електронні бібліотеки, сайти відповідної тематики (наприклад, <http://dilo.kiev.ua/forum> (форум документознавців), <http://blog-doc-edu.blogspot.com> (Про документознавство та інформаційну діяльність), www.edou.ru (енциклопедія документознавців) та ін.), покликання на сайти професійних спільнот аналітиків різного профілю (Додаток В.1).

Згідно сутнісних ознак *другої педагогічної умови* – спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах мета-предметності – та з урахуванням наукових положень метапредметного підходу в освіті і структурно-функційного моделювання навчального матеріалу зміст фахових дисциплін було доповнено навчальним матеріалом щодо теоретико-методологічних засад аналітики та інформаційно-аналітичної діяльності. Так, особливу увагу було приділено таким питанням: сутність, структура та завдання аналітики; аналітика як інтерфейс між теорією і практикою; принципи організації аналітичної діяльності; вимоги до організації інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності; засоби автоматизації інформаційно-аналітичної роботи; логіка та етапи

аналітичного дослідження; робота з джерелами інформації; застосування законів та правил логіки в аналітичному дослідженні; види аналітичних документів; вимоги до укладання та оформлення аналітичних документів; кодекс етики аналітика у галузі документознавства та інформаційної діяльності. Додаткові питання для контекстного включення у зміст фахових дисциплін представлено у Додатку Г.2.

Для майбутніх документознавців особливу увагу було звернено на базові характеристики інформаційно-аналітичної діяльності (Рис. 2.1).

Рис. 2.1. Базові характеристики інформаційно-аналітичної діяльності майбутніх фахівців у галузі документознавства

Використання методів структурно-функційного моделювання навчального змісту, з одного боку, зумовило опору на візуально-дидактичні регулятиви відповідного навчального матеріалу (В. Штейнберг), а з іншого – сприяло формуванню навичок аналізу, синтезу та конструювання образних статичних та динамічних об'єктів (наприклад, завдання з побудови моделей документообігу в організації, документних фондів організації/установи, документу як багаторівневої інформаційної системи, стадій обробки документів, експертизи цінностей документів тощо).

Приклади використання структурно-функційного моделювання навчального змісту представлено у Додатку Г.2. Відзначимо, що результатом такого моделювання може стати опорний конспект, структурно-логічна схема, інтелект-карта, які забезпечують відображення основного змісту навчального матеріалу із чітким позначенням головного, логічну послідовність розташування матеріалу, його наочність, лаконічність.

Згідно педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності особливу увагу було приділено формуванню аналітичних умінь та навичок у процесі використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність.

У межах організації навчальної роботи з фахових дисциплін (зокрема, „Документознавство”, „Організація референтської та офісної роботи”, „Діловодство”) було розроблено низку **міні-кейсів**, спрямованих, по-перше, на аналіз та вирішення практичних ситуацій, що передбачають підготовку відповідних документів, по-друге, на формування умінь та навичок аналізу конкретних документів (Додаток Г.3).

У процесі організації аудиторної та позааудиторної роботи в межах курсу „Діловодство” за темами „Документи з кадрово-контрольних питань”, „Службові відрядження”, „Інформаційно-довідкові документи” пропонувалися кейси, побудовані на основі практики документообігу в установах та

організаціях різного рівня підпорядкування, за курсом „Кореспонденція та діловодство” – міні-кейси, спрямовані на аналіз виробничих ситуацій та вирішення кейсу у вигляді відповідного документа. Так, моделювання квазіпрофесійних ситуацій (наприклад, ситуації „Лист-відмова”, „Лист-запит”, „Лист-запрошення” та ін.) сприяло формуванню у студентів умінь і навичок складання аналітичних документів, проблематизації виробничої ситуації, урахування контексту при виборі засобів інформаційно-аналітичної діяльності. Міні-кейси, спрямовані на визначення виду та основних ознак документа, розроблялися не тільки на основі реально існуючих або змодельованих документів, але й з використанням фрагментів літературних творів. Так, для аналізу пропонувалися документи з книги І. Ільфа „Записні книжки”, з книги Т. Толстої „Кись” та ін. (Додаток Г.3).

Особливе місце в організації експериментальної роботи було приділено **практико зорієнтованим завданням**, що використовувалися з метою відпрацювання таких аналітичних умінь та навичок, як аналіз, синтез, класифікація, узагальнення. Для практичної роботи студентів застосовувалися завдання, представлені у навчально-методичних посібниках з документознавчих дисциплін [23; 32; 49; 56; 59; 60; 77; 92; 111; 134; 146; 193; 273], відповідних практикумах [113; 155] та розроблені спеціально у межах дослідження. Відзначимо особливу користь для організації самостійної роботи студентів практикуму Т. Лугової та О. Панькевич [155].

У процесі організації роботи з фахових дисциплін студентам пропонувалися *завдання різного типу*: завдання, спрямовані на формування навичок аналізу понять, здійснення логічних операцій – порівняння, класифікації тощо, а також завдання щодо ідентифікації документа, моделювання цілого за фрагментом, цілісного аналізу документу або корпусу документів, перетворення інформації з однієї знакової системи в іншу, оцінки ступеня достовірності тієї чи іншої інформації.

Завдання, спрямовані на формування навичок аналізу понять. Аналіз дефініцій понять має здійснюватися з точки зору вимог логіки до дефіну-

вання, основних правил роботи із поняттями [267, с. 58–90]. Наприклад, завдання: „Наскільки вимогам логіки відповідає таке визначення поняття „документ”, представлене у Стандартах ISO 2001: документ – інформація, що записана, або матеріальний об’єкт, який можна потрактувати як одиницю документаційного процесу”. Звертаємо увагу студентів, що у даному визначенні визначуване співпадає із визначальним, тобто документ визначається через документаційний процес. Інший підхід до визначення поняття „документ” та, відповідно, завдання „Проаналізуйте таке визначення „документ – це профільний для даного семантичного процесу повноцінний квант інформації, здатної бути виокремленою з даного об’єкту (здатної бути отриманою від даного об’єкту)” [246, с. 130]. Що є родовим поняття у даному визначенні? Які видові ознаки вказано?”.

У контексті формування вмінь та навичок роботи із поняттями пропонуємо такі завдання:

- Випишіть визначення поняття „документознавство” з ДСТУ, довідників, словників, енциклопедій, монографій та підручників. Порівняйте їх. Проаналізуйте, чим вони відрізняються.
- Дайте письмово визначення таким посадам колегіального діловодства: секретар, нотаріус, реєстратор, актуаріус, канцелярист, копійст, перекладач, толмач, вахмістр, ексекутор. За тлумачним словником знайдіть і запишіть сучасне тлумачення вищенаведених понять. Порівняйте ці поняття (завдання за темою „Історія діловодства”, курс „Діловодство”).
- Дайте визначення понять уніфікація і стандартизація. Що їх об’єднує, чим вони відрізняються?

У такому ж контексті доцільно пропонувати студентам аналізувати визначення *ключових понять* за будь-якою темою відповідних навчальних дисциплін. Необхідність таких завдань полягає у практичному застосуванні базових положень логіки, зокрема в аспекті формування умінь та навичок логічних операцій із поняттями, умінь дефінування (визначення понять як

логічного процесу). Так, важливим аспектом є відношення між окремими поняттями та, як наслідок, адекватність використання таких понять. З урахуванням такої ознаки відношень між поняттями, як сумісність, потлумачення сумісних понять як понять, обсяг одного з яких повністю або частково збігається з обсягом іншого поняття, пропонується завдання щодо розрізнення видів відношень між поняттями (тотожності, підпорядкування, перехрещення) (Рис. 2.2). Інформаційний матеріал для завдання представлено у Додатку Г.

ЗАВДАННЯ. Вказати родові поняття у схемах.

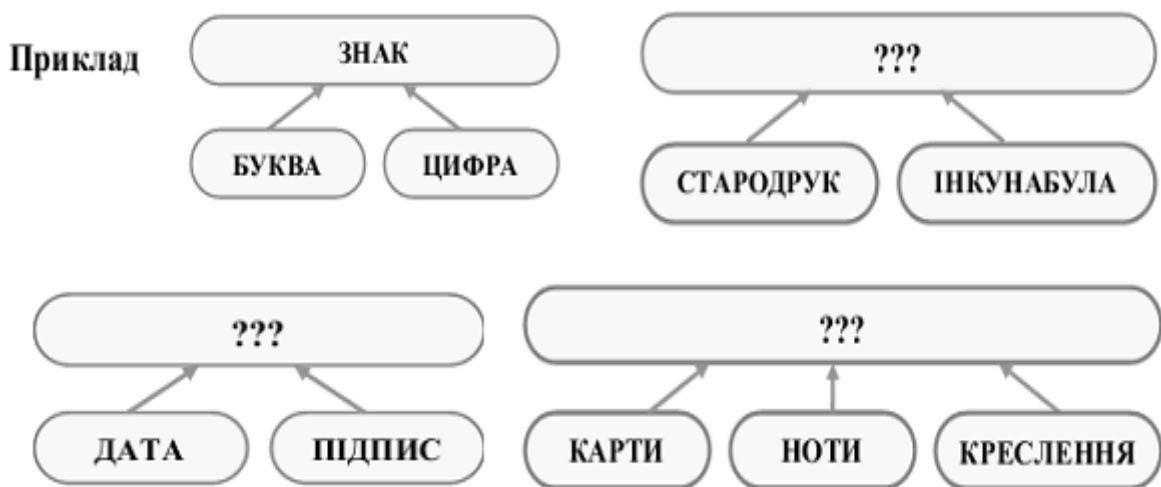

Рис. 2.2. Приклад завдання щодо використання базових понять логіки (відношення „рід-вид”)

Завдання на здійснення логічної операції порівняння ґрунтуються на взаємопов'язаних кроках порівняльного вивчення явищ: порівняння змістовно-сутнісних ознак за певним критерієм або групою критеріїв; порівняння впливу на середовище; порівняння особливостей впливу середовища на об'єкти аналізу; інтеграція усієї порівняльної інформації. Наприклад, студентам пропонувалися такі завдання:

- Зробіть порівняльну характеристику наказового та колегіального діловодства (тем „Історія діловодства”, курс „Діловодство”).
- Порівняти типологічні ознаки електронних документів у порівнянні з документами на паперових носіях.

Завдання на здійснення логічної операції класифікації. Мисленнева операція „класифікація” є однією з важливих операцій логічного мислення та, відповідно, має розглядатися як обов’язкова у процесі формування аналітичної компетентності. Для виконання завдань такого типу необхідно враховувати наявність різних видів класифікацій: штучна (здійснюється за якимось зовнішніми рисами, які не відображають справжню сутність об’єкта і дозволяє впорядкувати лише поверхові дані); натуральна або природна класифікація (яка проводиться за істотними ознаками, які характеризують сутність об’єктів і процесів). Саме природна класифікація – це науковий інструмент, який використовують для вивчення закономірностей об’єктів і процесів. Відповідно, пропонуються завдання:

- Скласти схему „Класифікації інформації”.
- Скласти класифікаційну схему „Еволюція розвитку засобів документування”.
- Скласти таблицю „Класифікації документів”. Скласти таблиці за окремими класифікаціями: семантичні, функційні, класифікації за матеріальною основою, за способом документування та ін.
- Запропонувати власну схему класифікації видань за формально-видавничими ознаками.
- Підготувати класифікацію видань за ступенем аналітико-синтетичної переробки інформації.

З урахуванням значущості *структурно-логічних схем* у процесі навчання майбутніх фахівців, необхідності опори на такі мисленнєві процедури у процесі складання та використання схем, як абстрагування, узагальнення, ідеалізація тощо, у процесі організації практичних занять з фахових дисциплін професійної підготовки майбутніх документознавців використовувалися такі завдання:

- Представити у вигляді схеми або рисунку структуру документа.
Представити у вигляді блок-схеми функції документа (тема „По-

няття про документ, його сутність та генезис”, курс „Документознавство”).

- Схематично представити послідовність етапів процесу документної діяльності (тема „Соціальна документно-комунікативна система”, курс „Документознавство”).
- Скласти структурно-логічну схему „Етапи розвитку технологій виробництва паперу” (тема „Матеріальні носії документної інформації”).

У контексті формування навичок аналізу структурно-логічних схем та процедур згортання-розгортання смислу студентам було запропоновано порівняти схеми обробки вхідного документу, визначити тип такої обробки – без контролю центрального апарату управління; з контролем центрального апарату управління (директорату); визначити критерії для порівняння запропонованих схем обробки вхідного документу та провести їх аналіз за розробленими критеріями.

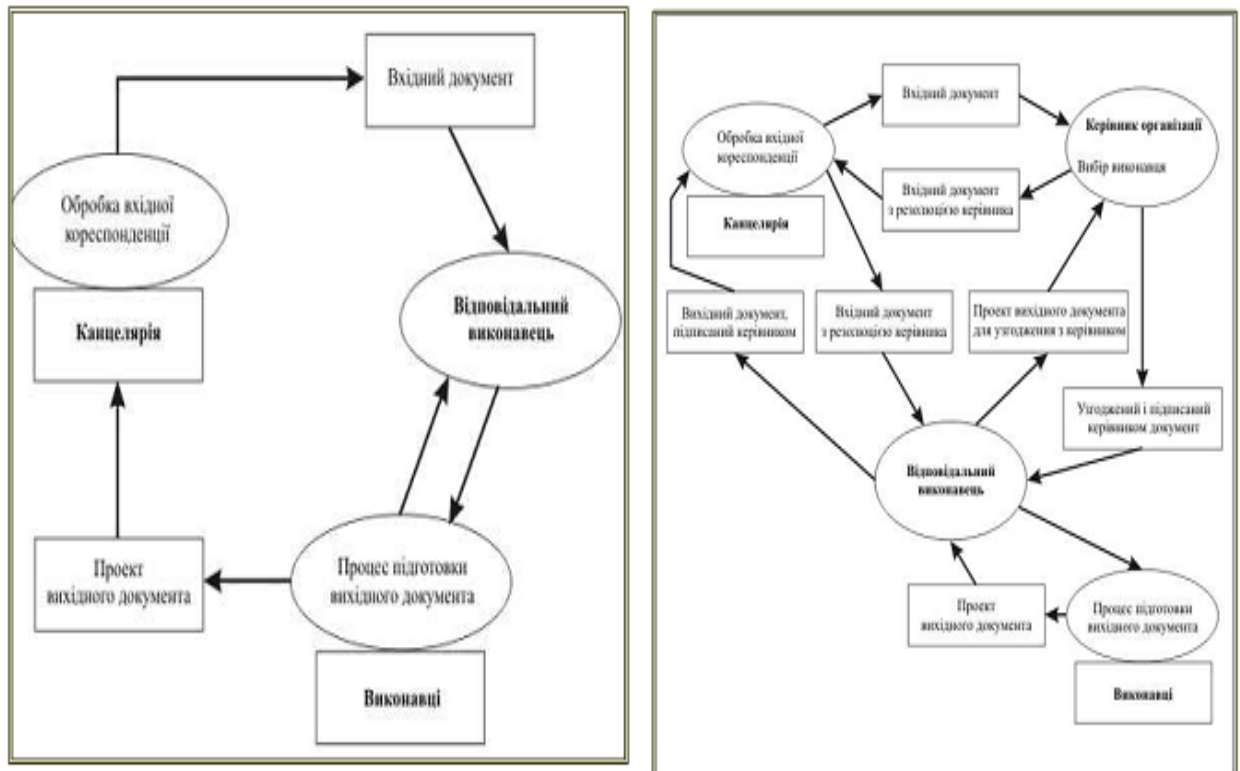

Рис. 2.3. Порівняння схем обробки вхідного документу

Завдання на ідентифікацію документа, моделювання цілого за фрагментом спрямовані на формування умінь та навичок логічно-понятійного мислення, зокрема такої мисленнєвої операції як синтез. Так, за темою „Документ як об’єкт професійної діяльності документознавця” (курс „Документознавство”) пропонується визначити вид документа, з’ясувати, до якої групи він належить (за походженням, за місцем виникнення, за призначенням, за формою, за складністю), відтворити документи повністю:

А. Я, Сомко Ганна Петрівна, доручаю Нестеренко Ірині Вадимівні отримати належні мені кошти у розмірі 3000 грн.

Б. Прошу надати мені відпустку з 10 по 20 листопада у зв’язку з сімейними обставинами.

В. Провести інструктаж із безпеки життєдіяльності – до 25 грудня поточного року. Відповідальні – керівники відділень.

Г. Звільнити Коваль Яну Віталіївну, лаборанта кафедри документознавства та інформаційної діяльності, із посади з 1 листопада 2016 року у зв’язку з виходом на пенсію. Підстава: заява Я. В. Коваль.

Д. Видана Щербань І. П. у тому, що він є студентом 1 курсу гуманітарного факультету Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка.

Єдність аналізу та синтезу як провідних методів наукового пізнання та підґрунтя для пізнавальної діяльності людини зумовлюють необхідність пропонувати студентам відповідні завдання, що орієнтовані на *цілісний аналіз документа або корпусу документів*:

- Проаналізуйте документ відповідно до запропонованої схеми: назва; автор; адресат; анотація та зміст; реферат; класифікаційний індекс; посилання; додатки; вид матеріального носія.
- Дайте аналіз структури та реквізитів запропонованих викладачем газет та журналів.
- Здійсніть функційний аналіз документа на вибір. Пропонуються такі документи, як Конституція України, договір про купівлю-

продаж землі, детектив Агати Крісті, журнал „Бульвар”, акт про інвентаризацію, пояснювальна записка, карта місцевості, заява на роботу, лист-запит, лист-запрошення, розпорядження, статут, паспорт, диплом про освіту, монографія, навчальний посібник, хрестоматія, папірус з древніми написами, рукописна книга, листівка, ізвидання, кінофільм, діафільм, магнітна фонограма.

- Проаналізуйте масив публікацій з документознавства за останній рік, спираючись на закон Бредфорда (закон, що описує експоненційне зменшення віддачі від збільшення кількості покликань у наукових журналах, що були переглянуті).
- Здійсніть аналіз конкретних документів на наявність різних груп знаків (нотний, картографічний, ізографічний, офіційно-діловий тощо).

Важливим теоретичним підґрунтям професійної підготовки майбутніх фахівців-документознавців є семіотика як міждисциплінарна галузь, у межах якої досліджуються знаки та знакові системи [282, с. 853]. Відповідно, важливим показником сформованості аналітичних умінь та навичок є здатність до *перетворення, трансформації інформації з однієї знакової системи в іншу*. Для формування таких умінь пропонувалися завдання:

- Сформулюйте повідомлення за допомогою простих малюнків. Порівняйте зміст, що був закладений у повідомлення з його трактуванням (тема „Документ як базове поняття документознавства”).
- Представте подані явища чи предмети у вигляді знакових систем за всіма категоріями знаків Ч. Пірса в різних контекстах: дим, мова, герб міста чи держави, географічна карта, слід людини або тварини, реалістична художня картина, діаграма, графік, реклама, службовий документ, словник (тема „Знаки та знакова система у документуванні”).

З урахуванням значущості верифікації інформації, інформаційного контексту студентам пропонуються завдання щодо оцінки ступеня досто-

вірності тієї чи іншої інформації, оскільки в сучасних умовах проблема полягає не в кількості інформації, а в її якості. Саме достовірність зібраної інформації унеможлиблює ризики прийняття неправомірних або помилкових рішень. Достовірність інформації являє собою одну з важливих прагматичних властивостей інформації, яка по суті й зумовлює визнання цінності такої інформації для професійного середовища. У контексті аналітичної діяльності достовірність інформації зазвичай розглядають за такими критеріями, як „критерій обґрунтованості (наявність підтверджень отриманої інформації у ряді незалежних джерелах), критерій несуперечливості: відсутність суперечностей між окремими твердженнями, викладеними у повідомленні; відсутність суперечностей всередині групи повідомлень, що надійшли від одного і / або групи джерел за деякий відрізок часу; відповідність наявним моделям інтерпретації та моделям наочної області; критерій авторитетності джерела і/або ступеня захищеності носія (документа)” [77, с. 40]. Зазначені критерії мають особливе значення для цифрової інформації, висвітлення подій як в історичній ретроспективі, так й сучасності.

Понятійно-категоріальний апарата аналітики містить спеціальний термін, що позначає процедуру встановлення достовірності інформації – верифікація. *Верифікація* (від лат. *verus* – істинний, *facio* – роблю) – процедура проведення аналізу з метою встановлення істинності, встановлення відповідності прийнятої та переданої інформації за допомогою логічних методів [92, с. 45]. Найсуттєвіші вимоги верифікації у системі аналітичної діяльності пов’язані із необхідністю розмежування факту та його інтерпретації, перевіркою авторитетності джерела, повторної перевірки фактів за іншими джерелами, експертне оцінювання та ін. Ступінь достовірності інформації доцільно визначати за такими правилами:

„1. Найперше, „золоте правило” – розрізняти факти як абсолютно достовірні твердження про події, що реально мали місце, та про реальне існування об’єктів, процесів тощо і їх оцінку. Думки та оцінки потенційно мають значно меншу достовірність порівняно з детальним описом ситуації.

2. Наступний крок – намагатися з’ясувати, за можливості, якими намірами керувався укладач документа. Це допоможе виявити свідомі чи несвідомі викривлення інформації.

3. Далі – з’ясувати першоджерело даних, що використані укладачем документа, адже відомо, що інформація з перших рук найнадійніша. Також треба пам’ятати, що відомості зі свіжих вражень відрізняються від їх опису через деякий час.

4. Обов’язково потребує перевірки статистична інформація.

5. Важливо оцінити загальні обставини, у яких створювався документ: чи вели вони до об’єктивності, чи диктували зсув інформації у якийсь бік.

6. Перевірити фактичні дані за іншими незалежними джерелами методом зіставлення. Чим більше джерел підтверджують відомості, тим вища їх достовірність. Принаймні таких джерел має бути три-чотири.

7. Перевірити нейтральність джерела інформації стосовно її змісту.

8. Порівняти отриману інформацію з уже відомою з цієї теми.

9. Перевірити достовірність відомостей у авторитетних експертів.

10. Затребувати по можливості у джерела інформації додаткові деталі, які можуть підтвердити істинність основного повідомлення” [92, с. 45–46].

Для перевірки достовірності інформації, розміщеної на тому чи іншому сайті, доцільно використовувати відповідні алгоритми. Такі алгоритми пропонуються у різних наукових та навчально-методичних джерелах, наприклад у посібнику Л. Ященко [92, с. 50]:

1. Авторство сайту: чи є він офіційним сайтом організації або зареєстрованим ЗМІ?

2. Контактні дані авторів: чи зазначені адреса, телефон, електронна пошта?

3. Джерела інформації: чи вказані джерела, з яких взято інформацію, або авторитетний автор статті?

4. Чіткість та акуратність надання інформації: дотримання літературних мовних норм.

5. Мета створення сайту: інформування про факти, висловлювання думок, рекламування.

6. Актуальність даних: наскільки регулярно поновлюється інформація.

7. Індекс цитування сайту та його рейтинг (можна перевірити за допомогою спеціальних рейтингових систем, наприклад, через топ Рамблер, Гугл або через відгуки користувачів).

8. Власник домену: чи відповідає власник домену, на якому розміщений сайт, заявленому авторству сайту? (перевіряється за базою даних Whois).

Алгоритм оцінювання сайту такий:

- якщо на усі вісім запитань відповідь позитивна, то сайт можна вважати „майже абсолютно надійним”;
- якщо на два останніх відповідь неоднозначно позитивна, то це „достатньо надійний сайт”;
- якщо є не всі перші три ознаки, але наявні перша або друга, то це „сайт, який викликає підозру”;
- у разі відсутності основних (перших трьох) ознак – це „сайт, який не заслуговує на довіру”.

З урахуванням рекомендацій щодо оцінки достовірності інформації [92] та наведеного алгоритму пропонуємо такі завдання:

- Довести або спростувати повідомлення, представлене на сайті http://ipress.ua/news/do_2020_roku_kilkist_informatsii_v_sviti_syagne_40_zetabayt_12842.html : „На кожну людину на планеті через сім років припадатиме 5,2 Гб даних, і це включно з маленькими дітьми. Усього до 2020 року у світі нараховуватиметься 40 зетабайт або 40 трильйонів гігабайт інформації, що у 57 разів більше, аніж піщинок на всіх пляжах світу разом”;
- Довести достовірність такої інформації: „Усе більше людей надають перевагу новим модним пристроям: сучасній мобільці або електронній книзі. Адже таким чином у кишеню можна покласти цілу бібліотеку! Можна переписати книгу з Інтернету і читати з

екрану. Саме так любить робити сучасна молодь” (https://www.telegraf.in.ua/education/9492-knigi_9492.html).

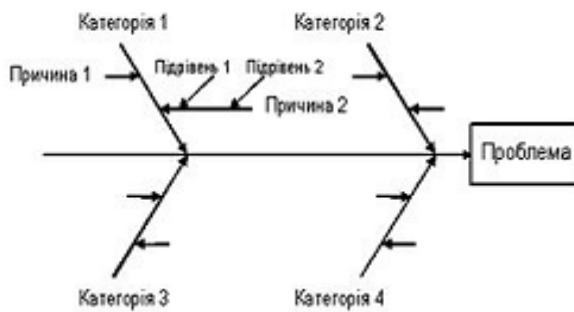
У процесі виконання завдань студенти демонстрували наявність теоретичних уявлень щодо понять „верифікація інформації”, „релевантність інформації”, „об’єктивність інформації”, „критерії достовірності інформації”, „факт”, „інтерпретація”.

Вагоме місце серед практико зорієнтованих технологій професійної підготовки майбутніх фахівців різного профілю займає **проектне навчання**. В. Докучаєва розглядає проектування як вид „інтелектуально-творчої, науково-дослідницької діяльності” [61, с. 75]. Відповідно, у процесі вивчення фахових дисциплін майбутні фахівці-документознавці залучалися до підготовки проектів різного типу, робота над якими передбачала організацію інформаційного пошуку, обробку та узагальнення масиву інформації, вибір форми презентації та оформлення результатів проектної діяльності. У процесі роботи над проектами студенти використовували положення концепції організації інформації *LATCH* – місце розташування (Location), алфавіт (Alphabet), Час (Time), Категорія (Category), ієрархія (Hierarchy) (за Ричардом Солом Вурманом), матриці аналізу інформації (Рис. 2.4):

- *діаграма Ісікави* – графічний спосіб дослідження та визначення найбільш суттєвих причинно-наслідкових взаємозв’язків між чинниками та наслідками в досліджуваній ситуації чи проблемі (сервіси для підготовки діаграми Ісікави: <http://www.fishbone-ishikawa-diagram.com>, <http://www.classtools.net/education-games-php/fishbone>, <http://classtools.net/education-games-php/fishbone>);
- *матриця Ейзенхауера* – метод тайм-менеджменту для визначення пріоритетів справ;
- *SWOT-аналіз* – метод аналізу в стратегічному плануванні, що полягає в розділенні чинників і явищ на чотири категорії: Strengths (Сильні сторони), Weaknesses (Слабкі сторони), Opportunities (Можливості) і Threats (Загрози);

- *Вікно Джохарі* – спосіб дослідження суб’єктивної та об’єктивної інформації в комунікації („відкрита зона” – інформація відома аналітику та усім іншим; „сліпа зона” – інформація не відома аналітику, але відома усім іншим; „прихована зона” – інформація відома аналітику, але не відома іншим; „зона невідомого” – інформація не відома нікому).

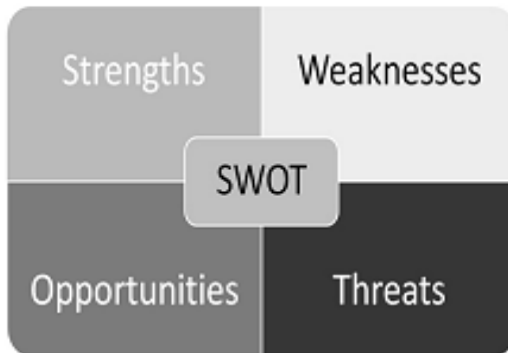
ДІАГРАМА ІСІКАВИ

МАТРИЦЯ ЕЙЗЕНХАУЕРА

SWOT-АНАЛІЗ

ВІКНО ДЖОХАРІ

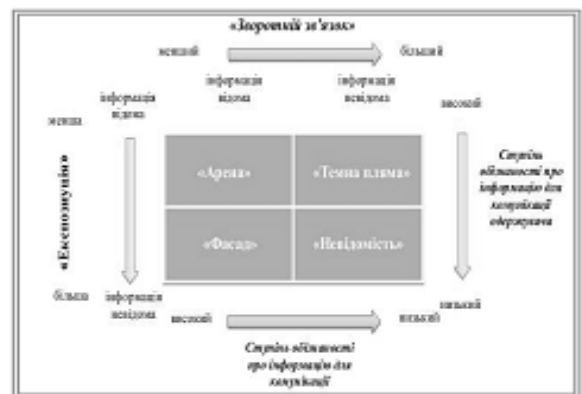

Рис. 2.4. Матриці аналізу інформації

З урахуванням специфіки змісту фахової підготовки документознавців, фахівців у галузі інформаційної та бібліотечної справи теми для навчальних проектів можуть добиратися згідно їх змістом відповідних навчальних дисциплін. Однак, необхідно враховувати чинник „інтригуючої назви” для майбутнього проекту, індивідуальні уподобання студентів щодо вибору форми представлення результату роботи – презентація, інтелект-карта, реферат тощо. Саме тому, серед тем для навчальних проектів ми пропонуємо такі: „Стейкхолдер-менеджмент бібліотеки сучасного ЗВО”, „Історія заголовку. Заголовок якої книги представлено на 45-ти рядках?”, „Традиційні та новітні матеріальні носії документованої інформації та способи документування”.

Представлення результатів проектів у вигляді презентації, реферативного огляду засвідчило широкі евристичні можливості такої освітньої технології саме у процесі формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності.

Важливим напрямом експериментальної роботи було визначено організацію роботи студентів щодо *підготовки аналітичних документів* різного типу – аналітичного огляду, звіту, записки, довідки тощо, здійснення *анотування та реферування* як видів аналітико-синтетичної обробки інформації. Оглядом є синтезований текст, у якому подана зведена характеристика будь-якого питання чи ряду питань, що базується на використанні інформації, вилученої з певної кількості відібраних для цієї мети первинних документів за певний час [56, с. 133]. Існують три основних типи оглядів: бібліографічні, реферативні, аналітичні. Бібліографічний огляд – це огляд, що містить характеристику первинних документів як джерел інформації, що з’явилися за певний час або, які об’єднані за певною загальною ознакою. Реферативний огляд – це огляд, що містить зведену характеристику питань, які розглянуті у вихідних первинних документах, але не містить критичної оцінки, поданої у цих документах інформації. Аналітичний огляд – це огляд, який містить всебічний аналіз усієї наведеної у первинних документах інформації, з її аргументованою оцінкою, а також

обґрунтовані рекомендації щодо її використання. Аналітичні огляди часто називають критичними оглядами [Там само]. Студентам було запропоновано методику підготовки огляду (Табл.2.2) та відповідну тематику.

Таблиця 2.2

**Методика підготовки огляду
як виду аналітико-синтетичної обробки інформації [56, с. 134–138]**

Етап	Мета
Підготовча стадія	
Розробка завдання на складання огляду	Визначення формальних й семантичних вимог до відбору документальних джерел інформації для складання огляду
Складання списку літератури;	Виявлення та відбір документів за темою огляду; складання списку літератури, що являє собою впорядковану в алфавітно-хронологічному порядку послідовність бібліографічних описів документальних джерел із теми огляду
Укладання частотного словника	Складання алфавітного переліку ключових слів, що виокремлені з назви документа за темою огляду із зазначенням порядкових номерів цих документів у списку літератури та їх частоти у документах
Побудова рубрикатора	Систематизація ключових слів, визначення належності ключових слів до певних тематичних рубрик (класів об'єкту)
Складання плану огляд	Складання систематизованого переліку розділів, підрозділів, пунктів та підпунктів, що характеризують структуру огляду
Основна стадія	
Підготовка тексту огляду	Відбір та систематизація концептографічної та фактографічної інформації, що характеризує задану тему, аналіз, узагальнення та оцінка відібраних та систематизованих відомостей
Редагування тексту	Перевірка відповідності даній темі та усунення виявлених недоліків
Заклучна стадія	
Підготовки довідкового апарату до огляду	Довідковий апарат до огляду – це сукупність допоміжних показників, що виконують роль путівника у тексті огляду та забезпечують ефективність пошуку потрібної інформації. Допоміжний показник є впорядкованим переліком назв та позначень об'єктів із зазначенням місця знаходження відповідних відомостей. Найбільш зручним для користування є алфавітний принцип побудови допоміжного показника. До числа найважливіших допоміжних показників огляду можна віднести: показник персоналій; показник авторів; список скорочень. Іншими видами допоміжних показників можуть бути: предметні, хронологічні, тематичні, показники, показники термінів, формул, ілюстрацій, географічних назв тощо.
Оформлення огляду	Оформлення відповідно до вимог оформлення текстів друкованих матеріалів.

Текст огляду повинен відповідати таким основним вимогам: повнота й достовірність інформації, яку використовували; логічність структури; композиційна цілісність; наявність критичної оцінки наведених відомостей; аргументованість висновків; ясність, чіткість та лаконічність викладу; відповідність стилю викладу нормам української літературної мови.

Тематика аналітичних оглядів: Інформаційно-аналітична діяльність у забезпеченні інформаційних потреб суспільства. Служба інформації в структурі сучасного підприємства. Форсайт-дослідження в організації інформаційно-аналітичної діяльності. Фандрайзинг як джерело фінансових ресурсів бібліотек та інформаційно-аналітичних служб. Інтернет-бібліотеки як документні ресурси. Нормативні документи, що регулюють роботу секретаря-референта.

Важливе місце серед завдань, спрямованих на формування навичок аналітико-синтетичної обробки тексту, займають завдання щодо *анотування та реферування тексту*. Анотування – процес аналітично-синтетичного опрацювання інформації з метою отримання узагальненої характеристики документа, що репрезентує логічну структуру і зміст. Сигнальна функція анотації полягає у поданні інформації про документ, яка дає можливість встановити його зміст, призначення, а також прийняти рішення щодо звернення до повного тексту праці. Пошукова функція анотації пов'язана з її використанням в інформаційно-пошукових системах з метою пошуку конкретних документів. Особливу роль у підготовці анотацій відіграють маркери (слова, словосполучення), які дозволяють виявити основні аспекти змісту документів, що аналізуються [3, с. 87–94; 32, с. 74–75].

У межах відповідних навчальних тем студентам було запропоновано підготувати анотації наукових статей згідно рекомендованих до практичних занять за курсом списків літератури. Для виконання завдання було запропоновано таблицю маркерів (Табл. 2.3).

Маркери для виявлення основних аспектів змісту документів

Аспект	Маркер
1. Відомості про автора 1.1. Професія	Автор монографії – ... Монографія видатного вітчизняного авіаційного конструктора ... присвячена ... Автори підручника – висококваліфіковані фахівці в галузі ...
1.2. Науковий ступінь, звання	Академік ... присвятив свою монографію Автор, доктор технічних наук, професор ... Монографія лауреата Нобелівської премії включає ...
1.3. Національність або громадянство	Автор, відомий французький математик ... Книга американського соціолога ... присвячена
2. Форма (жанр) анотованого документа та предмет розгляду або тема документа	Видання (монографія, стаття, підручник тощо) присвячено ... В антології увійшли роботи з проблеми ... У збірнику представлено статті, присвячені ... У довіднику знайшли висвітлення питання...
3. Час дослідження	Хронологічні рамки дослідження – ... Робота, що аналізується, містить відомості щодо ... за період ...
4. Місце дослідження	Описано спосіб ..., розроблений у Мінському НДІ. Розглядається технологія ..., створена в ... інституті
5. Характер подачі матеріалу 5.1. Систематичний виклад	У монографії всебічно аналізується ... Збірник є підсумком комплексного дослідження ...
5.2. Постановка проблеми	Обґрунтовується і розкривається суть проблеми. Розглядається (обговорюється, дискутується тощо) проблема...
5.3. Опис методики	Описано принципово новий метод ... Розглядається методика ...
5.4. Узагальнення даних з різних джерел	У монографії узагальнено науковий матеріал ... Наводяться результати колективного вивчення і узагальнення ...
5.6. Рекомендації практичного характеру	Подано рекомендації з Описано рекомендації щодо практичного застосування... На практиці рекомендується ...
5.7. Особливості дослідження, публікації	Принципова відмінність підходу ... полягає в ... Збірку присвячено маловивченій проблемі ... У монографії уперше представлено ...
6. Характеристика довідкового апарату видання	Видання забезпечене ... (вступною статтею академіка ..., предметним та іменним покажчиками) До складу довідкового апарату монографії увійшли: ...
7. Читацька адреса і цільове призначення	Книга адресується (розрахована, призначена для ..., представляє інтерес для ..., може бути використана ..., буде корисна ..., рекомендована ...)

Увагу студентів також було акцентовано на *слова-маркери для складання анотацій*: вдосконалено, визначено, висвітлено, виявлено, встановлено, доведено, задокументовано, здійснено, з'ясовано, модифіковано, наве-

дено, надано оцінку, представлено, рекомендовано, розкрито, систематизовано, створено, уточнено та ін.

Реферування розглядається як процес мікроаналітичного згортання інформації, основними функціями якого є такі: інформаційна, індикативна, пошукова, адресна, довідкова, науково-комунікативна, сигнальна, прогностична і функція індексування [157].

За курсом „Основи референтської та офісної діяльності” у межах самостійної роботи пропонувано такі теми: Референт у системі управління. Особисті якості референта. Професійні вимоги до секретаря-референта. Історія становлення професії „референт”.

Активне включення студентів до квазіпрофесійної діяльності передбачало організацію та проведення у процесі вивчення фахових дисциплін ділових ігор як форми „відтворення предметного та соціального змісту професійної діяльності, моделювання систем відносин, що характерні для обраного виду праці” [29, с. 153]. Так, за курсом „Організація референтської та офісної діяльності” було проведено *ділову гру* „Обов’язки секретаря-референта, професійні та особисті якості”. Мета гри – ознайомити студентів зі структурою установи, її діяльністю та основними функціями, професійними та особистими якостями секретаря-референта; визначити професійні та особисті якості секретаря. Підготовчий етап якої включав інформаційний пошук з проблем документознавчої професіології, розробку та захист міні-проектів на тему „Імідж секретаря-референта”, „Культура мовлення секретаря-референта”. В якості візуальної опори використовувалося складена раніше карта-образ професії секретаря-референта (Додаток Г.1). Ділова гра „Обов’язки секретаря-референта, професійні та особисті якості” була проведена згідно таких етапів:

1. Учасники ділової гри розподіляються на 3 або 5 груп по п’ять осіб в групі.
2. Кожній групі викладач дає завдання № 1:
 - 2.1. Створити фірму чи установу.

- 2.2. Дати їй назву.
- 2.3. Вказати рід діяльності.
- 2.4. Визначити структуру фірми.
- 2.5. Вказати діяльність всіх структурних підрозділів.
- 2.6. Скласти вітання в адресу інших фірм.

3. Кожній групі викладач дає завдання № 2: скласти питання до тем:

- 3.1. Основні фахові функції секретаря-референта – 5 питань.
- 3.2. Службові та особисті якості секретаря-референта – 5 питань.
- 3.3. Історичні нотатки про професію секретаря-референта – 5 питань.

4. Кожний учасник ділової гри повинен досконало сформулювати питання на задані теми і досконало скласти відповідь на запитання свого партнера (співбесідника).

Підведення підсумків. Визначаються та аналізуються запитання і відповіді учасників ділової гри, оцінюються від 3-х до 5-ти балів.

У межах теми „Діловий документ” проведено гру „Брейн-ринг”, яка сприяла узагальненню відповідної інформаційної бази, формуванню навичок установлення зв’язків між поняттями, позбавлення „інформаційного шуму” тощо (Додаток Д). У процесі проведення гри було організовано бліц-опитування, що включало низку питань з теорії та практики підготовки та використання ділових документів. Наприклад, питання „На основі чого розробляються уніфіковані документи з можливістю їхнього машинного опрацювання?”, „Як довго зберігаються документи тимчасового зберігання?”, Документ інформаційного характеру, у якому описуються факти чи події – це ...”. Наступний етап гри – „Назва документу” – було пов’язано із аналізом зразків різних документів, на яких відсутній реквізит. Відповідно завданням студентів було відтворити документ у цілісному вигляді, встановити відповідну назву. Третій етап ділової гри було спрямовано на з’ясування характеристик окремих видів документів. У цілому проведена гра сприяла актуалізації знань з відповідної теми, розвитку

таких особистісних якостей, як швидкість реакції, уважність, здатність до логічного аналізу тощо.

Для формування аналітичних умінь та навичок особливе значення має використання інструментів візуалізації інформаційних продуктів аналітичної діяльності. Звертаємо увагу студентів, що саме візуалізація використовується для унаочнення результатів аналізу статичних даних, для представлення додаткової інформації. У контексті вивчення фахових дисциплін студентам пропонувалися різні завдання щодо візуалізації.

Створення пазлів на основі відповідного сервісу (<https://www.jigsawplanet.com>). Пазл (від англ. *puzzle*) – гра-головоломка, що виглядає як мозаїка, яку потрібно скласти з безлічі фрагментів малюнка різної форми. Пазли здавна використовувалися у процесі розвитку аналітичного мислення, пізнавальних здібностей людини. Майбутні документознавці у процесі вивчення фахових дисциплін вивчають сутнісні ознаки документів різного типу, їхню структуру. А отже, мають досконально орієнтуватися у реквізитах документів. Використання пазлів дозволяє відтворювати зовнішній вигляд документа, сприяє формуванню логічного мислення, навичок аналізу частин у контексті цілого і т.п.

У Додатку Г.5 представлено роботи студентів – інтерактивні пазли за темою „Види документів”:

- „Довідка про сімейний стан”
(<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=386d5f7bf3c7>),
- „Наказ Міністерства освіти і науки України”
(<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=19317b2a5de0>).

Створення інтелектуальних карт (ментальних карт) як варіанту структурно-логічних схем [7; 20]. Згідно позицій Т. Бьюзена ментальна карта відзначається такими ознаками: „1. Об’єкт уваги/вивчення кристалізований у центральному образі. 2. Основні теми, пов’язані з об’єктом уваги/вивчення, розходяться від центрального образу у вигляді гілок. 3. Гілки, які мають вигляд плавних ліній, позначаються та пояснюються ключовими словами та

образами. Вторинні ідеї також мають вигляд гілок, які відокремлюються від гілок вищого рівня. 4. Гілки утворюють зв'язану вузлову структуру” [20]. Для підготовки ментальних карт існує чимало спеціалізованих інтернет-сервісів (iMindMap (<http://www.thinkbuzan.com/ru>), Mind42 (<http://mind42.com>), Bubbl.us (<https://bubbl.us>), XMind (<http://www.xmind.net>), Free Mind Map (<http://www.edrawsoft.com/freemind.php>), FreeMind (<http://freemind.sourceforge.net>) та ін.).

З урахуванням рекомендацій щодо складання інтелектуальних карт [7; 20] пропонується скласти інтелектуальну карту на тему „Властивості інформації”, що передбачає розкриття таких властивостей інформації, як: цінність (її здатність забезпечити суб'єкта необхідними умовами для досягнення ним поставленої мети), достовірність як здатність інформації об'єктивно відображати процеси та явища, що відбуваються в навколишньому світі; актуальність – здатність інформації відповідати вимогам сьогодення (поточного часу або певного часового періоду); суспільна природа – джерелом інформації є пізнавальна діяльність людей, суспільства; мовна природа – інформація виражається за допомогою мови – знакової системи будь-якої природи, яка слугує засобом спілкування, мислення, висловлювання думки. Мова може бути природною, що використовується у повсякденному житті та служить формою висловлення думок і засобом спілкування між людьми, а також штучною, створеною людьми з певною метою (наприклад, мова математичної символіки, інформаційно-пошукова, алгоритмічна та ін. мови); дискретність (одиницями інформації як засобами висловлювання є слова, речення, уривки тексту, а у плані змісту – поняття, висловлювання, описання фактів, гіпотези, теорії, закони тощо); незалежність від творців; старіння (за умови появи нової інформації попередня інформація перестає адекватно передавати явища та закономірності матеріального світу, людського спілкування та мислення); розсіювання (існування у багатьох джерелах). Джерелами ілюстративного матеріалу для складання інтелектуальної карти виступають такі інтернет-сервіси:

<http://Flickr.com> – Флікп, <http://www.panoramio.com> – Панораміо, <http://picasaweb.google.com> – Пікаса, <http://www.fotodia.ru> – Фотодія та ін.

Важливим напрямом формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності є використання тренінгу як інтерактивної форми навчання. Тренінгові завдання можуть бути використані як елементи практичних занять за відповідним курсом або у системі для проведення позааудиторної роботи зі студентами. Так, типовими тренінговими завданнями для формування аналітичних умінь і навичок є такі:

- завдання на просторове уявлення на основі геометричних фігур;
- складання та розгадування ребусів (ребус – загадка, в якій слово або фраза зображені у вигляді малюнків, поєднаних з літерами, цифрами, нотами та іншими знаками);
- завдання „Виключити зайве слово” (передбачає навички класифікації та узагальнення, групування об’єктів за певними ознаками, здатність виділяти істотні ознаки предмету чи явища);
- завдання „Вид – рід” (формування вміння розподіляти об’єкти за родами й видами);
- завдання „Розшифровка анаграм” (розвиток та вдосконалення операцій аналізу та синтезу);
- завдання „Знайди відповідник” (забезпечення однозначності викладу у ділових документах);
- робота із кросвордами відповідної тематики (Додаток Г.4).

На початку практичних занять використовувалися тренінги-п’ятихвилинки, що складаються з декількох розвивальних завдань. На перших заняттях студентам надавалися взірці окремих завдань на матеріалах загальнокультурного характеру, а надалі зміст завдань пов’язувався із змістом відповідних навчальних дисциплін. Наприклад, завдання „*Виключіть з категорійного ряду зайвий документ і обґрунтуйте Ваш вибір*”:

- наказ, рішення, постанова, посадова інструкція, розпорядження;

- рішення, наказ, розпорядження, акт, постанова;
- штатний розклад, лист, факс, телефонограма, пояснювальна записка;
- анкета, заява, автобіографія, особиста картка, доповідна записка”.

Завдання „Вид – рід” передбачало об’єднати запропоновані слова у пари „вид – рід”:

- архівна довідка, збірник, офіційний документ архіву, бюлетень, витяг із документа, копія документа;
- дата документа, реквізит документа, діловодство, діяльність, договірний лист, супровідний лист;
- дублікат, примірник документа, інструкція, правовий акт, контракт, письмовий договір, печатка, реквізит документа.

Приклади завдань для міні-тренінгу представлено у Додатку Е.

Реалізація *четвертої умови* – стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності – передбачала включення у процес підготовки та проведення практичних занять з фахових дисциплін комплексу питань, спрямованих на самоаналіз та визначення власної рефлексивної позиції. Так, наприклад, увага студентів зверталася до переліку питань, що пропонуються представниками рекрутингових агенцій під час співбесіди із кандидатами на вакантні місця в організації чи установі:

- Ви належите до аналітичного типу особистості? Обґрунтуйте свою відповідь.
- Опишіть яке-небудь складне завдання, яке вам вдалося вирішити.
- Опишіть проблему, для вирішення якої ви б використовували комп’ютерні технології.
- Опишіть випадок, коли вам довелося швидко приймати рішення.
- Розкажіть, як ви вирішуєте складні завдання.
- Розкажіть про свої навички ухвалення рішень.

- Ви схильна до аналізу людина?
- У вас аналітичний склад розуму?
- Чи використовуєте ви при вирішенні завдань комп'ютерні технології?
- Чи доводилося вам працювати над вирішенням задачі в команді? Яка була ваша роль?
- Чи доводилося вам працювати з множиною дедлайнів? Як ви з ними справлялися?
- Як ви аналізуєте завдання?
- Як ви вирішуєте проблеми, що несподівано з'явилися?
- Як ви виявляєте потенційні проблеми до їх появи?
- Яким чином ви приймаєте рішення?

Таким чином, упровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності (нині – майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи) дозволило включити студентів у різні форми квазі-професійної діяльності, сприяло формуванню знань щодо сутності та технологій аналітичної діяльності, підвищенню мотивації до професійного та соціального успіху.

2.3. Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи

На підставі теоретико-методологічного обґрунтування критеріально-структурної бази аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності було проведено формувальний етап експериментального дослідження ефективності педагогічних умов щодо формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Дослідно-експериментальна робота ґрунтувалася на комплексі взаємодоповнюючих методів: аналіз наукової літератури; систематизація й класифікація наукових положень; синтез, узагальнення, контент-аналіз, узагальнення й систематизація для обґрунтування відповідних педагогічних умов; анкетування, тестування, самооцінка для виявлення рівня сформованості аналітичної компетентності студентів відповідної спеціальності; педагогічний експеримент для перевірки ефективності педагогічних умов; методи математичної статистики для визначення статистичної значущості отриманих результатів.

У підрозділі 1.3 було виокремлено критерії за допомогою, яких ми припустили можливість вимірювання рівнів сформованості аналітичної компетентності у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний. Зазначені критерії дозволяють цілісно схарактеризувати рівні сформованості аналітичної компетентності студентів відповідних спеціальностей.

Мотиваційний критерій відображає сукупність мотиваційних настанов фахівців з документознавства та інформаційної діяльності до здійснення аналітичної діяльності у практиці професійної діяльності та представлений такими показниками: усвідомлення значущості аналітики в професійній діяльності, наявність мотивації на успіх та потреби в досягненні, інтенсивність пізнавальної потреби й інтересу до аналітичної діяльності

Когнітивний критерій включає систему уявлень і знань (базові поняття, методи, засоби, методики) про аналітичну діяльність фахівцями з документознавства та інформаційної діяльності у професійній. Операціонально когнітивний критерій характеризують такі показники, як наявність знань про аналітичну компетентність як складник професійної діяльності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності та їх рівень; знання з теорії і практики аналітичної діяльності та її розуміння суті у майбутній професійній діяльності фахівця з документознавства інформаційної

діяльності; знання з теорії і практики аналітичної діяльності та її розуміння суті у майбутній професійній діяльності фахівця з документознавства інформаційної діяльності

Діяльнісний критерій сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності відображає сукупність умінь і навичок, практичних дій фахівців з документознавства та інформаційної діяльності здійснення аналітичної діяльності у професійній та представлено такими показниками: уміння отримувати, збирати, накопичувати інформацію з різних джерел, використовуючи різні прийоми пошуку; уміння працювати з різними джерелами інформації, оцінювати її якість, достовірність; уміння та навички класифікації, систематизації інформації; уміння опрацьовувати зібрані дані: аналіз, синтез, порівняння, віднаходження причинно-наслідкових та системних зв'язків та ін.; уміння оформлювати та презентувати результати аналітичної діяльності

Рефлексивний критерій відображає уміння усвідомлювати та аналізувати власні дії студента у здійсненні аналітичної діяльності, робити висновки та корегувати відповідно до виявлених потреб та представлено такими показниками: вміння критично оцінювати результати своєї діяльності; уміння адекватно оцінювати власний рівень сформованості аналітичної компетентності; потреба у саморозвитку, самовдосконаленні

На нашу думку, виокремлені нами критерії, відображають сутнісні характеристики аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності і дозволяють визначити рівні досліджуваного феномену – високий, середній, низький. Змістова характеристика рівнів сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності представлено у підрозділі 1.3.

При організації і проведенні діагностики як на констатувальному етапі дослідження, так і на завершальному – контрольному етапі – нами враховувалися, по-перше, динаміка змін рівнів сформованості аналітичної

компетентності за усіма критеріями протягом усієї експериментальної роботи, по-друге, взаємозумовленість та взаємозв'язок усіх компонентів аналітичної компетентності, що актуалізувало необхідність вивчення покомпонентної динаміки досліджуваного процесу на основі відповідної критеріальної бази, по-третє, необхідність проведення порівняльного аналізу результатів констатувального та формувального етапів експерименту як традиційної дослідницької схеми у педагогічних дослідженнях, по-четверте, використання комплексу взаємодоповнюючих методів та методик діагностики, по-п'яте, необхідність єдності якісного та кількісного аналізу отриманих результатів, урахування індивідуальної динаміки формування аналітичної компетентності студентів вишу.

Експериментальна робота проводилася упродовж п'яти років (2012–2017 навчальні роки). Зі студентами спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність” Інституту фізики, математики та інформаційних технологій, Ровеньківського та Старобільського факультетів ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” з 2012 по 2014 рр., а з 2014 по 2017 рр. зі студентами спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність” навчально-наукового інституту фізики, математики та інформаційних технологій ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”.

Різниця між сформованими експериментальною і контрольною групами полягала в тому, що в контрольних групах навчання здійснювалося за традиційних умов, а в експериментальних – робота проводилася відповідно до визначених нами педагогічних умов.

Розроблені та обґрунтовані педагогічні умови було впроваджено у практику навчання таких фахових дисциплін як „Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності” і „Кореспонденція та діловодство”.

Експериментальне дослідження здійснювалося у три етапи: констатувальний, формувальний і контрольний. *Констатувальний етап* передбачав

виявлення рівня сформованості аналітичної компетентності в майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності за визначеними критеріями (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний та рефлексивний) в КГ та ЕГ, аналіз навчально-методичного забезпечення процесу, що досліджується.

Рівень сформованості аналітичної компетентності за мотиваційним критерієм визначався на основі комплексу діагностичних методик, які були обрані з урахуванням їхньої інформативності, економічності й доступності, а саме: анкетування, питальник А. Реана „Мотивація успіху та побоювання невдач”, тест Ю. Орлова „Потреба у досягненні”, Методика самооцінки мотивів навчальної, пізнавальної та професійної діяльності, які націлені на виявлення потреби у навчальній, пізнавальній, професійній діяльності, мотивації та потреби у досягненні.

Дослідження рівня сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності за когнітивним критерієм також проводилося за допомогою анкетування та таких діагностичних методик: опитувальник „Індивідуальні стилі мислення”, тест „Числові ряди” Е. Крепеліна, тест „Структура інтелекту Амтхауера”. Метою анкетування було виявлення обізнаності студентів у теоретичних та практичних питаннях аналітичної компетентності, аналітичної діяльності, аналітичної роботи тощо. Також дослідження рівня аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності передбачало розгляд загальної успішності студентів, спостереження за вміннями студентів застосовувати теоретичні знання на практичних заняттях в процесі вирішення прикладних завдань.

Дослідження рівня сформованості аналітичної компетентності за діяльнісним і рефлексивним критеріями проводилося з використанням діагностичних методик, зокрема, „Дослідження узагальнення як мисленнєвої операції”, „Виключення понять (здатність до класифікації та аналізу)”, опитувальник рефлексивності В. Карандашева та ін.

Формувальний етап експерименту передбачав установлення ефективності розроблених і обґрунтованих педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін та експериментальну перевірку висунутої на початку дослідження гіпотези. На цьому етапі особливу увагу було приділено виявленню найбільш ефективних форм аудиторної та позааудиторної роботи студентів у процесі вивчення фахових дисциплін, а також розвивального потенціалу завдань, спрямованих на відпрацювання аналітичних умінь та навичок. У процесі упровадження відповідних педагогічних умов здійснювалася фіксація утруднень, що виникали в студентів внаслідок роботи з тим чи іншим типом завдань, вирішення міні-кейсів або підготовки аналітичних документів різного типу.

З метою підсумовування результатів проведеного експерименту та здійснення порівняльно-зіставного аналізу за кожним з визначених критеріїв було проведено діагностичний зріз.

Контрольний етап експериментального дослідження охоплював опис ходу експерименту, опрацювання отриманих результатів, зіставлення і порівняння початкових та кінцевих даних, опрацювання отриманих результатів математичними й статистичними методами.

Проведення практичних та лабораторних занять з „Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності” і „Кореспонденція та діловодство” здійснювалися з використанням інтерактивних методів навчання, зокрема, кейс-стаді, методу проєктів, тренінгу та ін. Метою пропонованих до виконання завдань було формування аналітичних умінь і навичок, набуття студентами досвіду практичного використання теоретичних знань, роботи в команді, вироблення рішень, усвідомлення відповідальності за власні дії та прогнозування їх можливих наслідків тощо, що загалом забезпечувало формування аналітичної компетентності майбутніх фахівця з документознавства та інформаційної діяльності.

Спираючись на отримані результати проведеної дослідно-експериментальної роботи, ми дійшли висновку, що розроблені нами педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін є ефективними. Достовірність їхньої ефективності доведено за результатами порівняння початкового та підсумкового вимірювань показників у студентів ЕГ та КГ з використанням вище означених діагностичних методик.

Використання комплексу взаємодоповнюючих діагностичних методик у процесі роботи із студентами КГ та ЕГ дозволило отримати об'єктивні та вірогідні дані за показниками критеріїв сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

У таблиці 2.4. наведено результати діагностичних зрізів на констатувальному та контрольному етапах експериментальної роботи з метою їх порівняльного аналізу.

Таблиця 2.4

Динаміка рівнів сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності (%)

Групи	Рівень	Критерії							
		Мотиваційний		Когнітивний		Діяльнісний		Рефлексивний	
		Етап експерименту							
		Конст.	Контр.	Конст.	Контр.	Конст.	Контр.	Конст.	Контр.
ЕГ	високий	19,35	43,54	11,3	35,48	16,13	40,32	17,74	41,94
	середній	59,67	45,16	41,93	46,78	37,1	43,56	67,74	51,61
	низький	20,97	11,29	46,78	17,74	46,77	16,12	14,52	6,45
КГ	високий	14,06	15,63	15,62	17,19	20,31	21,89	18,75	20,31
	середній	59,38	60,93	48,44	53,13	40,63	43,73	45,31	48,44
	низький	26,56	23,44	35,94	29,68	39,06	34,38	35,94	31,25

У таблиці відображено отримані результати підсумкових зрізів констатувального та підсумкового етапів експерименту за кожним з визначених критеріїв, групами (ЕГ, КГ) та рівнями (високий, середній, низький) сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності. Порівняння даних результатів констатувального зрізу свідчить про, майже, ідентичність рівнів в КГ і ЕГ.

Результати контрольних зрізів свідчать про достатньо суттєві зміни у кількісних показниках за усіма критеріями в студентів ЕГ. Так, кількість студентів, які виявили високий рівень за мотиваційний критерієм збільшилася на 24,19%, на відміну від КГ, де приріст становить тільки 1,57 %. Кількість студентів із середнім рівнем сформованості аналітичної компетентності за мотиваційним критерієм в студентів ЕГ зменшилася на 14,51%, відповідно із низьким рівнем зменшилася на 9,68%.

Зміна у відсотках показників середнього та низького рівня в студентів КГ така: приріст за середнім рівнем становить тільки 1,55 %, зменшення за низьким – тільки 3,12 %. Такі результати зумовлені цілеспрямованою роботою щодо формування мотиваційних настанов фахівців з документознавства та інформаційної діяльності до здійснення аналітичної діяльності, формуванням мотивації на успіх та потреби в досягненні.

За результатами тесту Ю. Орлова „Потреба в досягненні” отримано дані, що свідчать про несуттєві зміни в студентів КГ (підвищення кількості студентів, які мають високий рівень, на 2,5%, вищий за середній – на 1,8%, середній – на 2,81%%, зменшення кількості студентів, які показали рівень „нижче за середній” – на 2,5%, низький – на 5,11%).

Натомість студенти ЕГ показали суттєву динаміку кількісних показників за відзначеним тестом. Так, кількість студентів, які мають високий рівень, збільшилася на 3,1%, вищий за середній – на 1%, середній – на 3,78%, кількість студентів, які виявили рівень нижче за середній зменшилася на 5,1%, низький – на 3,58%.

Серед характеристик мотиваційного компоненту аналітичної компетентності *мотивація до досягнення* займає достатньо вагоме місце, оскільки функційні обов'язки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності постійно зростають та розширюється згідно з ускладненням форм виробничої та соціальної діяльності. Відповідно, все більш затребуваною стає здатність особистості до подолання тих чи інших труднощів у діяльності. Людина із достатньо високою потребою у досягненні бар'єри у професійній діяльності долає достатньо ефективно і тому є більш конкурентоспроможною на ринку праці. У процесі експериментальної роботи студентам ЕГ, *по-перше*, демонструвалася актуальність та значущість аналітики у професійному середовищі та, відповідно, затребуваність фахівців, що мають високий рівень сформованості аналітичної компетентності, *по-друге*, пропонувалися завдання, що поступово ускладнювалися, *по-третє*, включення студентів у вирішення міні-кейсів, практико орієнтованих завдань, залучення до участі у ділових іграх і т.п. стимулювало розвиток ініціативності, креативності, переконання у власній ефективності.

Практичні засади формування мотиваційного компоненту аналітичної компетентності засвідчили дієвість та актуальність принципу випереджальності у професійній підготовці майбутніх документознавців, оскільки зміст та технології організації роботи з фахових дисциплін було орієнтовано на прогностичні запити ринку праці щодо підготовки конкурентоспроможних фахівців, урахування динаміки вимог до професійної компетентності фахівців з документознавства та інформаційної справи.

Не менш значущими для мотиваційного компоненту аналітичної компетентності виявилася *структура мотивів навчальної, пізнавальної та професійної діяльності*, особливості якої на завершальному етапі дослідження перевірялися за допомогою методики А. Вербицького (Додаток Б.2). Якщо на рівні констатувального етапу експерименту такі цілі-цінності навчальної діяльності, як „відповідальність за результати навчальної

діяльності”, „засвоєння нового”, цінності-цілі пізнавальної діяльності „відкриття нового” та „самовираження в пізнанні” мали найнижчі бали, то по завершенню експериментальної роботи структура відповідних профілів суттєво змінилася. Так, узагальнений профіль щодо цілей-цінностей навчальної діяльності виглядає таким чином: позиція „5 балів” – „засвоєння нового”, „підготовка до майбутньої професії”, позиція „4 бали” – розвиток своїх здібностей, знань, умінь, особистісних якостей”, „відповідальність за результати навчальної діяльності”, „отримання стипендії, уникнення неприємностей та ін.”, „академічні успіхи”, позиція „3 бали” – „цінність освіти, спілкування в групі”, „інтерес до навчальних дисциплін, процесу учіння”.

Достатньо показовими є результати щодо структури профілю „цінності-цілі професійної діяльності”. На констатувальному етапі найвищі бали, тобто найвищу оцінку суб’єктивної значущості, отримали такі цінності-цілі, як „престиж, зарплата, кар’єра”, „самовираження, самореалізація в професії”, „інтерес, покликання до професії”, а на останньому місці були відзначені такі позиції, як „відповідальність за результати професійної діяльності” та „удосконалення діяльності”. За результатами експериментальної роботи, у процесі якої студенти залучалися до квазіпрофесійної діяльності (міні-кейси, практико зорієнтовані завдання, ділові ігри тощо), що дозволила унаочнити прямий зв’язок між успішністю професійної підготовки та успішністю професійної діяльності в обраній сфері, структура профілю „цінності-цілі професійної діяльності” певним чином змінилася. Так, найвищі бали отримали такі позиції, як „удосконалення діяльності”, „професійне зростання, саморозвиток”, „відповідальність за результати професійної діяльності”.

Відзначимо, що позиція „престиж, зарплата, кар’єра” також залишилася серед бажаних виборів студентів, що є абсолютно природним для сучасного етапу розвитку нашого суспільства.

Порівняння рівнів сформованості аналітичної компетентності за когнітивним критерієм в майбутніх документознавців в ЕГ та КГ після завершення формувального етапу дослідження також засвідчує суттєву динаміку на користь студентів ЕГ. Так, студенти ЕГ показали приріст у 24,18% щодо високого рівня, зменшення кількісних показників за середнім рівнем на 4,85% та також зменшенням за низьким на 29,04%. У цілому, зіставлення результатів аналізу за когнітивним критерієм в ЕГ свідчить про суттєву динаміку за рахунок переходу з середнього на високий рівень. Показники рівня сформованості досліджуваного феномену за когнітивним критерієм в студентів КГ значної динаміки не демонструють. Так, кількість студентів, що показали високий рівень за когнітивним критерієм зросла тільки на 1,67%, середній рівень – на 4,69%; кількість студентів, що виявили низький рівень, зменшилася на 6,26%.

На етапі підсумкової діагностики студентам були запропоновані окремі питання з анкети (Додаток Б.1). Показовими є зміни щодо прямого питання „Ви володієте аналітичною компетентністю?”. На констатувальному етапі дослідження 37,1% студентів ЕГ і 35,94% студентів КГ відповіли „так”, 6,45% студентів ЕГ і 7,81% студентів КГ – „ні”, 56,45% студентів ЕГ і 56,25% студентів КГ – „не знаю”.

Такий розподіл був доволі показовим, оскільки за умови відсутності системної інформації щодо аналітики, сутності та видів аналітичної діяльності, методів та технологій інформаційно-аналітичної діяльності у відповідній професійній сфері, невизначеності щодо власних аналітичних здібностей та обмеженості досвіду вирішення аналітичних завдань доволі важко прийняти рішення про наявність чи відсутність такого виду компетентності. Саме тому більшість студентів на констатувальному етапі обрали варіант відповіді „не знаю”.

На контрольному етапі дослідження перерозподіл відповідей на аналізоване питання в студентів КГ виявився незначним (39,2% – „так”, 5,2% – „ні”, 55,6% – „не знаю”). Натомість, відповіді студенти ЕГ були суттєво

змінено (75,5% – „так”, 6,3% – „ні”, 18,2% – „не знаю”). Зрозуміло, що зазначена оцінка є суб’єктивною і не може розглядатися як показник ефективності досліджуваного процесу. Однак, слід прийняти до уваги сам факт динаміки самооцінки у позитивний бік, що у сукупності із об’єктивними показниками успішності навчальної діяльності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності свідчить на користь проведеної роботи.

Опитування студентів ЕГ на контрольному етапі дослідження засвідчило суттєве підвищення рівня обізнаності щодо понять „аналітика”, „аналітична діяльність”. Формат опитування не передбачав орієнтації на словникові визначення означених понять і тому в якості адекватних приймалися відповіді, які відображали цілісно або частково найважливіші аспекти аналітичної діяльності. Так, 67,8% студентів ЕГ надали достатньо правильні відповіді („збір, опрацювання певних даних з певною метою”, „опрацювання інформації та підготовка певних висновків” і т.п.). Аналіз відповідей студентів КГ засвідчив, що більшість з них, як і раніше, використовували твердження: „аналітична діяльність – це аналіз інформації”. Логічні похибки характерні, на жаль, достатньо значній кількості студентів, що актуалізує питання цілеспрямованої підготовки майбутніх фахівців з логіки.

Оскільки у процесі експериментальної роботи увага студентів ЕГ під час вивчення фахових дисциплін постійно зверталася до сутнісних характеристик аналітичної діяльності у роботі документознавця, то відповідне питання анкети в студентів ЕГ по завершенню дослідження не викликало жодних проблем. Тоді як студенти КГ або не дали відповіді на це питання (32,9%), або зазначали позиції, пов’язані із суто технічними аспектами діяльності документознавця („оформлення документів за наданим зразком”, „планування”, „підготовка відповідних документів” і т.п.) (52,1%). Суттєва позитивна динаміка у відповідях студентів ЕГ спостерігалася й за іншими питаннями анкети, тоді як відповіді студентів КГ засвідчили недостатній рі-

вень обізнаності щодо ключових понять у контексті аналітичної діяльності фахівців з документознавства та інформаційної діяльності.

Важливим аспектом з'ясування динаміки формування когнітивного компонента аналітичної компетентності слід вважати результати поточного та підсумкового (модульного) тестування, що проводилося згідно навчальних планів відповідних фахових дисциплін. До переліку тестових завдань було включено завдання, що відповідали теоретичному матеріалу, який було додатково включено до змісту фахових дисциплін („Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності”).

Таким чином, підвищення рівня сформованості аналітичної компетентності за когнітивним критерієм в студентів ЕГ свідчить про засвоєння студентами системи знань у галузі аналітики, аналітичної діяльності, володіння основними технологіями аналітико-синтетичної обробки інформації. При вирішенні завдань, спрямованих на активне, усвідомлене використання мисленнєвих операцій аналізу, синтезу, класифікації, порівняння тощо, студенти виявляли достатньо високий рівень підготовки, активне володіння понятійно-термінологічним апаратом.

Динаміка рівнів сформованості аналітичної компетентності в студентів ЕГ та ЕГ за діяльнісним критерієм така. В ЕГ на 24,9% збільшилася кількість студентів, які виявили високий рівень, на 30,65% зменшилася кількість студентів, які виявили низький рівень та відповідно кількість студентів, які показали середній рівень, збільшилася на 6,46%. Результати дослідження в КГ засвідчили, що кількість студентів із високим рівнем збільшилася тільки на 1,58%, із середнім – на 3,1%, натомість кількість студентів КГ, які виявили низький рівень, зменшилася на 4,68%. Показники у КГ явно не демонструють суттєвої динаміки, тоді як показники у ЕГ уможливають висновок про значну динаміку, що пояснюється насамперед тим, що саме активне включення студентів у квазіпрофесійну діяльність надавало можливість студентам проявити на практиці здобуті у

процесі теоретичної підготовки уміння та навички аналітичної діяльності. Майбутні фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності засвідчили наявність умінь: отримувати, збирати, накопичувати інформацію з різних джерел, використовуючи різні прийоми пошуку; працювати з різними джерелами інформації, оцінювати її якість, достовірність; опрацьовувати зібрані дані, використовуючи логічні операції аналізу, синтезу, порівняння тощо.

На контрольному етапі дослідження для визначення динаміки сформованості аналітичної компетентності за діяльнісним критерієм особливу роль відігравали діагностичні методики, спрямовані на з'ясування особливостей логіко-понятійного мислення (методики – „Дослідження узагальнення як мисленнєвої операції”, „Логічно-понятійне мислення. Утворення складних аналогій”, „Виключення понять (здатність до класифікації та аналізу” (Додатки Б.7, Б.8, Б.10). Зазначені методики використовувалися на констатувальному етапі дослідження та показали достатню адекватність та надійність.

Разом з тим, враховуючи „ефект повторного тестування” на контрольному етапі студентам було запропоновано також субтести 1, 2, 3, 4, 9 тесту „Структура інтелекту Амтхауера” (Додаток Б.6): субтест 1 „ДР” (доповнення речення): виникнення міркування, здоровий глузд, акцент на конкретно-практичне, відчуття реальності, самостійність мислення, що склалося; субтест 2 „ВС” (виключення слова): відчуття мови, індуктивне мовне мислення, точний вираз словесних значень, здатність відчувати, додається підвищена реактивність, яка у дорослих швидше відноситься до вербального плану; субтест 3 „АН” (аналогії): здатність комбінувати, рухливість мислення, розуміння відносин, усебічність мислення, задоволеність приблизними рішеннями; субтест 4 „УЗ” (узагальнення): здатність до абстракції, утворення понять, розумова освіченість, уміння грамотно висловлювати і формулювати свої думки; субтест 9 „ПУ” (просторове узагальнення): вміння не тільки оперувати просторовими

образами, але й узагальнювати їх; розвинене аналітико-синтетичне мислення, конструктивність теоретичних і практичних здібностей. Згідно ключа до пропонованої методики за субтестами 1,2,3 та 9 максимальна кількість балів 20 за кожним, за субтестом 4 – максимальна кількість балів – 32. Загальний висновок щодо результату за пропонованими субтестами визначався за схемою, що передбачала такий розподіл: високий рівень – 112–75 балів, середній – 74–38, низький – 37–0. За результатами тестування було з'ясовано, що високий рівень продемонструвало 36,2% студентів ЕГ та 19,5% студентів КГ, середній, відповідно, 46% ЕГ та 46,6 % КГ; низький – 17,8% студентів ЕГ, 33,9% студентів КГ. У цілому результати за даною методикою підтвердили кількісні показники за іншими методиками, що використовувалися у процесі діагностики рівня сформованості аналітичної компетентності студентів за діяльнісним критерієм.

У процесі впровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в якості тренінгових використовувалися завдання, побудовані також на основі відповідних логічних операцій (встановлення аналогії, аналіз та синтез, порівняння та класифікація). Досвід використання тренінгових завдань – як в якості тренінгової „розминки”, так й у вигляді системи завдань – засвідчив, по-перше, інтерес студентів до інтелектуальних тренінгових вправ, по-друге, підтвердив необхідність дотримання принципів системності та поступового ускладнення змісту завдань як обов'язкової передумови успішності формування конкретних аналітичних умінь та навичок, по-третє, підтвердив необхідність дотримання принципу випереджувальності, який реалізовувався завдяки насиченню практико зорієнтованих завдань та міні-кейсів матеріалом з досвіду функціонування відділів документування установ та організацій, прикладами документів з реальної управлінської практики тощо.

Загальна динаміка показників сформованості аналітичної компетентності за рефлексивним критерієм в студентів ЕГ така: приріст за високим рівнем – 24,2%, зменшення за середнім рівнем – на 16,13% та за низьким рівнем – 8,07%. Студенти КГ виявили іншу тенденцію: приріст за високим рівнем становить 1,56%, за середнім – 3,13%, зменшення за низьким становить 4,69%. Порівняння показників за рефлексивним критерієм свідчить про суттєву динаміку рівня сформованості за цим критерієм саме в студентів ЕГ, що зумовлено особливою увагою у процесі експериментальної роботи до створення ситуацій, що стимулювали інтерес студентів до самодіагностики власних аналітичних умінь та навичок, самоаналізу досягнень у навчальній та квазіпрофесійній діяльності.

Узагальнення результатів дослідження рівнів сформованості аналітичної компетентності в майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін засвідчило суттєву динаміку за рівнями сформованості аналітичної компетентності у студентів ЕГ: збільшення на 24,19% кількості студентів, які виявили високий рівень, та зменшення на 19,36% кількості студентів із низьким рівнем. Тоді як у КГ динаміка незначна: низький та середній рівні зменшилися відповідно на 4,69% та 3,12%, високий збільшився відповідно на 1,57%.

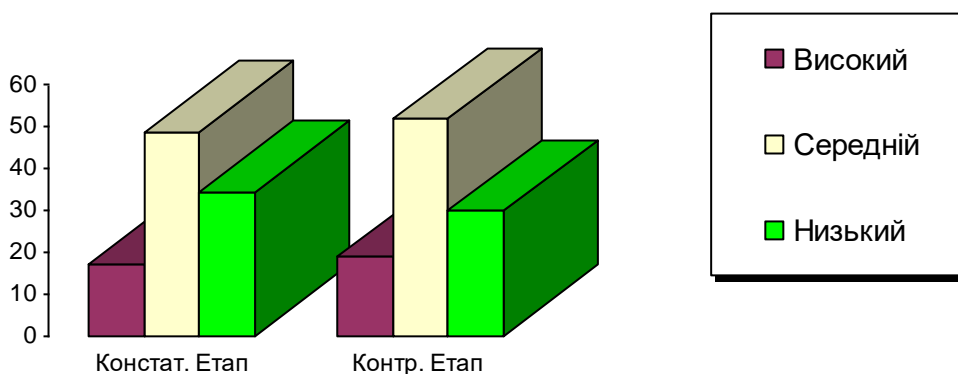

Рис. 2.5. Динаміка сформованості аналітичної компетентності студентів контрольної групи

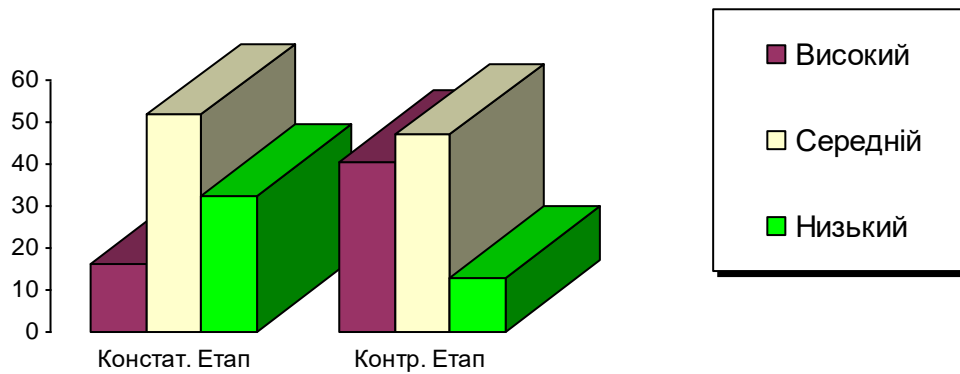

Рис. 2.6. Динаміка сформованості аналітичної компетентності студентів експериментальної групи

Результати дослідження представлено в таблиці 2.5., а узагальнення здійснено методом обчислення середньоарифметичного експериментальних та контрольних груп на контрольному етапі за формулою:

$$\mu = \frac{x_1 + x_2 + \dots + x_n}{n}$$

Таблиця 2.5

Динаміка рівнів сформованості аналітичної компетентності в студентів ЕГ і КГ за результатами дослідження (%)

Рівні	Експериментальна група		Контрольна група	
	Констатувальний етап	Контрольний етап	Констатувальний етап	Контрольний етап
Високий	16,13	40,32	17,19	18,76
Середній	51,61	46,77	48,44	51,56
Низький	32,26	12,9	34,38	29,69

Таким чином, у таблиці наглядно демонструється відмінність результатів експерименту для КГ та ЕГ на констатувальному і контрольному етапах проведеного дослідження. Це свідчить про ефективність впроваджуваних педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Для підтвердження достовірності одержаних результатів у ході експериментально-дослідної роботи на контрольному етапі було використано методи математичної статистики. Так, для визначення вірогідності результатів проведеного експерименту використано критерій Пірсона χ^2 , який застосовується: 1) для зіставлення емпіричного розподілу ознаки з теоретичним – рівномірним, нормальним або якимось іншим; 2) для зіставлення двох, трьох або більше емпіричних розподілів однієї й тієї ж ознаки.

Статистичний критерій Пірсона χ^2 обчислюється за формулою:

$$\chi^2 = \sum_{j=1}^k \frac{(f_{emnj} - f_{теорj})^2}{f_{теорj}}, \text{ де}$$

e_{emnj} – емпіричні частоти

$f_{теорj}$ – теоретичні частоти

j – число розрядів ознаки

Для розрахунку χ^2 та перевірки виявлених відмінностей у рівнях сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності нами було сформульовано нульову (H_0) й альтернативну (H_1) гіпотези. H_0 – рівні сформованості аналітичної компетентності ЕГ, де здійснювалося впровадження педагогічних умов, і КГ, де не відбувалося впровадження педагогічних умов, істотних відмінностей не мають; H_1 – рівні сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності ЕГ та КГ між собою суттєво відрізняються.

Відповідно до вимог, сформовані нами вибірки груп є випадковими і незалежними.

Шкала порядку має три категорії: високий, середній, низький ($k=3$), де k – кількість рівнів сформованості аналітичної компетентності у майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності. Число ступенів

вільності $f=k-1$, тобто $f=2$, для рівня статистичної значущості $p \leq 0,05$ критичне значення $\chi^2=5,991$, для $p \leq 0,01$ цей показник дорівнює 9,210 (дані взяті з таблиці критичного значення χ^2).

Для розрахунку значення статистики $\chi^2_{\text{емп}}$ ми послуговувалися програмними можливостями MS Excel, зокрема такими функціями як ХИ2.ТЕСТ і ХИ2.ОБР

Результати формувального експерименту внесено до таблиці (табл. 2.6) з остаточними даними КГ та ЕГ, що є емпіричними частотами у програмі MS Excel.

Таблиця 2.6

Розрахунки теоретичних та емпіричних частот за результатами експерименту

	А	В	С	Д	Е	Ф
1		Емпіричні частоти		Підсумки	Теоретичні частоти	
2	Рівні	ЕГ	КГ		ЕГ	КГ
3	Високий	25	12	37	18,20635	18,79365
4	Середній	29	33	62	30,50794	31,49206
5	Низький	8	19	27	13,28571	13,71429
6	Підсумки	62	64	126		0,009669

Для обчислення теоретичних частот, спершу необхідно полічити підсумки, для чого були складені значення КГ та ЕГ. Для обчислення значення теоретичних частот ЕГ та КГ зроблено розрахунки:

Теоретичні частоти ЕГ:

$$E3 = \frac{D3 \cdot B6}{D6} = 18,20635; E4 = \frac{D4 \cdot B6}{D6} = 30,50794; E5 = \frac{D5 \cdot B6}{D6} = 13,28571$$

Теоретичні частоти КГ:

$$F3 = \frac{D3 \cdot C6}{D6} = 18,79365; F4 = \frac{D4 \cdot C6}{D6} = 31,49206; F5 = \frac{D5 \cdot C6}{D6} = 13,71429$$

Для визначення функції ХИ2.ТЕСТ, яка передається двома параметрами: 1) інтервал з емпіричними частотами, 2) інтервал з теоретичними частотами, здійснюємо наступну послідовність дій: із Меню

„Вставка” обираємо „Функція”, у вікні, що відкрилося у полі „Категорія” із випадуючого меню обираємо „Статистичні” й у нижньому полі обираємо функцію „ХІ2.ТЕСТ”. Для проведення обчислень у поля необхідно внести аргументи функції: фактичний інтервал (масив даних В3:С5 – емпіричні частоти), очікуваний інтервал (масив даних Е3:Е5 – теоретичні частоти). У результаті отримуємо значення ХІ2.ТЕСТ=0,00.

Для визначення функції ХІ2.ОБР, яка передається двома параметрами: 1) результат ХІ2.ТЕСТ, 2) число ступенів вільності, здійснюємо наступну послідовність дій: із Меню „Вставка” обираємо „Функція”, у вікні, що відкрилося у полі „Категорія” із випадуючого меню обираємо „Статистичні” й у нижньому полі обираємо функцію „ХІ2.ОБР”. Для проведення обчислень у поля необхідно внести аргументи функції: імовірність (результат ХІ2.ТЕСТ), ступінь вільності (визначений нами раніше – $f=2$). У результаті отримуємо значення $\chi^2_{\text{емп}}=9,278$, яке необхідно порівняти з критичним значенням, що наведено в статистичній таблиці.

Згідно з таблицею критичних значень критерію χ^2 для рівня статистичної значущості $p \leq 0,05$ критичне значення $\chi^2_{\text{крит.}}=5,991$, для $p \leq 0,01$ – $\chi^2_{\text{крит.}}=9,210$. Отриманий результат вважається достовірним, якщо $\chi^2_{\text{емп}}$ досягає або перевищує $p \leq 0,05$ і тим більш достовірними, якщо $\chi^2_{\text{емп}}$ досягає або перевищує $p \leq 0,01$. Таким чином, отримане значення $\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{крит.}}$ ($9,278 > 9,210 > 5,991$) перевищує обидва критичні значення χ^2 і може вважатись достовірним з високою вірогідністю.

Тому, приймається альтернативна гіпотеза, згідно з якою рівні сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності ЕГ та КГ між собою суттєво відрізняються, отже є статистично значущими.

Отримані результати проведеного експериментального дослідження дозволяють зробити висновок, що висловлена гіпотеза на початку розвідки – процес формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності більш ефективним буде,

якщо в його основу покласти впровадження обґрунтованих нами педагогічних умов.

Розгляд отриманих результатів повторного діагностування аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності на контрольному етапі дослідно-експериментальної роботи свідчить про статистично значущі кількісні та якісні зміни, які відбулися в структурних компонентах аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності.

Перебіг експериментальної роботи щодо впровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін засвідчує підвищення рівня аналітичної компетентності за всіма критеріями. Це стосується, по-перше, підвищення мотивації до навчання загалом та до освоєння теорії і практики аналітичної діяльності як невід'ємного складника майбутньої професійної зокрема, по-друге, підвищення рівня знань про аналітичну компетентність як особистісну якість фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, її вплив на можливості професійної мобільності на ринку праці, самореалізації, кар'єрного зростання.

Відзначимо загальне підвищення кмітливості у питаннях пошуку, збирання та опрацювання накопичених даних. Студенти демонструють розширення комплексу методів роботи з інформацією, які використовуються у процесі аналітико-синтетичної обробки інформації, під час підготовки аналітичних документів різного типу. Суттєві зміни відбулися й з умінням презентувати та аргументувати власні результати роботи. Окрім того, виявляються навички рефлексії власних дій, поведінки, вчинків.

Експериментальна робота щодо впровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності студентів означеної спеціальності довела значущість та дієвість принципів системності, єдності свідомості і діяльності, студентоцентризму, доповнюваності (комплементарності),

нелінійності, випереджувальності у відборі змісту та реалізації операціональних завдань дослідження.

Отже, результати експериментальної роботи дають підстави для підтвердження гіпотези дослідження щодо ефективності педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Підсумки проведеного педагогічного експерименту свідчать про ефективність процесу формування аналітичної компетентності у процесі вивчення фахових дисциплін шляхом впровадження педагогічних умов у процес фахової підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у закладах вищої освіти.

На основі теоретико-методичних засад дослідження, результатів констатувального етапу експерименту, наукових положень щодо поняття „педагогічні умови” (Н. Іпполітова, А. Литвин, Є. Хриков), вимог до обґрунтування педагогічних умов як елементу наукового апарату дисертацій з педагогіки (Є. Хриков) визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін: формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар’єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки; спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності; використання практико-зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну аналітичну діяльність з метою формування аналітичних

умінь та навичок студентів; стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності.

Теоретичне обґрунтування відповідних педагогічних умов здійснено на основі наукових засад щодо: мотивації особистості), документознавчої професіології, метапредметності в освіті, викладання фахових дисциплін у документознавчій освіті, праксеології), практико зорієнтованих освітніх технологій (кейс-метод, проектне навчання, тренінги тощо), структурно-функційного моделювання навчального змісту, візуальної аналітики, візуалізації даних.

Формувальний етап дослідження на базі ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка” передбачав комплексне впровадження педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності впродовж таких *етапів*: підготовчого, змістовно-розвивального, підсумково-прогностичного. З метою навчально-методичної підтримки досліджуваного процесу розроблено інформаційний навігатор, який містив ресурси з проблем філософії та теорії аналітики, технологій аналітичної діяльності, методів діагностики аналітичної компетентності.

З метою формування мотивації до аналітичної діяльності як способу професійного становлення та кар’єрного зростання на лекційних та практичних заняттях у процесі вивчення курсів „Документознавство”, „Діловодство” увагу студентів було акцентовано на аналітичному складнику сфери документаційного та інформаційного забезпечення діяльності установи, організації, підприємства тощо, зокрема створення уявлень про специфіку творчої діяльності майбутніх фахівців цієї спеціальності. З метою формування мотиваційного компонента аналітичної компетентності, наочного представлення затребуваності обраного фаху та варіативності самореалізації на сучасному ринку праці студентам було запропоновано матеріали щодо соціального запиту на фахівців означеного напрямку підготовки, переліку посад, на які може претендувати майбутній фахівець

після закінчення ЗВО, матеріали рекрутингових агенцій, організовано дискусію з метою визначення особистісних мотивів обрання спеціальності, шляхів досягнення професійної та соціальної успішності, за результатами якої було розроблено „карти-образи” таких фахівців, як документознавець, діловод-секретар, референт, менеджер (відділу кадрів, відділу документообігу).

На підставі змісту педагогічних умов, суті та структури, визначених показників критеріїв сформованості аналітичної компетентності фахівця з документознавства та інформаційної діяльності у межах таких дисциплін як „Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності” і „Кореспонденція та діловодство” було розроблено: блок теоретичного матеріалу для контекстного включення в лекційні курси, в якому розкриваються сутнісні ознаки аналітики як сфери професійної діяльності, аналітичної компетентності як важливого показника конкурентоспроможності фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності; комплекс завдань для формування аналітичних умінь та навичок на основі кейс-методу, проектного навчання, тренінгових завдань; рекомендації для викладачів фахових дисциплін щодо методу структурно-функційного моделювання та методу кейс-стаді як засобів формування аналітичної компетентності та їхніх можливостей як інструментів інформаційної аналітики в майбутній професійній діяльності випускника.

Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи підтвердив ефективність розроблених педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін. Динаміка приросту за всіма рівнями в експериментальній групі порівняно з контрольною суттєво відрізняється, що дозволяє говорити про підтвердження висунутої гіпотези дослідження. Підтвердження позитивних кількісних і якісних змін здійснено за допомогою критерію Пірсона χ^2 , що дозволяє зробити загальний висновок про ефективність запропонованих педагогічних умов формування

аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності у процесі вивчення фахових дисциплін.

Основні положення другого розділу дисертації висвітлено в таких публікаціях: [95; 97; 98; 104; 105; 106].

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне обґрунтування й вирішення наукової проблеми формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін, що полягає в обґрунтуванні та експериментальній перевірці педагогічних умов, які забезпечують ефективність досліджуваного процесу.

1. Аналіз філософської та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження засвідчив, що поняття „аналітична компетентність фахівця” – це складне, поліфункційне поняття, що розглядається в міждисциплінарному контексті. З урахуванням потрактовувань понять „аналітика”, „аналітична діяльність”, „аналітичне мислення” у філософському та психологічному контекстах визначено, що в різних сферах діяльності аналітика пов’язана із оцінкою фактів та подій з метою прогнозування їхнього розвитку з урахуванням комплексу об’єктивних та суб’єктивних чинників.

2. На основі наукових підходів до визначення сутності понять „аналітична компетентність фахівця”, особливостей професійної діяльності документознавців у сучасних умовах, документознавчої професіології аналітичну компетентність фахівців з документознавства та інформаційної діяльності визначено як складник професійної компетентності, який становить динамічне інтегративне особистісне утворення, що характеризує здатність застосовувати знання, уміння, навички й особистісні якості у процесі здійснення аналітичної діяльності з метою одержання якісно нового знання для оперативного і продуктивного забезпечення процесу ухвалення рішень у різних галузях діяльності.

З урахуванням функцій аналітичної діяльності (пізнавальна, перетворювальна, прогностична, регулятивна та ін.) визначено структурні компоненти, які відбивають і процесуальну, і результативну сторони

досліджуваного процесу: мотиваційний, когнітивний, діяльнісно-технологічний, рефлексивний.

Провідними методологічними підходами у формуванні досліджуваного виду компетентності визначено системний, діяльнісний, особистісно зорієнтований, компетентнісний; принципами – системності, єдності свідомості й діяльності, студентоцентризму, доповнюваності (комплементарності), нелінійності, випереджувальності.

3. У дисертаційній роботі розроблено критерії та показники сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності (мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний) та відповідні рівні (низький, середній, високий).

Констатувальний етап експериментальної роботи засвідчив переважно середній та низький рівні сформованості аналітичної компетентності фахівців означеного профілю.

4. Доведено, що ефективність формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності зумовлена теоретичним обґрунтуванням та впровадженням педагогічних умов, які визначалися на підставі аналізу теоретичних засад дослідження, результатів констатувального етапу експерименту.

Розроблено й упроваджено педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності:

формування мотивації до аналітичної діяльності як засобу професійного становлення та кар'єрного зростання у контексті специфіки обраного напрямку підготовки;

спрямування змісту фахових дисциплін на формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності на засадах метапредметності;

використання практико зорієнтованих освітніх технологій у процесі включення майбутніх фахівців з документознавства у квазіпрофесійну

аналітичну діяльність з метою формування аналітичних умінь та навичок студентів;

стимулювання рефлексивної позиції майбутніх фахівців на всіх етапах розвитку аналітичної компетентності.

5. Реалізація визначених педагогічних умов здійснювалася в процесі організації аудиторної та позааудиторної роботи з блоку фахових дисциплін відповідно до навчального плану підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності („Документознавство”, „Діловодство”, „Організація референтської та офісної діяльності”, „Кореспонденція та діловодство”).

З урахуванням наукових положень метапредметності в освіті, структурно-функційного моделювання інформації навчальні модулі відповідних дисциплін доповнено теоретичним матеріалом з проблем теорії та практики аналітичної діяльності. З метою формування когнітивного компонента аналітичної компетентності майбутніх документознавців у межах фахових дисциплін акцентовано увагу на питаннях функцій та змісту інформаційної аналітики в управлінській діяльності, етапах та технологіях аналітичного дослідження відповідно до функційних обов’язків фахівця з документознавства та інформаційної діяльності, методах системного аналізу тощо

Використання методів структурно-функційного моделювання навчального змісту, з одного боку, зумовило опору на візуально-дидактичні регулятиви відповідного навчального матеріалу (В. Штейнберг), а з іншого – сприяло формуванню навичок аналізу, синтезу та конструювання образних статичних та динамічних об’єктів (наприклад, завдання з побудови моделей документообігу в організації, документних фондів організації/установи, документу як багаторівневої інформаційної системи, стадій обробки документів, експертизи цінностей документів тощо).

Доведено, що ефективність формування аналітичних умінь та навичок зумовлена використанням практико зорієнтованих освітніх технологій (кейс-

метод, проектне навчання, тренінгові технології). З метою формування в майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності аналітичних умінь та навичок у процесі організації аудиторної та позааудиторної роботи в межах курсу „Діловодство” за темами „Документи з кадрово-контрольних питань”, „Службові відрядження”, „Інформаційно-довідкові документи” пропонувалися кейси, побудовані на основі практики документообігу в установах та організаціях різного рівня підпорядкування, за курсом „Кореспонденція та діловодство” – міні-кейси, спрямовані на аналіз виробничих ситуацій та вирішення кейсу у вигляді відповідного документа. Організація роботи студентів із кейсами передбачала використання таких видів аналізу, як проблемний, системний, праксеологічний, прогностичний.

Моделювання квазіпрофесійних ситуацій на практичних заняттях з курсу „Кореспонденція та діловодство” сприяло формуванню в студентів умінь і навичок складання аналітичних документів, проблематизації виробничої ситуації, урахування контексту при виборі засобів інформаційно-аналітичної діяльності.

У процесі підготовки та проведення ділових ігор студенти залучалися до інформаційного пошуку з проблем документознавчої професіології, розробки та захисту міні-проектів.

У процесі аудиторної та позааудиторної роботи з фахових дисциплін студентам пропонувалися тренінгові завдання щодо розвитку навичок аналітичного мислення, формулювання запитань, умінь критичної оцінки інформації, критичного мислення тощо.

Аналіз результатів формувального етапу експерименту засвідчив позитивні зміни в динаміці рівнів сформованості аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в експериментальних групах. Так, кількість студентів із низьким рівнем сформованості досліджуваного феномену в ЕГ виявилася на 16,79% меншою

від КГ, на середньому рівні – на 4,79% менша, а з високим – на 21,56% більша від КГ.

Підтверджені за допомогою критерію Пірсона позитивні якісні й кількісні зміни є підґрунтям для загального висновку про ефективність запропонованих педагогічних умов формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності в процесі вивчення фахових дисциплін.

Дисертаційна робота не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективу подальшої роботи вбачаємо в дослідженні проблем самоорганізації та саморозвитку аналітичної компетентності майбутніх фахівців у процесі неформальної та інформальної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абрамова И. А. Формирование аналитической компетентности студентов инженерных факультетов ВУЗов аграрного профиля на основе средств и методов информатики : автореф. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания (информатика, уровень профессионального образования)” / И. А. Абрамова. – Омск, 2007. – 23 с.
2. Алексеев А. А. Поймите меня правильно или книга о том, как найти свой стиль мышления, эффективно использовать интеллектуальные ресурсы и обрести взаимопонимание с людьми / А. А. Алексеев, Л. А. Громова. – СПб. : Экономическая школа, 1993. – 352 с.
3. Аналитико-синтетическая переработка информации : учеб.-метод. пособие / сост. Л. Р. Вахрушева. – Ижевск : Изд-во „Удмуртский университет”, 2011. – 100 с.
4. Астахова Л. В. Развитие информационно-аналитических компетенций студентов в вузе / Л. В. Астахова, А. Е. Трофименко // Вестник Челяб. гос. пед. ун-та. – 2011. – № 12. – С. 16–23.
5. Афанасьев В. Г. Общество: системность, познание и управление / В. Г. Афанасьев. – М. : Политиздат, 1981. – 432 с.
6. Бабакова И. В. Развитие профессиональной компетентности специалистов информационно-аналитических служб : автореф. дис. на соискание учен. степ. канд. пед. наук : спец. 19.00.13 „Психология развития, акмеология” / И. В. Бабакова. – М., 2010. – 23 с.
7. Бабич А. В. Эффективная обработка информации. Mind mapping для студентов и профессионалов : учебное пособие / А. В. Бабич. – М. : Интернет-Университет Информационных Технологий: БИНОМ. Лаборатория знаний, 2011. – 223 с.
8. Баёв П. А. Практикум по методике Case-study : учеб. пособие / П. А. Баёв. – Иркутск : РИО НЦ РВХ ВСНЦ СО РАМН, 2008. – 160 с.

9. Бездрабко В. В. Документознавство в Україні: інституціоналізація та сучасний розвиток : монографія / В. В. Бездрабко ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – К. : Четверта хвиля, 2009. – 717 с.
10. Беликов В. А. Педагогические условия как цель педагогического исследования / В. А. Беликов // Проблемы образования и развития личности учащихся. – Магнитогорск, 2001. – С. 69–73.
11. Білецький В. „Мозкові центри” в США [Електронний ресурс] / Володимир Білецький // Схід. – 2000. – № 6. – Режим доступу: http://www.intellect.org.ua/index.php?lang=u&material_id=93
12. Блюменау Д. И. Информационный анализ/синтез для формирования вторичного потока документов : учебно-практическое пособие / Д. И. Блюменау. – СПб. : Профессия, 2002. – 240 с.
13. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Д. Б. Богоявленская. – М. : Издат. центр „Академия”, 2002. – 320 с.
14. Большой психологический словарь / под ред. Б. Г. Мещерякова, акад. В. П. Зинченко. – М. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. – 632 с.
15. Бордюк В. Психолого-педагогічні особливості професійного розвитку майбутнього документознавця / В. Бордюк // Нова педагогічна думка. – 2013. – № 2. – С. 35–39.
16. Бриль Ю. Процес реформування документознавчої освіти в контексті європейської інтеграції України / Ю. Бриль // Молодь і ринок. – 2017. – № 8 (151). – С. 151–159.
17. Бриль Ю. О. Ретроспективний аналіз проблеми становлення та розвитку документознавчої освіти в Україні / Ю. О. Бриль // Вісник Черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. – 2017. – № 4. – С. 31–41.
18. Бриль Ю. О. Професійна підготовка фахівців документно-інформаційної сфери: міжнародний досвід / Ю. О. Бриль // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2016. – № 4. – С. 28–36.

19. Брунер Дж. Психология познания. За пределами непосредственной информации : пер. с англ / Дж. Брунер. – М. : Прогресс, 1977. – 413 с.
20. Бьюзен Т. и Б. Супермышление / Т. и Б. Бьюзен. – 2-е изд. – Мн. : Попурри, 2003. – 320 с.
21. Ванюшин В. Н. Деловая игра в обучении : научно-практическое пособие / В. Н. Ванюшин, С. В. Гвоздиков, А. Р. Лаврентьев, Л. А. Орлова. – Дзержинск : Изд-во «Конкорд», 2015. – 131 с.
22. Варенко В. М. Системний аналіз інформаційних процесів: навч. посіб. / В. М. Варенко, І. В. Братусь, В. С. Дорошенко, Ю. Б. Смольніков, В. О. Юрченко. – К. : Університет “Україна”, 2013. – 203 с.
23. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. / В. М. Варенко. – К. : Університет „Україна”, 2014. – 417 с.
24. Варенко В. Методичний аспект створення інформаційно-аналітичних документів: аналіз, технології, проблеми / Володимир Варенко // Вісн. Книж. палати. – 2015. – № 3. – С. 46–48.
25. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
26. Вербицкий А. А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход / А. А. Вербицкий. – М. : Высшая шк., 1991. – 207 с.
27. Вербицкий А. А. Личностный и компетентностный подходы в образовании: проблемы интеграции / А. А. Вербицкий, О. Г. Ларионова. – М. : Логос, 2009. – 336 с.
28. Вербицкий А. А. Деловая игра как форма контекстного обучения и квазипрофессиональной деятельности студентов / А. А. Вербицкий // Педагогика и психология образования. – 2009. – № 4. – С. 73–84.
29. Вербицкий А. А. Инварианты профессионализма: проблемы формирования : монография / А. А. Вербицкий, М. Д. Ильязова. – М. : Логос, 2011. – 288 с.

30. Веремчук О. В. Педагогічні умови формування професійної культури майбутніх документознавців : автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / О. В. Веремчук. – Рівне, 2016. – 20 с.
31. Власова Г. В. Проблеми і перспективи підготовки фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / Г. В. Власова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 13–15.
32. Власова Г. В. Аналітико-синтетична переробка інформації : навчальний посібник / Г. В. Власова, В. І. Лутовинова, Л. І. Титова. – К. : ДАКККіМ, 2006. – 290 с
33. Вовк Н. Аналітичний документ в сучасному інформаційному просторі / Н. Вовк // Актуальні проблеми теорії, методології та практики соціальних комунікацій : матеріали II Міжвуз. наук. семінару. – Луцьк : ПВНЗ „Академія рекреаційних технологій і права”, 2016. – С. 12–15
34. Вовк Н. Інформаційно-аналітичні документи: сфера використання та класифікація / Н. Вовк // Вісн. Книж. палати. – 2016. – № 4. – С. 47–49.
35. Воєводін О. П. Проблеми підготовки фахівців-документознавців у контексті європейських вимог (досвід роботи у міжнародному проекті Темпус IV) / О. П. Воєводін, І. М. Сілютіна // Вісн. Харків. держ. академії культури. – 2013. – Вип. 40. – С. 147–155.
36. Волкова Н. П. Технології аналізу ситуацій у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців / Н. П. Волкова, В. О. Бикова // Вісн. Ун-ту імені Альфреда Нобеля. Сер. „Педагогіка і психологія”. Педагогічні науки. – 2017. – № 2(14). – С. 137–147.
37. Воробйова О. Ретроспектива дослідження проблеми формування інформаційно-аналітичної компетентності у сучасній педагогічній науці / О. Воробйова // Педагогічні науки. – 2018. – № 7. – С. 178–181.
38. Выготский Л. С. Развитие высших психических функций / Л. С. Выготский. – М. : Изд-во АПН РСФСР, 1960. – 130 с.

39. Гайдамак Е. С. Развитие информационно-аналитической компетентности будущего магистра физико-математического образования (в условиях реализации магистерской программы 540204 „Информатика в образовании”) : автореф. на соиск. учен. степ. канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания (информатика, уровень профессионального образования) ” / Е. С. Гайдамак. – Омск, 2006. – 22 с.
40. Гайсинюк Н. А. Педагогічні засади підготовки документознавців в умовах інформатизації суспільства : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 07.00.08 „Книгознавство, бібліотекознавство, бібліографознавство” / Гайсинюк Н. А. ; КНУКіМ. – К., 2003. – 24 с.
41. Годлюк А. М. Аналітичні інститути (мозкові центри) у зовнішній політиці США [Електронний ресурс] / А. М. Годлюк. – Режим доступу: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/p02/05%20godluk.pdf>.
42. Гордеев М. Некомпетентность в компетенциях [Електронний ресурс] / Гордеев М., Московчук М., Соболев М. // Management.com.ua.: Інтернет-портал для управлінців. – Режим доступу: <http://www.management.com.ua/hrm/hrm115.html>.
43. Гордеева Т. О. Психология мотивации достижения / Т. О. Гордеева. – М. : Смысл ; Издат. центр „Академия”, 2006. – 336 с.
44. Гордукалова Г. Ф. Информационно-аналитическая деятельность: истоки и перспективы : проблемная лекция / Г. Ф. Гордукалова // Современное библиотечно-информационное образование / СПбГУКИ. – СПб., 2006. – Вып. 8. – С. 19–25.
45. Гордукалова Г. Ф. Технологии анализа и синтеза профессиональной информации : учеб.-практ. пособие / Г. Ф. Гордукалова. – СПб. : Профессия, 2015. – 544 с.

46. Горовий В. М. Особливості розвитку соціальних інформаційних баз сучасного українського суспільства / В. М. Горовий. – К. : НБУВ, 2005. – 248 с.
47. Горовий В. М. Соціальні інформаційні комунікації і розвиток бібліотечної діяльності / В. М. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2009. – Вип. 23. – С. 6–12.
48. Горовий В. М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / В. М. Горовий ; наук. ред. Л. А. Дубровіна ; Нац. акад. наук України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – К. : НАН України, НБУВ, 2010. – 360 с.
49. Григораш С. М. Інформаційно-аналітична діяльність : конспект лекцій / С. М. Григораш. – Івано-Франківськ : ІФНТУНГ, 2011. – 154 с.
50. Григораш С. М. Змістова композиція аналітичних документів / С. М. Григораш // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2013. – № 1. – С. 21–25.
51. Григораш С. М. Інформаційно-аналітична компетентність – ключовий складник компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності (на прикладі дисципліни „Інформаційно-аналітична діяльність”) / С. М. Григораш // Молодий вчений. – 2017. – № 3 (43). – С. 213–217.
52. Грогуль О. М. Інформаційний продукт інформаційно-аналітичної діяльності / О. М. Грогуль // Інформаційна освіта та професійно-комунікативні технології ХХІ ст. : матеріали Міжнар. наук. конф. – К., 2012. – С. 82–84.
53. Громько Ю. В. Мыследеятельностная педагогика (теоретико-практическое руководство по освоению высших образцов педагогического искусства) / Ю. В. Громько. – Минск : Технопринт, 2000. – 375 с.
54. Грушевский С. П. Графическое сгущение учебной информации ; под научн. рук. и ред. А. А. Остапенко / С. П. Грушевский, В. В. Гузенко и др. – Краснодар : Просвещение-Юг, 2005. – 40 с.

55. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр ; за ред. чл.-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Л. : Сполом, 2012. – 506 с.
56. Демуз І. О. Аналітико-синтетична переробка документної інформації: навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни / І. О. Демуз. – ПереяславХмельницький (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2016. – 172 с.
57. Демчина Л. І. Спеціальність „Документознавство та інформаційна діяльність” у контексті ступеневої освіти / Л. І. Демчина // Вісник Харківської Державної Академії Культури. – 2011. – Випуск. 34. – С. 243–249.
58. Документне забезпечення управлінської діяльності організацій : навч.-метод. посіб. / уклад. О. В. Попчук ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т. – Рівне, 2012. – 116 с.
59. Документознавство : курс лекцій з дисципліни „Документознавство” для студ. I – II курсу вищ. навч. закл. спец. 6.020100 „Документознавство та інформаційна діяльність” [у 2-х ч.] – Ч. 1 / уклад. : О. Ю. Малюк, Н. М. Лесовець, Г. Ю. Есаулова ; Держ. закл. „Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка”. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2013. – 166 с.
60. Документологія : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. напряму 8.020105 „Документознавство та інформ. діяльність” / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т; авт.-уклад. Г. М. Швецова-Водка. – Рівне, 2011. – 111 с.
61. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем як галузь міждисциплінарного синтезу / В. В. Докучаєва // Системний підхід у сучасних педагогічних дослідженнях в Україні : монографія / за ред. С. Я. Харченка. – Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2016. – С. 50–88.
62. Долгоруков А. М. Case Study как способ (стратегия) понимания / А. М. Долгоруков // Практическое руководство для тьютора системы открытого образования на основе дистанционных технологий / под ред. А. М. Долгорукова. – М. : Центр интенсивных технологий образования,

2002. – С. 21 – 44.
- 63.** Долгоруков А. М. Метод case-study как современная технология профессионально-ориентированного обучения [Электронный ресурс] / А. М. Долгоруков. – Режим доступа : http://www.vshu.ru/lections.php?tab_id=3&a=info&id=2600
- 64.** Дылгырова Р. Д. Идеи метапредметности в истории педагогики / Раджана Дондоковна Дылгырова // Учёные записки ЗабГУ. – 2014. – № 5 (58). – С. 6–13.
- 65.** Дубова С. В. Підготовка документознавців для сфери державного управління в Україні (1995–2008 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.02 / С. В. Дубова; Нац. акад. кер. кадрів культури. і мистец. – К., 2010. – 19 с.
- 66.** Дудка В. И. Состояние и перспективы развития специальности „Документоведение и информационная деятельность” в современной Украине / В. И. Дудка // Документ. Архив. История. Современность. – Екатеринбург : Изд-во Урал. ун-та, 2008. – Вып. 8. – С. 27–31.
- 67.** Евдокимова Н. В. Становление понятий „компетентность” и „компетенция” в современной педагогической практике [Электронный ресурс] / Н. В. Евдокимова. – Режим доступа: <http://www.t21.rgups.ru/doc/1/07.doc>. – Загл. с экрана.
- 68.** Егоров В. П. Документовед и его специальность : учеб. пособие / В. П. Егоров, А. В. Слинков, Е. В. Карпычева. – М. : Юридический ин-т МИИТа, 2012. – 336 с.
- 69.** Елина И. Е. Компетентность как интегральная характеристика профессиональной деятельности государственных служащих : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.13 / Елина Инна Евгеньевна. – М., 1999. – 201 с.
- 70.** Елистратова Т.А. Развитие аналитических умений будущего менеджера в профессиональном образовании : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Татьяна Александровна Елистратова. – Оренбург, 2014. – 181 с.

71. Елканова Т. М. Формирование информационно-аналитической компетентности в структуре общеобразовательного базиса образования / Т. М. Елканова // Высшее образование сегодня. – 2009. – № 12. – С. 53–57.
72. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; голов. ред. Василь Григорович Кремінь. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
73. Жигірь В. Значення аналітичної компетентності у професійній діяльності менеджера освіти / В. Жигірь // Молодь і ринок. – 2014. – № 6. – С. 22–26.
74. Задорожна Н. В. Проблема формування аналітичної компетенції майбутніх фахівців у педагогічній теорії / Н. В. Задорожна // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2014. – Вип. 1. – С. 103-107.
75. Закон України „Про вищу освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
76. Занюк С. Психология мотивации / Сергей Занюк. – Киев : Эльга-Н; Ника-Центр, 2002. – 352 с.
77. Захарова І. В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К. : Центр учбової л-ри, 2013. – 335 с.
78. Звіт Програми аналітичних центрів та громадянського суспільства університету Пенсільванії 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://repository.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1012&context=think_tanks.
79. Зеер Э. Ф. Модернизация профессионального образования: компетентностный подход / Э. Ф. Зеер, А. М. Павлова, Э. Э. Сыманюк. – М. : Моск. психол.-социал. ин-т, 2005. – 216 с.
80. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование. – 2003. – № 5. – С. 34–42.

81. Зимняя И. А. Ключевые компетентности – как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 42 с. – Сер.: Труды методологического семинара „Россия в Болонском процессе: проблемы, задачи, перспективы”.
82. Зінчук Н. А. Теоретичне обґрунтування критеріїв і показників сформованості аналітичної компетентності майбутніх менеджерів / Н.А.Зінчук // Педагогічний дискурс : зб. наук. пр. – Хмельницький, 2009. – Вип. 5. – С. 97–99.
83. Зінчук Н. А. Формування аналітичної компетентності майбутніх менеджерів у вищих навчальних закладах : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Зінчук Н. А. – К., 2010. – 20 с.
84. Зінчук Н. А. Технологічні аспекти формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців у ВНЗ / Н.А.Зінчук, В.М.Зінчук [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://pedagogika.at.ua/_fr/10/5441737.doc.
85. Иванова М. П. Исследование профессиональных требований рынка к аналитикам различных специализаций / М. П. Иванова // Вестн. Санкт-Петербургского гос. ун-та культуры и искусств. – СПб., 2012. – № 2 (11). – С. 73–77.
86. Интернет в гуманитарном образовании : учеб. пособие для студентов высших учеб. заведений / под ред. Е. С. Полат. – М. : Гуманит. изд. Центр ВЛАДОС, 2001. – 272 с.
87. Ипполитова Н. Анализ понятия „педагогические условия” : сущность, классификация / Н. Ипполитова, Н. Стерхова // General and Professional Education. – 2012. – № 1. – С. 8–14.
88. Исаков В. Б. Правовая аналитика : учебное пособие для студентов старших курсов и слушателей магистратуры / В. Б. Исаков. – 2-е изд. – М. : НИУ ВШЭ, 2011. – 258 с.

89. Исаков В. Б. Графенто 1: Графический язык правовой аналитики : учеб. пособие / В. Б. Исаков ; Нац. исслед. у-нт «Высшая школа экономики». Факультет права. – М.: НИУ ВШЭ, 2016. – 50 с.
90. Інноваційні педагогічні технології у системі неперервної професійної освіти : монографія / за ред. С. С. Вітвицької. – Житомир : „Полісся”, 2015. – 368 с.
91. Інтегративно-особистісний підхід у психологічній науці та практиці : монографія / Г. О. Балл, О. В. Губенко, О. В. Завгородня та ін. ; за ред. Г. О. Балла. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 206 с.
92. Інформаційно-аналітична діяльність: основи теорії (Для студентів денної та заочної форми навчання) / Укладач доц. Яценко Л. Є. – Одеса : ОНПУ, 2014. – 79 с.
93. Іщенко В. С. Цільові орієнтири професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі документознавства та інформаційної діяльності до аналітичної роботи / В. С. Іщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 18 (277), ч. 1 : Пед. науки. – С. 154–160.
94. Іщенко В. С. Когнітивний та праксеологічний компоненти аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2015. – № 6 (295) : Пед. науки. – С. 167–173.
95. Іщенко В. С. Аналітична довідка в системі цільових орієнтирів підготовки майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. – 2017. – № 1 (306), ч. II : Пед. науки. – С. 100–107.
96. Іщенко В. С. Сучасні підходи до визначення структури аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Education and pedagogical sciences. Освіта та педагогічна наука. – 2017. – № 1 (166). – С. 20–28.
97. Іщенко В. С. Педагогічні умови формування аналітичної компетентності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної

- діяльності [Електронний ресурс] / В. С. Іщенко // Народна освіта. – 2017. – Вип. № 3 (33). – Режим доступу: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5017.
- 98.** Іщенко В. С. Навчально-методичне забезпечення формування аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Зб. наук. пр. Педагогічні науки. – Херсон, 2017. – Вип. LXXVIII, т. 3. – С. 118–123.
- 99.** Іщенко В. Метапредметний характер аналітичних умінь та навичок майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / Вікторія Іщенко // Наук. вісн. Миколаїв. нац. ун-ту ім. В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки : зб. наук. пр. – Миколаїв, 2017. – № 4 (59). – С. 217–223.
- 100.** Іщенко В. С. Посада секретаря: учора, сьогодні, завтра / В. С. Іщенко // Актуальні питання документознавства: історія та сьогодення : матеріали VI Регіон. наук.-практ. конф. з документознавства (м. Луганськ, 22 квіт. 2013 р.). – Луганськ, 2013. – С. 279–291.
- 101.** Іщенко В. С. Аналітична робота як складник професійної діяльності майбутніх фахівців галузі документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Сучасні педагогічні технології підготовки майбутніх учителів в умовах ступеневої освіти : матеріали Регіон. наук.-практ. конф. (25 квіт. 2013 р., м. Стаханов). – Стаханов, 2013. – С. 135–141.
- 102.** Іщенко В. С. Компетентнісний підхід до вирішення проблем формування умінь та навичок аналітичної діяльності в майбутніх фахівців у галузі документознавства / В. С. Іщенко // Сучасні соціально-економічні системи та проблеми освітології : II Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених та аспірантів : тези доп. (12 квіт. 2014 р., м. Дніпропетровськ). – Д., 2014. – С. 96–98.
- 103.** Іщенко В. С. Аналітична діяльність як різновид діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності /

- В. С. Іщенко // Наукова дискусія: питання педагогіки та психології : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (3–4 груд. 2016 р., м. Київ). – К., 2016. – С. 89–92.
- 104.** Іщенко В. С. Феномен „розуміння” як підґрунтя аналітичної діяльності майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Сучасний вимір психології та педагогіки : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 трав. 2017 р., м. Львів). – Л., 2017. – С. 39–40.
- 105.** Іщенко В. С. Метод структурно-функційного моделювання як засіб формування аналітичної компетентності у майбутнього фахівця з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Педагогіка і психологія: напрямки та тенденції розвитку в Україні та світі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (20-21 квіт. 2018 р., м. Одеса). – О., 2018. – С. 88–91.
- 106.** Іщенко В. С. Роль фахових дисциплін у формуванні аналітичної компетентності майбутніх фахівців з документознавства та інформаційної діяльності / В. С. Іщенко // Актуальні питання застосування на практиці досягнень сучасної педагогіки і психології : зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф. (11–12 трав. 2018 р., м. Харків). – Х., 2018. – С. 46–50.
- 107.** Каган М. С. Системный подход и гуманитарное знание : избр. ст. / М. С. Каган. – Л. : Изд-во Ленинград. ун-та, 1991. – 384 с.
- 108.** Калмыков А. А. Презентация знания (вопросы визуализации) книга для тех, кто желает быть понятым: монография / А. А. Калмыков. – LAP LAMBERT Academic Publishing. 2010. – 164 с
- 109.** Каримов А. Р. Введение в аналитическую философию : учеб. пособие / А. Р. Каримов. – Казань : Казан. ун-т, 2012. – 115 с.
- 110.** Карпенко Є. М. Педагогічні умови формування інформаційно-аналітичних умінь майбутніх учителів іноземних мов у процесі фахової підготовки : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук :

- 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Є. М. Карпенко. – Житомир, 2014. – 20 с.
- 111.** Карпенко О. О. Концепція професійного спрямування : навч. посіб. для студ. спец. „Документознав. та інформ. діяльність” / О. О. Карпенко. – Х. : Нац. аерокосм. ун-т „Харк. авіац. ін-т”, 2008. – 48 с.
- 112.** Карпов А. В. Психология рефлексивных механизмов деятельности / А. В. Карпов. – М. : Ин-т психологии РАН, 2004. – 421с.
- 113.** Качковська Л. Р. Навчальний практикум документознавство: тестові завдання для самоконтролю / Л. Р. Качковська. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т, 2015. – 84 с.
- 114.** Князева Л. В. Информационно-аналитическое обеспечение социального управления / Л. В. Князева, Е. П. Тавокин // Социология власти. – М., 2005. – № 4. – С. 5–22.
- 115.** Кобелев О. М. Проблема визначення інформаційно-аналітичної діяльності / О. М. Кобелев // Соціальні комунікації : матеріали Міжнар. наук. конф. (Харків, 26–27 лют. 2009 р.). – Х., 2009. – Ч. 1. – С. 88–90.
- 116.** Кобелев О. М. Інформаційно-аналітична діяльність: джерела становлення та розвитку в 1970–1980-ті роки / О. М. Кобелев // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 4. – С. 51–58.
- 117.** Кобелев О. М. Інформаційна аналітика в структурі бібліотечної діяльності в Україні : монографія / О. М. Кобелев. – Х. : ХДАК, 2012. – 245 с.
- 118.** Кобелев О. Інформаційно-аналітична складова в системі підготовки фахівців соціокомунікаційної сфери / Олександр Кобелев // Вісн. Книж. палати. – 2015. – № 12. – С. 38–41.
- 119.** Кокорин А. А. Анализ: теория, методология, методика (аксиоматическое эссе) / А. А. Кокорин. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Изд-во МГОУ, 2009. – 292 с.
- 120.** Колесникова И. А. Педагогическая праксеология : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / И. А. Колесникова, Е. В. Титова. –

- М. : Издат. Центр Академия, 2005. – 256 с.
121. Компетентнісний підхід у неперервній освіті / Голуб Н. Б., Єрмаков І. Г., Лузан Л. О. та ін. ; за ред. І. Г. Єрмакова. – Донецьк : Каштан, 2012. – 259 с.
 122. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи : бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – К. : „К.І.С.”, 2004. – 112 с.
 123. Компетентнісно зорієнтована освіта: якісні виміри / Леновицький Т. та ін.; редкол. : В. О. Огнев'юк та ін. – К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – 367 с.
 124. Концепції сучасного документознавства : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закладів напряму 8.020105 „Документознавство та інформ. діяльність” / Рівнен. держ. гуманітар. ун-т ; авт.-уклад. Г. М. Швецова-Водка. – Рівне : РДГУ, 2010. – 120 с.
 125. Котарбинский Т. Трактат о хорошей работе / Тадуеш Котарбинский. – М. : Экономика, 1975. – 271 с.
 126. Кошова О. П. Особливості формування інформаційно-аналітичних умінь студентів економічних спеціальностей ВНЗ в контексті підвищення їх конкурентоспроможності / О. П. Кошова // Наук. вісн. Нац. ун-ту біоресурсів і природокористування України. Сер. : Педагогіка. Психологія. Філософія. – К., 2012. – Вип. 175, ч. 2. – С. 198–208.
 127. Красовский Р. М. Информационно-аналитическая компетентность как компонент профессиональной подготовленности менеджера / Р. М. Красовский // Ярославский педагогический вестник. – 2012. – № 2, т. II : (Психолого-педагогические науки). – С. 193–198.
 128. Кудряшова Г. Ю. Организация информационно-аналитической деятельности / Г. Ю. Кудряшова. – Екатеринбург : УрФу, 2010. – 81 с.
 129. Кузнецов И. Н. Информация: сбор, защита, анализ : учеб. по информационно-аналитической работе / И. Н. Кузнецов. – М. : Изд-во Яуза, 2001. – 93 с.

130. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / А. І. Кузьмінський. – К. : Знання, 2005. – 486 с.
131. Кулешов С. Г. Документознавство: Історія. Теоретичні основи / С. Г. Кулешов ; Укр. держ. НДІ арх. справи та документознавства, Держ. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2000. – 162 с.
132. Кулешов С. Г. Упраплшське документознавство : навчальний посібник / С. Г. Кулешов. – К. : ДЛКККлМ, 2003. – 57 с.
133. Курантов А. П. Оккам / А. П. Курантов, Н. И. Стяжкин. – М. : Мысль, 1978. – 191 с.
134. Курило Н. О. Діловодство : метод. рек. для студ. спец. „Документознавство та інформаційна діяльність” ден. та заоч. форми навч. / Н. О. Курило, Н. М. Лесовець. – Луганськ : Вид-во ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 82 с.
135. Курило Н. О. Використання ігрових технологій в процесі професійної підготовки фахівців-документознавців / Н. О. Курило // Вісн. Луган. нац. ун-ту імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки. – 2013. – № 18(1). – С. 93–99.
136. Курлов А. Б. Методология информационной аналитики : монография / А. Б. Курлов, В. К. Петров. – М. : Проспект, 2014. – 378 с.
137. Курлов А. Б. Информационная аналитика как основание современной инновационной деятельности / А. Б. Курлов, В. К. Петров // Основы экономики, управления и права. – 2012. – № 3(3). – С. 58–64
138. Курносов Ю. В. Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы / Ю. В. Курносов, П. Ю. Конотопов. – М. : Изд-во „Русакі”, 2004. – 512 с.
139. Курносов Ю. В. Азбука аналитики / Юрий Курносов. – 2-е изд. – М. : Концептуал, 2015. – 240 с.
140. Курносов Ю. В. Философия аналитики / Юрий Курносов. – М. : Русакі, 2016. – 560 с.

141. Кухаренко В. М. Куратор змісту: навчально-методичний посібник / В. М. Кухаренко, Ю. М. Главчева, О. В. ; за заг. ред. В. М. Кухаренка. – Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. – 176 с.
142. Кучерявий О. Г. Педагогіка: особистісно-розвивальні аспекти : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. Г. Кучерявий. – К. : НВП Вид-во „Наукова думка” НАН України”, 2011. – 464 с.
143. Кушнарєнко Н. М. Концептуальні засади викладання дисциплін документознавчого циклу / Н. М. Кушнарєнко, А. А. Соляник // Вісн. Кн. палати. – 2001. – № 1. – С. 25–27.
144. Кушнарєнко Н. М. Складові змісту спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність”: питання методології / Н. М. Кушнарєнко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 1. – С. 42–45.
145. Кушнарєнко Н. М. Наукова обробка документів : підручник / Н. М. Кушнарєнко, В. К. Удалова. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 334 с.
146. Кушнарєнко Н. Н. Документоведение: учебник / Н. Н. Кушнарєнко. – 7-е изд., стер. – К. : Знання, 2006. – 459 с.
147. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев. – М. : Наука, 1982. – 340 с.
148. Лефевр В. А. Конфликтующие структуры / В. А. Лефевр. – М. : Изд-во „Советское радио”, 1973. – 158 с.
149. Линкина Н. Н. Педагогические условия модернизации естественно-научного образования педагогического колледжа в едином информационном пространстве : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Линкина Наталья Николаевна. – Ростов н/Д., 2002. – 186 с.
150. Литвин А. Методологічні засади поняття „педагогічні умови” / А. Литвин, О. Мацейко // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2013. – № 4. – С. 43 – 63.

151. Ліпінська А. В. Вивчення методів інформаційно-аналітичної діяльності майбутніми фахівцями з документознавства та інформаційної діяльності [Електронний ресурс] / А. В. Ліпінська // Державне управління: удосконалення та розвиток. – 2017. – № 7. – Режим доступу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1094>.
152. Ліпінська А. В. Місце інформаційно-аналітичної діяльності серед фахових дисциплін підготовки документознавців / А. В. Ліпінська // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологі. – 2015. – № 1. – С. 95–100.
153. Ліпінська А. В. Формування професійних компетенцій майбутніх документознавців під час вивчення інформаційних дисциплін / А. В. Ліпінська // Вісн. Нац. акад. керівних кадрів культури і мистецтв. – 2015. – № 2. – С. 174–177.
154. Лобач Н. В. Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх лікарів в освітньому середовищі вищого медичного навчального закладу : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Лобач Н. В. – Полтава, 2016. – 23 с.
155. Лугова Т. А. „Документознавство”: практикум для студентів денної та заочної форм навчання за спеціальністю „Документознавство та інформаційна діяльність” / Т. А. Лугова, О. О. Панькевич. – Одеса : ОНПУ, 2016. – 143 с.
156. Лугова Т. Візуалізація даних як складова професійної діяльності інформаційного аналітика / Т. Лугова, Н. Федоренко // Актуальні питання документознавства та інформаційної діяльності: теорії та інновації : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., Одеса, 23–24 березня 2017 р. / під заг. ред.: В. Г. Спрінсяна. – Дніпропетровськ : Середняк Т. К., 2017. – С. 312–319.
157. Лутовинова В. І. Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації : практичний посібник / В. І. Лутовинова ; Акад. пед. наук

- України, Держ. наук.-пед. б-ка України ім. В. О. Сухомлинського. – К. : Четверта хвиля, 2007. – 72 с.
- 158.** Мадзюк О. Компетентность информационного аналитика: сущность и специфические особенности / Олег Мадзюк // *Legea si Viata*. – 2015. – № 8/2. – С. 48–51.
- 159.** Мадзюк О. Методика підготовки аналітичних документів в інформаційній сфері / Олег Мадзюк // *Национальный юридический журнал: теория и практика*. – 2015. – № 4. – Т. 2. – С. 42–45.
- 160.** Мадзюк О. Поняття та зміст інформаційної діяльності / Олег Мадзюк // *Підприємство, господарство і право*. – 2017. – № 10. – С. 171–176.
- 161.** Мазін В. М. Критерії та показники сформованості культури професійної самореалізації педагога / В. М. Мазін // *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*. – 2007. – Вип. 41. – С. 217–225.
- 162.** Макаров А. В. Організація навчального процесу із соціально-гуманітарних дисциплін за модульним принципом і рейтинговою оцінкою / А. В. Макаров, З. П. Трохимова // *Проблеми освіти : наук.-метод. зб.* – К. : Наук.-метод. центр вищої освіти, 2003. – Вип. 34. – С. 118–140.
- 163.** Максимова О. П. До проблеми сутності аналітичної діяльності фахівця / О. П. Максимова // *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 22 (75). – С. 247–250.
- 164.** Максимова О. П. Особливості застосування кейс-методу у процесі формування готовності майбутніх економістів до аналітичної діяльності [Електронний ресурс] / О. П. Максимова – Режим доступу: http://virtkafedra.ukoz.ua/el_gurnal/pages/vypl1/1/Maximova.pdf
- 165.** Малик Г. Д. Документознавство та інформаційна діяльність : довідник / Г. Д. Малик ; Галиц. акад. – Івано-Франківськ, 2009. – 392 с.
- 166.** Малик Г. Д. Педагогічні умови реалізації компетентнісного підходу у професійній підготовці майбутнього документознавця : автореф. дис. на

- здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 / Г. Д. Малик ; Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. – К., 2011. – 20 с.
- 167.** Малик Г. Д. Компетентнісний профіль документознавця / Г. Д. Малик // Вісн. Харків. держ. академії культури. – 2013. – Вип. 41. – С. 82–92.
- 168.** Мамардашвили М. К. Формы и содержание мышления / М. К. Мамардашвили. – СПб. : Азбука, Азбука-Аттикус, 2011. – 288 с.
- 169.** Марченко О. О. Актуальні проблеми Data Mining : навчальний посібник для студентів факультету комп'ютерних наук та кібернетики / О. О. Марченко, Т. В. Россада. – Київ, 2017. – 150 с.
- 170.** Матвієнко О. В. Документознавча освіта: проблеми та перспективи розвитку практики та наукових досліджень / О. В. Матвієнко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2009. – № 4. – С. 17–22.
- 171.** Матвієнко О. Спеціальність 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа”: у пошуках „інформаційного фахівця” / О. Матвієнко, М. Цивін // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 10. – С. 32–35.
- 172.** Мельник Я. В. Використання інформаційних технологій в процесі підготовки фахівців-документознавців / Я. В. Мельник // Вісн. Луган. нац. у-ту імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 10 (269). ч. III : Пед. науки. – С. 152–161.
- 173.** Микалко М. Игры для разума. Тренинг креативного мышления / М. Микалко. – СПб. : Питер, 2007. – 448 с.
- 174.** Морозюк І. Документознавство та інформаційна діяльність: проблеми спеціалізацій і вимоги практики / І. Морозюк // Вісн. Книж. палати. – 2003. – № 8. – С. 18–20.
- 175.** Мухров И. С. Условия формирования профессиональных компетентностей молодых квалифицированных рабочих в системе начального профессионального образования [Электронный ресурс] / И. С. Мухров // Современные проблемы науки и образования. – 2012. – № 3. – Режим доступа: <https://www.science-education.ru/ru/article/view?id=6195>.

- 176.** Назаренко Н. С. Формування комунікативної компетентності майбутніх документознавців у процесі вивчення гуманітарних дисциплін : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / Н. С. Назаренко. – К., 2008. – 20 с.
- 177.** Назначило Е. В. Развитие информационно-аналитической компетентности преподавателя в процессе непрерывного педагогического образования : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Е. В. Назначило. – Магнитогорск, 2003. – 213 с.
- 178.** Наст Дж. Эффект визуализации / Джейми Наст ; пер. с англ. О. А. Дьяковой. – М. : Эксмо, 2008. – 256 с.
- 179.** Національний освітній глосарій: вища освіта / авт.-уклад.: І. І. Бабин, Я. Я. Болюбаш, А. А. Гармаш та ін.; за ред. Д. В. і В. Г. Кременя. – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. – 100 с.
- 180.** Неурядові аналітичні центри в Україні: стан і тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Центр Разумкова // Національна безпека і оборона. – 2003. – № 10. – С. 3–26. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/additional/analytical_report_NSD46_ukr.pdf.
- 181.** Нефедьева К. В. Инфографика – визуализация данных в аналитической деятельности / К. В. Нефедьева // Анализ информации в науке, культуре, бизнесе : сб. науч. ст. ; под ред. Г. Ф. ордукаловой. – СПб., Изд. СПбГУКИ, 2013. – С. 89–94.
- 182.** Нисбетт Р. Культура и системы мышления: сравнение холистического и аналитического познания / Ричард Нисбетт, Кейпинг Пенг, Инчеол Чой, Ара Норензаян // Психологический журнал. – 2011. – Том 32, № 1. – С. 55–86.
- 183.** Новейший философский словарь [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://enc-dic.com/new_philosophy/Analitika-75.html.
- 184.** Новий тлумачний словник української мови / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. – К. : Вид-во „Аконіт”, 2001. – Т. 2 : Ж–О. – 911 с.

185. Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. – Т. 3 / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Аконіт, 2005. – 863 с.
186. Новиков А. М. Методологія : монографія / А. М. Новиков, Д. А. Новиков. – М. : СИНТЕГ, 2007. – 663 с.
187. Образцов П. И. Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения / П. И. Образцов. – Орел : Орловск. ГТУ, 2000. – 145 с.
188. Овчарук О. В. Компетентності як ключ до оновлення змісту освіти / О. В. Овчарук // Стратегія реформування освіти в Україні. – К. : “К.І.С.”, 2003. – 296 с.
189. Омельченко В. И. Развитие информационно-аналитической компетентности будущего офицера-инженера в условиях смешенного обучения информатики : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 „Теория и методика обучения и воспитания (информатика, уровень профессионального образования)” / В. И. Омельченко. – Челябинск, 2011. – 26 с.
190. Особистісно орієнтовані технології навчання і виховання у вищих навчальних закладах : кол. моногр. / авт. : В. Андрущенко, Н. Дівінська, Б. Корольова та ін. ; за заг. ред. В. Андрущенка, В. Лугового. – К. : Пед. думка, 2008. – 256 с.
191. Палеха Ю. Значення підготовки документознавців для інформаційного суспільства [Електронний ресурс] / Ю. Палеха. – Режим доступу: <http://dilo.kiev.ua/zpddis.html>. – Назва з екрана.
192. Палеха Ю. Підготовка документознавців-інформаційних аналітиків – нагальна потреба інформаційного суспільства / Ю. Палеха // Студії з архівної справи та документознавства. – 2007. – Т. 15. – С. 108–111.
193. Палеха Ю. І. Загальне документознавство : навч. посіб. / Ю. І. Палеха, Н. О. Леміш. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. – К. : Ліра-К, 2009. – 434 с.
194. Панфилов М. А. Модельное представление учебного содержания / М. А. Панфилов. – Саранск : Изд-во Морд. ун-та, 2005. – 163 с.

195. Панфилова А. П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение : учеб. пособие для студентов / А. П. Панфилова. – М. : Академия, 2009. – 192 с.
196. Педагогическая энциклопедия / глав. ред. А. И. Каиров, Ф. Н. Петров. – М. : Сов. Энцикл., 1964. – Т. 1 : А – Ефимов, 1964. – 832 столб. с ил.
197. Петренко Л. М. Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів : монографія / Л. М. Петренко. – Д. : ІМА-прес, 2013. – 456 с.
198. Петренко Л. М. Теорія і методика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів : дис. ... д-ра пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / Лариса Михайлівна Петренко. – К., 2014. – 581 с.
199. Пехота О. М. Особистісно-орієнтоване навчання: підготовка вчителя : монографія / О. М. Пехота, А. М. Старєва. – 2-е вид. доп. та переробл. – Миколаїв : Вид-во „Ларіон”, 2007. – 276 с.
200. Пихота А. Что эксперты говорят о компетенциях [Электронный ресурс] / Пихота Анна. – Режим доступа: <http://www.trainings.ua/article/76.html>.
201. Половенко Л. П. Аналітична компетентність – ключовий складник професійної компетентності майбутніх фахівців з економічної кібернетики / Л. П. Половенко // Теорія і практика управління соціальними системами: філософія, психологія, педагогіка, соціологія. – Х., 2012. – № 1. – С. 81–90.
202. Попчук О. В. Професійна культура документознавця : навч.-метод. посіб. / О. В. Попчук ; Рівнен. держ. гуманітар. ун-т . – Рівне : РДГУ, 2013. – 80 с.
203. Постанова „Про затвердження національної рамки кваліфікацій” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>.
204. Професійна освіта: словник : навч. посіб. / уклад. С. У. Гончаренко та ін. ; за ред. Н. Г. Ничкало. – К. : Вища шк., 2000. – 390 с.

- 205.** Психологія особистості: словник-довідник / за ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. – К. : Рута, 2001. – 320 с.
- 206.** Пупышева Е. Л. Метапредметный подход в профессиональной подготовке будущего учителя / Е. Л. Пупышева // *Философские науки. Вопросы теории и практики.* – 2016. – № 2 (56). – Ч. 2. – С. 196–199
- 207.** Равен Дж. Компетентность в современном обществе. Выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М. : „КогитоЦентр”, 2002. – 396 с.
- 208.** Ракитов А. И. Системный анализ и аналитические исследования: руководство для профессиональных аналитиков / А. И. Ракитов, Д. А. Бондяев, И. Б. Романов, С. В. Егерев, А. Ю. Щербаков ; отв. ред. А. И. Ракитов. – М. : РГГУ, 2009. – 448 с.
- 209.** Ратт Т. А. Концептуальные основы реализации компетентностного подхода в современном образовательном пространстве [Электронный ресурс] / Т. А. Ратт // *Компетентностный подход и новое качество образования : тез. докл. Второй науч.-практ. конф.* – Режим доступа: <http://www.hse.perm.ru/university/conference.php?id=82>.
- 210.** Рейтерович І. В. Аналітичний документ як інструмент підготовки управлінських рішень : навч.-метод. матеріали / І. В. Рейтерович, С. В. Ситник ; уклад. В. М. Гаврилук. – К. : НАДУ, 2013. – 56 с.
- 211.** Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ: теорія і практика : монографія / В. В. Ягупов, Н. О. Величко, І. В. Гириловська та ін. ; за наук. ред. В. В. Ягупова. – К. : ТОВ „НВП Поліграфсервіс”, 2014. – 176 с.
- 212.** Романишин Ю. Л. Формування готовності майбутніх документознавців-менеджерів до професійної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук спец. : 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Ю. Л. Романишин. – Тернопіль, 2011. – 21 с.

- 213.** Роэм Д. Визуальное мышление. Как «продавать» свои идеи при помощи визуальных образов / Дэн Роэм ; пер. с англ. О. Медведь. – М. : Изд-во „Манн, Иванов и Фербер”; Из-во „Эксмо”, 2014. – 300 с.
- 214.** Рубинштейн С. Л. О мышлении и путях его исследования / С. Л. Рубинштейн. – М. : АН СССР, 1958.– 147 с.
- 215.** Рубинштейн С. Л. Принцип творческой самодеятельности (К философским основам современной педагогики) / С. Л. Рубинштейн // Вопр. психологии. – 1986. – № 4. – С. 101–107.
- 216.** Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии : В 2 т. / С. Л. Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1989. – Т. 1. – 488 с.
- 217.** Руководство пользователя ECTS = ECTS users' guide, European credit transfer a. accumulation system a. the diploma suppl. : „Болонский процесс: середина пути” / под науч. ред. В. И. Байденко. – М. ; Уфа : Исслед. центр проблем качества подгот. специалистов, 2005. – 68 с.
- 218.** Рыжова Н. И. Профессиональная готовность к информационно-аналитической деятельности: концепция формирования, составляющие и направления / Н. И. Рыжова, В. И. Фомин, Е. В. Филимонова // Информатика и образование. – 2008. – № 12. – С. 96–101.
- 219.** Рябенко В. Кілька методологічних міркувань щодо адекватного розуміння сутності сучасної епохи / Валерій Рябенко // Донецький вісн. наук. товариства ім. Т. Шевченка : зб. наук. ст. – Донецьк : Схід. видав. дім, 2012. – Т. 34 : Історія. Філософія. – С. 298–320.
- 220.** Седова И. В. Формирование основ информационно-аналитической культуры бакалавров экономики в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Седова Ирина Владимировна. – М., 2012. – 195 с.
- 221.** Секлетов А. В. Формирование аналитической компетентности юридических кадров в процессе профессиональной подготовки в ВУЗе : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / Антон Васильевич Секлетов. – Самара. 2015. – 205 с.

- 222.** Семеріков С. О. Комбіноване навчання: проблеми і перспективи застосування в удосконаленні навчально-виховного процесу й самостійної роботи студентів / С. О. Семеріков, А. М. Стрюк // Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : монографія. Кол. авторів / ред. проф. О. А. Коновала. – Кривий Ріг : Книжкове видавництво Киреєвського, 2012. – С. 135–162.
- 223.** Семеріков С. О. Створення електронних навчально-методичних комплексів у мобільно орієнтованому середовищі навчання ВНЗ / С. О. Семеріков, В. В. Ткачук, Ю. В. Єчкало // Новітні комп'ютерні технології. – Кривий Ріг : Видавничий центр ДВНЗ «Криворізький національний університет», 2017. – Том XV. – С. 189–196.
- 224.** Семеріков С. О. Засоби доповненої реальності у мобільно орієнтованому середовищі професійно-практичної підготовки / С. О. Семеріков, Є. О. Модло, А. М. Стрюк // Професійна педагогіка і андрагогіка: актуальні питання, досягнення та інновації : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 20–21 листопада 2017 р.) / за ред. О. О. Лаврентьєвої, Т. М. Мішеніної. – Кривий Ріг, 2017. – С. 31–34.
- 225.** Сербін О. Підвищення ефективності пошукових інструментів у контексті розвитку індексування інформаційних ресурсів / О. О. // Наук. праці Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2013. – Вип. 35. – С. 39–48.
- 226.** Сердюк Л. З. Психологія мотивації учіння майбутніх фахівців: системно-синергетичний підхід / Л. З. Сердюк. – К. : Ун-т „Україна”, 2012. – 323 с.
- 227.** Сивак О. А. Формування професійних компетентностей майбутніх документознавців у процесі навчання інформатичних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / О.А.Сивак. – Бердянськ, 2014. – 20 с.

- 228.** Сиетов А. П. Пособие по подготовке аналитических материалов (общепризнанные подходы) [Электронный ресурс] / А. П. Сиетов. – Ташкент, 2013. – Режим доступа: <https://www.proza.ru/2014/02/01/796>.
- 229.** Сисоєва С. О. Технологізація освітньої діяльності в умовах неперервної професійної освіти / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: проблеми, пошуки, перспективи : монографія / за ред. І. А. Зязюна. – К. : Віпол, 2000. – С. 249–273.
- 230.** Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навч.-метод. посіб. / С. О. Сисоєва ; НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К. : ЕКМО, 2011. – 324 с.
- 231.** Ситуаційна методика навчання: український досвід : зб. ст. / упоряд. О. Сидоренко, В. Чуба. – К. : Центр інновацій та розвитку, 2001. – 256 с.
- 232.** Ситуационный анализ или анатомия кейс-метода / под ред. д-ра социол. наук, проф. Ю.П.Сурмина. – Киев : Центр инноваций и развития, 2002. – 286 с.
- 233.** Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітична діяльність як напрям інформаційної діяльності / Г. Сілкова // Вісн. Книж. палати. – 1999. – № 3. – С. 15–16.
- 234.** Сілкова Г. В. Інформаційно-аналітична діяльність у структурі інформаційної діяльності / Г. В. Сілкова // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2007. – № 4. – С. 37–44.
- 235.** Сілкова Г. До питання формування терміносистеми інформаційно-аналітична діяльність / Г. Сілкова // Термінологія документознавства та суміжних галузей : зб. наук. пр. / КНУКіМ. – К., 2010 – Вип. 4. – С. 63–66.
- 236.** Силютин И. Н. Взаимодействие специалистов по управлению докумен-тами и информационным технологиям / И. Н. Силютин, М. В. Борисова // Соціально-психологічний та філософський підхід до проблем сучасного суспільства : матеріали наук. конф., (8 лют.-1 берез.

- 2016 р., м. Сєвєродонецьк). – Сєвєродонецьк : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. – С. 132–133.
- 237.** Сілютіна І. М. Інформаційна діяльність в мережевому суспільстві / І. М. Сілютіна // Гілея: наук. вісник. – 2017. – Вип. 120. – С. 170–173.
- 238.** Слободяник М. С. Компетентнісний підхід як чинник удосконалення підготовки майбутніх документознавців / М. С. Слободяник ; Донец. нац. ун-т та ін. // Інформаційні технології і системи в документознавчій сфері : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. – Донецьк, 2012. – С. 110–111.
- 239.** Словарь терминов и понятий по документоведческим дисциплинам / Сост. С. Ю. Гасникова. – 2-е изд., испр. и доп. – Нижневартовск : Изд-во Нижневарт. гуманит. ун-та, 2009. – 116 с.
- 240.** Словник-довідник з професійної педагогіки / за ред. А. В. Семенової. – О. : Пальміра, 2006. – 272 с.
- 241.** Сляднева Н. А. Информационно-аналитическая деятельность: проблемы и перспективы / Н. А. Сляднева // Информационные ресурсы России. – 2001. – №2. – С. 14–21.
- 242.** Соболев О. Н. Аналитико-синтетическая переработка документов: теория, методика, технология / О. Н. Соболев. – Екатеринбург, 2007.
- 243.** Соляник А. Інноваційні критерії результативності ступеневої підготовки фахівців зі спеціальності 029 „Інформаційна, бібліотечна та архівна справа” [Електронний ресурс] / Алла Соляник // Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук. – 2018. – № 1. – Режим доступу : <http://librinfosciences.knukim.edu.ua/article/view/146291>.
- 244.** Сохор Б. И. Логическая структура учебного материала / Б. И. Сохор. – М.: Педагогика, 1974. – 192 с.
- 245.** Столяренко Л. Д. Основы психологии / Л. Д. Столяренко. – Изд. третье. – Ростов н/Д : Феникс, 2000. – 672 с.

246. Столяров Ю. Н. Документология : учебное пособие / Ю. Н. Столяров; Москов. гос. ун-т культуры и искусств ; Орлов. гос. институт искусств и культуры. – Орёл : Горизонт , 2013. – 370 с.
247. Субетто А. И. Квалитология образования / А. И. Субетто. – СПб. ; М. : [Б. и.], 2000. – 200 с.
248. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ : учеб. пособие / Ю. П. Сурмин. – Киев : МАУП, 2003. – 368 с.
249. Сурмін Ю. П. Аналітична діяльність: посіб. для аналітика неприбуткової організації / Ю. П. Сурмін. – К. : Центр інновацій і розвитку, 2002. – 96 с.
250. Сурмін Ю. П. Кейс метод: становлення та розвиток в Україні / Ю. П. Сурмін // Вісник Нац. акад. держ. управління. – 2015. – № 2. – С. 19–28.
251. Сурмін Ю. П. Кейс-стаді: архітектура і можливості / Ю. П. Сурмін. – К. : Навч.-метод. центр „Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні”, 2012. – 336 с.
252. Тарасов П. Ю. Аналитические умения как предмет исследования в педагогике высшей школы / П. Ю. Тарасов // Вестник № 3. – С. 86–89.
253. Тверезовська Н. Сутність та зміст поняття „педагогічні умови” / Н. Тверезовська, Л. Філіппова // Нова пед. думка. – 2009. – № 3. – С. 90–92.
254. Теорія і практика організації самостійної роботи студентів вищих навчальних закладів : монографія / кол. авт. ; ред. проф. О. А. Коновала. – Кривий Ріг : Книжкове вид-во Киреєвського, 2012. – 380 с.
255. Тихомиров О. К. Психология мышления : учеб. пособие / О. К. Тихомиров. – М. : МГУ, 1984. – 270 с.
256. Топоровский В. П. Аналитическая компетентность педагога: технологии развития, педагогический анализ, методы и формы оценки: учебно-методическое пособие / В. П. Топоровский. – 2-е изд., стереотип. – М. : Планета, 2011. – 176 с.

257. Трансцендентальная аналитика [Электронный ресурс] // История философии. – Режим доступа: http://dic.academic.ru/dic.nsf/history_of_philosophy/546/.
258. Трофименко А. Е. Развитие информационно-аналитической компетенции студентов в ВУЗе : автореф. дис. на соиск. учен. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.08 „Теория и методика профессионального образования” / А. Е. Трофименко. – Челябинск, 2012. – 24 с.
259. Умерова Г. А. Теоретичний аналіз понять аналітичної та інформаційно-аналітичної компетентностей / Г. А. Умерова // Вісн. Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. – 2013. – № 3 (262) : Пед. науки. – С. 195–203.
260. Умерова Г. А. Место и роль аналитической компетентности в структуре профессиональной компетентности будущих инженеров-педагогов / Г. А. Умерова // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2014. – № 3 (37). – С. 254–263.
261. Умерова Г. А. Формирование аналитической компетентности будущих инженеров-педагогов швейного профиля в процессе изучения профессионально ориентированных дисциплин: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Гульнара Аметовна Умерова. – Симферополь, 2014. – 278 с.
262. Философский энциклопедический словарь / [редкол.: С. С. Аверинцев и др.]. – 2-е изд. – М. : Сов. энцикл., 1989. – 815 с.
263. Філіпова Л. Професійні компетенції фахівців з документальних комунікацій: освітній аспект / Л. Філіпова // Вісник Книжкової палати. – 2009. – № 1. – С. 25–28.
264. Філіпова Л. Я. Аналітична складова інформаційної діяльності: уточнення сутності, ознак і процесів / Л. Я. Філіпова, І. В. Захарова // Вісн. Харків. держ. акад. культури. – 2009. – Вип. 28. – С. 44–52.
265. Фомин В. И. Развитие содержания подготовки к информационно-аналитической деятельности на основе семиотического подхода : автореф. дис. на соиск. учен. степени докт. пед. наук : спец. 13.00.02

- „Теория и методика обучения и воспитания (информатика)” / В. И. Фомин. – М., 2009. – 49 с.
- 266.** Халер М. Пошук і збір інформації : навчальний посібник/ Міхаель Халер ; за загал. ред. В. Ф. Іванова та А. Коль. – К. : Академія Української Преси, Центр Вільної Преси, 2006. – 308 с.
- 267.** Хоменко І. В. Логіка: теорія та практика : підручник / І. В. Хоменко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 400 с.
- 268.** Хриков Є. М. Педагогічні умови в структурі наукового знання [Електронний ресурс] / Є. М. Хриков // Шлях освіти. – 2011. – № 2. – С. 11–15. – Режим доступу : [tp://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2797/1/ped.umovi.pdf](http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2797/1/ped.umovi.pdf)
- 269.** Хуторской А. Ключевые компетенции : технология конструирования / А. Хуторской // Нар. образование. – 2003. – № 5. – С. 55–61.
- 270.** Хуторской А. В. Метапредметный подход в обучении : Научно-методическое пособие / А. В. Хуторской. – М. : Эйдос; Изд-во Института образования человека, 2012. – 73 с.
- 271.** Чобітько М. Г. Особистісно орієнтована професійна підготовка майбутнього вчителя: теоретико-методологічний аспект : монографія / М. Г. Чобітько. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – 559 с.
- 272.** Шадриков В. Д. Психология деятельности человека / В. Д. Шадриков. – М. : Изд-во „Институт психологии РАН”, 2013. – 464 с.
- 273.** Швецова-Водка Г. М. Документознавство : навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. – К. : Знання, 2007. – 398 с.
- 274.** Швецова-Водка Г. М. Документознавство : словник-довідник термінів і понять : навч. посіб. – 2 вид., стереотип. – Київ : Знання, 2012. – 319 с.
- 275.** Шевченко С. М. Педагогічні умови формування аналітичного мислення студентів вищих технічних навчальних закладів / С. М. Шевченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Х., 2007. – № 3. – С. 151–154.

276. Шокин Ю. И. Проблемы поиска информации / Ю. И. Шокин, А. М. Федотов, В. Б. Барахнин. – Новосибирск: Наука, 2010. – 197 с.
277. Штейнберг В. Э. Дидактические многомерные инструменты : теория, методика, практика / В. Э. Штейнберг. – М. : Народное образование, 2002. – 304 с.
278. Штейнберг В. Э. От логико-смыслового моделирования – к микронавигации в содержании учебного материала / В. Э. Штейнберг // Педагогический журнал Башкортостана. – 2013. – № 2 (45). – С. 108–117.
279. Щагина Г. В. Развитие профессионально-познавательного интереса у будущих социальных педагогов в вузе : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Щагина Галина Валентиновна. – Магнитогорск, 2005. – 179 с.
280. Щедровицкий Г. П. Рефлексия в деятельности / Г. П. Щедровицкий // Вопросы методологии. – 1994. – № 3 – 4 (№ 15–16). – С. 76–121.
281. Щербяк Ю. А. Особливості підготовки фахівців зі спеціальності „Документознавство та інформаційна діяльність” у Тернопільському національному економічному університеті / Ю. А. Щербяк // Педагогічні науки. – 2013. – № 1 (57). – С. 46–54.
282. Энциклопедия эпистемологии и философии науки. – М. : Канон+, РООИ „Реабилитация”, 2009. – 1248 с.
283. Юдин Э. Г. Системный подход и принцип деятельности: методологические проблемы современной науки / Э. Г. Юдин. – М. : Наука, 1978. – 391 с.
284. Юлдашев З. Ю. Инновационные методы обучения: Особенности кейс-стади метода обучения и пути его практического использования / З. Ю. Юлдашев, Ш. И. Бобохужаев. – Ташкент : „IQTISODMOLIYA”, 2006. – 88 с.
285. Ягупов В. В. Методи діагностування інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійних навчальних закладів / В. В. Ягупов, В. І. Свистун // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2014. – № 2. – С. 217–226.

286. Ягупов В. В. Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів : термінологічний словник / І. М. Савченко, В. В. Ягупов. – Київ : ІПТО НАПН України, 2014. – 127 с.
287. Янг Е. Як написати дієвий аналітичний документ у галузі державної політики : практ. посіб. для радників з держ. політики у Центральній і Східній Європі / Еойн Янг, Ліза Куїнн ; пер. з англ. С. Соколик ; наук. ред. пер. О. Кілієвич. – К. : „К.І.С.”, 2003. – 120 с.
288. Янишин О. К. Формування комунікативних умінь майбутніх документознавців засобами медіа освітніх технологій : автореф. дис. на здоб. наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія та методика професійної освіти” / О.К.Янишин. – К., 2012. – 20 с.
289. Ярыгин О. Н. Система формирования компетентности в аналитической деятельности исследователя / О. Н. Ярыгин. – Тольятти : Кассандра, 2013. – 465 с.
290. Яу Н. Искусство визуализации в бизнесе. Как представить сложную информацию простыми образами / Нейтан Яу ; пер. с англ. Светланы Кировой. – М. : Манн, Иванов и Фербер, 2013. – 352 с.
291. Яценко О. М. Укладання інформаційно-аналітичних документів : метод. рек. / укл. О. М. Яценко. – К. : Нілан-ЛТД, 2010. – 78 с.
292. Drucker P. F. Post-Capitalist Society / P. F. Drucker. – Oxford : Butterworth-Heinemann, 1993. – 204 p.
293. Ishchenko V. S. Case study as a means of forming analytical competence of future specialists for document management and information activities / Victoria Ishchenko // Modern European Researches. – Salzburg, 2018. – № 1. – P. 18–29.
294. Holmes L. Decontaminating the concepts of «learning» and «competence» : education and modalities of emergent identity [Electronic resource] / by L. Holmes // Relational Skill & Learning. – Regime of access: <http://www.re-skill.org.uk/papers/decontaminating.html>.

- 295.** McClelland D. C. Testing for competence rather than for «Intelligence» / D. C. McClelland // *American Psychologist*. – 1973. – № 1 (Vol. 28). – P. 1–14.
- 296.** Morpurgo M. T. Beyond Competency: The role of professional accounting education in the development of meta-competencies. Athabasca University. Dissertation for the degree of Doctor of Business Administration. – 2015. – 346 p.
- 297.** Raven J. Competence in modern society: its identification, development and release / J. Raven. – Oxford, England : Oxford Psychologists Press, 1984. – 396 p.
- 298.** Trace A. S. What Ivan Knows That Johnny Doesn't / A. S. Trace. – New York : Random House, 1961. – 213 p.
- 299.** White R. W. Motivation reconsidered: the concept of competence / R. W. White // *Psychological Review*. – 1959. – № 66. – P. 297–333.

ВИТЯГ
З ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРА
першого рівня вищої освіти за спеціальністю 029 „Інформаційна, бібліотечна та
архівна справа” галузі знань 02 „Культура і мистецтво”
(ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка”)

ПРИДАТНІСТЬ ВИПУСКНИКІВ ДО ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ

ФАХІВЕЦЬ ЗДАТНИЙ ВИКОНУВАТИ ЗАЗНАЧЕНІ ПРОФЕСІЙНІ РОБОТИ ЗА ДК 003:2010:

2432.1 – Документознавець

2431.2 – Архівіст

1471 – Менеджер (управитель) у сфері надання інформації

3121 – Фахівець з інформаційних технологій

Бакалавр підготовлений до професійної діяльності з документаційно-інформаційного забезпечення управління. Він призначений для роботи у виробничих і невиробничих сферах, на підприємствах різних галузей, організаціях, установах усіх форм власності, комерційних структурах, у державних і відомчих архівах, музеях тощо, може займати первинні посади:

- референт в органах державного управління чи установах різних форм власності;
- фахівець у сфері документної комунікації (архіви, музеї, бібліотеки, інформаційні центри тощо);
- фахівець в установах, пов'язаних з інформаційною діяльністю;
- інформаційний менеджер;
- програміст в органах державного управління чи установах різних форм власності;
- фахівець із впровадження новітніх інформаційних технологій на підприємствах чи установах різних форм власності.

Він може також обіймати посади керівного персоналу в будь-яких установах, пов'язаних з інформаційною діяльністю.

ПРОГРАМНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми під час професійної діяльності у галузі інформаційної, бібліотечної та архівної справи або в процесі навчання.

Здатність розв'язувати комплексні проблеми у інформаційній, бібліотечній та архівній сфері або у процесі навчання, що передбачає проведення дослідження та/або здійснення інновацій та характеризуються невизначеністю умов та вимог.

Загальні компетентності (ЗК).

1) базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для освоєння загально-професійних дисциплін;

2) базові знання в галузі документознавства, необхідні для освоєння професійно-орієнтованих дисциплін;

3) базові уявлення про основи філософії, політології, що сприяють розвитку загальної культури й соціалізації особистості, схильності до етичних цінностей, розуміння причинно-наслідкових зв'язків розвитку суспільства й уміння їх використовувати в професійній і соціальній діяльності;

4) здатність до застосування знань на практиці;

5) здатність здійснювати пошук та аналізувати інформацію з різних джерел;

6) знання іншої мови (мов);

7) уміння ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях;

8) креативність, здатність до системного мислення;

9) потенціал до подальшого навчання;

10) відповідальність за якість виконуваної роботи.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

1) базові знання наукових понять, теорій і методів, необхідних для розуміння принципів роботи та функціонального призначення;

2) базові знання основних нормативно-правових актів та довідкових матеріалів, чинних стандартів і технічних умов, інструкцій та інших нормативно-розпорядчих документів в галузі, документознавства, архівознавства, бібліотекознавства;

3) знання з обчислювальної техніки та програмування, володіння навичками роботи з комп'ютером для вирішення завдань спеціальності;

4) знання основ охорони праці, виробничої санітарії і пожежної безпеки під час роботи з устаткуванням та обладнанням;

5) Здатність розуміти та використовувати закономірності розвитку інфосфери з метою організації ефективного управління інформаційною, бібліотечною та архівною діяльністю.

6) Здатність використовувати інтернет-ресурси та технології для вирішення експериментальних, практичних і прогностичних завдань у галузі професійної діяльності.

7) Здатність застосовувати технології та процедури аналітико-синтетичного опрацювання різних видів інформації.

8) Здатність моделювати предметну галузь, розуміти принципи проектування та функціонування автоматизованих БД, семантичного вебу, веб-сервісів та соціальних медіа.

9) Здатність застосовувати комп'ютерні технології з метою вдосконалення професійної діяльності.

Додатково для освітньо-професійних програм:

10) Здатність організувати автоматизований облік, опрацювання та збереження інформації .

11) Здатність застосовувати прикладне програмне забезпечення для вирішення професійних завдань.

Додатково для освітньо-наукових програм:

12) Здатність застосовувати теорії та технології системного аналізу інформаційної діяльності.

13) Вміння застосовувати законодавство для потреб практичної діяльності

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

1. Уміти використовувати інтернет-ресурси та технології для вирішення експериментальних, практичних і прогностичних завдань у галузі професійної діяльності.

2. Володіти знаннями наукових засад організації впровадження новітніх технологій в інформаційну, бібліотечну та архівну діяльність.

3. Володіти знаннями з теорії та практики менеджменту бібліотечних і архівних установ, технологій створення та підтримки функціонування електронних бібліотек та архівів, вивчення та задоволення інформаційних потреб користувачів.

4. Уміти моделювати предметну галузь, розуміти принципи проектування та функціонування автоматизованих БД, семантичного вебу, веб-сервісів та соціальних медіа.

5. Застосувати знання та практичні навички з професійно-орієнтованих навчальних дисциплін в інформаційній, бібліотечній та архівній сфері за екстремальних умов.

6. Використовувати різноманітні комунікативні технології для організації ефективного спілкування на професійному, науковому та соціальному рівнях на засадах толерантності, діалогу і співробітництва.

7. Застосувати знання та практичні навички аналізу відповідних нормативних документів, чинних стандартів і технічних умов, що регулюють функціонування інформаційної сфери.

8. Уміти застосовувати теоретичні досягнення наук соціокомунікаційного циклу для інтерпретації інформаційних явищ і процесів та формування світоглядної позиції.

9. Уміти застосовувати законодавство, що регулює управління авторськими правами.

10. Володіти культурою мислення, вміти узагальнювати, аналізувати і синтезувати інформацію в діяльності, пов'язаній із її пошуком, накопиченням, зберіганням і використанням.

АНКЕТА

Шановні студенти! Вам пропонується прийняти участь в опитуванні, присвяченому дослідженню самооцінки рівня сформованості аналітичної компетентності студента. Дайте, будь ласка, відповіді на запропоновані питання. Заздалегідь вдячні за участь.

1. Що мотивувало Вас до вибору професії документознавця?

- подобається професія*
- можливість реалізувати себе в майбутньому*
- можливість у майбутньому добре влаштувати своє життя*
- порадили батьки, друзі, учителі*
- не було іншого вибору*
- не знаю*
- інше (доповніть)* _____

2. Як відомо, компетентність – це знання, уміння та навички, якими має володіти випускник вишу для вирішення тих чи інших професійних завдань. Що, на Вашу думку, є аналітична компетентність?

3. Чи набуваєте Ви, на вашу думку, аналітичної компетентності у процесі навчання у ЗВО?

- так*
- ні*
- не знаю*
- інше (доповніть)* _____

4. Чи потрібна аналітична компетентність Вам як майбутньому фахівцю галузі документознавство та інформаційна діяльність?

- так*
- ні*
- не знаю*
- інше (доповніть)* _____

5. Ви володієте аналітичною компетентністю?

- так*
- ні*
- не знаю*
- інше доповніть)* _____

6. Що мотивує Вас до оволодіння аналітичною компетентністю?

- можливість реалізувати себе в майбутньому*
- можливість досягти високого рівня професійної діяльності*
- можливість у майбутньому добре влаштувати своє життя*
- інше (доповніть)* _____

7. Який рівень оволодіння аналітичною компетентністю, на вашу думку, маєте Ви?

- низький*

- середній
- достатній
- високий

8. Чи хотіли б Ви підвищити свій рівень володіння аналітичною компетентністю?

- так
- ні
- не знаю
- інше (доповніть) _____

9. На Вашу думку, яким чином можна підвищити Ваш рівень володіння аналітичною компетентністю у процесі навчання у ЗВО?

- вивчення нових дисциплін, метою яких є формування аналітичної компетентності
- впровадження окремих тем у курси дисциплін, що вже вивчаються
- проведення додаткових позанавчальних занять, орієнтованих на вдосконалення вже здобутих знань, умінь і навичок у процесі навчання
- інше (доповніть) _____

10. Як би Ви пояснили поняття „аналітична робота”?

11. У чому суть, на Вашу думку, аналітичної діяльності у роботі документознавця?

12. На Вашу думку, що є результатом здійснення аналітичної роботи документознавцем?

13. В якому вигляді може бути представлено результат проведеної аналітичної роботи документознавцем?

14. Чи здійснюєте Ви аналітичну роботу у процесі навчання у ВНЗ (вивчення фахових дисциплін)?

- так
- ні
- не знаю
- інше (доповніть) _____

15. Чи вмієте Ви укласти результати проведеної аналітичної роботи у відповідній формі?

- так, це _____
- ні
- не знаю
- інше (доповніть) _____

16. Чи можете Ви назвати види та форми представлення результатів проведеної аналітичної роботи?

- так, це _____
- ні
- не знаю
- інше (доповніть) _____

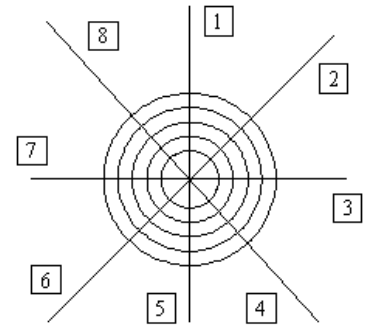
Дуже вдячні за Вашу участь та щирі відповіді!

МЕТОДИКА САМООЦІНКИ МОТИВІВ НАВЧАЛЬНОЇ, ПІЗНАВАЛЬНОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

(Вербицкий А.А. Психология мотивации студентов /
А.А.Вербицкий, Н. А. Бакшаева. – М.: Изд-во «Логос», 2006. – 184 с.)

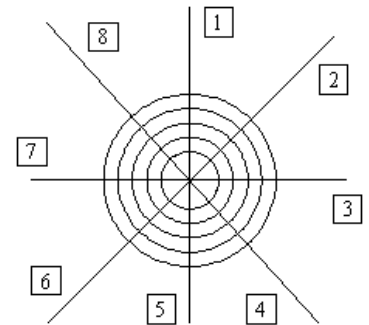
Бланк 1. Інструкція. Оцініть, будь ласка, міру прийняття вами перерахованих нижче цінностей-цілей навчальної діяльності, позначивши точками на графіку бальні оцінки значущості для вас кожної з них. Усі отримані точки послідовно з'єднайте прямими лініями.

1. Засвоєння нового.
2. Розвиток своїх здібностей, знань, умінь, особистісних якостей.
3. Інтерес до навчальних дисциплін, процесу учіння.
4. Підготовка до майбутньої професії.
5. Цінність освіти, спілкування в групі.
6. Академічні успіхи.
7. Відповідальність за результати навчальної діяльності.
8. Отримання стипендії, уникнення неприємностей та ін.

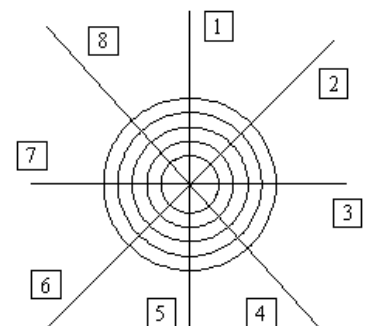
Бланк 2. Інструкція. Оцініть, будь ласка, міру прийняття вами перерахованих нижче цінностей-цілей пізнавальної діяльності, позначивши точками на графіку бальні оцінки значущості для вас кожної з них. Усі отримані точки послідовно з'єднайте прямими лініями.

1. Відкриття нового.
2. Саморозвиток, оволодіння новими способами діяльності.
3. Інтерес до галузей знання, процесу пізнання.
4. Самовираження в пізнанні.
5. Співпраця.
6. Дослідницький інтерес.
7. Відповідальність за результати наукової творчості.
8. Досягнення в пізнанні.

Бланк 3. Інструкція. Оцініть, будь ласка, міру прийняття вами перерахованих нижче цінностей-цілей професійної діяльності, позначивши точками на графіку бальні оцінки значущості для вас кожної з них. Усі отримані точки послідовно з'єднаєте прямими лініями.

1. Теоретичне осмислення основ професійної діяльності.
2. Професійне зростання, саморозвиток.
3. Інтерес, покликання до професії.
4. Самовираження, самореалізація в професії.
5. Співпраця з колегами.
6. Удосконалення діяльності.
7. Відповідальність за результати професійної діяльності.
8. Престиж, зарплата, кар'єра.

Примітка: Концентричні кола на графіку символізують собою п'ятибальну шкалу оцінки суб'єктивної значущості позначених у переліку цінностей-цілей діяльності; коло максимального діаметру відповідає бальній оцінці 5, мінімального – 1; номери променів, що виходять з центру кіл, відповідають номерам наведених у переліку цінностей-цілей.

ТЕСТ Ю. ОРЛОВА „ПОТРЕБА В ДОСЯГНЕННІ”

(Елисеєв О. П. *Практикум по психології личности* / О. П. Елисеєв. – СПб., 2003. – С.427 – 428).

Інструкція. У питальнику є твердження, які дозволять Вам уточнити Ваші думки, інтереси й те, як Ви оцінюєте себе. Якщо Ви згодні з твердженням, відповідайте „Так”, якщо не згодні – „Ні”. Уявляйте собі типові ситуації й не замислюйтеся над деталями. Не витрачайте час на обдумування, відповідайте швидко, давайте першу природну відповідь, яка спадає Вам на думку. Можливо, деякі висловлювання буде важко віднести до себе. У такому випадку все ж таки намагайтеся відповісти „Так” або „ні”. Не прагніть справити свідомо сприятливе або несприятливе враження. Вільно висловлюйте свою думку. Поганих або хороших відповідей не існує.

1. Думаю, що успіх у житті залежить швидше від випадку, чим від розрахунку.
2. Якщо я позбудуся улюбленого заняття, життя для мене втратить сенс.
3. Для мене в будь-якій справі важливе її виконання, а не її закінчений результат.
4. Уважаю, що люди більше страждають від невдач на роботі, чим від поганих взаємин з близькими.
5. На мою думку, більшість людей живуть далекими цілями, а не ближніми.
6. У житті в мене було більше успіхів, ніж невдач.
7. Емоційні люди мені подобаються більше, ніж діяльні.
8. Навіть у звичайній роботі я намагаюся вдосконалити деякі її елементи.
9. Поглинений думками про успіх, я можу забути про заходи обережності.
10. Мої близькі вважають мене ледачою людиною.
11. Думаю, що в моїх невдачах винні швидше обставини, чим я сам.
12. Мої батьки занадто строго контролюють мене.
13. Терпіння в мені більше, ніж здібностей.
14. Лінощі, а не сумніви в успіху змушують мене занадто часто відмовлятися від своїх намірів.
15. Думаю, що я упевнена в собі людина.
16. Заради успіху я можу ризикнути, навіть якщо шанс не на мою користь.
17. Я нестаранна людина.
18. Коли все йде легко, моя енергія посилюється.
19. Якби я був журналістом, то писав би про оригінальні винаходи.
20. Мої близькі зазвичай не розділяють моїх планів.
21. Рівень моїх вимог до життя нижчий, ніж у моїх товаришів.
22. Мені здається, що наполегливості в мені більше, ніж здібностей.

Підрахувати загальну суму балів і порівняти отриманий результат з оцінною шкалою. Кожна відповідь, що збігається з ключем, оцінюється в 1 бал.

Ключ.

Відповідь „Так” на питання: 2, 6, 7, 8, 14, 16, 18, 19, 21, 22.

Відповідь „Ні” на питання: 1, 3, 4, 5, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 20.

Інтерпретація. Сума балів позитивних і негативних відповідей характеризує рівень потреби в досягненні.

Рівні потреби в досягненнях: низький (2 – 10); нижче за середній (11 – 12); середній (13 – 14); вище за середній (15 – 16), високий (17 – 22).

ПИТАЛЬНИК А. РЕАНА „МОТИВАЦІЯ УСПІХУ ТА ПОБОЮВАННЯ НЕВДАЧ”

(Реан А. А. Психология личности. Социализация, поведение, общение. – СПб. : „Прайм-ЕВРОЗНАК”, 2004. – С. 146–147)

Інструкція. Відповідаючи на питання, необхідно вибрати відповідь „Так” або „Ні”. Якщо Вам складно відповісти, то згадаєте, що „так” об’єднує як явне „так”, так і „швидше так, чи ні”. Те ж стосується відповіді „ні”: вона об’єднує явне „ні” і „швидше ні, чи так”.

Відповідати на питання слід швидко, не замислюючись надовго. Відповідь, яка першою приходить в голову, зазвичай і є найбільш точною.

1. Включаючись у роботу, зазвичай оптимістично сподіваюся на успіх.
2. У діяльності активний.
3. Схильний до прояву ініціативності.
4. При виконанні відповідальних завдань намагаюся за можливістю знайти причини відмови від них.
5. Часто вибираю крайнощі: або занижено легкі завдання, або нереалістично високі за важкістю.
6. При зустрічі з перешкодами зазвичай не відступаю, а шукаю способи їх подолання.
7. При чергуванні успіхів і невдач схильний до переоцінки своїх успіхів.
8. Продуктивність діяльності в основному залежить від моєї власної цілеспрямованості, а не від зовнішнього контролю.
9. При виконанні досить важких завдань, в умовах обмеження часу, результативність діяльності погіршується.
10. Схильний проявляти наполегливість у досягненні мети.
11. Схильний планувати своє майбутнє на досить віддалену перспективу.
12. Якщо ризикую, то швидше з розумом, а не відчайдушно.
13. Не дуже наполегливий у досягненні мети, особливо якщо відсутній зовнішній контроль.
14. Уважаю за краще ставити перед собою середні за складністю або злегка завищені, але досяжні цілі, ніж нереально високі.
15. У разі невдачі при виконанні якого-небудь завдання, його привабливість зазвичай знижується.
16. При чергуванні успіхів і невдач схильний до переоцінки своїх невдач.
17. Уважаю за краще планувати своє майбутнє лише на найближчий час.
18. При роботі в умовах обмеження часу результативність діяльності покращується, навіть якщо завдання досить важке.
19. У разі невдачі при виконанні чого-небудь від поставленої мети зазвичай не відмовляюся.
20. Якщо завдання вибрав собі сам, то в разі невдачі його привабливість ще більше зростає.

Ключ до питальника.

Відповідь „Так”: 1,2,3,6,8, 10, 11, 12, 14, 16, 18, 19, 20.

Відповідь „Ні”: 4, 5, 7,9, 13, 15, 17.

Обробка результатів і критерії оцінки

За кожен збіг відповіді з ключем випробовуваному дається 1 бал. Підраховується загальна кількість набраних балів.

Якщо кількість набраних балів від 1 до 7, то діагностується мотивація на невдачу (побоювання невдачі).

Якщо кількість набраних балів від 14 до 20, то діагностується мотивація на успіх (сподівання на успіх).

Якщо кількість набраних балів від 8 до 13, то слід уважати, що мотиваційний полюс яскраво не виражений. При цьому можна мати на увазі, що якщо кількість балів 8, 9, є певна тенденція мотивації на невдачу, а якщо кількість балів 12, 13, є певна тенденція мотивації на успіх.

Мотивація на успіх належить до позитивної мотивації. Із такою мотивацією людина, починаючи справу, має на увазі досягнення чогось конструктивного, позитивного. В основі активності людини лежить сподівання на успіх і потреба в досягненні успіху. Такі люди зазвичай упевнені в собі, у своїх силах, відповідальні, ініціативні й активні. Їх відрізняє наполегливість у досягненні мети, цілеспрямованість.

Мотивація на невдачу належить до негативної мотивації. При цьому типові мотивації активність людини пов'язана з потребою уникнути зриву, осуду, покарання, невдачі. В основі цієї мотивації лежить ідея уникнення та ідея негативних очікувань. Починаючи справу, людина вже заздалегідь побоюється можливої невдачі, думає про шляхи уникнення цієї гіпотетичної невдачі, а не про способи досягнення успіху. Люди, мотивовані на невдачу, зазвичай відрізняються підвищеною тривожністю, низькою упевненістю у своїх силах. Намагаються уникати відповідальних завдань, а при необхідності вирішення надвідповідальних завдань можуть впадати в стан, близький до панічного. Принаймні, ситуативна тривожність у них у цих випадках стає надзвичайно високою. Усе це водночас може поєднуватися з дуже відповідальним ставленням до справи.

ОПИТУВАЛЬНИК „ІНДИВІДУАЛЬНІ СТИЛІ МИСЛЕННЯ”

(опитувальник InQ (Harrison AF, Brainson RM The art of thinking. NY. Berkley Books, 1984. P 189-193), переклад та адаптація – А.Алексєєв)

(Янишина Т. А. Психологічний супровід інтелектуального розвитку обдарованих: діагностика та розвиток особистісних якостей : посібник / Т.А. Янишина. – К., 2013. – 276 с., С. 50–57)

Інструкція. Цей опитувальник призначений для того, щоб допомогти вам визначити спосіб мислення, якому ви надасте перевагу, а також манеру ставити питання й приймати рішення. Серед запропонованих вам на вибір відповідей немає правильних або неправильних. Максимум корисної інформації ви отримаєте у тому випадку, якщо будете, як можна точніше повідомляти про особливість вашого реального мислення, а не про те, як, на вашу думку, варто було б мислити.

Кожен пункт даного опитувальника складається з затвердження, за яким слідує п'ять його можливих закінчень. Ваше завдання – вказати те закінчення речення, яке для вас є найбільш характерне. На бланку відповідей навпроти кожного закінчення проставте номери: від 5 (найбільше підходить), 4, 3, 2, 1 (найменше підходить). Кожен номер (бал) повинен бути використаний тільки один раз у групі з п'яти закінчень речення (всього таких груп в опитувальнику 18). Навіть, якщо 2 закінчення (або більше) в одній групі видадуться однаково притаманні вам, все ж таки намагайтеся їх впорядкувати. Майте на увазі, що для кожної групи кожен бал (5, 4, 3, 2 або 1) не можна використовувати більше одного разу.

1. Коли між людьми має місце конфлікт ідей, я віддаю перевагу тій стороні, яка:

- 1а. встановлює, визначає конфлікт та намагається його висловити відкрито.
- 1б. краще за всіх висловлює цінності та ідеали.
- 1в. краще за всіх відображає мої особисті погляди та досвід.
- 1г. підходить до ситуації найбільш логічно та послідовно.
- 1д. викладає аргументи найбільш коротко та переконливо.

2. Коли я починаю вирішувати будь-які проблеми спільно з іншими людьми, найважливіше для мене:

- 2а. зрозуміти цілі та значення майбутньої роботи.
- 2б. розкрити цілі й цінності учасників робочої групи.
- 2в. визначити порядок конкретних кроків щодо вирішення проблеми.
- 2г. зрозуміти, яку вигоду може принести ця робота для нашої групи.
- 2д. щоб робота над проблемою була організована та зрушила з місця.

3. Взагалі кажучи, я засвоюю нові ідеї найкраще, коли можу:

- 3а. зв'язати їх з поточними чи майбутніми своїми заняттями.
- 3б. застосувати їх до конкретних ситуацій.
- 3в. зосередитися на них ретельно й проаналізувати
- 3г. зрозуміти, наскільки вони схожі зі звичними для мене ідеями.
- 3д. протиставити їх іншим ідеям.

4. Для мене графіки, схеми, креслення в книгах або статтях зазвичай:

- 4а. корисніші за текст, якщо вони точні.
- 4б. корисні, якщо вони чітко показують нові факти.
- 4в. корисні, якщо вони підкріплюються та пояснюються текстом
- 4г. корисні, якщо вони піднімають питання по тексту.
- 4д. не більше й не менш корисні, ніж інші матеріали.

- 5. Якби мені запропонували провести якийсь дослідження, я, ймовірно, почав би зі:**
- 5а. спроби визначити його місце в більш широкому контексті.
 - 5б. визначення того, чи зможу я виконати його один або мені буде потрібна допомога.
 - 5в. роздумів та припущень про можливі результати.
 - 5г. вирішення того, чи слід взагалі проводити це дослідження.
 - 5д. спроби сформулювати проблему як можна повніше й точніше.
- 6. Якби мені довелося збирати від членів якоїсь організації інформацію, що стосується її нагальних проблем, я вважав би за краще:**
- 6а. зустрітися з ними індивідуально та поставити кожному свої конкретні питання.
 - 6б. провести загальні збори та попросити їх висловити свою думку.
 - 6в. опитати їх невеликими групами, ставлячи загальні питання.
 - 6г. зустрітися неофіційно з впливовими особами та з'ясувати їхні погляди.
 - 6д. попросити членів організації надати мені (бажано в письмовій формі) всю відповідну інформацію, яку вони мають у своєму розпорядженні.
- 7. Ймовірно, я буду вважати щось правильним, істинним, якщо це «щось»:**
- 7а. вистояло проти опозиції, витримало опір протилежних підходів.
 - 7б. узгоджується з іншими речами, яким я вірю.
 - 7в. було підтверджено на практиці.
 - 7г. піддається логічному та науковому доведенню.
 - 7д. можна перевірити особисто на доступних спостереженню фактах.
- 8. Коли я на дозвіллі читаю журнальну статтю, вона буде швидше за все:**
- 8а. про те, як комусь вдалося вирішити особисту або соціальну проблему.
 - 8б. присвячена дискусійному, політичному або соціальному питанню.
 - 8в. повідомлення про наукове або історичне дослідження.
 - 8г. про цікаву, забавну людину або подію.
 - 8д. точною, без частки вимислу, повідомленням про чийсь цікавий життєвий досвід.
- 9. Коли я читаю звіт про роботу (або інший текст, наприклад, науковий або навчальний), найбільше я звертаю увагу на:**
- 9а. близькість висновків до мого особистого досвіду.
 - 9б. можливість виконання даних у тексті рекомендацій.
 - 9в. надійність та обґрунтованість результатів фактичними даними.
 - 9г. розуміння автором цілей та завдань роботи.
 - 9д. інтерпретацію, пояснення даних.
- 10. Коли переді мною поставлено завдання, перше, що я хочу дізнатися – це:**
- 10а. який є найкращий метод для вирішення даного завдання.
 - 10б. кому й коли потрібно, щоб ця задача була вирішена.
 - 10в. чому це завдання варто вирішувати.
 - 10г. який вплив його вирішення може мати на інші завдання, які доводиться вирішувати.
 - 10д. яка пряма, негайна вигода від рішення даного завдання.
- 11. Зазвичай я дізнаюся максимум про те, як зробити щось нове, завдяки тому, що:**
- 11а. з'ясовую для себе, як це пов'язано з чимось, що мені добре знайоме.
 - 11б. беруся за справу якомога раніше.
 - 11в. вислуховую різні точки зору, з приводу того, як це зробити.
 - 11г. є хтось, хто показує мені, як це зробити.
 - 11д. ретельно аналізую, як це зробити найкращим чином.
- 12. Якби мені довелося проходити випробування або здавати іспит, я вважав за краще б:**
- 12а. набір об'єктивних, проблемно-орієнтованих запитань з предмету.
 - 12б. дискусію з тими, хто також проходить випробування.

- 12в. усне виклад та показ того, що я знаю.
- 12г. повідомлення у вільній формі про те, як я застосував на ділі те, чому навчився.
- 12д. письмовий звіт, що охоплює історію питання, теорію та метод.

13 Люди, чії особливі якості я поважаю найбільше, це ймовірно:

- 13а. видатні філософи й учені.
- 13б. письменники та учителі.
- 13в. лідери ділових та політичних кіл.
- 13г. економісти та інженери.
- 13д. фермери та журналісти.

14. Взагалі кажучи, я знаходжу теорію корисною, якщо вона:

- 14а. здається спорідненою тим чи іншим теоріям та ідеям, які я вже засвоїв.
- 14б. пояснює речі новим для мене чином.
- 14в. здатна систематично пояснювати безліч пов'язаних ситуацій.
- 14г. служить поясненням мого особистого досвіду та спостережень.
- 14д. має конкретне практичне застосування.

15. Коли я читаю статтю з дискусійного питання (або, наприклад, спостерігаю дискусію в телевізійній передачі), я вважаю за краще, щоб в ній:

- 15а. показувалися переваги для мене в залежності від обраній точки зору.
- 15б. викладалися всі факти в ході дискусії.
- 15в. логічно і послідовно окреслювалися уражені спірні питання.
- 15г. визначалися цінності, які сповідує та чи інша сторона у дискусії.
- 15д. яскраво висвітлювалися обидві сторони спірного питання і істота конфлікту.

16. Коли я читаю книгу, що виходить за рамки моєї безпосередньої діяльності (навчальної, професійної тощо), я роблю це головним чином внаслідок:

- 16а. зацікавленості у вдосконаленні своїх професійних знань.
- 16б. вказівки з боку людини, яку я поважаю, на можливу її корисність.
- 16в. бажання розширити свою загальну ерудицію.
- 16г. бажання вийти за межі власної діяльності для різноманітності.
- 16д. прагнення дізнатися більше про певний предмет.

17. Коли я вперше підходжу до якоїсь технічної проблеми (наприклад, усунути нескладну поломку в електроприладі), я швидше за все буду:

- 17а. намагатися пов'язати її з більш широкою проблемою або теорією.
- 17б. шукати шляхи й способи швидко вирішити цю проблему.
- 17в. обмірковувати альтернативні способи її вирішення.
- 17г. шукати способи, якими інші, можливо, вже вирішили цю проблему.
- 17д. намагатися знайти найкращу процедуру для її вирішення.

18. Взагалі кажучи, я більш за все схильний до того, щоб:

- 18а. знаходити існуючі методи, які працюють, та використовувати їх як можна краще.
- 18б. ламати голову над тим, як різноманітні методи могли б працювати разом.
- 18в. відкривати нові та більш досконалі методи.
- 18г. знаходити способи змусити існуючі методи працювати краще й по-новому.
- 18д. розбиратися в тому, як і чому існуючі методи повинні працювати.

Обробка результатів

Визначити перевагу того чи іншого стилю можна за допомогою ключа.

Для того, щоб отримати дані по кожному із стилів, необхідно, користуючись ключем, підсумувати бали з бланка відповідей. Перш ніж переходити до їх аналізу, потрібно перевірити правильність обчислень. Для цього треба скласти сумарні показники по всіх п'яти стилях. Число, що вийде має дорівнювати 270. В іншому випадку, обчислення необхідно перевірити ще раз.

Ключ опитувальника «СМ»

Синтетичний стиль: 1а, 2б, 3д, 4г, 5в, 6б, 7а,8б, 9д, 10г, 11в, 12б, 13а, 14б, 15д, 16г, 17в, 18б.

Ідеалістичний стиль: 1б,2а, 3г,4в, 5а, 6в, 7б, 8а, 9г, 10в, 11а, 12в, 13б, 14а, 15г, 16в, 17а, 18в.

Прагматичний стиль: 1в, 2г, 3а, 4д, 5б, 6г, 7в, 8г, 9а, 10д, 11б, 12г, 13в, 14г, 15а, 16д, 17б, 18г.

Аналітичний стиль: 1г, 2в, 3в, 4а, 5д, 6д, 7г, 8в, 9в, 10а, 11д, 12д, 13г, 14в, 15в, 16а, 17д, 18д.

Реалістичний стиль: 1д, 2д, 3б, 4б, 5г, 6а, 7д, 8д, 9б, 10б, 11г, 12а, 13д, 14д, 15б, 16б, 17г, 18а.

Інтерпретація результатів

Пояснення результатів слід проводити на підставі порівняння показників за кожною окремою шкалою із загальною картиною переваги стилів мислення:

36 або менше балів: цей стиль абсолютно не притаманний випробуваному, він, ймовірно, не користується ним практично ніде й ніколи, навіть якщо цей стиль є кращим підходом до вирішення проблеми за даних обставин.

Від 42 до 37 балів: ймовірно стійке ігнорування даного стилю.

Від 48 до 43 балів: для випробуваного характерно помірно нехтування цим стилем мислення, тобто, за інших рівних умов, він, по можливості, буде уникати використання даного стилю при вирішенні значимих проблем.

Від 59 до 49 балів: зона невизначеності. Даний стиль слід виключити з розгляду.

Від 65 до 60 балів: випробуваний віддає помірну перевагу цьому стилю. Інакше кажучи, за інших рівних умов, він буде схильний використовувати цей стиль більше або частіше за інші.

Від 71 до 66 балів: випробуваний надає велику перевагу такому стилю мислення. Ймовірно, він користується цим стилем систематично, послідовно та в більшості ситуацій. Можливо навіть, що час від часу випробуваний зловживає їм, тобто використовує тоді, коли цей стиль не забезпечує кращого підходу до вирішення проблеми. Частіше це може відбуватися в напружених ситуаціях (дефіцит часу, конфлікт й т.п.).

72 й більше балів: випробуваний надає дуже велику перевагу цьому стилю мислення. Іншими словами, він надмірно фіксований на ньому, використовує його практично у всіх ситуаціях, отже, й в таких, де цей стиль є далеко не найкращим (або навіть неприйнятним) підходом до вирішення проблем.

ТЕСТ СТРУКТУРИ ІНТЕЛЕКТУ АМТХАУЕРА

(Періг І.М. Психодіагностика / Методичний посібник для лабораторних робіт. – Ч. І. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018. – 130 с., с. 12–38)

Субтест 1 «ДР» (доповнення речення): виникнення міркування, здоровий глузд, акцент на конкретно-практичне, відчуття реальності, самостійність мислення, що склалося.

Субтест 2 «ВС» (виключення слова): відчуття мови, індуктивне мовне мислення, точний вираз словесних значень, здатність відчувати, додається підвищена реактивність, яка у дорослих швидше відноситься до вербального плану.

Субтест 3 «АН» (аналогії): здатність комбінувати, рухливість і непостійність мислення, розуміння відносин, усебічність мислення, задоволеність приблизними рішеннями.

Субтест 4 «Уз» (узагальнення): здібність до абстракції, утворення понять, розумова освіченість, уміння грамотно висловлювати і формулювати свої думки.

Субтест 5 «Пм» (пам'ять): висока здатність до запам'ятовування, збереження в умовах перешкод та логічного обдуманого відтворення інформації. Хороша зосереджуваність уваги.

Субтест 6 «АЗ» (арифметичні завдання): практичне мислення, здатність швидко вирішувати проблеми.

Субтест 7 «ЧР» (числові ряди): теоретичне, індуктивне мислення, обчислювальні здібності, прагнення до впорядкованості відносин, певного темпу і ритму.

Субтест 8 «ПУ»: (просторова уява): уміння вирішувати геометричні завдання, багатство просторових уявлень, конструктивні практичні здібності, наочно-дійове мислення.

Субтест 9 «Пу» (просторове узагальнення): уміння не тільки оперувати просторовими образами, але і узагальнювати їх. Розвинене аналітико-синтетичне мислення, конструктивність теоретичних і практичних здібностей.

ІНСТРУКЦІЯ. Вашій увазі пропонується тест інтелекту Р. Амтхауера, який складається із 9 субтестів. У кожному субтесті методики подано по 16-20 завдань, при виконанні яких важливо добре засвоїти зміст попередньо представлених зразків вирішення, а також не варто вперто шукати рішення, а краще вчасно переходити до наступних завдань, можливо, вони здадуться для вас легшими і ви в цілому наберете велику суму балів. Дуже корисно перевірити себе ще раз, якщо час роботи по субтесту ще не закінчився. Зовсім не обов'язково прагнути до того, щоб вирішити абсолютно всі завдання, оскільки перевіряючи виявляється, що багато із них вирішені невірно. Підбір завдань здійснений професійно, тобто так, що дуже мало ймовірно набрати максимальну кількість балів, що відповідає гранично високому рівню розвитку інтелекту. Це перевірено у співставленні TSI з іншими методиками по визначенню інтелектуальних здібностей і коефіцієнта інтелекту IQ. Не слід робити ніяких позначок в тексті методики, всі відповіді виносяться на спеціальні листи (бланки), де вказується прізвище випробовуваного, а також дата і час початку виконання. Якщо інструкція зрозуміла, чекайте сигналу про початок роботи».

ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 1 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

Кожне із завдань є незавершеним реченням, в якому немає одного слова. Вам потрібно вибрати із нижче запропонованого переліку слів те, яке, на вашу думку, найбільш підходить для завершення речення, набуває правильного сенсу. Якщо ви знайшли таке слово, потрібно на аркуші для відповідей поставити поряд з номером завдання ту букву, за якою стоїть знайдене слово серед інших варіантів відповіді.

Зразок 1. Кролик більше всього схожий на.. а) кішку; б) білку; в) зайця; г) лисицю; д) їжака. Якщо ви знайшли правильну відповідь, то на аркуші для відповідей ставиться наступне – 1в, що означає, що «Кролик більше всього схожий на зайця».

Зразок 2. Протилежністю надії є... а) сум; б) злість; у) ніжність; г) смуток; д) відчай. На аркуші для відповідей ставиться 2д, що означає, що «Протилежністю надії є відчай». Відповідно, записувати на аркуші для відповідей новостворене речення не потрібно, у вас дуже обмежений час. Краще ще раз перевірити ваші відповіді, і якщо раптом знайдеться інше рішення, то закресліть попередню літеру і поставте поряд іншу.

РОЗДІЛ 1. ЗАВДАННЯ 1-20

1. У дерева завжди є: а) листя; б) плоди; в) бруньки; г) коріння; д) тінь.
2. Коментар – це: а) закон; б) лекція; в) пояснення; г) слідство; д) натяк.
3. Протилежністю зради є: а) любов; б) дармоїдство; в) хитрість; г) боязкість; д) відданість.
4. Жінки бувають вищими за чоловіків: а) завжди; б) зазвичай; в) часто; г) ніколи; д) іноді
5. Обід не може відбутися без... а) столу; б) сервізу; в) їжі; г) води; д) голоду.
6. Заняттям, протилежним відпочинку, є: а) праця; б) турбота; в) втома; г) прогулянка; д) тренування.
7. Для торгівлі необхідно мати: а) магазин; б) гроші; в) прилавок; г) товар; д) ваги.
8. Коли суперечка закінчується взаємною поступкою, це називається: а) конвенцією; б) компромісом; в) розв'язкою; г) змовою; д) примиренням.
9. Людину, яка погано відноситься до нововведень, називають: а) анархістом; б) лібералом; в) демократом; г) радикалом; д) консерватором.
10. Сини перевершують батьків по життєвому досвіду: а) ніколи не; б) часто; в) рідко; г) зазвичай; д) завжди.
11. При однаковій вазі більше всього білків містить: а) м'ясо; б) яйця; в) жир; г) риба; д) хліб.
12. Співвідношення виграшів і програшів в лотереї дає можливість визначити: а) число учасників; б) прибуток; в) ціну одного квитка; г) кількість квитків; д) вірогідність виграшу.
13. Тітка буває старшою за племінницю: а) завжди; б) рідко; в) майже завжди; г) ніколи не; д) обов'язково.
14. Твердження, що всі люди чесні... а) помилкове; б) хитре; в) абсурдне; г) вірне; д) не доведене.
15. Ріст шестирічної дитини дорівнює приблизно в см: а) 160; б) 60; в) 140; г) 110; д) 50.
16. Довжина сірника в см: а) 4; б) 3; в) 2,5; г) 6; д) 5.
17. Не цілком доведене твердження називають: а) двозначним; б) парадоксальним; в) гіпотетичним; г) плутаним; д) очевидним.
18. На північ від всіх названих міст розташоване... а) Черкаси; б) Чернігів; в) Київ; г) Чернівці; д) Вінниця.
19. Пропозиція не існує без... а) дієслова; б) підмета; в) звернення; г) крапки; д) слова.
20. Відстань між Києвом та Львовом складає приблизно... км: а) 850; б) 250; в) 700; г) 550; д) 400.

ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 2 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

У цьому розділі вам пропонуються ряди, що містять по 5 слів, зі всіх п'яти слів чотири можуть бути об'єднані в одну групу за загальним значенням, що підходить для всіх цих чотирьох слів. П'яте, зайве за значенням слово і повинно бути вашою відповіддю на завдання. Іншими словами Ваше завдання полягає в такому: «Знайдіть зайве слово, що не відповідає за значенням по відношенню до чотирьох іншим з п'яти названих». Це зайве слово позначене відповідною буквою, яку необхідно проставити поряд з номером завдання.

Зразок 1. а) стіл; б) стілець; в) голуб; г) диван; д) шафа. *Відповідь:* 1в, тобто «голуб» не відноситься до предметів меблів, а зміст об'єднання слів саме такий. Слово «голуб» є зайвим за значенням у ряді названих слів.

Зразок 2. а) йти; б) летіти; в) повзти; г) бігти; д) лежати. *Відповідь:* 2д, тобто «лежати» не відноситься до зазначених способів пересування. Слово «лежати» є зайвим за значенням у ряді названих слів.

РОЗДІЛ 2. ЗАВДАННЯ 21-40

21. а) писати; б) рубати; в) шити; г) читати; д) ліжко.
22. а) вузький; б) незграбний; в) короткий; г) високий; д) широкий.
23. а) велосипед; б) мотоцикл; в) поїзд; г) трамвай; д) автобус.
24. а) захід; б) курс; в) напрямок; г) подорож; д) північ.
25. а) бачити; б) говорити; в) відчувати; г) нюхати; д) чути.
26. а) прилягти; б) підвестися; в) сісти; г) притулитися; д) підвестися.
27. а) круг; б) еліпс; в) стріла; г) дуга; д) крива.
28. а) добрий; б) вірний; в) чуйний; г) боязкий; д) чесний.
29. а) розділяти; б) звільняти; в) зв'язувати; г) різати; д) відрізняти.
30. а) кордон; б) міст; в) суспільство; г) відстань; д) шлюб.

31. а) завіса; б) щит; в) невід; г) фільтр; д) стіна.
 32. а) матрос; б) тесляр; в) шофер; г) велосипедист; д) перукар.
 33. а) кларнет; б) контрабас; в) гітара; г) скрипка; д) арфа.
 34. а) відображення; б) ехо; в) діяльність; г) відлуння; д) наслідування.
 35. а) вчення; б) планування; в) тренування; г) звіт; д) рекламування.
 36. а) заздрість; б) скупість; в) обжерливість; г) скнарість; д) жадібність.
 37. а) розум; б) висновок; в) рішення; г) починання; д) договір.
 38. а) тонкий; б) худий; в) вузький; г) огрядний; д) короткий.
 39. а) шийка; б) пробка; в) ніжка; г) спинка; д) ручка.
 40. а) туманний; б) морозний; в) легковажний; г) похмурий; д) дощовий.

ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 3 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

У розділі 3 подані такі завдання, в яких не вистачає одного слова в другій парі слів. Перша пара слів – повна, така, що складається з двох взаємопов'язаних за значенням слів; потрібно зрозуміти сенс цього взаємозв'язку, щоб відповідно до нього вибрати друге слово для іншої пари з п'яти слів, що запропоновані нижче.

Зразок 1. Ліс – дерево; галявина – ? а) куш; б) пасовище; в) трава; г) сіно; д) стежина.
Відповідь 1в, оскільки взаємне відношення лісу і дерев має такий самий зміст, як взаємне відношення галявини та трави.

Зразок 2. Темний – світлий; мокрий – ? а) дощовий; б) сирий; в) похмурий; г) вологий; д) сухий. *Відповідь* 2д, оскільки взаємне відношення темного і світлого має такий самий суперечливий зміст, як взаємне відношення мокрого і сухого.

РОЗДІЛ 3. ЗАВДАННЯ 41-60

41. Школа – директор; гурток – ? а) голова; б) член; в) керівник; г) завідувач; д) відвідувач.
 42. Годинник – час; термометр – ? а) прилад; б) вимірювання; в) ртуть; г) тепло; д) температура.
 43. Шукати – знаходити; роздумувати – ? а) запам'ятовувати; б) приходити до висновку; в) розслідувати; г) співати; д) згадувати.
 44. Коло – куля; квадрат – ? а) призма; б) прямокутник; в) тіло; г) геометрія; д) куб.
 45. Дія – успіх; обробка – ? а) товар; б) праця; в) оздоблення; г) досягнення; д) ціна.
 46. Тварина – коза; харчі – ? а) продукт; б) їжа; в) обід; г) хліб; д) кухня.
 47. Голод – «худоба»; праця – ? а) зусилля; б) втома; в) ентузіазм; г) оплата; д) відпочинок.
 48. Місяць – Земля; Земля – ? а) Марс; б) зірка; в) Сонце; г) планета; д) повітря.
 49. Ножиці – різати; орнамент – ? а) вишивати; б) прикрашати; в) створювати; г) малювати; д) випилювати.
 50. Автомобіль – двигун; яхта – ? а) борт; б) кіль; в) корма; г) вітрило; д) щогла.
 51. Роман – пролог; опера – ? а) афіша; б) програма; в) лібретто; г) увертюра; д) арія.
 52. Ялинка – дуб; стіл – ? а) меблі; б) шафа; в) скатертина; г) гардероб; д) гарнітур.
 53. Язик – гіркий; око – ? а) зір; б) червоне; в) окуляри; г) світло; д) гострозоре.
 54. Їжа – сіль; лекція – ? а) нудьга; б) конспект; в) гумор; г) бесіда; д) мова.
 55. Рік – весна; життя – ? а) радість; б) старість; в) народження; г) юність; д) навчання.
 56. Рішення – біль; перевищення швидкості – ? а) відстань; б) протокол; в) арешт; г) аварія; д) опір повітря.
 57. Наука – математика; видання – ? а) друкарня; б) розповідь; в) журнал; г) газета «Звістка»; д) редакція.
 58. Гори – перевал; річка – ? а) човен; б) міст; в) брід; г) паром; д) берег.
 59. Шкіра – дотик; око – ? а) освітлення; б) зір; в) спостереження; г) погляд; д) збентеження.
 60. Смуток – настрій; гнів – ? а) печаль; б) лють; в) страх; г) афект; д) прощення.

ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 4 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

У завданнях цього розділу міститься всього по два слова, які об'єднані загальною ознакою. Цю загальну ознаку потрібно прагнути передати одним, у крайньому випадку – двома словами. Це одне слово і буде відповіддю на завдання, його потрібно записати поряд з номером завдання.

Зразок 1. Пшениця, овес – ? *Відповідь:* 1 зернові, бо це слово точно передає загальне значення обох слів, об'єднуючи їх цією загальною ознакою.

Зразок 2. Хліб, масло – ? *Відповідь:* 2 їжа, бо це слово правильно виражає загальне значення обох названих слів.

РОЗДІЛ 4. ЗАВДАННЯ 61-76

61. Яблуко, суниця – ?
62. Цигарка, кава – ?
63. Годинник, термометр – ?
64. Ніс, очі – ?
65. Ехо, дзеркало – ?
66. Картина, байка – ?
67. Голосно, тихо – ?
68. Сім'я, яйце – ?
69. Герб, прапор – ?
70. Кит, щука – ?
71. Голод, спрага – ?
72. Мурашка, осика – ?
73. Ніж, дріт – ?
74. Вгорі, внизу – ?
75. Благословення, прокляття – ?
76. Похвала, покарання – ?

ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 5 (див. *Періг І.М. Психодіагностика / Метод. посібник для лабораторних робіт. – Ч. I. – Тернопіль: ТНТУ імені Івана Пулюя, 2018*)

ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 6 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

У цьому розділі кожне завдання представлено рядом чисел, розташованих в певному зв'язку між собою. Необхідно продовжити числовий ряд на підставі виявленої вами особливості цього зв'язку чисел.

Зразок 1. 1, 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14... *Відповідь:* 16, оскільки в цьому числовому ряду особливість їхнього зв'язку між собою полягає в постійному зростанні кожного наступного числа на 2 одиниці.

Зразок 2. 2, 2, 9, 7, 10, 8, 11, 9, 12... *Відповідь:* 10, оскільки в цьому числовому ряду особливість зв'язку чисел між собою полягає в тому, що при переході від першого числа до другого потрібно відняти 2 одиниці, а при переході від другого числа до третього потрібно додати 3 одиниці і так далі.

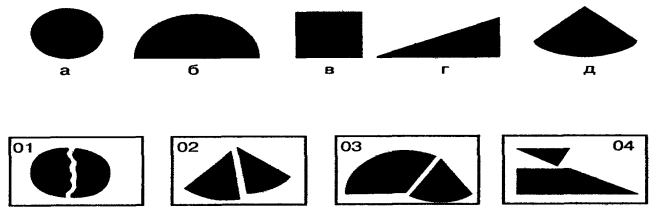
РОЗДІЛ 6. ЗАВДАННЯ 97–116

97.	6,	9,	12,	15,	18,	21,	24...
98.	16,	17,	19,	20,	22,	23,	25...
99.	19,	16,	22,	19,	25,	22,	28...
100.	17,	13,	18,	14,	19,	15,	20...
101.	4,	6,	12,	14,	28,	30,	60...
102.	26,	28,	25,	29,	24,	30,	60...
103.	29,	26,	13,	39,	36,	18,	54...
104.	21,	7,	9,	12,	6,	2,	4...
105.	5,	6,	4,	6,	7,	5,	7...
106.	17,	15,	18,	14,	19,	13,	20...
107.	279,	93,	90,	30,	27,	9,	6...
108.	4,	7,	8,	7,	10,	11,	10...
109.	9,	12,	16,	20,	25,	30,	36...
110.	5,	2,	6,	2,	8,	3,	15...
111.	15,	19,	22,	11,	15,	18,	9...
112.	8,	11,	16,	23,	32,	43,	56...
113.	9,	6,	18,	21,	7,	4,	12...
114.	7,	8,	10,	7,	11,	16,	10...
115.	15,	6,	18,	10,	30,	23,	69...
116.	3,	27,	36,	4,	13,	117,	126...

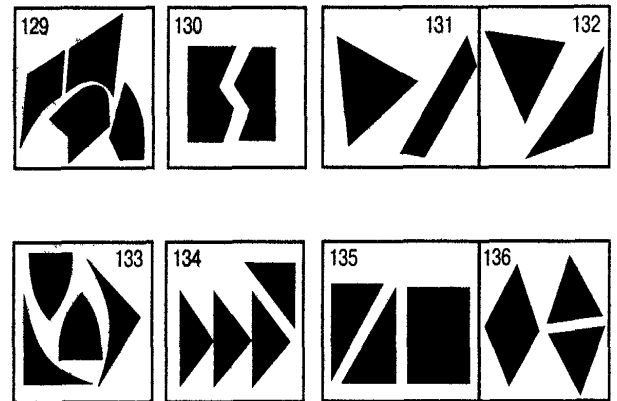
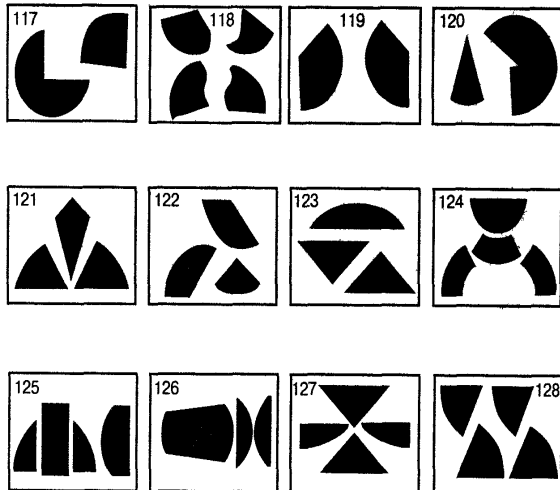
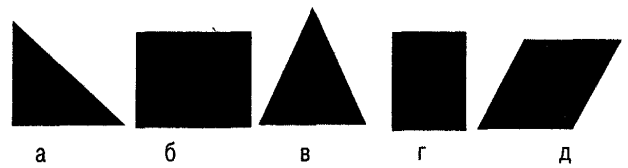
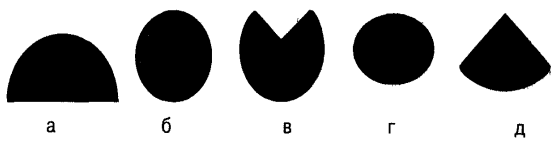
ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 7 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

У кожному завданні вам пропонується одна фігура, розбита на декілька частин. Ці частини даються в довільному порядку. З'єднайте подумки частини, і ту фігуру, яка у вас при цьому вийде, знайдіть у ряді фігур а), б), в), г), д).

Зразок. Вирішення. З'єднавши частини фігур 01, отримаємо фігуру «а», тому у ваших листах відповідей в розділі 7 в рядку 01 закреслена «а», тобто 1.а. При з'єднанні частин 02 виникає фігура «д». Відповідно, з 03 отримуємо «б», а з 04 – «г». Правильний запис відповіді: 1.а. Не рекомендується робити будь-які позначки на зображеннях фігур.

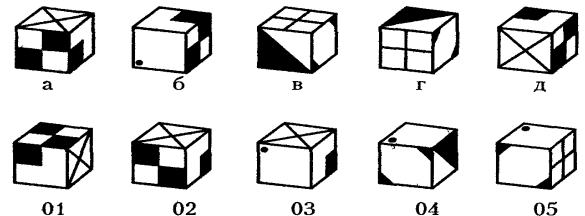
РОЗДІЛ 7. ЗАВДАННЯ 117-136

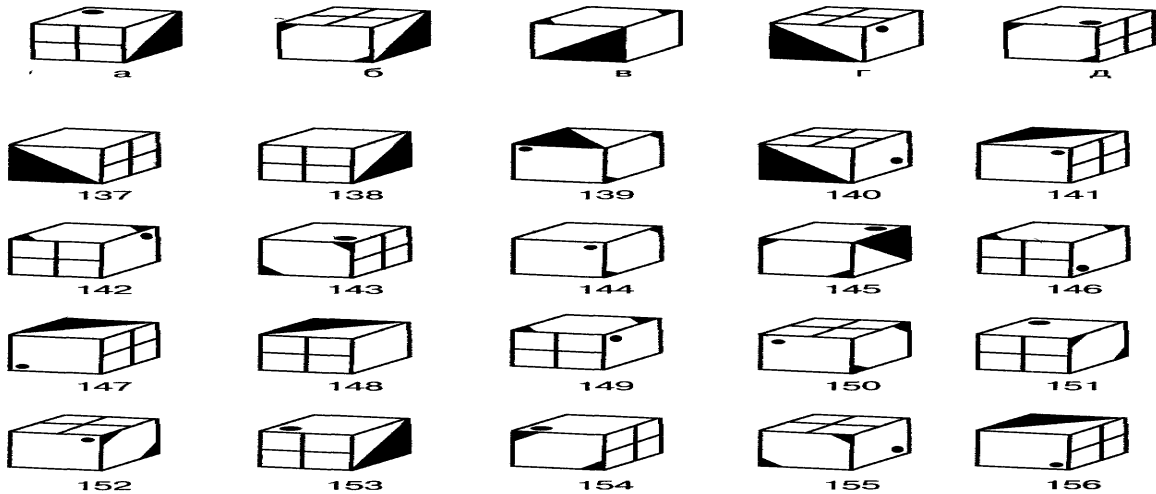
ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 8 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

Перший ряд фігур складається з п'яти різних кубиків, позначених буквами («а», «б», «в», «г», «д»). Кубики розташовані так, що із шести граней Ви у кожного кубика бачите лише три. У кожному із наступних рядів вам пропонується один із цих п'яти кубиків, повернений по-новому. Ваше завдання – визначити, якому з цих п'яти кубиків відповідає кубик, запропонований у черговому завданні. У перевернутих кубиках, відповідно, можуть з'являтися й нові позначки.

Зразок. Кубик (01) представляє змінене положення кубика «а». Другий кубик (02) відповідає кубику «д», третій (03), – кубику «б», (04) – «в», (05) – «г». Правильний запис відповіді: 1. а.

РОЗДІЛ 8. ЗАВДАННЯ 137–156

РОЗДІЛ 9.

Для виконання завдань цього розділу вам потрібно буде спочатку вивчити групу слів. Потім ви отримаєте завдання, за допомогою яких з'ясується, наскільки добре ви ці слова запам'ятали. Для запам'ятовування приведених нижче слів вам дається 3 хвилини:

Квіти:	фіалка	тюльпан	гвоздика	лілія	волошка
Інструменти:	молоток	цвях	щипці	ніж	шило
Птахи:	журавель	чайка	індик	альбатрос	павич
Витвори мистецтва:	опера	соната	байка	роман	картина
Тварини:	заєць	їжак	дельфін	хом'як	ягуар

ОПИС ЗАВДАНЬ РОЗДІЛУ 9 ТА ЗРАЗКИ ВИРІШЕННЯ

У кожному завданні Вам буде вказана перша буква одного з вивчених слів. Ви повинні пригадати, що означало слово, що починається з цієї букви: квітка, інструмент, птаха, витвір мистецтва або тварину. Пам'ятаєте, що всі завчені слова починаються з різних букв, тобто жодна початкова буква не повторюється.

Зразок 1. Перша буква – «ф». З групи слів, що означають: 1) квітка; 2) інструмент; 3) птах; 4) витвір мистецтва; 5) тварина, на букву «ф» починається лише фіалка, тобто квітка. Отже, на аркуші для відповідей вкажіть цифру 1. Правильний запис відповіді: 1.1.

Зразок 2. Перша буква слова – «з». З групи слів, що означають: 1) квітка; 2) інструмент; 3) птах; 4) витвір мистецтва; 5) тварина; на букву «з» починається слово «заєць», тобто тварина. Отже, на аркуші для відповідей напишіть: 2. 5. Правильний запис відповіді: 2. 5.

КЛЮЧ МЕТОДИКИ TSI P. АМТХАУЕРА

- 1г, 2в, 3д, 4д, 5в, 6а, 7г, 8б, 9д, 10в, 11б, 12д, 13в, 14а, 15г, 16а, 17в, 18б, 19д, 20г.
- 21д, 22б, 23а, 24г, 25б, 26г, 27в, 28г, 29д, 30г, 31д, 32г, 33а, 34в, 35д, 36в, 37а, 38г, 39б, 40г.
- 41в, 42д, 43б, 44д, 45в, 46г, 47б, 48в, 49б, 50г, 51г, 52б, 53б, 54в, 55г, 56д, 57в, 58в, 59б, 60г.
- 61 – плоди; 62 – наркотичні збудливі засоби; 63 – прилади; 64 – органи чуття; 65 – відображення; 66 – витвір мистецтва; 67 – сила; 68 – зародки; 69 – символи; 70 – водні тварини; 71 – органічні потреби; 72 – живі організми; 73 – металеві вироби; 74 – положення в просторі; 75 – побажання (санкції); 76 – заходи виховання.
- 77(85), 78(630), 79(235), 80(24), 81(36), 82(60), 83(35), 84(50), 85(720), 86(84), 87(52,5), 88(9), 89(45), 90(60), 91(16), 92(26), 93(36), 94(5), 95(42), 96(4).
- 97(27), 98(26), 99(25), 100(16), 101(62), 102(31), 103(51), 104(7), 105(8), 106(12), 107(2), 108(13), 109(42), 110(19), 111(13), 112(71), 113(15), 114(17), 115(63), 116(14).

7. 117б, 118г, 119в, 120в, 121д, 122г, 123д, 124а, 125а, 126б, 127д, 128в, 129д, 130г, 131в, 132а, 133г, 135б, 136в, 134г.
8. 137б, 138б, 139в, 140а, 141г, 142а, 143б, 144д, 145в, 146г, 147а, 148б, 149д, 150г, 151в, 152б, 153д, 154а, 155в, 156д.
9. 157-4, 158-5, 159-3, 160-2, 161-5, 162-1, 163-5, 164-3, 165-2, 166-3, 167-5, 168-3, 169-4, 170-2, 171-2, 172-4, 173-1, 174-4, 175-3, 176-1.

Субтест 4. Збіг з ключем – 2 бали. Аналогічне, але неповне значення слова – 1 бал. Неспівпадання з ключем і взагалі далеке від сенсу слова поняття – 0 балів. Опрацювання результатів здійснюється за вищенаведеним ключем. Потім проводиться інтерпретація результатів згідно коментарю до методики і на основі побудови профілю структури інтелекту (структури інтелектуальних і професійних здібностей у зв'язку з типами характеру).

МЕТОДИКА

„ДОСЛІДЖЕННЯ УЗАГАЛЬНЕННЯ ЯК МИСЛЕННЄВОЇ ОПЕРАЦІЇ”

(Сергеєнкова О. П. та ін. *Загальна психологія: навч. посіб.* – К.: Центр учбової літератури, 2012. – С. 150–152)

Інструкція. У кожному рядку Ви знайдете одне слово, що стоїть перед дужками, і далі – 5 слів у дужках. Всі слова, що знаходяться в дужках, мають певне відношення до того слова, що стоїть перед дужками. Оберіть лише два, що знаходяться в найбільшому зв'язку зі словом, що стоїть перед дужками»

1. Сад (рослини, садівник, собака, паркан, земля).
2. Річка (берег, риба, рибак, водорості, вода).
3. Місто (автомобіль, будівлі, юрба, вулиця, велосипед).
4. Сарай (сіновал, кінь, дах, худоба, стіни).
5. Куб (кути, креслення, бік, камінь, дерево).
6. Ділення (клас, ділене, олівець, дільник, папір).
7. Кільце (діаметр, діамант, проба, округлість, золото).
8. Читання (очі, книга, текст, окуляри, слово).
9. Газета (правда, випадок, кросворд, папір, редактор).
10. Гра (карти, гравці, фішки, покарання, правила).
11. Війна (літак, гармати, битва, рушниця, солдати).
12. Книга (малюнки, розповідь, папір, зміст, текст).
13. Співи (дзвін, мистецтво, голос, аплодисменти, мелодія).
14. Землетрус (пожежа, смерть, коливання ґрунту, шум, повінь).
15. Бібліотека (столи, книги, читальний зал, гардероб, читачі).
16. Ліс (ґрунт, гриби, мисливець, дерева, вовк).
17. Спорт (медаль, оркестр, змагання, перемога, стадіон).
18. Лікарня (приміщення, уколи, лікар, градусник, хворі).
19. Кохання (троянди, почуття, людина, побачення, весілля).
20. Патріотизм (місто, друзі, батьківщина, сім'я, людина).

Ключ

1. Сад (рослини, земля)	11. Війна (битва, солдати)
2. Річка (берег, вода)	12. Книга (папір, текст)
3. Місто (будівлі, вулиця)	13. Співи (голос, мелодія)
4. Сарай (дах, стіни)	14. Землетрус (коливання ґрунту, шум)
5. Куб (кути, бік)	15. Бібліотека (книги, читачі)
6. Ділення (ділене, дільник)	16. Ліс (ґрунт, дерева)
7. Кільце (діаметр, округлість)	17. Спорт (змагання, перемога)
8. Читання (очі, текст)	18. Лікарня (лікар, хворі)
9. Газета (папір, редактор)	19. Кохання (почуття, людина)
10. Гра (гравці, правила)	20. Патріотизм (батьківщина, людина)

Інтерпретація результатів. Оцінка результатів здійснюється за таблицею.

Нормативні бали	9	8	7	6	5	4	3	2	1
Кількість правильних відповідей	20	–	19	18	16–17	14–15	12–13	10–11	9

Рівень сформованості мисленнєвої операції узагальнення визначається за нормативними балами: 9-8 – високий, 7-3 – середній, 2-1 – низький.

МЕТОДИКА „ЛОГІЧНО-ПОНЯТІЙНЕ МИСЛЕННЯ. УТВОРЕННЯ СКЛАДНИХ АНАЛОГІЙ”

*(Методика професійного навчання : практикум з курсу
для студентів напряму підготовки “Професійна освіта” /
Г. В. Красильникова. – Хмельницький : ХНУ, 2013. – С. 7–8).*

Інструкція. Між поняттями існують певні види відносин – частина та ціле, вид та рід, мале та велике, протилежність, тотожність, причина-наслідок.

Взірець:

1. Частина – ціле (вівця – стадо).
2. Вид – рід (малина – ягода).
3. Мале – велике (море – океан).
4. Протилежність (світ – темрява).
5. Причина – наслідок (отруєння – смерть).
6. Тотожність (ворог – недруг).

Визначте тип відносин для кожної пропонованої далі пари, відзначте номер у таблиці.

Пари слів	Відповідь	Пари слів	Відповідь
Переляк–втеча		Десять–число	
Фізика–наука		Неробство–байдикування	
Правильно–вірно		Розділ–роман	
Грядка–город		Спокій–рух	
Похвала–лайка		Ощадливість–скупість	
Пара–два		Прохолода–мороз	
Слово–фраза		Обман–недовіра	
Бадьорість–в’ялість		Спів–мистецтво	
Свобода–незалежність		Крапля–дощ	
Помста–підпал		Радість–смуток	

Обробка та інтерпретація результатів. За кожне співпадиння із ключем нараховується 1 бал та 0 балів – за відсутність співпадиння.

Ключ

Пари слів	Відповідь	Пари слів	Відповідь
Переляк–втеча	5	Десять–число	2
Фізика–наука	2	Неробство–байдикування	6
Правильно–вірно	6	Розділ–роман	1
Грядка–город	1	Спокій–рух	4
Похвала–лайка	4	Ощадливість–скупість	3
Пара–два	6	Прохолода–мороз	3
Слово–фраза	1	Обман–недовіра	5
Бадьорість–в’ялість	4	Спів–мистецтво	2
Свобода–незалежність	6	Крапля–дощ	1
Помста–підпал	5	Радість–смуток	4

Підсумкові бали необхідно перевести в нормативні за такою схемою.

Нормативні бали	9	8	7	6	5	4	3	2	1
К-ть правильних відповідей	20–18	17–15	14–12	11–9	8–6	5–4	3	2	1

9 балів – дуже високий рівень логічно-понятійного мислення; **8 балів** – високий рівень логічно-понятійного мислення, вміння логічно чітко виражати свої думки в поняттях; **7-6 балів** – середній рівень логічно-понятійного мислення, **5-4 бали** – низький рівень логічно-понятійного мислення, неточне вираження своїх думок і невірне розуміння чужих складних міркувань; **3-1 бали** – дуже низький рівень логічно-понятійного мислення, відсутність уміння розрізняти поняття.

ТЕСТ „ЧИСЛОВІ РЯДИ” Е. КРЕПЕЛІНА

(Лемак М. В. Методика дослідження аналітичності мислення „Числові ряди” Крепеліна [Електронний ресурс] /М. В. Лемак, Ю. В. Петрище // Психологу для роботи: діагностичні методики. – Режим доступу: <http://vladimirloboda18.blogspot.ru>)

Інструкція. Спробуйте встановити, за якою закономірністю складено кожен із 15 запропонованих числових рядів. Згідно з цією закономірністю необхідно продовжити кожен ряд, дописавши в ньому ще два числа. На виконання завдання відводиться 7 хв. Не затримуйтеся довго на одному ряді. Якщо не можете правильно встановити закономірність, переходьте до наступного ряду, а якщо залишиться час – знову поверніться до важкого для вас числового ряду.

№	Числові ряди
1	2 4 6 8 10 12 14
2	6 9 12 15 18 21 24
3	3 6 12 24 48 96 192
4	4 5 8 9 12 13 16
5	22 19 17 14 12 9 7
6	39 38 36 33 29 24 18
7	16 8 4 2 1 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$
8	1 4 9 16 25 36 49
9	21 18 16 15 12 10 9
10	3 6 8 16 18 36 38
11	12 7 10 5 8 3 6
12	2 6 9 27 30 90 93
13	8 16 9 18 11 22 15
14	7 21 18 6 18 15 5
15	10 6 9 18 14 17 34

Ключ результатів завдання „Числові ряди”

Номер ряду	Продовж.	Номер ряду	Продовжен.	Номер ряду	Продовжен.
1	16; 18	6	11; 3	11	1; 4
2	27; 30	7	1/8; 1/16	12	279; 282
3	384; 768	8	64; 81	13	30; 23
4	17; 20	9	6; 4	14	15; 12
5	4; 2	10	76; 78	15	30; 33

Рівень розвитку аналітичності мислення визначається за кількістю правильно дописаних рядів чисел: 14-15 – *дуже високий*; 11-13 – *високий*; 8-10 – *середній*; 6-7 – *низький*; 5 і нижче – *дуже низький*.

МЕТОДИКА „ВИКЛЮЧЕННЯ ПОНЯТЬ” (здатність до класифікації та аналізу)

(Ахвердова О. А. Дифференциальная психология: теоретические и прикладные аспекты исследования интегральной индивидуальности : учеб. пособие / О.А.Ахвердова, Н.Н.Волоскова, Т.В.Белых. – СПб. : Речь, 2004. – 168 с., С. 144)

Це тест дозволяє визначити вашу здатність класифікувати поняття за загальною ознакою. У кожному питанні чотири слова об'єднано загальним родовим поняттям, п'яте до нього не відноситься. Отже, виключите слова, що не відноситься до ряду:

1. Василь; Федір; Семен; Іванов; Петро.
2. дряхлий; маленький; старий; зношений; ветхий.
3. грабіж; крадіжка; землетрус; підпал; напад.
4. скоро; швидко; поспішно; поступово; квапливо.
5. лист; ґрунт; кора; луска; сук.
6. ненавидіти; зневажати; гніватися; обурюватися; розуміти.
7. темний; світлий; блакитний; яскравий; тьмянний.
8. гніздо; нора; курник; сторожка; барліг.
9. невдача; хвилювання; поразка; провал; крах.
10. успіх; удача; виграш; спокій; невдача.
11. молоко; сир; сметана; сало; кисле молоко.
12. глибокий; низький; світлий; високий; довгий.
13. хата; курінь; дим; хлів; будка.
14. береза; сосна; дуб; ялина; бузок.
15. секунда; година; рік; вечір; тиждень.
16. сміливий; хоробрий; рішучий; злий; відважний.
17. олівець; ручка; рейсфедер; фломастер; чорнила

Обробка результатів і інтерпретація

Слова не відносяться до ряду: Іванов, маленький, землетрус, поступово, луска, розуміти, блакитний, сторожка, хвилювання, спокій, сало, світлий, дим, бузок, вечір, злий, чорнило.

За кожне вірно обране слово присвоюється 1 бал. Якщо ви набрали:

0-10 балів низький рівень здібностей до класифікації та аналізу,

11-14 балів середній рівень здібностей до класифікації та аналізу,

15-17 балів високий рівень здібностей до класифікації та аналізу.

МЕТОДИКА ДІАГНОСТИКИ СПРЯМОВАНOSTI НА ПОШУК/ПРИГАДУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

(О. Горюшина, І. Владимиров)

<http://practicalthinking.narod.ru/poisk-pripom.htm>

Інструкція. Вам пропонується тест з 55 тверджень. Щоб оцінити ступінь вашої згоди або незгоди з кожним із тверджень, використовуйте наступну шкалу: 4 – згоден, 3 – скоріш згоден, ніж не згоден, 2 – скоріш не згоден, ніж згоден, 1 – не згоден.

		4	3	2	1
1.	У мене часто виникають відчуття того, що я вже тут був				
2.	Я люблю згадувати минулі події				
3.	Я схильний аналізувати події вже після їх закінчення				
4.	Я запам'ятовую свої успішні рішення, щоб потім повторити їх				
5.	Я краще помилюся, але зроблю усе швидко				
6.	Мені часто говорять, що я бурхливо реаую на те, що відбувається				
7.	Мені подобається покращувати своє життя за допомогою нових ідей				
8.	Я легко видаю нові ідеї				
9.	Я повільно орієнтуюся в новій ситуації				
10.	Я ставлю багато питань				
11.	Зазвичай я швидше за інших знаходжу рішення проблем				
12.	У гостях я ретельно розглядаю деталі інтер'єру, обстановку				
13.	Я завжди ретельно з'ясовую правила будь-якої гри				
14.	Мені подобається дізнаватися нові факти про знайомих				
15.	У мене накопичено солідний багаж різних знань і умінь				
16.	Зазвичай я довго роздумую, будує шляхи вирішення питання				
17.	Мені подобається, коли події швидко змінюють одна одну				
18.	Я вважаю за краще відразу вирішувати проблему, ніж обмірковувати її				
19.	Мені здається, що я надаю минулому великого значення				
20.	У справах я цілком покладаюся на власний досвід				
21.	У важких ситуаціях я згадую аналогічні випадки з життя				
22.	Я люблю завдання на „кмітливість”				
23.	Я сприйнятливий до нових ідей				
24.	Якщо до мене несподівано звертаються, я відповідаю перше, що прийшло в голову				
25.	Я вважаю, що перше рішення зазвичай вірне				
26.	Я швидко приймаю рішення				
27.	Я часто дію згідно прешого спонукання				
28.	Я планую послідовність своїх дій				
29.	Оточення вважає, що я людина дії				
30.	Я схильний до „філософських роздумів” з самих різних питань				
31.	Вважаю, що головне в професії – набути досвіду				
32.	Я часто виграю в логічних іграх				
33.	Я добре граю в карти.				
34.	Я вчуся на своїх помилках				
35.	Я часто зіставляю події свого життя з тим, що бачив в кіно, читав у книгах				
36.	У мене є спосіб урегулювання конфліктів, який працює у будь-якій ситуації				

37.	Я помічаю щонайменші зміни в людях				
38.	Я можу швидко знайти дорогу в незнайомому місті				
39.	Дні народження друзів і знайомих я знаю напам'ять				
40.	Я легко орієнтуюся по карті				
41.	Я легко можу включитися в роботу нового колективу				
42.	Багато телефонів я пам'ятаю напам'ять				
43.	У важких ситуаціях потрібні відомості з пам'яті спливають самі собою				
44.	Я пам'ятаю імена і прізвища майже усіх, з ким колись спілкувався				
45.	У школі я легко і швидко зачував вірші				
46.	Навіть якщо проблема несподівана, я швидко її вирішую				
47.	Коли я дивлюся фільм, я будую версії про те, що буде далі				
48.	Мені сподобалося б займатися фотографією				
49.	Я міг би добре водити машину				
50.	По дорозі я помічаю рекламні щити, вивіски і тому подібне				
51.	Я люблю грати в командні види спорту				
52.	Робота слідчого здається мені цікавою				
53.	Я завжди відмічаю деталі одягу, зачіску людини, з якою спілкуюся				
54.	Я часто провожу аналогії між подіями свого життя і життя друзів і знайомих.				
55.	Я вчуся на чужих помилках				

Обробка результатів. Бали за зворотною шкалою замінюються на протилежні (4 на 1, 3 на 2 тощо). Підраховується загальна сума балів. Високий бал свідчить про наявність спрямованості на пригадування інформації.

Ключ:

Прямі питання : 1, 2, 3, 4, 9, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 28, 30, 31, 34, 35, 36, 39, 42, 43, 44, 45, 48, 54, 55

Зворотні питання: 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 17, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 29, 32, 33, 37, 38, 40, 41, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53

ОПИТУВАЛЬНИК РЕФЛЕКСИВНОСТІ В. КАРАНДАШЕВА

(Ишков А.Д. Учебная деятельность студента: психологические факторы успешности : Монография. – М.: Изд-во АСВ, 2004. – 224 с. С. 201–203)

З приводу кожного твердження оцініть, наскільки часто це з вами буває. Для цього виберіть один з чотирьох варіантів відповіді: а) майже завжди, б) часто, в) рідко, г) майже ніколи і відмітьте його у відповідному стовпчику навпроти номера цього твердження.

№ п/п	ТВЕРДЖЕННЯ	А	Б	В	Г
1.	Чи схильні ви довго зважувати „за і проти” перш ніж приймати рішення				
2.	Коли я виступаю перед великою кількістю людей, у мене виникають думки про те, як я виглядаю в їх очах				
3.	Я більше люблю робити справу, ніж думати про її доцільність				
4.	Я більше люблю думати про минуле, чим про теперішній час				
5.	Я більше люблю думати про майбутнє, чим про теперішній час				
6.	Я вважаю за краще спочатку думати, а потім діяти				
7.	Буває, що я спочатку зроблю справу і тільки потім думаю про її наслідки				
8.	У мене часто виникає занепокоєння про те, як я виглядаю в очах інших людей				
9.	Я часто думаю про те, що міг би зробити справу краще, хоча виправити вже нічого неможливо				
10.	Я більше люблю роздумувати, чим діяти				
11.	Я часто замислююся про причини моїх успіхів у справах				
12.	Я часто замислююся над проблемами сенсу життя				
13.	Нерідко проявляється нестійкість самооцінки: те охоплює величезне почуття гордості за успішно виконану справу, то здається, що зроблене занадто дрібне і не варто уваги				
14.	У мене часто виникають питання про сенс того, чим я займаюся				
15.	Я часто думаю про причини своїх невдач у справах				
16.	Після того, як справа зроблена, у мене нерідко виникають сумніви в тому, що вона виконана правильно				
17.	Мене часто турбують питання „навіщо” з приводу доцільності того, що я роблю				
18.	Я людина, схильна до сумнівів				
19.	Мені здається, що я здатний на безоглядну любов				
20.	У вчинках інших людей мене дуже цікавлять їх мотиви: навіщо вони так поступають				
21.	Я люблю робити справи, яким можна присвятити себе самозабутньо				
22.	Мене часто цікавлять думки інших людей				
23.	Мене часто цікавлять почуття інших людей				
24.	Мене цікавить, у чому вбачають сенс життя інші люди				
25.	Найчастіше я усвідомлюю наслідки своїх дій				
26.	Мені часто цікаво буває уявити себе на місці інших людей				
27.	Я схильний контролювати кожен свій крок				
28.	Я надаю перевагу різноманітності в способах виконання будь-якої діяльності				
29.	Я легко включаюся у будь-яку справу				

30.	У мене так багато бажань, що я насилу вибираю одне, коли того вимагає ситуація				
31.	Мені вдається достатньо довго бути зосередженим на виконуваний діяльності				
32.	Якщо я бачу хоч би один спосіб досягнення мети, мені буває цього досить; думки про те, що може бути краще, як правило, не виникають				
33.	Мої бажання прості і я, як правило, не переймаюся проблемами вибору				

Показник рефлексивності визначається як сума числових індексів відповідей згідно з ключем, приведеним нижче. Показник до 49 балів характеризує низьку рефлексивність. Показник від 50 до 59 балів – середня рефлексивність. Показник від 60 балів і вище – високу рефлексивність.

Ключ до опитувальника рефлексивності В. Карандашева

№ твердження	Майже завжди	Часто	Рідко	Майже ніколи
1.	3	2	1	0
2.	3	2	1	0
3.	0	1	2	3
4.	3	2	1	0
5.	3	2	1	0
6.	3	2	1	0
7.	0	1	2	3
8.	3	2	1	0
9.	3	2	1	0
10.	3	2	1	0
11.	3	2	1	0
12.	3	2	1	0
13.	3	2	1	0
14.	3	2	1	0
15.	3	2	1	0
16.	3	2	1	0
17.	3	2	1	0
18.	3	2	1	0
19.	0	1	2	3
20.	3	2	1	0
21.	0	1	2	3
22.	3	2	1	0
23.	3	2	1	0
24.	3	2	1	0
25.	3	2	1	0
26.	3	2	1	0
27.	3	2	1	0
28.	3	2	1	0
29.	0	1	2	3
30.	3	2	1	0
31.	0	1	2	3
32.	0	1	2	3
33.	0	1	2	3

ІНФОРМАЦІЙНИЙ НАВІГАТОР „#АНАЛІЗ”

<p>Алексеев А. А. Поймите меня правильно или книга о том, как найти свой стиль мышления, эффективно использовать интеллектуальные ресурсы и обрести взаимопонимание с людьми / А. А. Алексеев, Л. А. Громова. – СПб. : Экономическая школа, 1993. – 352 с.</p>	<p>http://www.koob.ru/gromova/poimite_menya_pravilno</p>
<p>Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. / В. М. Варенко. – К. : Університет „Україна”, 2014. – 417 с.</p>	<p>http://nbuviap.gov.ua/images/nak_mon_partneriv/IAD.pdf</p>
<p>Гордукалова Г. Ф. Технологии анализа и синтеза профессиональной информации : учеб.-практ. пособие / Г. Ф. Гордукалова. – СПб. : Профессия, 2015. – 544 с.</p>	<p>http://artlib.osu.ru/web/books/content_all/8703.pdf</p>
<p>Демуз І. О. Аналітико-синтетична переробка документної інформації: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / І. О. Демуз. – ПереяславХмельницький : Домбровська Я. М., 2016. – 172 с.</p>	<p>http://ephsheir.phdpu.edu.ua:8081/xmlui/bitstream/handle/8989898989/1871/Посібник.%20АСПДІ..pdf?sequence=1&isAllowed=y</p>
<p>Захарова І. В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. / І. В. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К. : Центр учбової л-ри, 2013. – 335 с.</p>	<p>https://westudents.com.ua/knigi/214-osnovi-nformatsyno-analtichno-dyalnost-zaharova-v.html</p>
<p>Кокорин А. А. Анализ: теория, методология, методика (аксиоматическое эссе) / А. А. Кокорин. – Изд. 2-е, перераб. и доп. – М. : Изд-во МГОУ, 2009. – 292 с.</p>	<p>https://www.twirpx.com/file/877511/</p>
<p>Кулешов С. Г. Загальне документознавство : навч. посібник / С. Г. Кулешов / Укрдержархів; УНДІАСД. – К.: Вид. дім «Кисво-Могилянська академія», 2012. – 123 с.</p>	<p>http://kist.ntu.edu.ua/textDZ/Kyleshov.pdf</p>
<p>Курлов А. Б. Методология информационной аналитики : монография / А. Б. Курлов, В. К. Петров. – М. : Проспект, 2014. – 378 с.</p>	<p>https://books.google.com.ua/books/about/Методология_информац.html?id=Brz8AwAAQBAJ&redir_esc=y</p>
<p>Курносов Ю. В. Алгебра аналитики. Секреты мастерства в аналитической работе / Ю. В. Курносов. – М.: РУСАКИ, 2015. – 288 с.</p>	<p>http://www.koob.ru/kurnosov/algebra_analytics</p>
<p>Кушнарченко Н. М. Наукова обробка документів : підручник / Н. М. Кушнарченко, В. К. Удалова. – 4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 334 с.</p>	<p>http://kist.ntu.edu.ua/textDZ/naukova_obrobka_dok.pdf</p>
<p>Попчук О. В. Професійна культура документознавця : навч.-метод. посіб. / О. В. Попчук. – Рівне : РДГУ, 2013. – 80 с.</p>	<p>http://library.dk.rv.ua/depository/methodics/PKD.pdf</p>

Рейтерович І. В. Аналітичний документ як інструмент підготовки управлінських рішень : навч.-метод. матеріали / І. В. Рейтерович, С. В. Ситник ; улад. В. М. Гаврилюк. – К. : НАДУ, 2013. – 56 с.	http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Navch_Posybniky/41d705cd-36a5-4697-a7e2-1d5220f28695.pdf
Швецова-Водка Г. М. Документознавство : навч. посіб. / Г. М. Швецова-Водка. – К. : Знання, 2007. – 398 с.	https://studfiles.net/preview/5608097/

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ ДЛЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА

Професійні ресурси документознавства – <http://documentoved.at.ua/>
 Портал професійного консультування – http://profi.org.ua/profes/sekretar_ref.shtml
 Ділове листування // Ділова українська мова - http://dilova.at.ua/publ/dilove_listuvannja/3
 Клуб професійних секретарів – <http://www.clubsecretary.ru/book>
 Українські підручники онлайн – <http://pidruchniki.ws/>
 Етикет. Стиль. Манери поведінки – <http://etuket.com/>
 Документобіг – www.delovodstvo.ru/sekretar/sec_21.htm
 Консультант кадровика – <https://kadrhelp.com.ua/posadovi-instrukciyi-metodika-skladannya>
 Посібники з документознавства – <http://dilo.kiev.ua/books/documentation/>

Марценюк Н. А. Організація діловодства : методичний посібник [Електронний ресурс] / Н. А. Марценюк. – Вінниця, 2001. – Режим доступу. – http://ito.vspu.net/SAIT/inst_kaf/kafedru/matem_fizuka_tex_osv/www/ENK/KIt%20v%20osvit%20i%20nauk/de/dilovod/org_dilovod.htm

Шевчук С. П. Управління сучасним офісом (офіс-менеджмент) : навч. посіб. / С. П. Шевчук, В. А. Скороходов, В. М. Жуковська, О. С. Шевчук, І. М. Худякова. – Електронний ресурс. – Режим доступу: http://ebooktime.net/book_111.html

Ігнатєва О. Сетікет – етикет електронної пошти або правила написання електронного листа [Електронний ресурс] // О. Ігнатєва. – Режим доступу : <http://alls.in.ua/34365-setiket-etiket-elektronno-poshti-abo-pravila-napisannya-elektronного-lista.html>.

Сетікет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://letopisi.ru/index.php/Сетікет>.
 Загальноприйняті правила складання ділових листів [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

http://pidruchniki.ws/17801003/psihologiya/zagalnopriynyati_pravila_skladannya_dilovih_listiv
 Претензійні листи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lubbook.net/book_219_glava_38_3._Pretenz%D1%96jjn%D1%96_listi.html

Правила оформлення службових листів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.trainings.ua/article/3212.html>

Онлайн-тестування „Аналітичні здібності”

Тест на логічне мислення Тест Равена на IQ Тест „Який у вас тип мислення” Тест на рівень інтелекту Методика „Виключення понять”	https://testometrika.com/intellectual/
Тест на логічне мислення	https://nazva.net/logic_test7/
Тест „Складні аналогії”	https://nazva.net/logic_test8/
Тест на здатність до класифікації та аналізу	https://nazva.net/logic_test4/
Опитувальник „Тип мислення”	https://onlinetestpad.com/ru/test/80771-tip-myshleniya
Тести на логіку	https://ustaliy.ru/testi/testi-uma/testyi-na-logiku/
Тест „Який у вас тип мислення”	https://psi-technology.net/psytest/samopoznanie/psihologicheskij-test-na-opredelenie-tipa-myshleniya.php
Тест „Який у вас тип мислення” (на основі оптичних ілюзій)	https://psi-technology.net/psytest/samopoznanie/kakoj-u-vas-tip-myshleniya.php
Абстрактно-логічний тест (на основі геометричних фігур)	http://worldcompanyjob.com/poleznaya_inform/page-5/logicheskie-geometricheskie-testi/
Тест „Наскільки ви уважні до деталей”	https://psi-technology.net/psytest/samopoznanie/test-naskolko-vy-vnimatelny-k-detalyam.php
Тест „Критичне мислення” (М. Непряхін)	http://critical-thinking.ru/test/

ТЕМИ ДЛЯ КОНТЕКСТНОГО ВКЛЮЧЕННЯ У ЗМІСТ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

„Документознавство”

Тема „Документування управлінської діяльності

Сутність, структура та завдання аналітики

Аналітика як інтерфейс між теорією і практикою

Принципи організації аналітичної діяльності

Засоби автоматизації інформаційно-аналітичної роботи

Логіка та етапи аналітичного дослідження

Робота з джерелами інформації

Застосування законів та правил логіки в аналітичному дослідженні

Види аналітичних документів

Вимоги до укладання та оформлення аналітичних документів

Кодекс етики аналітика у галузі документознавства та інформаційної діяльності

„Діловодство”

Тема „Поняття про документ, його сутність та генезис”

Техніки вивчення документа: класичні методи. Загальна характеристика

Історичний метод. Основні аспекти: справжність тексту, валідність інтерпретації тексту, правдивість фактів.

Літературний метод (встановлення справжності тексту та автору на основі вивчення стилю, словнику тощо).

Психологічний метод (дослідження психологічних особливостей персонажів тексту, автору, співвіднесення із соціокультурним контекстом)

Юридичний метод (вивчення текстів судової практики)

Соціологічний метод (аналіз документа в його соціальному контексті)

Лінгвістичний метод (аналіз структури тексту, частоти використання лінгвістичних одиниць)

„Організація референтської та офісної діяльності”

Тема „Інформаційно-аналітична діяльність у сфері управління”

Інформаційна аналітика як складова управління.

Вимоги до організації інформаційно-аналітичного забезпечення управлінської діяльності

Критерії добору інформації.

Моніторингові, ініційовані та кумулятивні аналітичні дослідження.

Рівні інформаційно-аналітичного забезпечення управління: зовнішній (аферентний синтез) та внутрішній (еферентний синтез).

Тема „Інформаційно-аналітична діяльність, її завдання у підготовці інформаційних аналітиків”

Поняття „інформаційно-аналітична діяльність”

Функції інформаційної аналітики

Тема „Етапи та методи інформаційно-аналітичної діяльності”

Етапи інформаційно-аналітичного дослідження

Загальнонаукові методи інформаційної аналітики

Методи системного аналізу

ПРИКЛАДИ ВИКОРИСТАННЯ СТРУКТУРНО-ФУНКЦІЙНОГО МОДЕЛЮВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗМІСТУ

Курс „Документознавство”, тема „Властивості, функції й ознаки документа”

КЛАСИФІКАЦІЯ ЗНАКІВ (Ч. ПІРС)

Іконічні –
знаки-образи,
що мають
схожість з
тим, що вони
позначають

Індексальні –
знаки-образи,
що мають
причинно-на-
слідкові зв'яз-
ки із предме-
том (явищем)

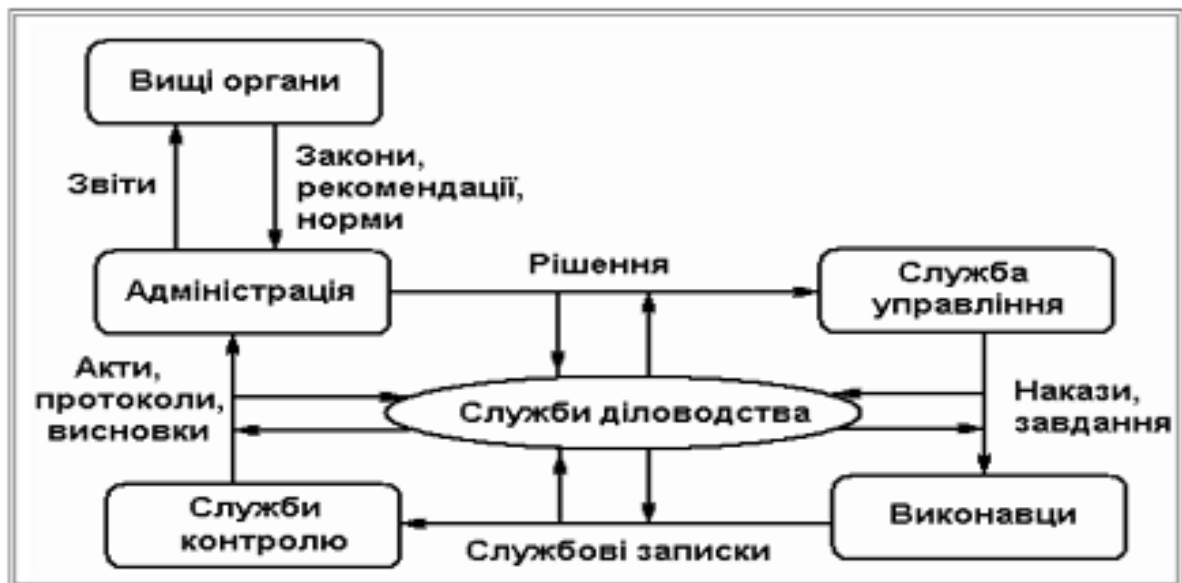

Символічні –
знаки-образи,
що не мають
явного зв'язку
між знаком та
об'єктом

Чарлз Сандерс Пірс
(1839 – 1914) – американський
філософ, засновник
прагматизму та семіотики

ДОКУМЕНТАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ

ЦИКЛ ДОКУМЕНТООБІГУ

(Джерело: Матвієнко О. Основи організації електронного документообігу : навчальний посібник / О. Матвієнко, М. Цивін. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – С. 8, 14)

МІНІ-КЕЙСИ ЗА КУРСОМ „ДІЛОВОДСТВО”

Тема „Документи з кадрово-контрольних питань”

Ви закінчили ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка” у 2013 році за спеціальністю „Діловод” (кваліфікація – молодший спеціаліст). Під час навчання проходили виробничу практику у приватній юридичній фірмі „Юрконсульт”. Пройшовши зовнішнє незалежне тестування і набравши необхідну кількість балів ви вступили до ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка” для навчання за спеціальністю „Документознавство та інформаційна діяльність” на заочну форму навчання. 1 січня 2014 року юридичною фірмою „Юконсульт” оголошено конкурс на заміщення вакантної посади спеціаліста служби діловодства. Резюме пошукачів приймається до 1 лютого 2014 року, співбесіда відбудеться 2 лютого 2014 року. Вам необхідно підготувати доку-мент і надіслати його електронною поштою на адресу ЮФ „Юрконсульт”

1	2	3
<i>Резюме</i>	<i>Автобіографія</i>	<i>Заява на участь у співбесіді</i>

Проаналізуйте ситуацію, оберіть один з документів, який ви будете виконувати практично.

Виконуючи це завдання, вам необхідно:

1. Дати визначення поняття обраного документа та назвати випадки, в яких він оформлюється.
2. Назвати реквізити документа та особливості його оформлення.
3. Схарактеризувати питання стилю і структури документа, створюваного засобами MS Word.
4. Дати визначення поняття „електронна пошта”, яке її призначення і порядок листування електронною поштою.
5. Описати порядок правопису слів іншомовного походження.

Тема „Інформаційно-довідкові документи”

Фірма „Оберіг” пр. Дорожній, 7, м. Сміла, Полтавська обл., 98715, тел. 555-14-17, факс 555-14-14, e-mail oberig@ukr.net, p / p 26254312765656 у Смілівському відділенні Приватбанку м. Сміла, МФО 352556, ЄДРПОУ 37678901. Директор – Парша Пилип Миколайович.

Фірма займається організацією різних виставок (промислових виробів, харчових продуктів, виробів мистецтва, підприємств, навчальних закладів то-що) і працює на ринку послуг досить тривалий час (з 2002 р.), тож має значний досвід у питаннях організації і проведення виставок різного характе-ру. Ваша фірма організовує виставку виробників морозива і їх продукції у період з 20 по 30 травня 2014 року. Термін подачі заявки на участь – до 01 травня. Ви – помічник керівника фірми і відповідальна (контактна) особа у питаннях прийняття і опрацювання заявок на участь у виставці.

Завдання: проаналізуйте ситуацію. Оперуючи вказаними відомостями, підготуйте оголошення про проведення виставки.

Тема „Види документів”

Визначте, до якого виду документів слід віднести наступні фрагменти:

Фрагмент 1.

Загальні положення

1.1. Секретар-референт відноситься до категорії фахівців підприємства, приймається і звільняється директором.

1.2. Основними завданнями секретаря-референта є організаційне і документаційне забезпечення управлінської діяльності.

Фрагмент 2.

1.1. Електропроводка в навчальних приміщеннях повинна знаходитися в справному стані. Опір ізоляції дротів повинен періодично замірятися, при необхідності повинен робитися ремонт.

1.2. Забороняється застосовувати для захисту електромереж замість автоматичних запобіжників і плавких вставок захист кустарного виготовлення („жучки”).

Фрагмент 3

2.1. Цілями проведення конкурсу є:

2.1.1. Підвищення престижу й громадської значущості професії.

2.1.2. Підвищення професійної майстерності та якості роботи фахівців у галузі бухгалтерського обліку і звітності.

2.1.3. Формування податкової культури.

2.1.4. Просування інформаційно-правових технологій.

2.1.5. Створення умов і середовища для професійного спілкування бухгалтерів.

2.2. Основними принципами організації і проведення конкурсу є:

2.2.1. Відкритість.

2.2.2. Об'єктивність.

2.2.3. Орієнтація на високу професійну майстерність.

Фрагмент 4.

Освіта: 1989–1994 рр. – Луганський державний педагогічний університет імені Тараса Шевченка з присвоєнням кваліфікації вчителя української мови та літератури.

1977–1987 рр. – спеціалізована школа № 23 з поглибленим вивченням іноземних мов.

Фрагмент 5.

У момент аварії на складі № 2 я була на обіді, тому не могла запобігти займанню кабелю.

Фрагмент 6.

Прошу надати мені матеріальну допомогу у зв'язку із скрутним матеріальним становищем.

Фрагмент 7.

Голова: К. Е. Кайгородський

Секретар: І. Т. Тимофеева

Були присутніми: 17 чоловік (список додається)

Фрагмент 8.

Прошу надати мені відпустку без збереження заробітної плати з 12.12.2012 по 14.12.2012.

Фрагмент 9.

Батько, Симонов Михайло Вікторович – директор автобази № 5. Мати, Симонова Людмила Георгіївна – домогосподарка. Сімейний стан – заміжня, дітей немає.

Фрагмент 10.

Прошу звільнити мене за власним бажанням 30 березня 2012 р.

Тема „Види документів”

Проаналізуйте документи з різних літературних джерел. Визначте вид та основні характерні ознаки документа.

Документ з книги С. Довлатова «Зона»¹: „Вчера, сего года, я злоупотребил алкогольный напиток. После чего уронил в грязь солдатское достоинство. Впредь обещаю. Рядовой Пахापиль. После некоторого раздумья он всегда добавлял: «Прошу не отказать».

Документ з книги «Записные книжки» І. Льфа² „Дано сие тому-сему (такому-сякому) в том, что ему разрешается то да се, что подписью и приложением печати удостоверяется. За такого-то. За сякого-то. Учреждение «Аз есмь»”.

¹ Подано мовою оригіналу

Документ з книги Т. Толстої «Кись»³: „Вот как я есть Федор Кузьмич Каблуков, слава мне, Набольший Мурза, долгих лет мне жизни, Секлетарь и Академик и Герой и Мореплавателъ и Плотник, и как я есть в непрестанной об людях заботе, приказываю.

- Праздновать Праздник Новый Год.
- Энтот праздник чтоб праздновался Первого Марта навроде Майских Выходных.
- Тоже выходной.
- Значит на работу не ходить, пей-гуляй, что хочешь делай, но в меру, а не так как бывает другой раз что буяните и все пожжете а потом разгребай.
- Энтон Праздник Новый Год праздновать так: обрубить в лесу дерево так небольшое разлапистое, чтоб в избу влезло а кто хочет ставь во дворе. Вторнуть его дерево это в пол или куды придется, чтоб держалось, а на ветки понавесить всякой всячины что у кого есть. Можно нитки цветные крученые али так, можно орехи, огненцы или чего не жалко чего дома заваялося всякая дрянь по углам всегда бывает другой раз и сгодися. Покрепше там примотайте чтоб не падало сами знаете.
- Свечки тоже зажгите чтоб светло и весело.
- Всякой вкуснятины наварите-напеките не жалеите все равно скоро весна в лесу всего полно понавыврастет.
- Гостей зовите соседей, родню, всех угощайте, ничего не жалеите. Не объедят, сами же тоже есть будете.
- На дудках играйте кто сподручный, на колотушках, можно вприсядку у кого ноги в порядке.
- На себя одежду хорошую наденьте. Расфуфырьтесь, в волоса тоже повтыкайте чего ни попада.
- Может кому помыться охота дак я велю Бани открыть в дневное время пожалуйста заходи мойся но только дрова с собою приносите а то на вас не напасесси.
- Интересно будет вот увидите”.

Курс „Кореспонденція і діловодство”

Ситуація 1. Лист-відмова

Фірма „Оберіг” пр. Дорожній, 7, м. Сміла, Полтавська обл., 98715, тел. 555-14-17, факс 555-14-14, e-mail oberig@ukr.net, р / р 26254312765656 у Смілівському відділенні Приватбанку м. Сміла, МФО 352556, ЄДРПОУ 37678901. Директор – Парша Пилип Миколайович.

Фірма займається організацією різних виставок (промислових виробів, харчових продуктів, виробів мистецтва, підприємств, навчальних закладів тощо) і працює на ринку послуг досить тривалий час (з 2002 р.), тож має значний досвід у питаннях організації і проведення виставок різного характеру. Ваша фірма організовує виставку виробників морозива і їх продукції у період з 20 по 30 травня 2014 року. Термін подачі заявки на участь – до 01 травня. Ви – помічник керівника фірми і відповідальна (контактна) особа у питаннях прийняття і опрацювання заявок на участь у виставці. На адресу фірми за п’ять дні до початку виставки надійшов лист від 15.05.2014 № 135 з проханням про участь у заході від директора ТМ „Літо” Гаврилюк Ірини Яківни з презентації зразків своєї продукції з наданням окремого стенду.

На момент надходження листа, у виставковому павільйоні, не лишилося жодного вільного місця і фірма не може задовольнити означене прохання. Однак, не зважаючи на ситуацію, що склалася, ви (ваша фірма) зацікавлені у подальшій співпраці.

Завдання.

1. Прочитайте і проаналізуйте ситуацію, що склалася.
2. Якого характеру текст листа ви б підготували? Чому?

² Подано мовою оригіналу

³ Подано мовою оригіналу

3. Оформіть лист.

Ситуація 2. Лист-запит.

Клінінгова фірма „Чистюля” пл. Гоголя, 13, м. Старобільськ, Луганська обл., 92715, тел. 555-33-18, факс 555-33-14, e-mail chystula@ukr.net, р/р 26254312765656 у Старобільському відділенні Ощадбанку м. Старобільськ, МФО 357756, ЄДРПОУ 31321109. Директор – Гайдамак Ірина Василівна.

Ви – референт фірми „Чистюля”. Одним із ваших обов’язків є ведення ділової кореспонденції. Ваша фірма співпрацює з інтернет-магазином „Розетка™”, вул. Ярославська, 57, м. Київ, 01044, тел. 0 (800) 303-344, (044) 537-02-22, (044) 503-80-80, договір про поставку від 15 червня 2014 р. № 3841, м. Київ. Для роботи вашої фірми необхідні деякі миючі засоби, а саме: для миття скла і скляних поверхонь, для миття фарбованих поверхонь, для миття кахлю. Надішліть відповідний лист на адресу постачальника із проханням надіслати пропозицію на миючі засоби вище названого призначення.

Завдання.

1. Прочитайте і проаналізуйте ситуацію.
2. Який, на вашу думку, за видом лист має бути укладено? Чому?
3. Підготуйте текст та оформіть лист.

Ситуація 3. Лист-запрошення.

Підприємство з організації виставок різного рівня „Міжнародний Експоцентр”, вул. Бандери, 37, м. Київ, 00010, тел./факс 044-317-18-191, e-mail expo@ukr.net, р/р 26254312765656 в Оболнському відділенні Укрсіббанку м. Київ, МФО 3514756, ЄДРПОУ 31320509. Директор – Коваль Сергій Андрійович.

Підприємство організовує XII Міжнародну виставку „Птахівництво–2014”. Виставка буде проходити у „Всеукраїнському центрі міжнародних виставок і ярмарок”, вул. В. Василенко, 34, м. Київ. Дата проведення виставки – 25.10.2014 – 30.10.2014. Офіційне відкриття – 25.10.2014 р. о 10.00, закриття – 30.10.2014 о 16.00.

Ви – секретар-референт підприємства. Вашим завданням в організації виставки є підготовка і розсилка іменних листів на участь у заході.

Одним із потенційних учасників є Київська птахофабрика „Червоний півень”, директор – Василенко Никон Іванович.

Для участі у виставці необхідно надіслати заявку (форма додається) до 01.09.2014 та найменування продукції і її кількості (об’єму), яку бажає експонувати фабрика.

Завдання.

1. Прочитайте і проаналізуйте ситуацію.
2. Який саме лист необхідно підготувати? Чому?
3. Опишіть структуру тексту майбутнього листа.
4. Оформіть лист.

Ситуація 4. Супровідний лист.

ТОВ „Луганське енергетичне об’єднання”, вул. Горького, 123, м. Старобільськ, Луганська обл., 92702, тел. 06461-224-96, e-mail [leo.info.lg@gmail.com/](mailto:leo.info.lg@gmail.com). Генеральний директор – Грицай Віктор Якович.

Компанія, згідно з погодженим річним планом, проводить ремонтні роботи у містах і селищах. У м. Лисичанськ у жовтні 2015 р. будуть проводитися роботи із заміни та капітального ремонту ліній електропередачі з відповідним відключенням електроенергії. З метою інформування місцевого населення компанія, зазвичай, звертається до місцевих ЗМІ. У м. Лисичанськ компанія ЛЕО співпрацює з телеканалом „Акцент”, газетою „Вісті Луганщини” та інтернет-виданням „Схід-Медіа” (Договір про висвітлення діяльності ТОВ „Луганське енергетичне об’єднання” з редакцією: каналу

„Акцент” від 06.10.2012 № 1717; газети „Вісті Луганщини” від 10.10.2015 р. № 1325; інтернет-видання „Схід-Медіа” від 03.12.2014 р. № 2011). Відповідно до п. 2 Договору ТОВ „ЛЕО” надсилає матеріали для публікації до редакції відповідного видання. Ви – прес-секретар компанії. Вашим завданням є підготовка та надсилання інформацій-них матеріалів до редакцій видань. Ви маєте надіслати оголошення про проведення ремонтних робіт та графік відключення електроенергії.

Завдання.

1. Прочитайте і проаналізуйте ситуацію.
2. Який саме за призначенням лист необхідно підготувати? Чому?
3. Підготуйте текст та укладіть лист.

Ситуація 5. Лист-повідомлення.

Українська зовнішньоекономічна корпорація з іноземного туризму „Укрзовнішінтур”, вул. Богдана Хмельницького, 21, м. Київ, 02030, тел. 044-229-84-64, факс 044-229-82-06, р/р 2526006150114534 в ОПЕРУ Укрсіббанк м. Київ, МФО 323331 ЄДРПОУ 14286299, ліцензія № 001374. Директор – Костенко Ігор Іванович.

Корпорація є активним представником ринку туристичних послуг з виїздом закордон України. Згідно зі ст. 17 Закону України „Про туризм” „Укрзовнішінтур” співпрацює з Українською акціонерною страховою компанією „Гарант-авто” на підставі Договору про спільну діяльність зі страхування від 20.12.2012 № 123 (на 5 аркушах).

На адресу корпорації надійшов лист від Юрченка Олега Івановича (вул. Драгоманова, 76, м. Луцьк, 89234) з проханням поінформувати, чи здійснюється страхування туристів літнього віку та неповнолітніх дітей при виїзді закордон. Ви – секретар юридичного відділу корпорації. До ваших обов’язків належить опрацювання кореспонденції з юридичних питань, в тому числі підготовка і відправлення листів. Корпорація, при оформленні туристичних документів, здійснює обов’язкове страхування вище названих категорій осіб. Відповідні положення зазначені у п.п. 4.3, 4.7 Договору.

Завдання.

1. Прочитайте і проаналізуйте ситуацію.
2. Який вид листа необхідно підготувати? Чому?
3. Напишіть текст на укладіть лист.

Ситуація 6. Лист-запит.

ПП „Маякофф”, вул. Гетьмана, 37, м. Коршун, Волинська обл., 15203, тел. 066-224-33-33, e-mail majakoff@gmail.com. Керівник – Маяков Олег Дмитрович.

На вакантну посаду менеджера з продажу електроніки претендує Панченко Сергій Тимофійович.

Ви – помічник керівника. У практиці вашого ПП є звичайним ділове спілкування з попереднім роботодавцем претендента на предмет виявлення особистих та професійних якостей кандидата на посаду. Попередній роботодавець – ПП „Галетєя”, вул. Радчука, 34, м. Коршун, Волинська обл., 15213. Керівник – Сейко Яна Петрівна.

Завдання.

1. Проаналізуйте ситуацію.
2. Який вид листа необхідно підготувати? Чому?
3. Напишіть текст та оформіть лист.

Ситуація 7. Лист-подяка.

ПП „Явор”, вул. Шостки, 17, м. Шостка, Сумська обл., 41111, тел. 097-345-34-34, e-mail javor@ukr.net. Керівник – Яворівський Євген Євгенович.

Ви – помічник керівника.

Ваше ПП працює на ринку послуг вже 15 років. Керівник вирішив з приводу цієї дати висловити подяку всім партнерам, зокрема ТОВ „Робібізнес.укр”, вул. Хрещатик, 21, м. Київ, 01101.

Завдання.

1. Лист, якого змісту необхідно підготувати? Чому?
2. Оформіть лист.

Ситуація 8. Лист-попередження.

ПП „Марс”, вул. Небесної Сотні, 1, м. Чернігів, Чернігівська обл., 58000, ЄДРПОУ 23143557. Директор – Іванов Іван Павлович.

У зв'язку зі складною фінансовою ситуацією у підприємстві та відсутністю резервних коштів і, як наслідок, неможливістю сформувати повноцінний фон оплати праці, правління підприємства було прийнято рішення про скорочення штату працівників.

Ви – документознавець відділу кадрів і відповідаєте за інформування працівників про прийняті рішення щодо їх посад чи особистостей.

На підприємстві відповідно до Наказу „Про скорочення штату працівників” від 01.01.2015 № 1-О посада бухгалтера Шами Петра Ігоровича підлягає скороченню відповідно до п. 1. ст. 40 КЗпП України. Шамі П. І., згідно з вимогами чинного законодавства України, буде надано пільги та компенсації згідно з законом, зокрема вихідну допомогу у розмірі не менше середнього місячного заробітку. Разом з тим, підприємство зацікавлене у такому фахівці, хоча на даний момент не може запропонувати вакантну посаду для подальшого працевлаштування, оскільки така відсутня. Проте, у разі виникнення підходящої за кваліфікацією вакансії до закінчення двохмісячного терміну попередження, вона буде запропонована йому у відповідності до чинного законодавства.

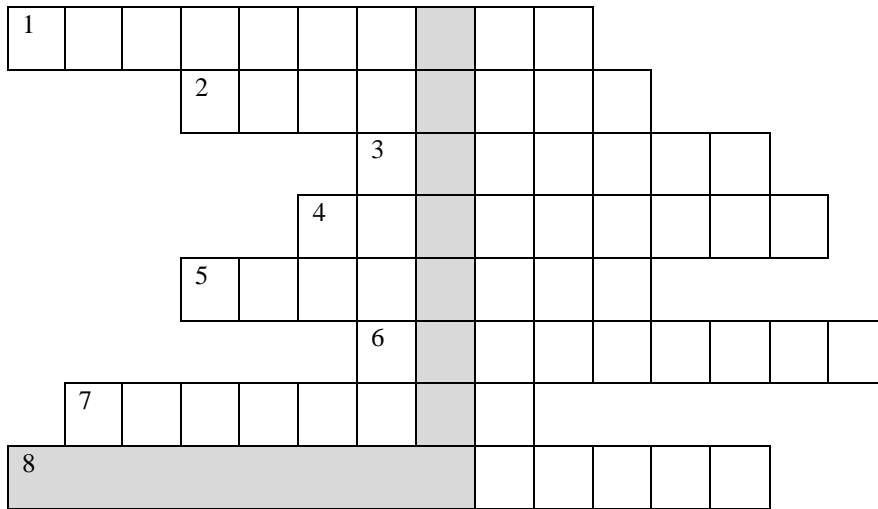
Листи такого характеру складаються у двох примірниках: один – особі, другий – у матеріали кадрового діловодства.

Завдання.

1. Який саме лист за видом необхідно підготувати? Чому?
2. Підготуйте текст листа.
3. Оформіть лист.

**КРОСВОРДИ ДО ТЕМИ
„ПОНЯТТЯ ПРО ДОКУМЕНТ. КЛАСИФІКАЦІЯ ДОКУМЕНТІВ”⁴**

(курс „Діловодство”)

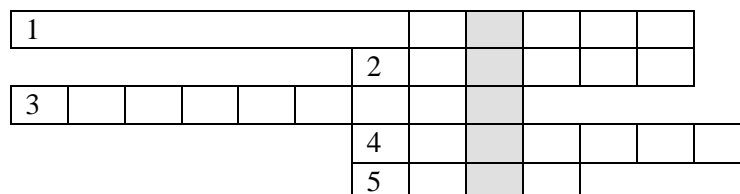
По горизонталі:

1. Група організаційно-розпорядчих документів, яка об'єднує постанови, рішення, розпорядження, вказівки тощо.
2. Документ, у якому фіксуються хід і результати роботи нарад, засідань.
3. Група документів, які містять інформацію щодо двох і більше питань.
4. Група документів, які стосуються внутрішніх

питань підприємства (організації, установи, фірми) і не виходять за його межі.

5. Група документів за способом фіксації інформації, до якої належать усі рукописні й машинописні документи, виготовлені за допомогою друкарської та розмножувальної оргтехніки.
6. Група документів, які виконуються у строки, встановлені законом, відповідним правовим актом, керівником.
7. Група документів, у яких зображення об'єктів передано за допомогою ліній, штрихів, світлотіні (рисунки, схеми, плани тощо).
8. Група документів, які класифікують за ступенем гласності.

Ключ: Якщо кросворд розгадано правильно, то у виділеному стовпчику має бути один із основних термінів документознавства. Дайте йому визначення.

По горизонталі:

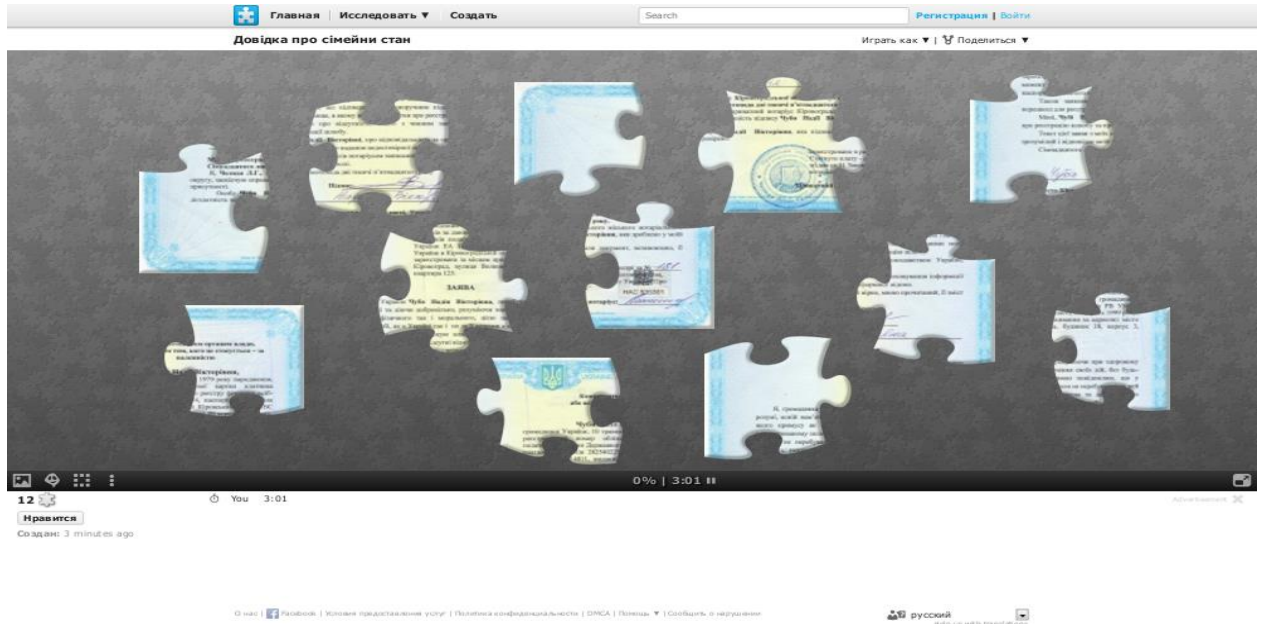
1. Документ, у якому коротко викладаються особисті, освітні та професійні відомості про особу.
2. Документ у якому установа вказує на порушення її прав та інтересів з боку іншої установи і пропонує вжити належних заходів для ліквідації такого порушення.
3. Правовий акт, який встановлює основні правила організаційної діяльності установ та їх структурних підрозділів, його складають переважно під час створення нових підприємств чи установ.
4. Документ, який засвідчує факт біографії або діяльності особи чи установи, надається на їх вимогу до іншої установи.
5. Документ, який визначає точний перелік запланованих до виконання робіт чи заходів, їх послідовність, обсяг.

Ключ: Якщо кросворд розгадано правильно, то у виділеному стовпчику має бути один із основних термінів документознавства. Дайте йому визначення.

⁴ Концепція професійного спрямування (Вступ до фаху) : навчальний посібник для студентів гуманітарного факультету, спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», спеціалізації «Документознавство та інформаційна діяльність». – Полтава : ПолтНТУ, 2017. –С. 64, 65.

ПАЗЛ „ДОВІДКА ПРО СІМЕЙНИЙ СТАН”

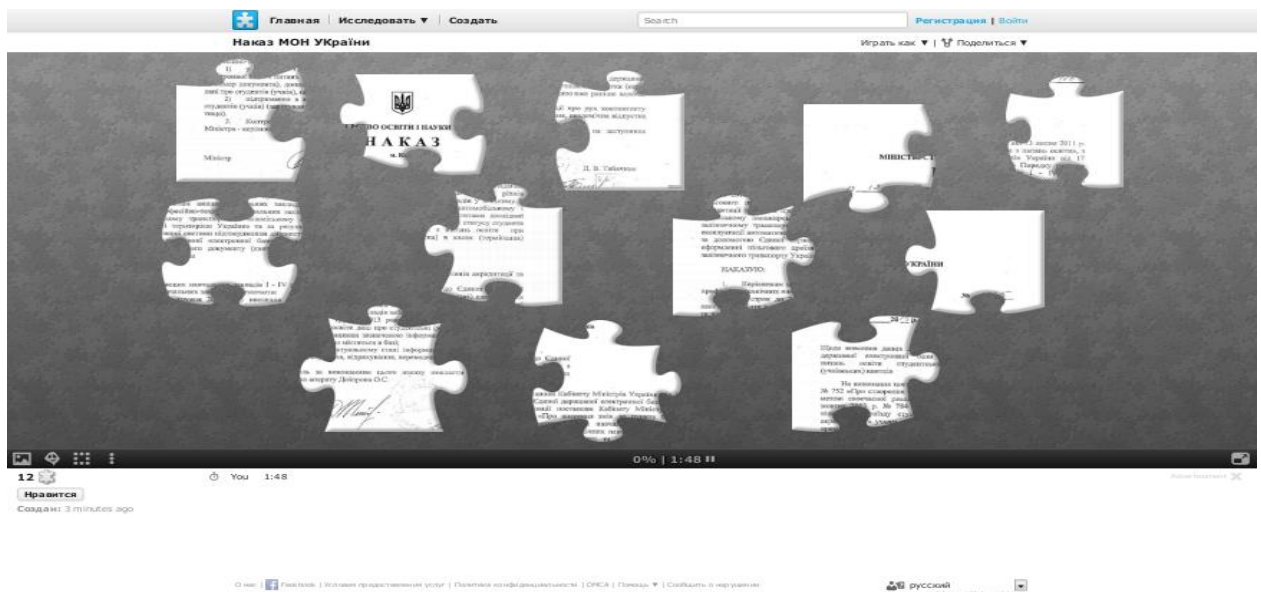
(<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=386d5f7bf3c7>),

Примітка: джерело ілюстрації – <http://nta-ukraine.com.ua/uk/dovidka-pro-simeynyy-stand-v-ukrayini>;

ПАЗЛ „НАКАЗ МІНІСТЕРСТВА ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ”

(<https://www.jigsawplanet.com/?rc=play&pid=19317b2a5de0>)

Примітка: джерело ілюстрації – <https://www.inforesurs.gov.ua/news/95-nakaz-mon-ukrayini-1765-vd-13122013-schodo-vnesennya-danih-do-yedinoyi-derzhavnoyi-elektronnoyi-bazi-z-pitan-osvti-studentskih-uchnivskih-kvitkv.html>

ГРА „БРЕЙН-РИНГ”

(Тема: Діловий документ)

Група студентів ділиться на дві команди. У кожній, командним рішенням, обирається капітан.

Гра проводиться у три етапи.

Перший етап – бліц-опитування. Викладач ставить питання, які потребують короткої відповіді. Наприклад: документ, який містить прохання щодо здійснення своїх прав або захисту інтересів – це ... (заява). Право надати відповідь надається тій команді, капітан якої першим підняв руку після того, як прочитано весь текст запитання. Якщо команда дала неправильну відповідь, право надати відповідь надається другій команді. За кожен правильну відповідь команді нараховується 1 бал.

Питання для бліц-опитування.

1. Який документ призначено для одноразового використання? – (Діловий).
2. Прийняття та виконання безпосередніх управлінських рішень – це ... (мета ділового документа).
3. Засобом та результатом управлінської діяльності є ... (діловий документ).
4. Матеріальним носієм фіксації інформації є ... (документ).
5. Постанови, рішення, накази, розпорядження належать до ... (розпорядчих документів).
6. Заяви про прийом на роботу належать до документів ... (щодо особового складу).
7. Комерційні акти належать до документів якої діяльності? (Господарсько-претензійної).
8. Більшість ділових документів оформляються відповідно до ... (формуляра-зразка).
9. На основі чого розробляються уніфіковані документи з можливістю їхнього машинного опрацювання? (Формуляра-зразка).
10. Як називається діяльність щодо створення документів? (Документування).
11. За якою ознакою документи поділяються на офіційні (службові) й особисті? (За походженням).
12. За такою ознакою як стадії виготовлення документа, розрізняють такі категорії як: ... (чорнетки, оригінали, копії).
13. Як довго зберігаються документи тимчасового зберігання? (До 10 років).
14. Документи, що розробляються вищими органами для підвідомчих організацій з однаковими функціями і мають обов'язковий характер є ... (типовими).
15. До якої категорії належать документи зміст і оформлення яких не відповідає істині? (Фальшиві).
16. Головним елементом документа є ... (текст).
17. Текст документа, що складається лише з висновку називається ... (простим).
18. Сукупність обов'язкових даних, без яких документ не може бути підставою для обліку та не має юридичної сили – це (реквізити).
19. Проставлення реквізитів, їх написання й розташування на бланку – це ... (оформлення документа).
20. Єдина модель побудови форми документа, що встановлює галузь застосування, формати, розміри берегів, вимоги до побудови конструктивної сітки й основні реквізити – це ... (формуляр-зразок).
21. Письмове повідомлення про виконання якоїсь роботи за певний період часу – це ... (звіт).
22. Найпоширеніший вид документації, один зі способів обміну інформацією – це ... (лист).
23. Документ інформаційного характеру, у якому описуються факти чи події – це ... (довідка).
24. Документ, у якому фіксується місце, час і мета зборів, наради тощо, склад присутніх, зміст доповідей, виступів, ухвал з питань, що заслуховуються – це ... (протокол).

25. Розпорядчий документ, що видається керівником організації на правах єдиноначальності у межах своєї компетентності – це ... (наказ).
26. Юридичний акт, на підставі якого зазначається структура, функції і правовий стан установи – це ... (статут).
27. Документ, у якому особа повідомляє основні факти своєї біографії – це ... (автобіографія).
28. Документ, яким організація чи окрема особа надає іншій особі право на певну діяльність або отримання матеріальних цінностей від її імені – це ... (доручення).
29. Документ, у якому фіксується домовленість між двома чи кількома партнерами – це ... (договір).
30. Документ, який регламентує стосунки між установою і позаштатним працівником – це ... (трудова угода).

Другий етап – питання, що потребують роздумів, обговорення, прийняття рішення. Викладач роздає командам зразки різних документів, на яких відсутній реквізит „Назва документа”. Кожна правильна відповідь оцінюється у 2 бали.

Третій етап – вимагає обізнаності в характеристиці окремих видів документів. Викладач зачитує коротку характеристику певного виду документа, а студенти, після однохвилинного обговорення мають дати відповідь. Правильна відповідь оцінюється в 5 б.

Приклад 1. (Акт)

Як правило, це документація експертних комісій, спеціально уповноважених осіб або представників перевіряючих організацій.

Цей документ складається кількома особами з метою об’єктивного фіксування подій, фактів або певної ситуації. Виклад і форма тексту регламентовані. Текст цього документу має дві частини: вступну (зазначаються підстави для складання документа, перераховуються особи, що склали документ, а також присутні при його складанні); констатуючу (викладаються мета й завдання документа, характер проведеної роботи, перераховуються виявлені факти, подаються висновки). Після слова Підстава вказується документ чи усне розпорядження службової особи щодо необхідності та юридичної ваги певного документа. Після слова Складено перераховуються особи, які склали цей документ або були присутні при його складанні, і обов’язково зазначаються їхні посади, ініціали й прізвища. Якщо документ готувався комісією, то першим друкується прізвище голови, прізвища інших членів комісії розташовуються в алфавітному порядку. У кінці документа (перед підписами) повідомляється кількість примірників і вказується місце їх зберігання.

Приклад 2. (Наказ)

Цей документ видають на підставі й для виконання законів, ухвал і розпоряджень уряду, указів і директивних вказівок вищих органів державного управління. За призначенням вони поділяються на документ щодо особового складу та з загальних питань. Документ з загальних питань, у свою чергу, поділяються на ініціативні й ті, що видаються для виконання згідно з розпорядженнями вищих органів. Ініціативний документ, який видається для оперативного впливу на процеси, що виникають усередині організації (підприємства). Текст документу складається з констатуючої і розпорядчої частин. Констатуюча частина містить у собі вступ (зазначення причини видання); доказ (виклад фактів, що послуговували підставою для видання цього документа); висновок (виклад мети видання).

Розпорядча частина починається з певного слова. Вона складається з кількох пунктів, у яких зазначена дія, термін виконання і відповідальність за виконання. В останньому пункті розпорядчої частини перераховані особи, яким доручено контроль за виконанням документа. Документ підписує лише перший керівник установи.

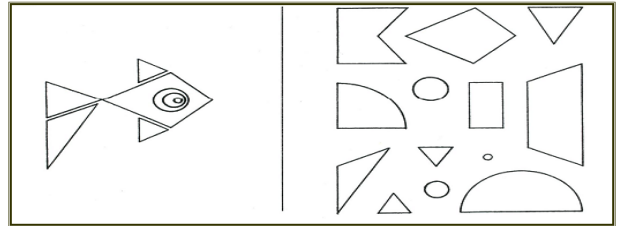
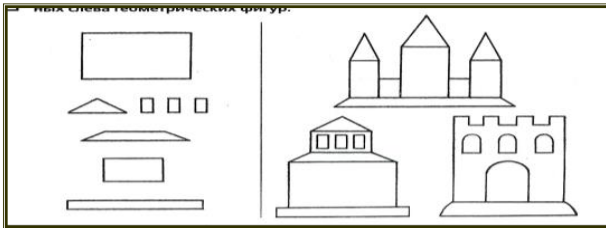
Максимально можлива кількість балів – 50.

Шкала оцінювання за підсумками гри.

Кількість балів	Національна оцінка	Оцінка ECTS
46–50	5 (відмінно)	A
36–45	4+ (дуже добре)	B
26–35	4 (добре)	C
16–25	3 (задовільно)	D
6–15	2 (незадовільно)	E
0–5	1 (незадовільно)	F

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ТРЕНІНГУ

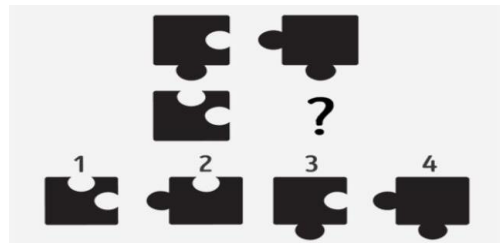
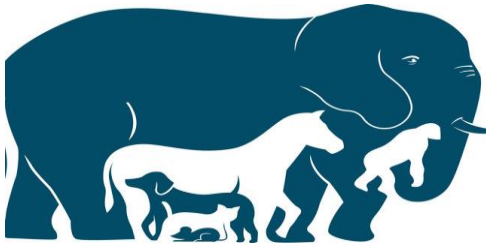
Завдання. Аналіз та синтез.

Який предмет на малюнку праворуч складено з геометричних фігур, що представлені на малюнку ліворуч?

З яких геометричних фігур, представлених на малюнку праворуч, складена рибка?

Завдання. Просторове уявлення.

Скільки тварин ви бачите на малюнку?

Якої фігури не вистачає?

Джерела ілюстрацій: <https://psi-technology.net/psytest/samopoznanie/kak-bystro-vash-mozg-spravlyaetsya-s-vizualnymi-zadachami.php>

Завдання. Знайди зайве слово.

Приклад. У кожному ряду дається п'ять слів. Їх можна класифікувати по-різному. При правильному розкладі залишається зайве слово, яке не підходить до інших. Існує один, найбільш вірний спосіб, усі інші варіанти менш очевидні. Є якість або характеристика, якій задовольняють чотири слова, але не задовольняє одно, яке і має бути вилучене з ряду. Підкресліть це слово

Птах, літак, бджола, машина, метелик. Дощ, сніг, град, блискавка, мряка.
Бавовна, вовна, нейлон, льон, шовк. Бук, ясен, ялина, верба, клен.

1. Обкладинка, футляр, палітурка, форзац, передмова
2. Автор, рік видання, додаток, заголовок, обкладинка
3. Наказ, рішення, постанова, посадова інструкція, розпорядження.
4. Рішення, наказ, розпорядження, акт, постанова.
5. Штатний розклад, лист, факс, телефонограма, пояснювальна записка
6. Анкета, заява, автобіографія, особиста картка, доповідна записка.

Завдання „Вид – рід”

Приклад.

Об'єднайте подані слова у пари „вид – рід”: тополя, шафа, дерево, риба, меблі, сом.
Тополя – дерево. Шафа – меблі. Сом – риба

1. Архівна довідка, збірник, офіційний документ архіву, бюллетень, витяг із документа, копія документа.
2. Дата документа, реквізит документа, діловодство, діяльність, договірний лист, супровідний лист.
3. Дублікат, примірник документа, інструкція, правовий акт, контракт, письмовий договір, печатка, реквізит документа.

Завдання. Згадати документознавчі терміни, початкові літери яких складуть слово „документ”.

Довідка
Огляд
Книга
Уніфікація
Метадані
Експертиза
Наказ
Тезаурус

Завдання „Розшифровка анаграм”

Приклад.

Знайдіть назву, яка не є островом:

БАУК, ЛІДАЯНІР, ПІКРА, БОЦЬРЕОГ (Куба, Ірландія, Капрі, горобець)

1. Знайдіть термін, який не позначає ідеографічний документ:
АРКТА, РШУБРОА, ОТИН, ЕСЛЕНКНЯР
2. Знайдіть термін, який не позначає реквізити документу: АТДА, ЧАПЕТКА, РЕСАДТА, ФОРІМАНЦІЯ
3. Знайдіть термін, який не позначає назву розпорядчого документу:
ПОЗОРЯДЖЕНРНЯ, ОСТАНОВПА, АКАНЗ, КАРСГА

Завдання „Знайди відповідник”

1. Визначити доцільність вживання у ділових документах таких слів, як: *координувати, лімітувати, локальний, симптом, аргумент, репродукувати, шеф, бос*. Із запропонованих слів дібрати слова, що відповідають змісту цих слів: *погоджувати, обмежувати, місцевий, ознака, підстава, доказ, відтворювати, керівник*.

2. Дібрати українські синоніми до таких слів, як: *рейтинг; хобі; толерантність; комфорт; конфронтація; наблісити*.

Словник: *оцінка, оцінювання, захоплення, інтерес, зацікавленість, при-страсть, терпимість, зручність, благоустрій, вигідність, затишок, протиборство, протистояння, популярність, гласність, прилюдність*